

Bibliotéka poučná

vydávaná

Dedictwim sw. Cyrilla a Methodia.

Číslo IX. na roč 1872.

Cesta do Francouz a do Špaňhel

Seřsal

Dr. Josef Chmelíček.



W Brně 1872.

W komisi u Ant. Nitsche w Brně, Bedřicha Groře
w Olomouci a Karla Křiváče w Praze.

Tiskem Josefa Šnabdra

Cesta

do Francouz a do Španhel,

již myšlenal a sepsal

Josef Chmeliček,

doktor filosofie a svobodných nmění, profesor pastoralky na theologickém ústavu diocéay Brněnské, skutečný rádce Brněnské biskupské konsistoře, rada knížete biskupa Sekovského, člen výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, Vídeňského spolku pro zvelebení a rozšíření přesné hudby kostelné, cis. král. mor. slez. společnosti pro zvelebení hospodářství a rozmnožení znalosti přírody a vlasti, hist. stat. sekce atd.

Díl II.

Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia na rok 1872.

Cena 75 kr.

W Brně 1872.

W komisi u Ant. Nitsche w Brně, Bedřicha Grobe
w Olomouci a Karla Kivnáče w Praze.

Tiskem Josefa Šnabdra.

XXXI.

Dojezd ze Sewilly. Otroci. Živé cepy. Opět čtyry a dwacet hodin w mučnické. Muži s culiky. Andujar Manzanares a Alkasar di San Juan. Solní doly. Dojezd do Madridu. Theodor Kolomic. Pobožnost Španělůw w kostele. Písky k pütce s býky. Chrámý. Sw. Isidor, rolník. Jaké požehnání umirající Španěl swým dítkám dává. Mnogo slepých. Museum.

W druhý den ráno o sedmi hodinách jeli jsme na nádraží, chtíce cestu dále konati. Don José Odena, který nám byl w Sewille veliké služby proukázal, přišel ještě w posledním okamžení, aby nám dal „s Pánem Bohem“. U velikém pohnutí loučili jsme se s tímto milým mužem, kterého, jať se domysliti dá, na tomto světě již widěti nebudeme. Zbaliž pať tě kdy ještě spatřím? Tak jsem se w duchu tázal, když jsem Oden-owi na posledy ruku tisknul. Loučení, truchlá hodinka! Ale není jinať na tomto světě. Vidé se scházejí a seznamují, ale po krátkém čase opět se musí rozjíti. Podobá se zajisté žiwobytí člověka putování.

Dojedše na nádraží widěli jsme, že i se železnici ještě w prvotném stavu se nachází. Sály,

to ničžto čekali cestující druhé a třetí třídy, měly dřevěné pohledky a bídné stoličky; šel první třídy vynikal krásou nad soudruhy své tím, že byl trochu vymalovaný.*) Mezi tím co jsme v tomto sále čekali, až vlák pojede, obrátila na se pozornost nassi jedna rodina sestávající z pána, z paní, z 5 chlapců, služebníka a služky. Tyto dvě sloužící asi 25leté osoby byly černé pleti a pocházely z Indie (Indios bravos). Onen pán, bohatý to kupec, koupil tyto dva moučovníky, a dává je na jména Eusebius a Maria ab Nives (Maria sněžná) pokřestiti, podržel je ve službě své. Francesco Kardona y Orfila mi pravil, že španělská vláda dovoluje, otroky kupovati, ale pod podmínkou, aby onen, který v cizích dílech světa otroka koupil, jej ve křesťanském náboženství vyučiti a pokřestiti dal; jak mile ale otrok pokřesťen jest, stal se již také mužem svobodným. Takových úspěšných lidí, jenž v Americe aneb v Afii s tím úmyslem otroky kupují, aby z nich křesťany udělali, jest prý ve Španělsku mnoho, a zdá se, že řád pro vykupování otroků (de redemptione captivorum), který co řeholná společnost vyzdvižen byl, až podnes u laikův se ndržel. Francesco Kardona mi vypravoval, že znal v Barceloně bohatou a zbožnou hraběnku, která v Americe 50 otroků

*) Šuffno však pravdě svědectví vydati, že ve Španělsku železnice se muožt a žeťesse, co s nimi souvise, ode dne ke dni se zlepšuje. R. 1867 cestoval ve Španělsku p. Reinhold Baumstark, raba krajského soudu v Kostnici. Z vypravování ve svém zajatcovém spisu, že na mnohých cestách, které jsme my v diligenci konati museli, jsou již železnice.

loupila a je, když se byli křesťany stali, za slobodně prohlásila.

Bylo ráno osm hodin, když jsme Sewillu opustili. Den byl překrásný; přeceba květoucí hlásala všemohoucnost a neskončenou dobrotu Boží; Skřivánci se vznášeli vysoko, a zpívající chválili Stvořitele svého. Káb bych se byl každého z nich tágal:

„Skřiváčku můj milý, co tvé písně pět,
že se neustavně z ústa tvého lejt?“

a bylo mi, jako kdyby mně odpovídal:

To je má radost nad předobřím Bohem,
co mně vyčinuje ve zpěvu tom mnohém.
(Suffil.)

Jízda naše byla dílem pro nekrásnou rovnou krajinu, dílem pro příliš dlouhé zastavování na jednotlivých stanicích dosti nudivá. Jeli jsme vedle vesnice, kde právě obilí mlátili. Byl to zvláštní způsob mlácent, jakého jsem ještě nikdy neviděl. Ve středě velikého okrouhlého prostranství stálo několik mužů pohánějících biči svými 24 koňů, kteří obilí slapali museli. Měl jsem z počátku za to, že jest zde nějaká jízďárna, ve které loni krasojezdecktví se vyučují, a hle! byl to španělský mlát. Tu jsem viděl, že káň Španělským nejenom k tahání a k jízdě slouží, nýbrž také co živý cep na humně obilí mlátiti musí.

Dojedše do Rordowny, museli jsme po obědě, který pro nás a jiné cestující v hospodě již připraven byl, opět do diligence vstoupiti s

radostnou nadějí, že w ní po 24 hodin pojedeme. Nemálo útěch mi wšak dobáwala myšlenka, že nasse trápení přece tať weliké nebude, jako trápení ubohého zagalá, který nám po ten celý čas co přebjezdec sloužiti musel. Tentokráte se nacházeli w nassí společnosti tři mužové, jejichžto zevnějšek welmi nápadný byl; newěděl jsem, co bych z nich měl udělati. Každý měl wlasný napřed welmi zkrátka ostřihané, w zadu ale w dosti dlouhý culík spletené. Byli to sfermitowé či mužové, jenž se potřkávají s bříky. Cestowali do Madridu, kdež jsme se později w tamější okrouhlici opět s nimi setkali. Jedouce rychlým krokem a mnohými lesy, dorazili jsme na večer o půl desáté hodině do města Andujaru, kdež nasse diligence po celou hodinu se zdržela, za kterýžto čas nám bylo lze něco pojišti. Odtud jsme přijeli do města Baylenu; pať nám cestowati bylo přes známé již hory „Sierra Morena“, w nichžto jsme opět potkávali mnoho četníkůw, kteří semotam se procházejíce cestující od přepadů loupežnických ochraňovali. Odpoledne o půl druhé hodině dorazili jsme do města Manzanaresu, odtud jsme po železnici ošolo čtvrté hodiny do Alkazaru di San Juan dojeli. Rastavý čtenák již widí, že se nacházíme opět na staré již známé cestě a sice w oněch městech, o kterých jsme již w kapitole 24té mluwili. Poobědowawše w restauraci na nádraží w Alkazaru di San Juan, jeli jsme do Madridu s wlakem, jenž byl právě z Walencie dojel. Stžda z Alkazaru až do Madridu, hlawního to města we Španělsku, nemá, co krásy se thče, do sebe nic obzwláštneho, wyjma snad solní dohy, které se na této cestě nacházejí. Tať

jsme jeli u stanice Guero zvané vedle jezera, jehožto břehy byly zcela bílé; domníval jsem se z počátku, že jest to sníh, zatím to ale byla sůl. Řká se mi, že Španělsko, co soli se říká, nouze netrpí; i krajina okolo Montserratu a Manresy *) má sloužitné solní doly.

Bylo okolo 11 té hodiny v noci, když jsme do Madridu dojeli. Poněvadž mnohé hostince a mezi nimi také onen, který nám schválen byl, již přeplněny byly, ubytováli jsme se v hostinci „hôtel de ambajadores“ (hostinec vyslancův), v ulici „vítězné“ (calle de vittoria). Hostinec tento, náležející jistému Italianu, jest v každém ohledu chválný. Nalezli jsme v něm sklepůvka, rozumného Švčara, který měl nemalou radost, že s nami německy mluvíti mohl.

Dříve nežli jednotlivé znamenitosti Madridu popisovati počneme, mluvíme o městě tomto něco všeobecného čtenářům svým oznámiti.

Madrid, hlavní město Španělska, stojí na levém břehu řeky Manzangresu, přes kterou dva dlouhé mosty vedou. Město skoro do čtverhranu stavené a zděmi obehnané má 15 bran, z nichžto brány Puerta de Alcala a puerta de Atocha nejkrásnější jsou. Že město veliké jest, z toho již souditi lze, že má 42 náměstí a 484 ulic. Nejkrásnější mezi náměstími jsou: „Plaza mayor“ (trhové náměstí) obehnané vysokými domy, Puerta del Sol a Plaza oriental de Palazio. Město jest dobře blážděné a v ulicích svých čisté. Z těchto jsou nejkrásnější: Calle d' Alcala, calle de S. Bernardo, de Buenarral, d' Atocha a jiné. Madrid čítá více

*) Viz kapitolu 19tou.

než 300.000 obyvatelů, má mnoho paláců, vysoké školy a mnoho ústavů pro vzdělávání a vychování mládeže. Povída se, že na jeho místě stálo za času Římanů malé město Mantua Carpetanorum, které za času Maurů Majoritum (arabsky: Mebsellit) slulo a r. 961 od křesťanů vybojováno bylo. Karel V. a obzvláštěně král Filip druhý vymolili sobě Madrid za svou residenci a od toho času se toto město vždy zvětšovalo a okrášlovalo.

Býloby nazbyt, čtenáče ujistovati, že jsme první noc po daleké ze Sewilly až do Madridu vykonané cestě dobře spali. Unavenému cestovateli, ubírajícímu se na odpočinek, netřeba zptivati ufolibavku:

Spi, dítětko mé!

— — — — —
Sladce odpočivej,

Děcka neotvotrej!

Sladce spi!

Cizincovi nacházejícímu se ve velikém městě a cizímu viděti znamenitosti jeho, zapotřebt služebníka nájemného co vůdce, bez kterého by mnoho času zmařil. I my jsme sobě v Madridě najali takového služebníka, a sice Theodora Kolomika, přebývajícího v ulici „calle Hortaleza“ číslo 4., a můžeme tohoto hodného muže každému cestujícímu do Madridu s dobrým svědomím odporučiti. Občerstvívajíc se sladkým spánkem a dobrým snědáním, odebrali jsme se ráno do chrámu sv. Sebastiana, abychom tam — byla právě neděle — mši svatou slyšeli. Chrám tento, který co se jeho stavby a rozkvetu ozdoby týče, nic obzvláštěního do sebe nemá, byl nábožným lidem až přeplněn

Modlili se z většší části z modlitebných knížek, a bylo mezi nimi i takové viděti, kteří patrně z vyšších rodin pocházeli. Neda se upřít, že španělský lid vůbec velmi nábožný jest a že se nestydí, vtru katolickou veřejně vyznávati. Pří-
 lylost ku katolické víře a veřejné vyznávání jí jest hlavním tahem v povaze národa španělského. Učkoliv my, obywatele severních krajů, mnohé věci, které jsme u Španělův viděli (t. p. masslary při slavném průvodu Božského Těla, veselé hrání na varhany při službách Božích a jiné), za podivné pokládáme, přece nemůžeme jich úplně zatrhovati, nýbrž musíme tyto a podobné výjemy ohnivě povaze připsati, jakou Španělowé a vůbec obywatele jižních krajů mají. Španěl, Italian a jižní Francouz vyznává a ukazuje vtru svou přesvědčením, do očí bijícím způsobem; toho žádá jejich ohnivá povaha; ale nám vážným obywatelům krajů severních se to snad nelíbí. Masslary při slavných průvodech viděl jsem jenom ve Španělsku a v Itálii, a co se veselé hry na varhany týče, pozoroval jsem, že takové hrání, čím dále jsem od jihu k severu cestoval, stává se vážnějším. Ve Španělsku a v Itálii slyšeti na varhany hrání veselé a hřmotné kusy ze zpěvoher, a hudba kostelní jest tam vůbec veselá. Ve Francii není sice hudba kostelní divadelná ale přece na mnohých místech veselá; tak jsem slyšel i v Paříži ve chrámě sv. Rochy dosti veselé na varhany hrání. V německých zemích slyšel jsem vážnou hru na varhany, a jí se podobá i kostelní hudba. Při posuzování způsobu, jakým

ten aneb onen národ víru svou vyznává, musí tedy na pomahu téhož národu ohled se bráti.

Po skončených službách Božích šli jsme do pisárny (Bureau), ve které se listky aneb bilety k půtce s bříty prodávají. Bylo deset hodin ráno; pisárna byla množstvím lidu jako pernost vojštěm oblehnuta a listků nebylo lze více dostati, ačkoliv půtka s bříty teprve o pěti hodinách po poledni dáti se měla. V Madridě bříti a boje s bříty nemiděti — pokládal by si mnohých cestujících za hřích, které se ani na tomto ani na budoucím světě neodpouští. My jsme toho ani za ršsední hřích nepokládali, ale jsouce v Madridě chtěli jsme boj tento viděti, abychom o něm vypravovati mohli. Po dlouhém dotazování posstěstilo se nám od bohozovaců skoro za dvojnásobný plat nadzminěné listky koupiti. U kasy byla taková tlačénice, že se lidé o listky takotka rvali, a nebylo tam žádného četníka, jenžby je byl v pořádek a pokoj uvedl. Ostatně jsem ale pozoroval, že to byli z většší části zcela sprostí lidé, dělníci, sedláci atd., což mně bylo důkazem, že předevšším tito lidé v ukrutných bojích s bříty oblibeni mají.

Náš nájemný služebník nás zavedl do královského paláce, o kterém se prawi, že jest jedním z nejwětšších a nejkrásnějších královských paláců v Evropě. Viděl jsem paláce mnohých mocnářů a v pravdě tci musím, žeby se mi palác v Madridě nejlépe líbil; máš patřo poschodí a jest do čtverohranu staven a mnohými krásnými sloupy ozdoben. Před ním jest zahrada se stromotadím; v zahradě té viděti kamenné

sochy španělských králů v přirozené velikosti; i za palácem jsou veliké královské zahrady, které se až k řece Manzanaresu táhnou. Poněvadž královna právě v Madridě bytem byla, nebylo nám dovoleno, sáhnout a položit v paláci prohlédnouti. Směli jsme ale do královské kaple jíti, ve které právě slavná mše sv. se sloužila. Tato veliká a okrouhlá kaple má nad sebou krásnou kupolu a stěny mramorované. Královna, přítomna jsouc službám Božím, bývá ve zvláštním oratoriu. Slavnou mši sv. sloužil kněz s asistencí; sedm na způsob kanovníků oblečených kněží a mnoho chorálů, kteří vůbec velmi krásné basové hlasy měli, zpívali chorální mši s průvodem varhan. Jenom málo nábožných nacházelo se v této kaple a paničky seděly z většiny části na kamenné dlažbě. Z zde viděl jsem zvláštního strážce, který, v taláru a v rochetce oblečen a maje berlu v ruce, v kaple se procházel a znamenitě klesnut bával.

Madrid má 77 kostelů, které ani velikostí ani krásou stavby nepřekročily, ale mnohými obrazy slavných španělských, italských a nizozemských malíků ozdobeny jsou. Pozoruhodny jsou především chrámy: sv. Izabelly (Alžběty), sv. Isidora, sv. Paskala, sv. Martina, sv. Dominika, chrám Jesuitů, chrám Salesianů a jiné. Navštívili jsme také chrám sv. Ondřeje, v němž se spatřuje mnoho mramoru a stukatury. Chrám sv. Isidora patřil kdysi řádu Jesuitů a zdá se mi býti jedním z největších chrámů v Madridě; nad jeho hlavním oltářem odpoč-

mají ve drahocenných rakvích těla sv. rolníka
 Šfidora, a manželky jeho Marie.

Tento sv. Šfidor, s příjmím rolník (agri-
 cola), narodil se v Madridě z chudých ale velmi
 bohabojných rodičů, kteří mu slovem i příkladem
 záhy oskvlivost před hříchem a lásku k Bohu do
 srdce vstřívili. Co mládenec vstoupil do služby
 sšlechtice, jmenem Jan de Vargas, aby mu na
 jeho statku role vzdělával. Šfidor se později
 oženil a vzal sobě za manželku Marii Toribiovu,
 velmi nábožnou to ženu, která asi r. 1140
 zemřela a od papeže Inocencia 12tého r. 1697
 za svatou prohlášena byla. Sv. Šfidor ješt
 vzorem pro vsšechny rolníky a utazuje jim,
 jakby povinnosti svého stavu konati a při tom
 Pánu Bohu věrně sloužiti mohli. Všse co sv.
 Šfidor konal, bylo službou Boží; mezi tím co
 ruka jeho rábilo vedla, vznášel se duch jeho v
 modlitbě k Bohu. Sv. Šfidor měl také velikou
 lásku k chudým, jimž často celou svou mzdu daroval.
 Zemřel r. 1130. Hřbitel aneb sšvostná rakva,
 ve které jeho a manželčiny kosti se nacházejí,
 stála prý 1600 dukatů.

Navštívili jsme i chrám sv. Tomáše Akwin-
 stého, který do tří staven, krásnou kupolou a
 pěti kaplami opatřen ješt. Tam se sloužila ještě
 o jedné hodině popolední mše sv. Vystoupili
 jsme na vyšolou věž nacházející se u chrámu
 sv. Petře, se které celé město Madrid a okolí
 jeho lze přehlédnouti. Četl jsem jednu v jakési
 knize, že město Madrid u Španělů v takové
 cti a vážnosti stojí, že ho za před vsšelike cti,
 vsšeho umění a vsšech rozkostí považují a že umírající

otec newí, jalby dítkám svým lepššího požehnání dáti mohl, nežli: „Bůh Vám popřej milosti, abyste w Madridě přebýwali!“ S wěže jsem owšem newiděl, zbalilž ti, kterým jejich umírající otcové tohoto štěstí ptáli, w skutku we středě wšelaké cti; wšeho umění a wšech rozkostí přebývají; to jsem ale widěl, že přebývají we středě velmi nekrásné, nudivé krajiny, we které bych ani po smrti ležeti nechtěl. Město hlavního města — wjma snad Berlin — které by w tak nekrásné krajině leželo, jako Madrid. Ku kterékoliw straně olo obrátíš, newidíš we wzdálenosti 5—6 hodin kolem do kola nic jiného leč pole, jejichžto strništa w létě neblahý pohled poskytuji; nespattíš žádného lesu, na němž by oko tvé s potěšením odpočívalo. Jenom ku straně sewero.—západní widíš we wzdálenosti asi 12 hodin horu Guadarramské (Guadarrama), na jejichžto wřscích i w létě snih se nachází. Madrid ješt město krásné, ale okolí jeho ješt nekrásné. Nikde jsem nenalezl tak mnoho slepých jako w Madridě. Tato politování hodná rána powstává bez pochyby z welikého parna a z bílého prachu, který se na silnicích nachází. Ubozí slepi sebátwají co žebráci u dveřích chrámowých, prosíce za almužnu; někteří z nich mají kytary, na které hrají a k tomu nábožné psně zpívají. Tabulka mosazowá na prsou s nápisem: cieco (slepý) aneb: cieca (slepá), kterou takowý ubohý od úřadu dostal, dostwědčuje, že skutečně slepým a tudy almužny hodným ješt.

Náš nájemný služebník zawedl nás do musea. Na cestě k němu šli jsme wedle domu deputowaných (congreso de los diputados), we

kterém se vyslancové všech španělských provincií shromáždívají, aby se o záležitostech země rabili. Před tímto domem stojí na náměstí bronzový pomník slavného španělského spisovatele Michala de Cervantes. Pomník představuje tohoto znamenitého muže ve španělském oděvu, stojícího na sloupe; dole nachází se latinský nápis. *) Cervantes narodil se dne 9. Oktobra 1549 v Alcale de Henares a byl z počátku komorným služebníkem u kardinála Alvaruim v Římě, pak vojákem; teprve v druhé polovici svého života stal se spisovatelem. Sepsal asi 40 divadelních kusů a mnoho románů, mezi nimiž nejznamenitější jest komický román Don Quijote. Cervantes zemřel v Madridě dne 23. apríla 1616.

Před Prado, který okolo města se táhne a veřejnou procházku tvoří, došli jsme do muzea, v němž se nachází obrazárna. Kdo vážborně obrazy viděti chce, ať se podívá do tohoto muzea. Poněvadž mi možno není, všechny překrásné obrazy, které toto museum v sobě chová, popisovati, uvedu zde jenom, které se mi nejlépe líbily a které jsou pravými díly uměleckými. Do slavného Murilla **) jsou tam tyto obrazy: Sv. Jan Křtítel s beránkem. Samel aneb Pavel od blešku zastihnutý; an s koně padá; svatí poustevníci Pavel a Antonín, kterým krávec chléb přináší; zvěstování P. Marie; sv. Kajc-

*) Michaeli de Cervantes Saavedra Hispaniae scriptorum principi: „Michalovi z Cervantesův Saavedrově, křijeti spisovatelův španělských“

**) O tomto slavném malíři byla řeč v kapitole 30r.

nice Magdalena; hlava sw. Jana Křestitele na mise; sw. Frantisek z Pauly; stará předoucí žena; sw. Anna vyučující P. Marii; Pan Ježíš, který svému miláčku Janovi z misky ptíi podává; sw. Bernard klečící před P. Ježíšem a před Marií; Maria, panna neposkvrněná, a mnohé jiné. — Ob malíře Velasqueza:*) Dva sw. poustevníci Pavel a Antonín, kterým křávec chléb přináší; korunování P. Marie; dvorní šafflowé císaře Karla pátého v rozličném směšném postavení a pitvoření. — Ob malíře Ribery:**) sw. Jeronym a sw. Sebastian. Ob Jana Ribalty:***) Sw. Frantisek Assiský, jak se mu, když umíral, anděl zjevil, a jej těšil. — Ob Rubensa:****) Tomáš Morus k smrti odsouzený. Věhborně malován jest na tomto obraze aksamitový plášť, kterým Morus přioděn jest.

Z musea navrátili jsme se do hostince, abychom tam při „table d'hôte“ poobědvali; po čtvrté hodině šli jsme do okrouhlice, dívat se na plátku s býky.

*) Velasquez de Silva byl dvorním malířem krále Filipa IV. v Madridě a zemřel r. 1660.

***) Giuseppe Ribera, zvaný Spagnoletto (malý Španěl) narodil se r. 1593 ve Kativu a stal se dvorním malířem císaře Neapolského; umřel r. 1659.

****) Narodil se r. 1597 † 1628. Velký obraz ukřizování, pak hlava jedné blažené, dále evangelisté Marek a Lukáš jsou jeho nejvýtečnějšími díly.

*****) Petr Pavel Rubens narodil se r. 1577 v Kolně nad Rýnem a byl křesťanským malířem. V Antverpách jsem viděl krásný pomník, který mu tam r. 1840 postaven byl.

XXXII.

Půtka s býky.

Každé veliké město země španělské má svou okrouhlici (okrouhlé stavení, arena neb amfiteater). Taková okrouhlice bývá stavěna na způsob vejce; z věnku má dvoje i troje schodů a ke každému úhlu světa bránu, ze které vedou schody vzhůru na pravo i na levo k sedadlům diváků. Tato sedadla vystupují z areny t. j. z bojště kolem do kola výše a výše, tak že diváci s vyšších sedadel přes sedadla nižší na arénu viděti mohou. Bojště bývá 60 mužských kroků dlouhé a 50 kroků široké, do kola obeháno jsouc překlennou, asi na sáh vysokou stěnou. Mezi touto stěnou a mezi nejnižšími sedadly, která jsou však o mnoho vyšší nežli stěna, nachází se prostranství, v němžto 3—4 lidé vedle sebe jíti mohou. Okrouhlice na tento způsob stavěné mají města Barcellona, Valencia, Granada, Valladolid, Madrid a jiná. Největší a nejkrásnější okrouhlici má město Seville; stavba okrouhlice této stála př. 3 miliony franků. Nejvyšší sedadla v okrouhlicích bývají nejlepší, neboť jsou opatřena střešou, kdežto divákům v nižších sedadlech náramně slunečné parno snáseti bývá.

Otrouhlice jest obyčejně vlastnictvím města, kterážto ji za veliký roční plat nějakému nájemníku projednává. Věci takového nájemníka jest, aby sobě obstaral společnost sfermíkův čili bojcův, kteří s byky se potýkali. S byky a koně, jichžto k takové pútkce potřeby jest, zaopattiti sobě musí. Sfermíkové tvoří na spůsob nassich krasojezdců společnosti, jejichžto údové z jednoho města do druhého docházejíce od nájemníků otrouhlice najati bývají, aby za jistý plat několikráte s byky se potýkali. Potřebné k boji tomu byky kupují nájemníci v jižním Španělsku, ve krajíně řečené Andalustia. Zvířata tato bývají asi osm dní před pútkou ve chlévích uvnitř otrouhlice se nalezajících zavřena, dráždiví plci krmena a pícháním neb jiným způsobem je hněvou popuzována. Stával se to za tou příčinou, aby ubohá zvířata tato co nejvíce rozhořčena a během tím k boji rozdrážděna byla.

Po čtvrté hodině popolední odebrali jsme se — jak již s vrchn řečeno bylo — do otrouhlice. Když sedabel naplňovaly se vždy wtce a wtce diváky veselilého druhu; sbor hudebný hrál pro obveselení veselíjaké kousky, kteréž ale ubohým bykům a konům co úmrtní zpěv v usstích zaznívati musely. Když se přiblížila hodina pátá, bylo asi 12.000 diváků v otrouhlici shromážděno. Žálost moje, viděti věci, které se tu před očima máma báti měly, dosáhla nejvyššího stupně. Mě sedablo bylo jedno z nejvyšších a nejlepších; neboť jsem s něho viděl zrovna na bránu, kterou jeden byk po druhém ze chléva do otrouhlice vpouštěn byl; nad to jsem s místa toho

také přehlédnul celou arenu a viděl jsem dobře, co a jak se všechno na ní dalo.

Po páté hodině otevřela se brána ležící ku straně západní a sbor šermířův vstupoval do okrouhlíce. Dálo se to v následujícím pořádku: Napřed jelo na koních 12 četníků (žandarmův), kterážto šermíře na arenu doprovodili a je shromážděnému obecnstvu talokta představili. Za nimi se ubrali v pořádku šermířové pěšci, tak zvaní „Banderillerové“. (Španělské slovo „Banderillero“ znamená totiž co: bojovník s býky, Stierfechter). Banderillerové tito byli pěkně oděni; měli krátké spodky, hedvábné, vyšívané kabátky, punčochy a šterovice; vlasy měli z předu na krátko ostříhané, v zadu ale dlouhé a v culík spletené. Barva oděvu jejich byla červená, zelená, modrá — slovem: barva do oka padající, jakoužto býk snadno se zlosti popuzen bhvá. Banderillerové tito nebyli nikterak ozbrojeni; ale každý z nich měl v ruce korouhvičku aneb prapor barev svrchu zmíněných. Za banderillery těmito jeli na koních 3 šermířové, zvaní pikadores, ješto bhvají pškami ozbrojeni. Šermířové tito měli kožené spodky a kabátky, vysoké boty s ostruhami a bílé široké klobouky. Roňové, na nichžto seděli, měli oči zavázané, což pokládám za ukrutné trýznění zvířat, ješto takový ubohý kůň, maje oči zavázané, protivníka svého — rozlíceného bhka — ani nevidí. Za „pikadorů“ jelo dvojce spležení 3 mezků, vedené několika pacholků. Mezkové, jejichžto úlohou jest, vyťahovati z bojisti mrtvé bhky a koně, měli hlavy okrášlené květinami a pentlic-

lami. I psowé doprowáztwají bojowníky na arénu; poněwadž se někdý stáwá, že některý býť, nemaje do boje chuti, ode psů k tomu drážběn býti musí. Bojowníci přišsedše na arénu, objeli jí dwakráté neb třikráté, pti čemž lid na wšsedných strany pozdramowali. Po té wyjeli četníci bránu wýchodní, a sfermitowé pěšci a jtzdní čili „banderilleros“ a „pitadores“ rozestawili se po okrouhlici w jisté wzdálenosti jedni od druhých. Na to wyjel jeden z pitadorů a hobotw jednomu z pacholků klič, rozkázal mu, aby jižní bránu otewřel a prwního býka ze chlěwa do arény wpuřtil.

Když byl pacholeť bránu tu otewřel, zawněly po třikráté trouby, načěž prwní býť do arény wběhl. Bylotě to zwitke krásné a silné, prawý to syn pouřtě, kterýž snad ponejprw do chlěwu zatwřen, tam rozdlíným spůsobem drážběn a nyní opět wpuřtěn byl. Bylo na něm widěti, že jest rozžloben a že by se rád potýkal. Barwa pentlicel na hřbetě jeho oznamowala krajínu, z nížto pocházal. W prawdě krásný byl pohled na býka, když wyběhnur z chlěwa před arénou se octnul. Aři 10 neb patnáct kroků před bránu ostal státi, a pohlédaje okolo sebe krouřil hlavou na prawo i na lewo. Wřše, co tu spatrowal, bylo mu wěci nowou a neobyčejnou; čilť snad, že tu běží o život jeho. Až posud byl žiwco swobodný pán w horách úrodné a spanilé Andalufie, kdež mu bylo wšsedno wyhřbalo a kde se mu niřdo neprotiwil. Nyní zde stál co uražený král, a spoléhaje na řlu swoji měřil ohnirým okem bojowníky, jako by byl řkounal,

na kterém z nich by zlost svou vyplsti měl. Pěna mu stála u huby, soptěl zlosti, bučel, potrhoval se a házel hlavou semotam a ryl nohama i rohamama v zemi. Konečně zaměřil okem na jednoho pikadora a cele rozlícen rozběhnul se a vrazil naň s náramnou vzteklostí. Pikador hleděl trkání bhka od koně svého pikou odvrátiti; bhk ale bodnul oběma rohy koně do břicha a vyhodil jej vzhluru i s jezdcem jeho. Mezi tím co pikador padal, přiběhli s druhé strany dva neb tři pacholci, zachytili ho a obtáhli, by pod koně nepadl a nohy sobě nezlámal. Zároveň přiběhlo také několik banderillerův, kteří bhka ve stěwách ubohého koně ryjícího dráždili a pohybováním korouhviček svých pozornost jeho na sebe obrátiti hleděli. Tu bhk ostawim koně, hnul se za banderillerem, kterýžto v útěku spásy hledati musel. Běžel s velikou rychlostí a skočil přes onu vysokou překennou stěnu, o nížto stwřmá zmínka učiněna byla. Bhk skočil za ním. Mohlo by se zdáti, že tak těžké zvířte by ani nebylo s to, aby takový skok wywedlo; ale widěl jsem při též pátce bhka, který zmíněnou zed tři-kráte přeskočil. Banderillero skočil ihned zase přes touže zed na zpět do arény, čehož ale bhk učiniti nemohl, poněwadž mu za přčinon těsného prostwřství nebylo lze, dosti se rozběhnouti. Běhal tedy za onou stěnou a pacholci dáwali pozor, ku které bráně by se obrátil. Jestto pak polowici této brány otewřeli, musel bhk opět do arény wstoupiti. Ubohý kůň, jenž od bhka potrkán jest, poskytuje osflivý a ukrutný pohled. Bhwál obhčejně tak těžce raněn, že mu již ani

vstáti nelze; nejsou-li vsať rány jeho smrtelné, bývá od pacholka bitím nucen, by opět vstal, pikadora svého nosil a s býkem znovou se potýkal. Často kráte běhá takový ubohý kůň, jemužto stěra ze břicha dolů visí, sem a tam po aréně, a poněvadž, máje zavázané oči, brániti se nemůže, vráží opět na býka, kterýž mu břicho ještě více roháma probádá. Viděl jsem jednoho koně, jemužto již téměř vsaťna stěra dolů visela; bhl, jenž ho byl probodnul, byl zatím usmrcen; ale ubohý kůň musel pikadora svého ještě v boji s druhým býkem nositi. Toto nad míru ukrutné trýznění zvířat, jakéž ve Španělských v pátkách s býky spatřiti lze, nedá se ani dostatečně popsati. Protož pravím, že kdo v Madridě byl a tam pátky s býky newiděl — nic newiděl.

Když bhl z onoho malého prostřanství za prkennou zdí opět do arény vstoupil, pouštívá se do sfermítka, jenž mu nejblíže stojí, buď si to banderillero neb pikador. Onen musí hleděti, aby rychlým útekem aneb obratným skokem v pravo nebo v levo trknuti býkovi se vyhýnal; často kráte musí i přes býka sločiti v tom okamžení, když tento hlavou k trkání sklonil. Nedá se upřiti, že sfermítkové tito projevují v ohledu tom velikou obratnost a podivuhodnou hbitost. Stává se ale přece nezřídka, že při tom od býka raněni bývají. Kdo se vydává v nebezpečství, přicházívá v něm na zlázu. Wedle mne seděl mezi diváky sfermít, mladý to, krásný a silný muž, jenž měl ruku obvázanou, an osm dní před tím od býka v pátce raněn byl. — Úlohou pikadorovou jest, aby pikou

svojí trkání býchovo od koně odvracel, při čemž vřsáť býchá zabiti nesmí.

Je-li bých křvácentím, namáhavým bojem a ustavičným běháním již unaven (což asi po čtvrt hodině bývá), dává se znamení zvonkem, aby zabit byl. Na to vystupují dva banderillerové, z nichžto mívá každý 3 neb 4 sstpy, kteréž malými, z papíru zhotovenými korouhvemi opatřeny bývají. Úlohou banderillerův těchto jest, aby bých v onom okamžení, kdyžby hlavu k trkání nahýbal, sstpy ty na hřbet hodili. Bých, nemoha sstpy tyto, jejichžto konce kotvičité jsou, ze sebe shobiti, stává se bolestí a zlostí jako vztekším: bučí, rýje nohama a hlavou v zemi a cupá. Následkem pohybování jeho otrárají se ony papírové, na sstpech umístěné korouhvičky, z nichžto pak vyletují — vrabci, kteřížto do nich pro obveselení obecního dáni byli. „Převrhborně“! křičívá tu lid, tleskaje při tom rukama. Bých křváci náramně z ran, kteréž mu sstpy těmi zasaženy byly, slábne, omblévá a a nemívá již chuti ku pronásledování utíkajících banderillerův. Vřsáť přece by ještě žádný ze sfermův se neopovážil, k němu se přiblížiti.

Nyní vystupuje jeden z nejvrhbornějších bojovníků, tak zvaný „Matador“ (vrah, zabiják). Matador tento má v pravé ruce meč a v levé kus červeného křepetného futna. S dráždí ještě po nějakou chvíli býchá, hledě, aby mu v tom okamžení, kdyžby hlavu k trkání nakloňoval, meč do hřbetu zabodnul. Podatilo-li se mu to, sklesá bých; poněvadž ale hned mrtew nebývá,

bode ho matador koptčkem w zadu do krku, načež bhl ihned zdechá.

Tu hlučí hudebný sbor a lid jása, vzdáváje matadorovi pochwalu; spležení tří mezlů ptijšbí na arénu, pacholci přivazují mrtvého bhla za rohy a mezkové jej vytahují w rychlém běhu z arény. Podobným způsobem odstraňují pať i mrtvé koně. Pokřvácená na bojisti místa zasypají se pískem a ležící semotam střeva koňůw se obnášejí. Když toto všechno wykonáno, staví se sfermitkové (banderillerové a pikadorové) opět na místa svoje, trouba zaznívá, brána se otevírá a druhý bhl wstáhá do arény. Když i tento asi po čtvrt hodině podobným způsobem uhoněn a usmrčen byl, přichází třetí, čtvrtý a tať i ostatní. Počet bhků bhvá pořádké určen, ne ale počet koňůw. Při pátce, jižto jsem w Madridě přítomen byl, padlo osm bhků a dvanácte koňů. Pochob hraný sborem hudebným činitvá konec tomuto krvavému divadlu.

Jistý slowátný německý spisowatel wychwaluje nad míru obywatelé země španělské a praví, že jest mu jeden Španěl milejší nad tisícé jiných lidí. Pátky s bhky, tohoto ukrutného tržnění zvitkat, sice tať nechválí, hledí je wšak přece we prospěch národu španělského ospravedlniti; i přitomnáwa zlázu, jalouž pátky taťové přiwádí, tu zláze mnohem wětší, kterouž přh působí divadla nasse. Proti tomuto přitornání nemám čeho namítati; tázati se ale musím, zbalí w divadlech španělských pouze mravnosti lze se přiučiti. Wyprawowal jsem w kapitole XVI., že w divadle španělského města Figuerasu, právě

téhož dne, když jsme tam byli, provozovala se činohra čili drama: *Expulsion de los Jesuitas en España* (vyhnání Jezuitů ze Španělska), kterážto kus nábožného obsahu není. A pokládá-li tihž spisovatel mnohou hospodyní v Německu proto za ukrutnou, že dřívečku svou ještě o půl noci v kuchyni neb drhnutím dláždě se mučitel, nad to i skrovným jídlem, zimou a nedostatečným spaním sužuje; nečint ani proti tomuto náhledu jeho námitky; z toho však nelze souditi, žeby ve Španělsku podobných ukrutných hospodyní nebylo. A strouou-li se v německých zemích v čas lovu psové na zvěř, kapounují-li se kohouti, bývá-li ubohá husa seděním a trmením tak mučena, že játra Brodnická (*Straßburger Leber*) dostává; tedy z toho sseho ještě nerozsvítá, že španělské pštky s bříty ukrutnými a osklivými nejsou. Jestli to v pravdě zábava tak ukrutná a osklivá, že bych jí podruhé obcovati nechtěl. Zabijí-li tezník vola, kuchatka kačnu a myslivec zvěř, stává se to k užtku člověka; ale ukrutné pštky s bříty nemají jiného účelu, leč aby upokojily divou krutost Španělů. Právě-li zmíněný spisovatel, že Španělowé při pštčích těchto neradují se z prolévání krve, nýbrž ze zmužilosti, udatnosti a obratnosti šfermíků, mhl se nemálo. Sedmý bhl, jež jsem v okrouhlici Madridské viděl, vybhl z chléva na arénu a spativ tam koně, počal ihned couvati. A hle! lid žádal s náramným křikem, aby bhl tento bez odkladu se zabil, jesto prý odvážlivosti k boji nemá. Tu neměli tedy šfermíkové příležitosti ku projement obratnosti a

zmužilosti a býť ptece smrti neussel. Měttekť z bhků jessťe neraněných chtěli několicráte z bojissťe do chlěwa se wrátiti; zdáloť se, jakoby tím byli projemowali ossklivost swou nad lidem, majícím zalíbeni w tať ukrutném zápasu. Měnt-li pať to ukrutností, nechťti darowati život bhku, jenž byl již dokázal, že boje se nehrozí? Měnt-li to ukrutností, zamazowati ubohým koňům oči, aby se brániti a nebezpečenství wyhuonti nemohli? Bojuje-li slepý kůň s widoucím bhkem, musí owssēm tento zwítěziti. Zistý muž w městě Malaze mi wyprawowal, že w tamčjssi okrouhlici jeden býť demět koňů usmrtil. W okrouhlici Sewillské bylo jednou 34 koňů od ssesti bhků zahubeno; jeden z bhků těchto usmrtil prý sám 9 koňů a tomu prý byl darowan život.

Zdál se, že i sám lid španělský počíná již nahližeti, že půtky s bhky jsou cos ukrutného. Metrpěel by zajistě, aby při nich nějaký španělský kněz mezi diváky se objevil. W Madridě strojtowajť se půtky tyto wyjma několik městců w roku, každou neděli; w Barceloně, w Valencii, w Granadě a w jiných městech dwaťráte neb třikráte w roce; w Portugalsku prý ale již docela přestaly. Mnozí papežowé půtky tyto zapowěděli a nátkidili, aby šfermitowé, jenžto život swůj bez ptkčiny w nebezpečenství wydáwajť, z církwe wyloučeni byli. Francesko Rardona y Orfila mi oswědčowal, že jedna, záležitosti této se týkající bulla papežská začíná slovy: „Concedimus crudelibus Hispanis“ (domolujeme ukrutným Španělům). Slyšme wšak jessťe tu

konci, co o pútkách těchto smýšlí slowútný spisowatel španělský — Fernan Caballero.*)

„S nejtvrdošší srdce — dt spisowatel tento — museloby při mukách ubohých zmotkat těchto puťnouti; ale milowntci diwadel těch mají oči, pozornost a cit toliko pro býla. Běhají jako pomateni, a pomatenost tato přecházíwa i na mnohé cizozemce, kteří jinač Španělsku a ukrutné té kratochvíli přiznivci nejsou. Dstatně musíme wyznati a wyznáváme s bolestí: We Španělsku ješt útrpnost se zmotkaty obzvláštne u mužských více wěci skumnosti (teorie) nežli wěci wšlonu (praktiky). Nižším třídám lidu nedostává se útrpnosti té docela. Pútky s býly běhají zábawou cizozemcům, kteří mají buďto połaženou chuť, anebo kteří okusiwše již wšech rozkosti žiwota až ku zoffkliment, wobě se pobobají, která již již zamrzati počná a po obžiwujícím zamřání prahne. Dále běhají tyto pútky zábawou welikého počtu taťowých Španělům, kteří mají mnoho energie (ráznosti), ale málo sentimentálnosti (citliwosti), a kteří nad to již od mládt taťowým diwadlům přiwškli. Mnozí přicházejí do diwadel těchto ze zvyku, jiní, obzvláštne paní, se jich zúčastňují, aby widěly a widěny byly; jiným nawštětowatelům těchto puťek s býly neběhají pútky ty zábawou, nýbrž muťou; nicméně při nich přece setrwáwají následkem tělesnosti, jižto lidské nasti přirozenosti w hojně mťe se dostalo.

*) Wlastně Cecilia de Arom. Wj ješt spis: Die Mäwe II. Theil, S. 39, 40.

XXXIII.

Odjezd do Toledo. Alexander Bowet a Markýs z Froisardu (Froisardů). Hekrásná krajina. Aranjuez. Město Toledo a znamenitosti jeho. Návrat do Madridu.

Dne 17. června ráno o půl deváté hodině jeli jsme z Madridu po železnici do města Toledo. Na stanici sešli jsme se s knězem, kterého jsme podle řeči ihned co němce ze Švýcarska pocházejícího poznali. Byl to op. Alexander Bowet, rodák Frýburský, bývalý vychovatel v domě Markýsa z Froisardů. Markýs tento, jehož dobročinnosti a nábožnosti jmenovaný kněz tento ani dosti vynachváliti se nemohl, dával 20 až 40.000 franků ročně chudým; rovně takovou dobročinností a nábožností vynikala choť jeho; byla pravou milosrdnou sestrou; neboť za času cholery navštěvovala a obsluhovala i nejblednější nemocné. Bowet byl později farářem v jednom místě u Frýburku, onemocněv ale bohužel na prsa, musel na radu lékařův do jižních krajín se odebrati. Uchýlil se tedy do Madridu; tu mu bylo v domě, kdež se byl ubytovával, ukradeno 700 franků, z nichžto později toliko 300 nazpět obdržel. Potkalo ho tedy podobné neštěstí jako jednoho z mých spolucestujících, kterému, jak svědčí vypravováno, v Barceloně a v Malaze

od tassláků též znamenité sumy peněz ukradeny byly. Trpícímu prý bývá útěchou, má-li v neštěstí spolutrpícího.

Ve společnosti sv. Boweta konali jsme cestu do Toleda. Krajina, kterou jsme jeli, jest tak čarovně krásná, že bych ji byl rád prospal. Zpomenuť jsem si na angličana, který, cestující po železnici přes krásnou světoznámou horu Semerink, ustavičně četl v knize, v nížto hora ta popsána byla, ale na znamenitosti její (propasti, tunely, mosty atd.) se nepodíval. Upozorněn byv od spolucestujících, aby se přece na tu neb na onu znamenitost podíval, odvětil: Toho není zapotřebí; vždyť mám zde v knize své popsání celé hory a železnice přes ni vedoucí, a vidím že to všecko krásné býti musí. Nápodobným způsobem může nekrásnou krajinu mezi Madridem a Toledem také onen cestující vychvalovati, který se na ni ani nepodíval. Dobře praví Alban Stolz, že Španělsko jest krásné, ale jenom — na krajích svých; ve středu jest země tato nekrásná. Olo se unaví, newidouc leč holé pole a málo řby strom, skálu aneb něco jiného, na čemžby se zalkbením utkvíti mohlo. Krásnějšť jest již krajina u stanice Kastillyd; tu rothá železná dráha do údolí, v němž teče řeka Tajo (wyslow: Tacho). Řeka tato není zde ještě příliš široká, a podobá se dle velikosti řece Moravě. Všecky její mají zde mnoho stromů a stromořadí, mezi nimiž leží v krásné veliké zahradě královský letohrad Aranjuez (wyslow: Aranchuez).

Siž co chlapec slýchával a čítával jsem o tomto zámku, a známé mi bylo vřísloví: Krásné dny v

Uranjuezu již pominuly; newěděl jsem ale, co přislowl to znamená. Tehdáž jsem nemyslel, že také řdyfi do Uranjuezu přijdu. Položení tohoto zámku a okolí jeho není tak okouzlující, jak jsem si je vždy představoval. Kdo zná poctěné a lesnaté položení kláštera Rajhradského na Moravě, může sobě krajinu u Uranjuezu v duchu poněkud představit; jen s tím rozdílem, že údolí Uranjuezské jest o mnoho užší a hory tu straně západní a východní vyšší. Letohrad sám staven jest ve slohu italském; králové Ferdinand VI., Karel III. a Karel IV. jej zvěšřili a ozdobili. Krásné mramorové schody, velmi skvostné nářadí v pokojích a mnohá umělecká díla nejsou s to, aby zámku tomuto obňaly jakousi trdomyslnou tvárnost, která na něm se obráží. Velmi krásná jest kapla v zámku tomto. Spatkujtl se v ní mnohé výborné obrazy slouútných malířův t. p. obraz představující zvěšřování P. Marie od Tiziana; sw. Antonin Paduanský od Korrada Giaquintoa; P. Maria, sw. Cecilia, sw. Ferdinand, sw. Barbora od téhož malíře. V palác sám má také mnoho výborných obrazů. Mohl bych zde také popsat velikou krásnou zahradu téhož letohradu, její sochy a wodomety, což ale mlčentm pomijím; neboť jsem widěl dosti krásných zámků a zahrad královských, a zdá se mi býti přliřnou pochwa-
lou, co praví básník Leonardo de Argensola o Uranjuezu:

Alzase al lado del jardin florido

Con quatro hermosas frentes una casa,

Que nunca el sol fu semejante ha herido
 Del alto chapitel hasta la basa
 Ninguna imperfeccion hallar se puede
 Si el gran Vitruvio vuelve, y la compasa.

t. j. „vedle této čaromádné zahrady stojí palác se čtyřmi stranami; palác tento jest od svého nejvyššího vrchu až dolů tak dokonalým, že slunce ještě nikdy na jiný jemu podobný nesvítilo. Kdyby veliký Vitruvius*) povstal a jej měl, nenalezl by na něm žádné chyby.“ Toto upřísněné ve chválení zámku Aranjuezského dá se tím jednoduše vyložit, že krajina, kterouž se z Madridu tam jede, jest velmi chudá, jednotvárná a smutná. Teprve v okolí Aranjuezském opět viděti stromy, vody a zeleň.

Dopustivše Aranjuez objeli jsme do Toledo. Město toto vzdáleno jest od železné dráhy asi půl hodiny cesty; protož nám bylo do dostavnutí sednouti a cestu tuto ve voze konati. Dostavnutí byl ale cestujícími tak přeplněn, že koně nebyli s to jej utáhnouti a to tím méně, poněvadž silnice hrubě štěrkována byla. Tu jsem opět viděl kus tržněně zvěkat, jakého snad jenom ve Španělsku viděti lze. Vožkové bičovali nemilosrdně ubohé koně, tak že tito se zptnali, a stáali, až prostranky potrhali. Všichni cestující, a my s nimi, uznali jsme za dobré, z dostavnutí vystoupiti a pěšky do města jíti, nad čímž se vožkové nemálo mrzeli.

*) Marcus Vossio Vitruvius, rozený ve Veroně, byl slavným stavitelem.

Představ sobě, milý čtenáři, velké město, ležící na vysoké hoře, okolo které ze tří stran řeka Tajo *) teče, a všě, jaké položeni Toledo má. Dále viděti kolem do kola ještě vyšší vyprahlé hory, na kterých snad ani jednoho stromu není. Zdá se, že obyvatele středního Španělska stromů nemilují; jenom v ovocných zahradách, které zde Cigarrales slují, lze stromy spatřiti. Horké, sluncem vypálené skalnaté hory tyto jsou příčinou, že město Toledo poskytuje pohled nekrásný. Není divu, že zde v letě parno nesnesitelné bývá; hory okolo Toledo jsou ještě vyšší než hora, na nížto město leží; obyvatele Toledoští nacházejí se tedy jako v zatopeném kotli. Krajina, ve které se lesy vyselaly, stává se nekrásnou a horkou a trpívá velikou nouzí o dřívo. Tak jest to v Toledo. Lesy tomuto městu patřící jsou velmi vzdáleny a jak ve středním Španělsku vůbec z větších částí vyselány.

Staroznamé Toledo má tak úzké ulice, že nejširší z nich má 5 a nejúžší 2 kroky v šíři. Obyvatelé mohou tedy z oken jeden druhému ruce podati, a poněvadž v mnohých ulicích tráva roste, lze jim žítvati:

Pod nassima okuy
Tráva zelená.

První a nejhlavnější ozdobou města jest jeho katedrálň chrám, kterž jsme přede všim

*) Tajo má prameny své v údolí Beguilla zvaném, v horách u Kuenz; běh jeho až do Toledo obráší asi 40 mil.

Los niños que se pongan aqui
hande traer cedula, de si
estan bautizados ó no.

t. j. děti, jenž se zde vystavují, musejí mti
cedulku, oznamující, jsou-li pokřtěny čili nic.
Katolická církev, jejížto neobmezená láska na
všechny lidi se potahuje, ujmá se ovšem i
takových dětí, které mimo manželství zrozeny
byly a rodičů svých snad ani neznají. Zdá se
to ale přece cos neobvyčejného býti, ustanoví-li
se v chrámu Páně zvláštní místo, na které takové
nemanželské děti položeny býti mají. Předává se
tím svobodné matce příležitost, sprostiti se dítěte
svého?

Před jednou kaplou nachází se krypta arcibiskupů Toledských. Prátek, ale velmi významný
ještě nápis její, jenž takto zní:

„Hic jacet pulvis, cinis et nihil.“

t. j. zde leží prach, popel a nic. Tento nápis
hobí se pro hrobní kámen každého člověka, ať si
za časů života svého na zemi jakoukoli hodnost
a slávou vynikal. Vidíváme častokrátě skvostné
hrobní kameny s blouhými nápisy, v nichžto
obštrně udáno jest, čím ten aneb onen zemský
býval, jakých důstojností došel, které úkady zastá-
val a jaké bohatství měl; než to vše mu již nic
neprospěje. Lépe by znal nápis hrobu jeho: „zde
leží prach, popel a nic.“

V jedné kaple téhož chrámu konává se od času
4. sněmu Toledského (r. 633) mše sv. podle obřadu
mozarabského, který od našeho obřadu v mnohém

ohledu rozdílný jest. Arabové opanovali město Toledo, přijali později víru křesťanskou, ale mnohé mravů, spůsobů a obřadů své podrželi. Tito pokřtění Arabové nazýváni byli „Mozarabové“ t. j. poloviční (nepraví) Arabové. Potádek, v němžto kněz obřadu mozarabského mši sv. sloužíval, jest tento: kněz přistoupiv k ostatní znamení se sv. křížem a praví: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti Amen (Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého). Pak říká modlitbu, jenž začíná slovy: „Salve crux pretiosa, quae in corpore Christi“ etc. (budiž pozdraven dráhý kříž, jenž jsi v těle Krista atd.). Na to říká versikul: „Adoramus te Christe et benedicimus Tibi“ (slavíme se tobě Kriste a dobrořečíme tobě); ministrant odpovídá: „Quia per crucem tuam redemisti mundum“ (poněvadž jsi křížem svým svět vykoupil). Kněz pak říká modlitbu, kterouž jsem sobě i se mnohými jinými pro krátkost času bohužel opsati nemohl. Nad to rozprostírá korporal, čistí kalich, nalévá do něho vína a vody, kterou byl dříve žehnal, a říká opět modlitbu. Položiv hostii na patenu, konsekruje ji (proměňuje ji v tělo Páně) těmito slovy: „Hoc est enim corpus meum“, a nad kalichem říká: „Hic est enim calix sanguinis mei“ etc. (totol jest tělo mé, a totol jest kalich krve mé atd.). Quotiescunque manducabitis panem hunc etc. (kdykoliv jísti budete chléb tento atd.). Pozdravování sv. hostie děje se jako u nás. Kněz dělá pak sv. hostii na 9 dílů aneb částek, z nichžto má každá své vlastní jméno, představujíc nějaké tajemství.

Corporatio (tělenní), nativitas (narození), apparitio (zjevení), circumcisio (obřezání), passio (utrpení), mors (smrt), resurrectio (z mrtvých vstání), gloria (sláva) a regnum (království); tatoť jsou jména těch devíti částek sv. hostie, které kněz mozarabský ve způsobu říže na pateně před sebou ležeti má. Mezi tím co se kněz modlí za mrtvé (memento pro defunctis), drží onu částku, která „regnum“ sluje, v ruce a částku „passio“ zvanou dává do kalichu; konečně všechny částky tyto přijímá. Na to se modlí chvalo zpěv: Gloria in excelsis Deo (chvála Bohu na výsoctech), pak čte evangelium (Kredo zpívá sbor střídavě mezi pozdvihováním), a konečně co důležitě křídá modlitbu, začínající těmito slovy: „Repletum est gaudio os nostrum“ (naplněna jsou radostí ústa naše). Paměťhodno, že v katedrálém chrámě Toledském služby Boží současně ve dvojnásobném obřadu se konávají; neboť mezi tím, co římsko-katolickí kněží ve hlavním chrámu hodinky zpívají aneb mše svatě dle obřadu římského slouží, konají Mozarabové služby Boží dle svého obřadu v nadřazené kaple.*

*) Liturgie čili způsob, jakým konány bývají rozličné služby Boží a posvátné obřady, nebyla a není všude stejná. Již za starých časů dělal se rozdíl mezi liturgií „orientální a occidentální“ (východní a západní). K první patřily následující liturgie: řecká (delší od sv. Basílie a kratší od sv. Jana Zlatoústého), moslowlivská, řeptická, armenická a maronitická. Ze druhé pak: galická od sv. Hilaria († 369) ambrosiánská (sv. Ambrož † 398) a mozarabská. Aby liturgie mozarabská se zachovala, zřídil arcibiskup a kardinál Ximenes r. 1495 při chrámu Toledském zvláštní koleji čili sbor mladíků ze 17 kněží a dvojnásobných služebníků, a přikázal aby tato mše sv. a jiné obřady dle způsobu mozarabského konali (Bona, de reb. liturg. lib. I. c. 11).

Jedna kapla chrámu jest kapitulním sálem, w němž arcibiskup, který spolu i primas celého Španělska jest, se s wšemi radami se scházíwá, aby s nimi o záležitostech diocése své se radil. Tamt widěti podobizny wšech arcibiskupůw Toledských. Byloť jich až do podnes 97, a mnozí z nich od církwe za swaté wyhlášení byli. Udáme zde jmena alespoň některých z biskupů těchto: Montanus († asi 531); Auradius († 612); sw. Eugenius (od r. 647 až 668); sw. Ildesons († 667); sw. Julianus († 690); sw. Eulogius (856).

Na stěnách křžové chobby chrámu tohoto widěti wšborné malby na obnitce představující ukrutné mučy, jaké r. 1492 křesanských pacholků od židů pětřpěti musel. Následkem toho byli wšichni židé z města Toleda wyhnáni. Jak w letopisech dočtiti se lze, bylo za starých časů i w jiných zemích několik křesanských dětí od židů usmrceno l. p. bl. Šimou w Tridentu.

Opustiwše katedrálň chrám odebrali jsme se do musea, jenž sluje „museum provincial“ (museum krajinské). Stawent toto býwalo býš klášterem frantiskánským a nazýwá se nyní s chrámem při něm se nacházejícím: „San Juan de los Reyes“ t. j. sw. Jan u králůw. Historie o založení tohoto kláštera wyprawowala se nám takto: Sw. král Ferdinand a zbožná choť jeho Isabella usnesli se, že darují oo. Frantiskánům místo bdného kláštera, jež tehdětci tito w Toledu měli, jiný dům, a ustanowili l tomu vlastní swůj palác, který w klášter proměnití dali. Poněwadž ale Frantiskáni slibem chudoby zawá-

žáni jsouce klášter svůj dobrovolně opustiti nechtěli, použil sv. král Isti, by teholněky do nového přebytka toho přestěhovati mohl. Wypsaw welkou církewní slawnost, naktbil, aby wssični Frantisslání jt se zúčastnili. Mezi slawností touto dal pak král wssecko jejich domácí nákadl ze starého kláštera do nového přenesti a starý klášter zbořiti. Takowým spůsobem donutil král Frantisslány, že do nového kláštera obtáhnouti museli. Časowé se měnt a lidé s nimi. Nynějššího času, tčžto se zbožnost wíce a wíce u lidu trati, neponechávají se teholníkum ani jejich staré kláštery, tím méně dávají se jim nové.*) Aby wssak Frantisslání i w novém tom klášteře swém na pomínutebnost wssech pozemských věcí, na mrtwěnt těla, zapřánu sebe samých a na smrt nezapomínali, dal jim král nade dvěma štbelny (refektáře) podobiznu smrti — kostru — z lamene wytesati a pod ní tato slowa wyryti: *Expecto, donec veniat immutatio mea* (Očekávám, dokawáb nepřijde změněnt mé. Job 4, 14). Klášter tento wystawen a ozdoben byl s nádherností w pravdě králowskou. Stěžowé jeho chobby niěly krásné sloupy a umělecky zhotowené sochy; býwalotě to pravé museum a neb skladiště křesťanského tezbáktwi. Každý sloup byl otkrášlen několika sochami. Poněwadž ale nic na tomto swětě stálosti nemá, měl král Ferdinand i na dvěte kláštera tohoto nápis umlstiti: „Očekávám, dokawáb nepřijde změněnt mé.“ Fran-

*) Tak weliký počet klášterů byl jenom na Morawě za času císaře Josefa II. wyzdwožen! Welehrad, Žďár, Lučy, Gradistl a mnohé jiné.

couzomé, jenž o sobě tvrdí, že prvni civilizovaní národ ve světě jsou, a že kamkoli přijdou, civilizaci aueb rozdělanost přinášejí, zuřili to tomtu klášteře za času wojny se Španělskem až přehrozně. Sloupy potřískali na kusy, sochám ušlechtili hlavy, ruce a nohy, krásná okna zbarvili ozdobou jejich, křizovou chobbu pobořili, slowem — tropili wandalism (Lazitelství, bourání), jakéhož si ani pohané dobywše Jerusalema nedowolili. Římský vůdce Titus dal swým wojákům rozkaz, aby alespoň chrámu to Jerusalemě uffektili, a křesťanství Francouzomé páchali to nadzmněném klášteře a chrámu jeho takomé bořitelství! Rent dítou, že Španělowé Francouzům nemilují!

Břhwalý klášter S. Juan de los Reyes, to jehož malé, posud zachowané části nadzmněné „museum provinzial“ se nachází, chová to prvntim swém poschodí památnou celu aueb swět-ničku, to které slowútný arcibiskup a kardinal Ximenes kdysi přebřwjal. Cěla tato jest 6 kroků dlouhá a tolikéž kroky široká; na její kamenné blažbě četi jsem tento nápis:

Esta fue la celda del celebre cardinal y arzobispo de Toledo D. Fray Francisco Ximenez de Cisneros, dos veces Gobernador de estos Reinos primer novicio de este convento de S. Juan de los Reyes.

t. j. toto byla cela znamenitého kardinala a arcibiskupa B. bratra Frantissima Ximenesa z Cisnerům, jenž byl dwa kráte mistodržitелеm těchto králowství a břkwe nowicem tohoto kláštera sw. Jana u králům.

Nebude snad ob místa, seznámim-li zde
 čtenáři alespoň poněkud se sloužitelným tímto mužem.
 Frantissel Ximenes, jeden z nejznamenitějších
 mužů v dějepisu a pravá ozdoba katolické církve,
 narobil se r. 1437 v Torrelaguně ve staré
 Kastilii a pocházel z chudobné šlechtické rodiny
 Cisnerův. Wykonav studia na vysokých školách
 v Salamance cestoval dvakráte do Říma, odkud
 se po smrti svého otce Alfonsa z Cisnerův do
 Španělska navrátil. Co mladý a velmi učený
 kněz stal se kazatelem v městě Uzédě a pak
 farářem v diecézi Siguensté, kdež jej biskup i
 za svého nejvyššího vikáře ustanovil. Ximenes
 ale, poznav marnosti tohoto světa, toužil po
 osaměném a dokonalejším životě; vstoupil tedy
 do řádu Frantisskáův v Toledě a složil ve
 svrchu popsaném klášteře slavné sliby. Poněwadž
 tam ale přicházelo mnoho lidí žádajících jej
 navštívit a viděti, odebral se do kláštera
 Kastanelského, by u většší samoty žiti mohl.
 Jako ale siálka, byl sebe více se uchrývala, vůln
 svou ptece se prozrazuje a objevena bhvá, ná-
 podobně nemohl se učený a nábožný Ximenes
 také na dlouhý čas ukrýti. Královna Isabella
 vyvolila ř ho za zpovědníka a usilovala, aby
 r. 1495 arcibiskupem v Toledě ustanoven byl;
 jesto vsak Ximenes důstojenství toto na sebe
 vzíti se zpěčoval, musel jej papež zvláštním
 dopisem ku přijmutí hodnosti té donutiti. Ne-
 cheeme zde obštrně vypravovati, jak pšísný život
 Ximenes co arcibiskup vedl a jak velmi mnoho
 dobrého spšísobil. Zůstav mnichem zachovával
 vždy svědomitě přisuou teholu řádu svého;

šetřil věrně tehlejší ustanovených postů, spá-
 wal na práci a žil vůbec tak přísně, jako kdysi
 w Klášteře w Toledě a w Kastanelu. Po smrti
 královny Isabellly (1504) odvezdal mu král
 Ferdinand Katolický vládu celé Křise své. Ximenes
 byl tedy — jako kdysi Josef nad Egypsem —
 pánem druhým nad celým Španělskem; ale i w
 této vznesené hodnosti zůstal pokorným mnichem.
 Všechny příjmy arcibiskupství svého vynaložil
 ku konání skutků milosrdných. We svém rodném
 městě Torrelagně zbudował klášter, a wystawěl
 wodovod (aqueduct). W Alkale de Henarez za-
 ložil vysoké školy (univerzitu), na niž powolal
 učených mužů, kteří za jeho nařizením swaté písmo
 w šesti letech wydali. Kniha tato stála
 tehdyž 50.000 bulátů. W čas hladu staral se
 Ximenes co nejvíce o to, aby lid za mkrných
 peněz obilí kupovati mohl; k tomu konci dal
 w Toledě, w Alkale a Torrelagně veliké špky
 wystawěti a je na své útraty obilím naplniti.
 Když město Granada newětčím muhamedauům
 odňato bylo, kázal tam Ximenes co horlivý mi-
 sionář, a pokřestil prý tři tisíce muhamedauů vlastní
 rukou. Pro tyto veliké zásluhy učinil jej papež
 Julius II. kardinalem, a král Ferdinand misto-
 držitelem aneb misto-králem celého Španělska
 (r. 1516). Co mistodržitel vládl velmi moudře a
 spravedlivě. Jakož ale každý člověk, měl i kardinal
 Ximenes nepřátely a to nejvíce mezi šlechtici,
 kteří se příkladem jeho na odpor stawili. Ne-
 přátelé tito osvědčili jej u mladého krále Ferdi-
 nanda, nástupce, to nadzminěného Ferdinanda,
 následkem čehož kardinal Ximenes ze služby státní

načež p. Alexander Bobet důvtipně pravil: „Panny ty vstoupily snad vřechuty do kláštera ze zoufalství, aby na nekrásnou krajinu tuto dívati se nemusely.“ Slovy těmito nechtěl vřastíci, že pochybuje o pravém povolání panen těch k životu tehelnému; mluvil toliko naznačiti, jak velmi nekrásná jest krajina okolo Toleda.

Občerstvívše se v hostinci jiblem a nápojem navrátili jsme se obpoledne do Madridu.

XXXIV.

Zámek Eskurial a znamenitosti jeho. Návrat do Madridu. Večerní procházka v Prado. Španělské hudebné skladby. Veřejní kajisnici. Hrabě Arivelli. Don Antonia Pou. Loučení.

Řbo již v Madridě se nachází, nepochybně jistotně také na zámek Eskurial se podímati. Ve společnosti s *mp.* Francesca Kardona a Alexandra Bobeta vyjeli jsme v hostavnutí okolo 7. hodiny ráno z Madridu a dorazili jsme o 11. hodině šťastně do Eskurialu. Francesco Kardona měl odporučný list na *mp.* Don Antonia Barchana, ředitele semináře v Eskurialu; lastavostí tohoto ředitele bylo nám he, znamenitosti tohoto světoznámého zámku prohlédnouti. Představ sobě, milý čtenáři, velikánský do čtverhrann stavěný zámek, jehožta každá strana

čítá 200 tisíců zděti. Zámek tento jest na 4 poschodí vysoký, má 12 velikých dvorů, 10.000 oken, několik tisíc pokojů, veliký kostel a osm věží, každou o šesti poschodích; z toho můžeš sobě aspoň poněkud pojem o Esturialu utvořiti. V tomto velikánském stavění, které ve světě snad rovného nemá, nachází se kromě pokojů a sntí královských klášter Hieronymitův, duchovní seminář pro 40 chovanců, klášter panenství, zvaný de immaculata conceptione (neposkvrněného počtí panny Marie); obrazárna, museum, fiskační kabinet a mnohé jiné důležité místnosti. Podobá se zajisté zámek tento malému městu. Podobě u něho táhnou se ještě jiná veliká a vysoká stavění, to nichž ministrowé a služebníci královští, když královna v Esturialu sídlí, přebývají.*) Zámek tento byl původně klášterem; jež dal vystaviti král Filip II. následkem slibu po šťastném vítězství nad Francouzy roku 1557, dne 10. srpna. Jestto na den ten připadá památka sv. mučenika Bawřince, který na roště upálen byl, dal král zámek tento ve způsobu roště vystavěti. Esturial leží západně od Madridu u paty hor Guadaramy. Blíže znamenitého zámku tohoto nachází se městečko asi 2—3000 obyvatelů čítající.

Kostel v Esturialu jest veliký a velmi krásný; dle mého měření čítá 106 tisíců zděti a 70 gřstí a má tři lode. V pravdě uměleckým dílem jest vysoká kupula chrámu Esturialského; uvnitř

*) R. 1868 vypukla ve Španělsku revoluce a královna Isabella utíkla sem opuště.

nacházejí se výborné malby na obmítce.; chrám tento má dvoje veliké varhany a dvě kazatelnice. Sedmáct vysokých, z červeného mramoru vytesaných stupňů vede ku hlavnímu oltáři; na oltáři tomto nacházel se druhdy velmi skvostný stánek (tabernakul), jež ruffak později Francouzové odnesli. Na jeho místo zbudován byl stánek dřevěný. Sakristie, 40 kroků dlouhá a 14 široká, ozdobena jest mnohými výbornými a drahocennými obrazy.

Pod hlavním oltářem nachází se kulatě stavená královská krypta, v jejíchžto stěnách jsou pro mrtvolů zdělaný otvory tím způsobem, že vždy čtyry rakve jedna nade druhou se zdi umístěny býti mohou. Nápisů nad otvory se nacházející udávají, který král, aneb která královna v tom aneb onom otvoru odpočívá. Zde pohřben jest také císař Karel V., který bývá pánem nad tak velikou říší, že v jeho zeměch nikdy slunce nezacházelo. Císař tento odšel se později světské slávy a stal se mnichem v klášteře San Justu. Devět otvorů pro tolikéž rakví bylo ve stěnách krypty ještě prázdno. Nemohu zapřít, že jsem byl hluboce dojat, procházeje se v této kryptě, kde jen královské mrtvolů odpočívají. Pohled na rakve mrtvol těchto nváděl mi tím mocněji na paměť pravdu, že důstojnost, bohatství, moc a sláva tohoto světa nejsou:— leč prach, popel a nic. V krásné kryptě aneb v jednobukém posvěceném hrobě na hřbitově odpočívati — jest pro mrtvého lhostejno. Pomohliv se po- božně za odpočívající tam španělské krále a královny, a připomenuv sobě také enen

hrob, ve kterém někdy sám odpočívati budu, pravil jsem s nashim, bohužel, již zvěčnělým básníkem :

Budeš dobrou matkou také pro mé tělo,
Abý ve tvém lůně sladký spánek mělo.

(Suffil.)

Chrám v Esturialu choval druhdy vzácné poklady, četné totiž ostatky svatých. Četl jsem tam soupis z r. 1754, na němž udán jest počet sw. relikvií takto: Úhrnkem 7422 relikvií, a mezi nimi velikých (insignes) 462 (144 hlav svatých); takměř velikých (quasi insignes) 255 a menších (minores) 1006. Celá těla svatých a světic Božích měl tento chrám 12 a mezi nimi také tělo blahosl. Anežky z Prahy.*) Už podnes má chrám tento rukopisy sw. Jana Blatoušého, sw. Augustina a sw. Terezie, jakož i kalamát této svěťice, relikviát papeže Pia pátého s pozůstatky mnohých svatých, dýbán, jehož užito na svatbě v Ráně Galilejské a rozličné nástroje, jimiž mučennici pro víru v Krista Ježíše mučeni byli, t. p. železnou foruu majet mnoho špičatých bodáků, která mučenníkům do hlavy vražena bývala. Smrť mučenníka, jehož hlava korunou touto zpodobána byla, musela býti v pravdě

*) Tato blah. Anežka byla dcerou krále Přemysla Otakara a choti jeho Konstancie, dcerou krále Uherského Ondřeje, a narodila se v Praze r. 1205 císař Bedřich II. chtěl ji míti za manželku; ale Anežka vstoupila r. 1286 do řádu Klarisek v Praze a zemřela co abatiše v pověsti svěťice dne 6. března 1282. Několiké, jakým způsobem se tělo blahoslavené Anežky do Esturialu dostalo.

brozná; ale upamatování na Krista Ježíše, pro Něž se smrti podrobil, mu ji bojísta oslabovalo. O takové koruně lze říci se žalmistou Páně: „Všadils (Pane) na hlavu jeho (mučenníkovu) korunu z kameň drahého“ (žalm 20, 4). Není mnoho katolických chrámů, jenž by měli tak mnoho pozůstatků svatých a světic Božích, jako jich chová chrám v Esturialu. Proulázavšše jim dlužnou úctu, spomenuli jsme si, že katolíkům se strany nekatolíkům nezřídla vůčička činěna bývá, že ostatkům svatých vzdávají úctu. A proč bychom ostatky tyto neměli v uctivosti? Což jest v tom neshodného? Býdly ctíme i pozůstatky nesyvatých lidí a vážíme sobě věci, které nám rodiče, přibuzné a přátelé nasse připomínají. Tak nám bylo v chrámě Esturialském s jakousi uctivostí ukazováno oratorium, ve kterém král Filip II. mši sv. přitomem býval; nalezá se tam také ještě sedadlo, psací stůl a mnohé jiné věci, jichžto král ten za života svého užívával.

• Up. ředitel Barchan zavědł nás také do knihovny, jejížto strop ozdoben jest světečnými malbami na obmltce. Pohlednuv na množství knih tam se nacházejících, zpomenuť jsem si na slova sv. Augustina, jenž dí: „Timeo virum unius libri“ (bojím se muže, který jednu knihu četl). Zdáli pak by se světec tento byl také bál muže, kterýby všechay tyto knihy byl přečetl? Tak bohatá jest knihovna tato již z toho souditi lze, že má 216 misálů (knih messných), ozdobených velmi krásnými kresbami po krajích (vignettes).

Prossli jsme také královské pokoje, které v pravdě s královskou nádherností uspořádány jsou. Ve mnohých sálech nacházejí se obrazárny, ve kterýchž výborné obrazy dle předmětů sestaveny jsou. Tak se nacházejí t. p. v jednom sále jen samé bitovní obrazy; v druhém obrazy lomečtí, v třetím obrazy představující španělské hry, pátky s bítí, tance a rozličné národní slavnosti. Milovník obrazů mělby zde dosti přiležitosti, študovati slavné malířské školy.

Duchovní seminář v Esturialu se nacházející, udržuje královna na své útraty. Seminář tento čítá 40 chovanců a 10 profesorů; na čtyry žáky připadá tedy vždy jeden učitel. Seminaristům poskytuje se vyučování v libomudrctví, v přirodopisu, v lučbě, v přirodostumu a ve vědách bohosloveckých. Chovanci semináře tohoto nosí oblek kněžský, konají každodenně officium čili hodiny duchovní a obcují mši sváté; v den sváteční zplňávají slavné hodiny s mnichy Hieronymitskými.

Občerstviti se v jednom hostinci městečka Esturialu obědem, který příliš dobrý nebyl, jež jsme však dobře zaplatiti museli, vydali jsme se na sváteční cestu do Madridu. Večer byl velmi krásný, an denní parno bylo již přestalo; chtíce užiti čerstvého vzduchu, procházeli jsme se v Madridě na veřejné, hustým stromokřivem obsazené procházce, již nazývají Prado. Tam jezdili v leských kočárech bohatí španělskí Grandové, a zdálo se nám, jakoby se zde bylo shromáždilo vesectvo, co Madrid má bohatého a nádherného. Rduž jsme se na toto pyšné ježdění španělských bohatců dívali,

nadhobil mp. Alexander Bobet otázku: Kdo wi, jsou-li tito boháčtí tak šťastni, jak se býti zdají? Mnozí z nich vedou zahálčivý, neúčitečný život, nadělají sobě při všem bohatství nemalých starostí, ukrádají Pánu Bohu den a utracují a ztrpčují sobě život. Můj otec — pravil Bobet dále — sprostý to sedlák ve Švýcarsku měl 6 synů a 2 dcery. Dům jeho stál osamělý na hoře, kolem něho byly pastviny k němu polnosti, a celý statek tento obrouben byl hustomi na způsob podobových sázenými lesy. V den nedělní a sváteční chodovali jsme s hory dolů do farního kostela ke službám Božím, newědouce ani, jak město vypadá; netoužili jsme po marnostech a radovánkách tohoto světa; navrátili jsme se do domu otcovského, žili jsme po celý týden jako praví poustevníci. V práci a v modlitbě trávili jsme čas a dny své jsouce při tom veselí a spokojení. Tak nám vypravoval mp. Bobet a my jsme se zcela srovnávali s náhledem jeho, že bohatství člověka v pravdě šťastným nečiní, a že neztíká šťastnějším býti člověk chudý, který neznáje marné a hltávné radosti tohoto světa, žije v bázni Boží, konáje práce a povinnosti povolání svého. Svatość života jest kvítko, které lépe roste v údolí chudoby a sprostnosti, nežli na hoře bohatství a wzneseného rodu. Boháčům hrozil Pán Ježíš slovy: „Běda vám bohatým!“ ale chudé vyhlásil za blahoslavené, řka: „Blahoslaveni chudí!“

Svět ten s pompou svojí
Druhdy v rupy padne;

Jen kdo w Bohu stojí,
 Všechně věky zmladne. (Suffil.)

Jestté jeden den strávili jsme w Madridě, jestto nám bylo ptiprawy k objezdu činiti. Hlavní starost jsme měli o to, s jakou ptkležitostí dále se dostaneme. Poněmadž železná dráha z Madridu do Wallabolidu wedoucí jestté dohotowena nebyla, a my práwě tuto cestu konati jsme chtěli, nezbylo nám nic jiného, než abychom opět ponžili diligence. S hrůzou a strachem jsem předwidal wšeliká trápení, která nám w této mužctruě přestáti bude a kosti w údech mých se již napřed strachowaly, že poloje mrti nebudou. Zaopatřiwše sobě tedy místa w diligenci, toulali jsme se semotam po Madridě prohlédajíce si znamenitosti jeho. Wstročili jsme také do budowy kupce, jenž hudebně sklabbý probává; chtěl jsem sobě tam koupiti „Stabat Mater“, kterážto sklabbá mi co znamenité a wšborné dílo wychwálena byla. Tu jsem widěl, že kupci, jenž w Madridě hudebně sklabbý probávají, wedou také obchob s hudebními nástroji: neboť kupec ten měl na prodej i Klarinety, housle, Klarinety, trompety a jiné nástroje. Stabat mater, hudební tato sklabbá pro pět zpěwáčích hlasů s průwodem warhan, jest od jistého Welasqueza složena a králowně Sfabelle wěnowána; i tato sklabbá patkí k onomu druhu lehčowážných a weselejších hudebních sklabbě, které bohužel w kostelních španělských a italských promozowáných bývají. Prohlédnum partituru tohoto „Stabat mater“, nenalezl jsem w díle tom žádného zalsbent a protož jsem ho také nekoupil, a to tím méně, an cena

od kupce žádaná (9 zl. st.) příliš vysoká byla. Koupil jsem ale jinou hudební skladbu „Mes de Maria“ (měsíc marianský)* a fice pouze proto, bych milovníkům přesné kostelní hudby ukázati mohl, jak lehkovážnou hudbu Španělowé ve chrámech svých mají.

Zdouce k peněžoměncovi B., na kterého jsme tu vyzdviženi peněz odporučný list měli, potkali jsme v jedné ulici muže a ženu, jejichžto zervnější tvářnost nassi pozornost na se obrátila. Oba byli velmi špatně oblečeni a vypadali velmi vyhladovělí, a přece se zdálo, že z lepšního a vzneseného rodu pocházejí. Bylo nám vypravováno, že osoby tyto jsou bratr a sestra a že dopustivše se spolu velikého hříchu, nyní dobrovolně veřejné pokání činí. Nespávají po celý čas svého pokání pod stěhou, a nejebrajice almužnu jsou spojeni s tím, co jim od jiných z milosrdenství uděleno bývá. Nikdo si z nich nesmí posměch tropiti aneb jim nějakým způsobem ublížiti; stojí pod zvláštní ochranou policie. Z toho vysvitá, že ve Španělsku nacházejí se až podnes lidé, kteří za spáchané velké hříchy veřejné pokání činí, ačkoliv toho církve sv. již neukládá. Před časem býval obvyčej, že hříšníci, jenž veřejně zhřešili, také veřejně za hříchy pokání činili umřeli, a proto také veřejně lajcníci stáli (publici poenitentes). Spáchal-li k. p. někdo vraždu, musel po 20 let neb i po celý život svůj veřejně po-

*) Její to hudební skladba pro tři hlasy a pro varhany, která se zpívá při májové mariánské pobožnosti.

káňt činiti; krádež trestávala se pokáním jednoho roka; cizoložství pokutowalo se pokáním desítiletým; pokáním sedmiletým pak trestána bývala křivá pŕisaha; totéž pokání ukládalo se i za smilství. Kdo jednou w kostele sŕeptal aneb neslušně se choval, musel se po 10 dní pŕi chlebě a pŕi vodě postiti; kdo rodičům svým křivodu učinil aneb je bil, musel po 3 roky ano i po 7 let veřejnému pokání se podrobiti. Kdo svou wtru zapŕtel a pak opět do církve se natorátíl, musel po deset let neb i po celý život svůj pokání činiti.

Stavštitvili jsme i c. k. rakouského vyslance, jímž byl p. hrabě Rivelli. Vŕborný muž tento, jenž co horlivý katolík znám byl a jenž w Madridě všeobecné úcty a lásky požítval, zemřel r. 1868 co vyslanec w Římě. Bylť tam poslán od ministra Beusta, aby lichým liberalismem nakažené a církvi katolické nepřítelné Rakousko se stolicí papežskou smítil; ale jako mnohý jiný nemohl ani on úlohu svoji wykonati. Báh ho powolal dŕtve ze světa a osvobodil jej během tím od nepřítelny a matné práce, která se mu byla za úlohu dostala. U paláce hraběte Rivelliho w Madridě potkal Francesco Cardona svého pŕitele a kdysi spolustudujícího Don Antonina Boua. Zať radostné to sŕledání pro muže tyto! jeden druhého dlouho již newiděli, ani jeden o druhém newěděli, a hle! zde w Madridě šťastnou náhodou se sŕledali. Bou, doktor práw a bohoslovot, jeť adwokátem w Madridě. Naleznouti we Španělsku adwokáta, jenž jeť nejen doktorem práw nŕbrž i bohoslovot — není nic neobyčejného.

Byloby žádoucnó, aby také advokáti w jiných zemích nejen paragrafy knih trestních zákonů znali, nýbrž také většití známost mravowědy měli; pak by zajisté mnohá pře spravedlivějšího rozhodnuti došla.

Na večer okolo šesté hodiny objeli jsme z Madridu. Težké nám bylo loučení s wp. Franciskem Kardonou a s wp. Alexandrem Bobetem. Onomu obzvláštně museli jsme býti powděčnými za weliké služby, které nám byl co tlumočnick na daleké cestě z Barcelony až do Madridu proukázal. Když Kardona naposledy ruku mou tisknul, polily jeho i mne slzy, které byly tím hořčejší, an jsme se wšeliké naděje, že se kdy ještě na tomto světě shledáme, vzdáti museli. Kardona nawrátil se přes Milante do Barcelony. Kdykoliv si zpomenu na Španělsko, zpomínám i na hodného kněze tohoto, a posílám mu po každé w duchu pozdravení:

Pozdraví tě každý utáček
 Wětrek t tobě jsa zahánán,
 Požaluje každý ptáček
 Wnon tobě jsa zaslán. (Šir.)

XXXV.

Odjezd z Madridu. San Chidrien. Avila. Chrám katedrálňý. Krátký životopis sw. Teresie. Valladolid a znamenitosti jeho. Medina del Campo. Santa la Piedra. Královský poustevník.

Těžký vůz náš, tu kterému vždy tři aneb čtyry páry koní aneb mezlův zapřazeno bylo, jel po celou noc s velikou rychlostí a mezl náš přes hory zvané Sierra Guadarama. Ráno následného dne dorazili jsme okolo šesté hodiny do vesnice San Chidrienu. Postupovali tam jeli jsme dále do města Avily, kdežto jsme se v hostinci u sw. Josefa ubytovali. Toto asi 12.000 obyvatelův čítající město má krásné položení; bývaloť druhdy shromáždštěm staro-kastilských šlechticův, jenž r. 1465 krále Zindřicha IV. sesadili a jeho bratra Alfonsa za krále Leonského a Kastilského vyvolili. Město ležící u paty hor Guadaramy a na řece Adaje, má mnoho věží, kostelů a klášterů a cti co svého patrona sw. Sekunda. Znamenitosti došlo město toto obzvláště svatou Teresí, která se v něm dne 25. března 1515 narodila. O svätici této promluvíme dále poněkud obšírněji. První náossťevu věnovali jsme chrámu katedrálňému. Chrám tento, 123 krolů dlouhých a 44 krolů širokých, staven jest ve

stohu gotickém a okna jeho ozdobena jsou výbornými malbami. Sloupy a zdi nejsou na bílo líceny jak bohužel u mnohých gotických chrámů vidíváme. Právě byla vystavena velebná Svátost, před kterou jsme klekli a nábožnou modlitbu vykonali. Viděli jsme také vůz, na kterém velebná Svátost při slavných průvodech vozena bývá. Vůz ten jest velmi skvostný a štíbrem bohatě ozdobený. Stěny kůru chrámového okrášleny jsou výbornou výpuklou prací z kamene, představující život Pána našeho Ježíše Krista. Chtěli jsme se také podívat do kostela vystaveného na onom místě, kde stával rodit dům sv. Teresie; ale nebylo tu nikoho, jenž by nám ho byl otevřel. Pořádali jsme se za šťastné, že nám alespoň popřáno bylo spatřiti místo, kde velká tato světice Boží se narodila.

Sw. Teresia byla nejmladší ze tří dcer Alfonsa Sancheza z Cepede a jeho manželky Blážený (Beatriz) z Ahumade. Bohobojní rodičové starali se, aby dcery své křesťanský vychovávali. Otec Alfons předčítával rodně své každodenně životopis nějakého svatého. Malá Teresia naslouchala s velikým zájmem a často ráte vzala knihu a četla dále. Obzvláště jí dojmaly životopisy svatých mučenců. Etouc životopisy tyto zvolala nejednou: Kde bych i já mohla pro Ježíše Krista umřít! Jednoho dne se vzdálila z domu otcovského s úmyslem, že se odebeře k nevěsticím, aby u nich mučnické smrti došla. Z vzdála se skutečně již na cestu, na kteréž ji však potkal jeden ze příbuzných jejích, který ji zavedl nazpět do domu otcovského. Teresia při-

pomínávala sobě často poslední věci a říkávala: Jak? na vždy, na vždy bych měla od Boha odloučena býti! Na věky v pekle hořeti! Kdož může snést myšlenku tuto! Widouc, že jí nelze umřítí smrtí mučeničou, chtěla alespoň co poustemnice žiti. Zhotovila si tedy v zahradě otce svého z ratolestí stromových malou chůzku aneb celu, do které se často ráte odebrala, aby tam s větší pobožností rozjímati a modlitby své konati mohla. Byly to ovšem jen dětinské hračky; ale i tyto dokazovaly, po čem toužilo srdce mladé Teresie. *)

Teresia toužila vždy více po konání všech ctností. Uvšak smrt milé její matky, kterou ztratila ve státi dvanácti let, zdržela takřka rychlý běh její na cestě ctnosti. Teresia ztratila chuť ke čtení nábožných knih a čítávala knihy, z nichžto jen marnostem tohoto světa se přiučovala. Dříve bývala horlivá v modlitbě, prostá a jednoduchá ve svých způsobech a mravech, a hle! nyní se stala wlažnou ve službě Boží, oddala se nádhernosti a přívě a toužila jen po hřejivých radostech tohoto světa. Byla by snad docela se zkažila, kdyby jí byl otec její, znamenaje na ní velikou proměnu, nebyl dal ku vychování do kláštera panen kádu sw. Augustina. V tomto klášteře ztrávila Teresia půl druhého roku a přiznala se, že tam opět na cestu ctnosti přitvedena byla. Dobrý příklad,

*) Z toho poznati lze, jak prospěšné jest čísti životopisy svatých. Bláze robine, ve které tento oběej zaneben jest! Naopak jest čtení špatných knih w:imi s:loblivé a nebezpečné, o čemž se ihned ze života Teresie přesvědčíme.

kterých na své vychovatelkyni viděla, a vřoborné
 vychování, které od ní obdržela, přivedly Teresii
 k poznání velikého nebezpečnosti, v němž dříve její
 se nacházela. Učinila tedy předsevzetí, že se odtečne
 světa a že vstoupí do kláštera. Tomuto předse-
 vzetí skutečně také došla; vstoupila do řádu
 Karmelitanek a šice do kláštera „vtělení Páně“
 (incarnation) v Avile*) a přijala v něm
 oděm řeholní dne 2. nov. 1536 v 21. rohu
 státi svého. Ob onoho okamžení — pravila sv.
 Teresia později — v němž jsem se Bohu v
 klášteře odovzdala, okusila jsem, jak mocně Bůh
 podporuje člověka, jenž sobě násilí činí, aby ve
 službě Boží setrвати mohl. Tato připomínka
 působí tak mocně na ducha mého, že není nic
 tak těžkého, cožbych ve službě Boží učiniti se
 zpečovala. Řebých měla někomu radu dáti, řekla
 bych mu, aby každého dobrého skutek, ku kterému jej
 Bůh uvonnit povzbuzuje, ihned vykonal, neobá-
 waje se, řebý ho vykonati nemohl. Neboť jestliže
 nás k dobrému skutku vzbuzuje láska k Bohu,
 zajisté se nám skutek ten podati; vřbýf tomu,
 jenž Boha miluje, není nic nemožného.“

Čím více Teresia prospřwala ve zbožnosti,
 tím více poznávala své vlastní nedokonalosti a
 chyb; proto se stávala vřbý pokornější a v
 modlitbách horlivější. Neptestávala wšak na po-
 znání chyb svojich, nřbrž snažila se také wšfemožně,
 chybů tyto naprawiti; zapřwala se při každé při-
 ležitosti a hleděla wšfemožně, aby před Bohem,

*) Tento památný klášter nachází se před jednou braou v
 Avile.

tu kterému nic nečistého přijíti nemůže, vždy čistý a svatý život vedla. Její spolusestry v klášteře divily se nemálo velikému prospěchu, který Teresia ve všech ctnostech činila; samy však neměly dosti zmužilosti, a nedostávalo se jim upřímné vůle, aby jí v tom následovaly; neboť klášter, v němž sv. Teresia žila, patřil k oněm tehelným domům, v nichžto se více pohodlnosti světské nalezá nežli ve světě samém. Teresia přála sobě toužebně, aby její spolusestry život svůj napravily a svatě dle předpisů teholy své obcovaly. I chtěla v tomto klášteře reformu zavést, což se jí ale nepodařilo, poněvadž se tomuto úmyslu jejímu ostatní sestry na odpor stavily. Teresia musela proto suáffeti mnohá pronásledování a mnohé úkony, až se jí konečně r. 1563 podařilo, že mohla založiti v Avile nový klášter, jež nazvala klášterem „u sv. Josefa“. V tomto klášteře zavedla pak teholu karmelitánskou v její původní přisnosti. Horlivá modlitba a ustavičné se zapírání, to bylo základem i obnovené přisné teholy, kterouž i sami Karmelitáni později přijali. Sv. Jan „z. Kříže“ (de cruce) byl mezi tehelnými řádu toho prvním, jenž oblek a teholu přisných karmelitánských na se vzal. Příkladu jeho následovali napotom i mnozí jiní tehelníci řádu Karmelitánů. Tito přisní Karmelitáni nazývají se „bosáci“ (discalceati).*)

Ukolito sv. Teresia dle těla slabá, útlá a od ustavičného postu a zapírání sebe samé zmo-

*) V zemích katolických mají přisní Karmelitáni kláštery v Říci, ve Štěstém Gradi a jinde.

řena byla, konala přece obtížné povinnosti sv. řeholny vždy s horlivostí a zmužilostí i vůči nepodobnou. Hlesem jejím bhvalo: Pane! buď trpěti, aneb umřti! Světice tato dofončila swath život svůj w kláštece Alba de Tormes (o kterém později mluwiti budeme) dne 4. oktobra r. 1582 we státi 67 let.

Starý a krásný jest w Avile chrám sw. mučenkůw Wincencia, Sabinu a Christety, jenž w městě tomto pro wtru w Ježíše Krista mučení bhli; chrám tento podobá se chrámu sw. Ambrože w Milaně. — R. 1454 zemřel w Avile biskup Alfons Tostal, muž to we wšech wědách tak zběhlý, že mu na hrobní kámen tento krásný ale velmi wzhnamný nápis wryti dali: Hic stapor est mundi, qui scibile discutit omne (zde jest muž pobituhobný, který wšse, co wěděti lze, wyškoumal). Powážme-li, že tento muž došel jen státi 40 let, že jeho whlad písmu sw. již 26 wětých dílů (in folio) obnášl a že co biskup i o swou diocěsu veliké starosti měl, budeme moci poukřud posouditi, jak velmi pilným bhiti mazel.

W San Chibrienu naležli jsme i ne-malé radosti své opět železnou dráhu, na které jsme jeli do Wallabolidu. Krajina, kterou jsme rychle prolétki, jest rowná a ukrásná; jenom semotam wíděti malé lesy se stromy, které losny piniowé (pirus pinea, Pinienbaum) slují. Sosna piniowá patřl i borowicm aneb te dřtwi jehličnému a wupadá z daleka jako rozwinutý bestněl aneb jako welikánská houba. We moze seděti s námi také pán s paní, jenž se brzo co

dobří a pohostinní Španělové osvědčili. Majíce s sebou v počestných tlumocích chléb, maso, ovoce a víno, podávali nám ze všeho; ano paní nabídnula mně i svůj vějíř, abych se jím, poněkud ochladil, poněvadž veliké parno bylo. Děloval jsem jí za toto nabídnutí a chtěl jsem raději, co pravý syn Adamův, v potu tváři své ne-li pracovat, tedy přece aspoň ve voze jeti. Jedouce vedle stanice Dunjaské viděli jsme dlouhý železový most, vedoucí přes širokou řeku Duero. Španěl a Španělkyne upozornili nás ihned na tento most, jakoby nám byli chtěli ukázati, že Španělsko má také železové mosty. Pro nás ale, jenž jsme byli na cestách svých mnohem delší a vyšší železové mosty viděli, nebyl most tento což neobvyčejného.

Město Valladolid, čítající asi 20—30.000 obyvatelů, rozprostírá se na veliké a úrodné rovině, kterouž tekou řeky Pisuerga a Tago. Nejlepší hostinec ve Valladolidu jest hôtel de Paris. Ulice jsou široké, rovné, ale mrtvé, jestto veliká část domů ruinem leží. Od toho času, co králové španělské a kastilské Madrid sobě za sídelní města vyvolili — což se stalo pod Filipem II. — od toho času pravím, klesl Valladolid tak, že nyní má sotma pátý díl svých někdejších obyvatelů. Šestnáct bran, 15 kamenných mostů a pozůstatky krásných stavení připomínají posud bývalou znamenitost města tohoto. Ale něco má Valladolid, čím se před jinými městy honositi může, a to jsou dvě veliká náměstí: el campo grande (velké pole) a plaza mayor (veliké náměstí). Na prvním z nich,

největším to snad náměstí v Evropě, nachází se 15 kostelů; na druhém jest sloupová (colonnada) pozůstávající ze 400 sloupů a pilířů. Mezi chrámy tohoto města, které za času Římanův Vallis-Olletum (údolí olejové) a později také Pintia slulo, zaujímá první místo chrám sv. Pavla. Chrám tento vystaven jest ve slohu gotickém a má mnoho svěborných obrazů a prací řezbářských. Chrám katedrální, jehož stavbu král Filip II. započal, jest sotva do polovice dokončen. R. 1322 bráněn byl ve Wallabolidě sněm církevní, jemuž co legat stolice apoštolské předsedal Vilém, biskup Sabinský. Na břehu řeky Bisuergy nachází se krásná a utěšená procházka, jižto Španělové nazývají Espolon; jestiž ozdobena stromovými ze stromů jilmových. R. 1506 zemřel ve Wallabolidě světoznámý Kolumbus, jenž, jak známo, objevil Ameriku.

V nadzmičném chrámě sv. Pavla, jenž druhdy náležel řádu dominikánskému, nachází se hlava blahoslaveného dominikána Františka Ferdinanda de Kapillas, který v tomto klášteře co mnich žil a později — dne 15. ledna r. 1648 — co misionář v Číně pro vtrou v Ježíše Krista umučen byl. Čteme o něm, že umřel s velikou veselostí a radostí, tak že se i pohané smrti jeho divili. — R. 1624 zemřel ve Wallabolidě slavný Jezuita Lubmil z Ponte, muž to v pravdě svatý; sepsal mnoho knih, které i do jiných řečí přeloženy byly. Jeho rozjímání, jakož i sepsané od něho knihy o kněžské a biskupské důstojnosti (du sacerdote et de l'episcopat) přeložil Jezuita Petr Fromage do řeči arabské.

Ve Valladolidě narodil se r. 1526 slavný Alfons Rodriguez, kněz řádu jezuitského a jeden z prvních společníků sv. Ignáce z Loyoly. Byl učitelem bohosloví, a později se stal rektorem koleje Monte-Rey'ské v Galicii, krajíně to země španělské, a zemřel dne 21. února 1616. Byl muž nad míru ctnostný, který velmi dobře znal srdce lidské. — Sepřal věhborné asketické dílo pod názvem: „Uvedení ku křesťanské dokonalosti“, které do mnohých řečí přeloženo bylo.

Za času sv. Teresie žila ve Valladolidě blahoslavená panna Blažena (Beatrix) Ongezova, jedna to z prvních panen, jenž obnovenou přísnou řeholu karmelitánskou přijala.

Několiť mil od Valladolidu k jihu leží město Medina del Campo, do kterého jsme na své dálší cestě do Salamanky přijeli. V tomto městě říkají Španělové, že nemá ani nebe ani zemi, poněvadž obvykle mrakem zahaleno bývá, a pro časté pršení takřka v blátě visí. Okolí města tohoto jest nepřekonatelné a nemá mnoho stromů. Po dvou hodinách cesty jeli jsme ve vodě a v písku; i domníval jsem se již, že diligence nasse dále se neobstane. Medina del Campo skládá se ze dvou částí, z vrchního totiž a z dolního města; menší část stojí na kopci a větší v údolí. V tomto jsme spatřili dům, jenž druhdy, jak posud viděti, velmi krásou vynikal; dům ten jest rodištěm Alfonsa V., krále Aragonského a Neapolského (r. 1394) a nástupce jeho Jana II. (r. 1397). Město Medina del Campo jest také rodištěm dvou proslulých Jezuítů, Josefa Aloisy († 1600)

a Řehoře Valencia († 1603). Duen wstoupil s 4 bratry swými do řádu Ježuitůw a působil po 17 let co horlivý misionář u západních Indianůw w Peru. Valencia byl wěborným bohoslovcem a vyučował také na wysokých školách w Ingolstadtě w Bawotích: papež Klement VIII., uznaw jeho velké zásluhy, powołal ho do Říma. Alosta a Valencia sepsali mnohé wěborné knihy. Nedaleko od Mediny del Campo leží město Santa la Piedra, u kterého se zastawiti a čtenářům něco zajímavého z dějepisu wyprawowati mňm.

W letech 1441—1444 bojował Wladislaw, král polský a uherský, w Serbsku a na pomezí Macebonském šťastně proti Osmanům (Turkům). Amurath II., hlawní vůdce wojska tureckého, wynaložil wšedku sílu swou, aby postupování wojska křesťanského zamezil. Nechtěje o wšedhuo přijíti, musel od Wladislawa s velikými obětmi mír wykoupiti, který z obou stran na deset let swatě zaručen byl. Wladislaw ale zrušil slowo swé a započal znou wálčiti. Oslamaný Amurath táhl s wojskem proti němu, a dne 10. listopadu 1444 strhla se mezi nimi u Warny, nedaleko černého moře, krvavá bitwa, we které — jak se wyprawuje — i král Wladislaw s velikým množstwem wojska swého padl. Turci přh ufali králi Wladislawowi hlavu a nosili ji co wítězní památku w městě. Tak a podobně wyprawují dějepiscové konec nastatného krále Wladislawa; ale zcela jisté zpráwy o tom nemáme. Krále toho napotom již nikdo nemiděl; ale dokázáno není, skutečně-li Wladislaw w bitwě té zahynul.

Dvaadvacet let po této bitvě (r. 1466) cestovali čestní rytířové Lev z Rožmitála a z Blatny, Jan Kolowrat, Burian Swamberg, Frodnar, Botita, Pětipeský, Šafflo, Držlaw a Bratislaw po Španělsku a přijeli také do města Santa la Piedra. Tam jim bylo vypravováno, že žije v horách nedaleko jedné vesnice poustevník, kterých prý bývá králem. Na další poptávání dowěděli se rytířové, že poustevník ten byl prý králem polským. Vypravovalo prý se o něm, že v bitvě s pohany (tak nazývali Turky) zahynul; on že vssak toliko z bojistě zmizel a zde co nábožný poustevník za hříchů své pokání činí.

Lev z Rožmitála nemálo se divil, došsed zde — v stědu Španělska — zprávy o králi, jehož nešťastný konec měl nemály wliw také na českou zemi. Chtěje se přesvědčiti zdali aneb co na této pověsti jest pravdivého, cestoval do oné vesnice, u které se poustevník zdržoval. Odtud poslal několik spolucestujících s družinou napřed do Salamanky a pobřel s sebou Frodnara, Jana Behrowského, Šaffla, tlumočníka a jednoho polského poutníka. Tento poutník přidružil se ve španělských pohraničných horách k rytířům a zůstal vždy při jejich družině, se kterou byl již cestu padesáte mil wykonal. Poutník ten byl nyní Lev z Rožmitála, jenž ho sobě byl potud málo potřsimnul, velmi wttán, jessťto mu ku wy-pátrání pravdy dopomoci mohl. Wzal jej tedy s sebou na poust, ve které se poustevník nacházel. Wduž, ježž byli ve wesnici najmuli, aby jim ukazoval cestu, wypravoval p. Rožmitálowi,

že pousterovník nárovně nepochybná a že ze svého vysokého ležícího bytu snadno každého přichozícího uhlédnouti může, načež prý se obyčejně ukrývá. Někdy najal tedy jiného vůdce a poslal prvního napřed s nářizem, aby pousterovníka pod nějakou záminkou tak dlouho zadržel, ažby ostatní na vrch se dostali. Když Rožmitál a soudruhové jeho lesem na horu byli došli, našli pousterovníka, an právě s poslem oním před chýžkou stál, tak že přichozícím již vyhnouti nemohl. Pousterovník byl muž velké postavy; měl poblouhlý, od slunce opálený obličej, poněkud vysehlý nos, černé vlasy a dlouhé bílé vousy. Zat se na první pohled zdálo, byl to kmet asi 70letý. *)

Rožmitál tážal se ho prostředkem tlumočnicka, jakým krajanem jest. Pousterovník ale vyhnuv otázce této odvětil: Což prospívá pánu tvému, věděti, ve které zemi jsem se narodil? Mezi tím díval se polský poutník s velikým úžasem na pousterovníka a šeptal p. Rožmitálowi do ucha: „Sledte jej pohnouti, aby vám ukázal nohy; má-li na každé noze šest prstů, máme před sebou nešťastného krále polského.“ Kteru prošel pousterovníka, aby štekvice zmul, což ale tento učiniti se zdráhal; když však konečně se suazným prosbám přece svolil, shledalo se, že má na každé noze — šest prstů. Polský poutník nemoha se udržeti, padl k nohám pousterovníkových, líbal je

*) Král Vladislav, jenž 1. Oktobra 1423 se narodil, byl by tehdyž kdyby byl skutečně ještě žil, čítal 43 leta. Víme však, že starostmi trápením, postem, žalostí, pásmem, tuhým životem a jinými okolnostmi člověk dříve sestará. Podobno jest, že pousterovník ten měl vlasy černé a vousy bílé.

a zvolal: Ano, ty jsi to! Ty jsi nešťastný pán a král můj! který od Turkův přemožen byl!“
 Ditvím se — odpověděl poustevník — že přede mnou na kolena padáš a nohy mé líbáš, vída ptece, že mi taková úcta nepřislouží. Jáť jsem toliko hříšný člověk, který za hříchů svých na této poušti pokání činiti chce a Boha o sílu prosí, aby w tomto předsevzetí setrвати mohl. Slova tato pronesl poustevník se slzami w očích a každé jeho hnutí dokazovalo, že uvnitř rozčilen jest. Více nemluvil, nýbrž vzdálil se rychle od přítomných a odšel s pláčem do chýžky svojí.

Na zpáteční cestě tvrdil polský poutník, že pevně přesvědčen jest, že tento poustevník uení nikdo jiný, než nešťastný král Wladislaw. Znal prý krále toho w mladosti své a věděl, že má na každé noze šest prstů. *)

*) Viz: Des böhmischen Freiherrn Löw von Rozmital und Blatna Denkwürdigkeiten und Reisen. 1. Thl., S. 240—245

XXXVI.

Salamanka a znamenitosti její. Alba de Cormes.
 Sadróni. Leon. Kouze o kováře a o koláče.
 Willafranka. Tugo. San Jago di Kompostella.

Z Mediny del Campo do Salamanky bylo nám jeti devět hodin. Bylo to hrozné cestování v této bezstromé holopusté krajině, ve které jsme častokrát pro nedostatek mostů i ve vodě a v písku jeti museli. Jako za odměnu po sneseních trampotách nemálo jsme překvapeni byli krásným položením města Salamanky. Město toto rozprostírá se po stráni hory, u jejížto paty teče řeka Tormes. Krásný to pohled! Do města vede mnoho bran, ulice ale jsou zpuštělé; jestli patrně, že Salamanka byla před časem městem o mnoho lidnatějším nežli nyní jest. Počet obyvatelů obnáší nyní asi 14—15.000. Nejkrásnější jeho náměstí sluje „Plaza major“; náměstí toto má stejně stavené, na tři poschodí vysoké domy a podél nich na 90 sloupech odpočívající pobloubi. Na sloupcích těch nacházejí se kamenné poprsní podobizny králův Kastilských a Leonských, a mnoha jiných znamenitých Španělův. Kdo viděl krásné náměstí San Marco v Benátkách (Venedig), může sobě snadno i náměstí v Salamance představit.

Následujceti na to den obdivovali jsme znamenitosti města, mezi nimiž prvotní místo zaujímá chrám katedrální, jenž zasvěcen jest na nebezettě Panny Marie. Chrám tento, jehož stavba v 16. století započala a r. 1734 dokončena byla, jest jeden z nejkrásnějších chrámů ve Španělsku; má rozdělit 378 stěnic, zšířiti 181' a v prostřední lodi jest 130' vysoký. Jeho oltáře, sakristie a kaply jsou velmi krásné a mají mnoho vzhorných obrazů a prací řezbářských. Především pozoruhodná jest kapla, ve které se schovávají pozůstatky svatých; tam se nachází list, který sv. Teresia vlastní rukou psala; kosti sv. Jana z Říže, sv. Magdaleny, sv. Ursuly a jiných svatých. Na jednom oltáři spatkuje se onen památný sv. kříž, před kterým se modlival slavný španělský bojovník Cid, o němž později obšírněji mluvíti budeme. V tomto chrámě odpočívá také tělo sv. Tomáše z Villanovy, jehož lebka nám v katedrálním chrámě ve Valencii ukazována byla.

Seznámili jsme se v Salamance s wp. Don Pedrem Manuelem, knězem to řádu dominikánského a profesorem v jednom ústavě. Kněz tento mluvil trochu francouzsky a zavedl nás lastavě k nejdůstojnějšímu panu biskupovi, jehož adresu jsem sobě takto napsal: Illustrissimo Sr. D. Anastasio Rodrigo Yusto obispo de Salamanca (nejosvěcenější pan Anastasius Rodrigo Yusto biskup Salamanský). Pan biskup přijav nás velmi lastavě, divil se nemálo, že až z Rakouska, z tak daleka, do Salamanky přicházíme. Dowolil nám, podívati se na mnohé

wěci, kterých bychom bez jeho dovolení byli nespátkli. Tak jsme viděli k. p. bývalou jezuitskou kolej, nynější to seminár, o jehožto velikosti sobě čtenákové budou moci alespoň poněkud pojem učiniti, oznámím-li jim, že w čas války w něm 5 ba i 6000 wojáků ubytováno bývalo. Veliké stavení jest také universita (wysoké školy). Salamanca bývala vysokými školami swými w celém Španělsku proslulá; bývalo tam 14. až 15.000 studujících, kdežto jich nyní jen asi 400 bývá. Počet profesorůw aneb učitelůw rozličných předmětů páčil se na 60—70. Wysoké tyto školy později klesly a pozbyly své znamenitosti. Mimo tyto vysoké školy jest w Salamance ještě mnoho jiných vyučowacích ústavů k. p. kolej sw. Bartoloměje a jiné. Studující každého ústavu měli před časů zvláštní stejný oblek a byli dle národnosti netoliko Španělowé, nýbrž také Wlassi, Francouzové, Angličané atd. Půwodně byla universita tato od krále Alfonsa IX. r. 1239 w městě Polenci založena; král Ferdinand III. přeložil ji wšak r. 1239 do Salamanky. Wypravuje se, že toto město za času Římanů Salamantica aneb také Elmantica slulo; že od Hannibala w druhé punické válce wybojováno, ale pro udatnost žen za swobodné od něho prohlásseno bylo. Dne 21. julia 1812 swědca u Salamanky krwatá bitwa mezi Francouzy a Angličany, w které tito nad oněmi zwítěžili:

Město Salamanca může se honositi, že mělo umoho blahoslavených a swatých, z nichžto zde některé uwěsti můžeme. W 11. století žila tam

blahoslavená Abbatissa, představená kláštera „svatého Duha“. Na obrazech se představuje stojíc s berlou v ruce.

R. 1283 zemřela tam bohabojná panna Anežka z řádu sv. Františka; byla velmi horlivá v modlitbě a ve službě Boží.

R. 1520 zemřel v Salamance bohabojný Dibakus, s příjímím „z Luga“, laický bratr z řádu sv. Františka; tehlejší tento byl modlitbě a rozjímání svatých věcí tak oddán, že častokrátě zemnějších smyslů zbaven býti se zdál.

Znamenitým údem řádu dominikánského v klášteře sv. Štěpána v Salamance byl Řehoř de Veretta, muž to velmi svatý, který od toho času, co byl do kláštera vstoupil, masa nejedl, chudobu vždy miloval a velmi pokorným byl. Stav se misionářem v Mexiku byl zvolen za biskupa v Novém Karthagu; nechtěl ale tuto důstojnost přijmouti; nhrž navrátil se do Španělska a zemřel v klášteře v Toledu r. 1562.

R. 1600 zemřel v Salamance věrný sluha Páně, úd řádu sv. Františka, Petr z Narone; čte se o něm, že byl velkým milovníkem sv. chudoby, že na pouhém prkně spával a vůbec velmi přísný život vedl. Ctil velmi svého anděla strážce, který se mu častokrátě zjevował.

R. 1631 zemřela v Salamance nábožná panna Anna Maria, s příjímím „ob sv. Josefa“, z řádu sv. Kláry. Její neobyčejné ctnosti a zářky, kterými ji Bůh oslavil, popsal zpovědník její Joaquin Nino ve zvláštní knize, která se ve knihovně vyšších škol Salamanských nachází. —

Školy v Salamance mívaly proslulé učitele. Vyučoval na nich také Alfons, rozený to žid, který přijav víru křesťanskou vstoupil do řádu sv. Frantiska. R. 1494 vydal knihu pod názvem: „pevnost víry“ (forteresse de la foi). V Salamance vyučoval také bohosloví velmi učený Dominikán, Dominik Bannés, který vyložil spisy sv. Tomáše Akvinského; zemřel r. 1604.

Na těchto vysokých školách studoval i blahoslavený Jan z Prado, úd řádu sv. Frantiska, který později horlivým misionářem se stal a co talových v Maroku r. 1631 na rozkaz císaře umučen byl.

K jiho-východní straně od Salamanky ve vzdálenosti asi 4 hodin leží městečko Alba de Tormes. Z toto město má jméno své od řeky Tormes, na kteréž leží a která obtud ke straně západní k Salamance teče a pak dále u hranic Portugalských do velké řeky Duera se vylévá. Krajina mezi Salamankou a Albou de Tormes jest zpuštělá a liduprázdná. Na celé této cestě viděti jenom jednu dědinu. Mnohých čtenář bude se snad tázati, co jsme v Albě de Tormes hledali. V městě tom nachází se klášter panen karmelitánských, v jehož kostele odpočívá tělo sv. Teresie, jejížto krátký životopis jsme svrchu podali. Abychom do kláštera toho přístup obdržeti a na jeho znamenitosti pobívatí se mohli, bylo nám potřebei zvláštního dovolení nejvyššího p. biskupa Salamanského. Když jsme byli do Alby de Tormes a sice ku klášteru karmelitánek — dorazili, přijal nás kaplan klášterní op. Francisco Wawe, kněz řádu karmelitánského,

welmi pětštvětivě a ukázal nám znamenitosti kláštera a chrámu jeho. Klášterní tento chrám jest velmi krásný; nad hlavním oltářem jeho, nad kterým co do množství stříbra bohatšího ve světě snad není, odpočívá ve stříbrné rakvi tělo sw. panny Teresie. Není třeba, abychom čtenáři ujistňovali, že jsme před tímto oltářem poklekli a sw. Teresii o přímělu u Boha prosili. Řátek, ve kterémž tělo této světkice odpočívá, zamčena jest tkemi klíči. Chrám Karmelitánek, w němž také rodičové sw. Teresie odpočívají, má několik kapel, w nichžto se nacházejí pozůstatky sw. Eliáše, blahoslaveného Šimona Stola, Jana z Řtíže a jiných swatých. W jedné kaple widěti srdce sw. Teresie a její ruku, kterou jakás nábožná hraběnka z Albany de Torreses mnohým zlatem a drahokamy ozdobiti dala. I w kláštete nachází se několik kapel, mezi nimižto jest nejpamátnější ona, ve které sw. Teresia swá j sw. život skončila. Krásná jest také klášterní křížová chodba, ve které se nachází mnoho obrazů, představujících swaté z řádu karmelitánského. W tomto kláštete žije mimo převorkyni šest panen.

Odpoledne okolo čtvrté hodiny nastoupili jsme zpáteční cestu do Salamanky. Ronali jsme tuto cestu w tartaně, t. j. w otevřeném woze o dvou kolách, nad kterým místo střechy kůže roztahnutá byla; tažen byl jedním koněm. Najali jsme tuto tartanu již w Salamance a byli jsme rádi, že jsme ji dostali; neboť na místa od hlavní cesty vzdálená jest ve Španělsku o přitěžitost wždy nemalá pottíž. Chce-li se cestujitel

dále dostati, musí buď na koni nebo v tartaně jeti.

Jeli jsme dosti blbě a zblouhavě krajinou velmi smutnou a zpuštělou. Tu vozka náš najednou zblednul a obrátiv se k nám šeptal po tichu: Rabroni! Rabroni! (loupežníci! loupežníci)! Musíme se přiznati, že — bázeň a třesení přišlo na nás; ale odporučitovše se do ochrany Boží očekávali jsme věci, které přijíti měly. Mám již od mladosti zvyk, že kdykoli vstupuji do vozu, po každé znamenám sv. Kříže se znamenám, a to jsem také dělal na cestách ve Španělsku. Připomínám sobě onen kříž, který se císaři Konstantinovi na nebi zjevil s nápisem: „V tomto znamení zvíťazíš.“ Nejsmeť pověrečným, mohl bych ale čtenářům vypravovati mnohé případy, které mne na cestách potkaly; poznaliby z nich patrně, že mne Bůh vždy od neštěstí zachoval. Náš vozka spatřil zdaleka muže, kteří se k nám blížili, a poznal v nich hned loupežníky. Muži tito jeli na koních ozbrojeni, měli špatný oblek a byli až pod oči zaobaleni. Přijedše k našemu vozu dtvali se zvědavě do něho a na nás, jakoby byli chtěli vyprávati, kolik nás jest a co s sebou vezeme. Widouce ale, že nás více bylo nežli jich a že ve voze mnoho nemáme, zamumlali cosi a — odjeli. My jsme jim v duchu přáli šťastnou cestu a děkovali jsme Pánu Bohu, že v tomto nebezpečství byl náš ochrancem. Vozka tvrdil perně, že to byli „rabroni“, což se také k více podobá. Mám se stali tito ozbrojení a zaobalení jezdci tím podezřelými, že tartanu naši zastavili, ji prohlíželi

a nás očima tak pobírně mětili. Bůh si tomu tak aneb jinak; jistou pravdou jest, že nás Bůh i na této cestě chránil a že jsme šťastně okolo osmé hodiny do Salamanky dorazili. Na večer přišel ještě do hostince, v němž jsme bydleli, op. kanovník Giuseppe Ruesta, s kterým jsme se byli dříve seznámili, a vytkl nám se strany nejdůstojnějšího pana biskupa pozdravení a přání všeho štěstí pro naše další cestování.

Opustivše následujícího na to dne Salamanku, navrátili jsme se do Valadolidu. Staré přísloví praví: Kdo mnoho cestoval, mnoho viděl; a kdo mnoho viděl, tomu lze také mnoho vypravovati. Kdo ale na cestách mnoho viděti chce, nesmí se na krejcar ohlížeti, ani na mnohou zájizdku, kterou semotam dělati třeba. Má-li čtenář před sebou mapu Španělska, může snadno poznati, jak welice jsme sobě zajeli, cestujíce ze Salamanky do Santjaga přes Valadolid, Leon, Willafranku a Lugo. Nezbýlo nám však jiného, nežli tuto cestu vyvoliti, poněvadž v těchto krajinách ještě železnice nebylo a vozy dostavni aneb diligence jenom na hlavních cestách jezdily. Dojedše tedy do Valadolidu a odpočinuvše sobě, objednali jsme si sedadla v diligenci. Přítstho dne okolo desáté hodiny odjeli jsme dále. Nechci vypravovati, co nám bylo snáseti v diligenci, právě této mučnické lidského pokolení; podobám toliko, že jsme z Valadolidu až do Santjaga skoro po 60 — pravím šedesáte — hodin ve voze jako ptáčata v kleci seděli a trápent jízdy snášeli. Všechny kosti mé byly jako od mlýnského kamena rozdrtěny.

Krajina u Leonu jest velmi smutná; v létě má narbyť vrachu, ale skoro žádného stromu. Bůh ví, proč Španělské stromy tak nenávidí. Strom dává ke mnohým věcem potřebné dříví, ochlazuje v létě stínem svým pocestného a poskytuje i mnoho jiného užitku; a ve středním Španělsku jest, jak jsem již častokrátě podotknul, ptece tak málo stromů viděti. V Leonu se diligece naše musela zastaviti, aby dostala jiné spřežení. Chtějice chvilu této použiti, podívali jsme se do chrámu katedrálního, kterč se právě opravoval. Jestliž to veliká a krásná stavba, v nížto se nacházejí hrobovní pomníky králův leonských.

Po nějaké době jeli jsme opět dále. Krajina u Villafranky jest již příjemnější; i Lugo leží v krajině opravdu romantické; viděti tu lesy kaštanové a mnoho potoků.

Me navrátkme se nyní v duchu ještě jednou do Leonu a uveďme sobě na paměť některé svaté, jenžto životem svým a smrtí svou město toto oslavili. Za císaře Diokletiana byli v městě tom mučeni sv. bratři Klaudius, Rupertus a Viktor, synové to sv. setníku Marcella.

R. 1006 zemřel v Leoně sv. biskup Froilanus. Prozen byl v Lugu (Lucus Augusti), kterčmžto městem jsme na cestě své do Santjaga jeli; hned od mladosti žil v bázni Boží. V 18. rolu věku svého rostoupil do kláštera, kde se po několik let cvičil ve křesťanských ctnostech. Pověst o svatosti jeho života roznesla se tak, že se okolo něho shromáždilo mnoho učencův, kteří od něho na cestě dokonalosti vedeni býti

žádali. Založil dva kláštery, Tabarský a Morerwelský, v nichžto až na dvě stě mnichův bývávalo. Nejznamenitějším z učeníkův jeho byl sv. Attilan, nápotomný biskup Zamorský (Numantia); vypravuje se o něm, že svého biskupství se vzdal a že po dva roky co žebrák od místa na místo chodil, aby za hříchy mladosti své aspoň poněkud Bohu zadost učiniti mohl. Potom přichvil Boha, aby mu dal nějaké znamení, jsou-li mu hříchy jeho odpustěny a má-li opět na se vzíti úřad biskupský. Když se mu znamení takového skutečně dostalo, utvářal se v úřad ten a spravoval jej až do smrti své; zemřel r. 1009. Učitel a mistr jeho, sv. Troilan, byl r. 990 od krále Beremunda za biskupa Leonského vyvolen, a pracoval neunaveně pro čest Boží a spasení sobě světených duší až do r. 1006, kdežto zemřel v den, jež byl sám předpověděl.

R. 1063 umřel v Leoně sv. biskup Alvitus, který byl dříve mnichem a opatem v klášteře Sahaguntském; získal si veliké zásluhy o ptenění těla sv. Iřidora Sevillského.

Z Leonu pocházela blah. panna a královská princezna Verengaria, která r. 1240 v klášteře cisterciáckém v Huelgasu slavné sliby složila.

Písmo sv. vypravuje, že za času války, kterou král Saul s Filistinskými vedl, ve vsi zemi israelské se nenalezalo kováře; to přichvil Boha, aby Hebrejští snad neudělali meče neb kopl (1. král. 13, 19). V krajíně mezi městy Willafrankou a Lugem musí býti zase nouze o kováře; neboť vozy v tamější kra-

jině mají místo kol dřevěné kruhy, jejichž ustatičné vrzání velmi protivné jest.

Město San-Jago di Kompostella (sv. Jakuba apóstola) aneb zkráceně také Kompostella má nad míru krásné položení na rovině mezi řekami Sarem a Sacelou. Podle ústního podání, které ve Španělsku až podnes se zachovalo, přišel sv. apóstol Jakub starší hlásaje sv. evangelium, i do Španělska, a napotom prý byl i ve Španělsku pochován a sice v tomto městě, které prý odtud obdrželo jméno své „Giacomo Postolo“ (Jakub apóstol) aneb zkrátka: Kompostella. Tím mají za to, že toto město jméno své proto obdrželo, že ve hlavním chrámě jeho pozůstatky tohoto sv. apóstola se chovají, Bud si tomu tak aneb jinak, jisto jest, že San Jago di Kompostella mezi poutnickými místy ve světě po Jeruzalémě a Římě první místo zaujímá. Město Kompostella počítá asi 30.000 obyvatelů a jest sídlem arcibiskupství. Nalezají se v něm také vysoké, r. 1532 založené školy a tři koleje.

Není třeba, abych četnate ujistil, že nám po tak daleké cestě, na které jsme mnoho trampot snášeli, spánek chutnal. Poobpočinnu jsme v hostinci, osmělili jsme se druhého dne po příchodu svém, navštívit nej důstojnějšího pana arcibiskupa a kardinála. Arcibiskup tento, Miguel Rafael Garcia Guesta, jenž co kardinál má titul čili název ob chrámu sv. Prisky v Římě, přijal nás přichozí z tak dalekých krajů velmi přívětivě a doporučil nás laškavě odp. probosťovi kapituly své. Strávení hodnostář tento, Don Bisania Iglesias Kastelnada, vodil nás

pař w městě a ukazoval nám nejhlavnějšŝí znamenitosti jeho.

Navštívili jsme předevšim chrám katedrální, který velmi veliký a krásný jest. Má mnoho kapel, nad nimiž se nacházejí nápisy, oznamující, kterému Světcí ta neb ona kapla zasvěcena jest. Četl jsem t. p. San Rafael, San Jakob atd. I na zpovědnicích nacházejí se nápisy t. p. Gallika, Hongarese, Germanika atd., z nichžto poutníci poznati mohou, ve které zpovědnici se w řeči své zpodobati mohou. Zdá se ale, že nynějšŝího času málo poutníků z cizích a vzdálených zemí do Kompostelly přichází; neboť mimo svrchu jmenovaného p. probosšta, který dosti zběhle francouzsky mluví, nalezi jsme tam takto jednoho kněze, který trochu polské řeči rozumí; řeči německé není žádný z nich mocen. Způsob přijímání nejsvětějšŝí svátosti oltářní, jenž se w Kompostelle zachovává, má do sebe coš zvláštního. Za knězem podávajícím velebnou svátost jde ministrant nesoucí nádobu s vodou; jakmile kněz přijímajícímu sv. hostii podá, dává mu ministrant vody. Mezi mnohými kaplami téhož katedrálního chrámu zaujímá první místo kapla sv. Jakuba, jejížto stěny obloženy jsou pozlaceným stříbrem. Tam se nachází socha téhož sv. apoštola, kterou poutníci, vykonavše před ní nábožnou modlitbu, líbávají. Velmi krásná jest také sakristie, ve které viděti obrazy představující tajemství ze života Panuy Marie a články z apoštolského wyznání víry (Credo). Obrazy tyto vyržty jsou ve mēdi a pocházejí od jistého umělce ve Flanderšku. Pozoruhodná w

chrámě tomto jest kadibelnice, která, jako u nás lampa, na promaze wisi a tak ohromně veliká jest, že bhvá osm mužů potřebi, má-li rozklá-cena býti. Jest to snad pravába wšech kadibel-nic. Téhož dne, když jsme we chrámu tom byli, konala se právě památka zjewent-se sw. Jakuba; koluje totižto w Kompostelle powěst, že se tento sw. apostol křestním bojujícím proti Maurům zjewil a jim křtěžství dopomohl. Při slavném průvodu, který proto we chrámě držen byl, měli wšichni knězi poutnické hole w rukou. Při služ-bách Božích, které velmi slavně konány byly, hrálo se na dvoje warhany; ale hra tato byla dle obyčeje jižních krajín velmi weselá.

San Jago di Kompostella má ještě jiné chrámy, t. p. chrám sw. Michala, sw. Martina, při kterémž bhwal před časý veliký benediktinský klášter, chrám frantiskánský a jiné. Zesliže prawda jest, co nápis nad branou kláštera fran-tiskánského prawí, ptissel sw. Frantisek Asiský až do Kompostelly a založil tam klášter řádu swého. Zdá se wšak, že klášter tento později wyzdwižen aneb snad i zbořen byl; neboť u brány jeho widěti hrobni kamen s podobiznou muže a s nápisem zvěstujícím, že sem dne 6. Oktobra 1798 přeneseny byly pozůstatky jižního Kotolay, zakladatele tohoto kláštera (fun-dator de este convento).

Také jsme s weledůstojným p. probostem narýskowali wysoké školy, knihownu jejich, fi-sikalný kabinet, museum a kapitulní sál, jejichžto znamenitost ale popisowati nebubu, poněwadž

podobné i w jiných welkých městech widěti lze. Jelikož čtenákům svým ještě mnoho wyprawovati mám, opustíme památné město San Jago di Kompostella, které tu straně západní ob moře atlantičského jenom čtyry míle vzdáleno jest, a budeme dále cestovati.

XXXVII.

Adjezd z Kompostelly. Trýznění mladých ptákům. Burgos. Chrám katedrálň. Klášter Guelgas. Kos a křepelinka. Jak se w Eldoradu chytají hosté. Kartouza Miraflores.

Rozjehnavšše se s jeho Eminenci nejvyšším p. kardinálem a s welebňstojným p. probosťtem a vzdawšše jim upřímné díky za láskavost, s kterou nás přijali, a za služby nám proukázané, nastoupili jsme cestu zpáteční. Dvě cesty byly nám nyní otevřeny; jedna po moři a druhá po pevné zemi. Mohli jsme totižto cestovati do Korunný a obtud na lodi se přeplawiti podél břehu severního Španělska přes Santander do San Sebastiana, aneb na pevné zemi opět do Waladolidu. Poněwadž ale prvnější cesta o mnoho belší a také nebezpečnější jest, wywolili jsme cestu po pevné zemi dle známého přísloví: že dvojitý žla wywol menší.

Bylo nám opět totéž trmácent snáštěti, jaké jsme byli w diligenci skoro po 60 hodin snáštěti. Člověk přivýchne časem všemu, tedy také strážné a unavující cestě ve španělském dostavníku.

Den byl velmi krásný a celá přiroda vzdávala chválu stvořiteli svému.

A viz její zdobu
 W tuto ranní dobu!
 We všit svojí krásě
 Pánu zaskvívá se. (Suffil.)

Tato slova básníková přišla mi na pamět, když jsme ráno opustili San Jago di Compostella. Ptes Lugo, Villafranku a Leon konali jsme do Balabolidu starou známou cestu, na níž se nám nic zvláštního nepřihodilo. Mlčením ale opominouti nemohu, že jsme na této cestě viděli neobyčejné tržné zvířat. Jela s námi totiž rodina pozůstávající z otce, jenž se zdál býti nějakým vyšším úředníkem, z matky a několik dětí. Když jsme jedouce do kopce s vozem šlezi, ulezl otec hnízdo a vybral z něho mládě, ale již dosti vyrostlé ptáčky.

Dal je pro vyražení dítkám svým, které s nimi hrozné ukrutství tropily; tahaly je za nožky, vytrhovály jim pekt, jež pať semotam házely. Ubozí ptáčci bávali švitinkám bolesti svou na jero, a hle! děti a jejich ukrutní rodičové měli na tím radost. My ostatní spouštějící dali jsme nad tímto jednáním nelibost svou na jero, což ale ani rodičů ani dítek k útrpnosti nepowzbudilo. Přítaduost tato byla mi

novým důkazem, že Španělské málo útrpnosti se zvozkaty mají. Když už dítě od rodičů svých k tomu vedené zvozkata tržniti navyklo, nebude s nimi jistě v dospělejšším věku lépe nakládati, ano bude snad i libi tržniti. Bůh stvořil vssechny tvory ku slávě své a k užitku člověka, a písmo svaté praví, že spravedlivý milostiv jest také svému bobytku (přísł. 12, 10). S ptactvo jest k našemu užitku; neboť nás obveseluje líbezným zpěvem svým a čistí sady naše ob šflobného hmyzu. A jakou chválu vzdává ptactvo zpěvem svým Pánu Bohu!

Střivánte můj milý, co tať vstáváš z rána?
An se ještě dnová neotvírá brána?
To mně milý Pán Bůh na věřosti veřt,
Aby moje písne libi probouzely. (Suffil.)

S těžby křesťanství rodičové do útlých srbet díteť svých útrpnost le zvozkatům vsstěpowali! Řěžby jim ptáčtí hnízda vyběrati a těnto líbez-
ným zpěvcům ubližowati nedowolowali!

Dokonawše šflastně zpátečnt cestu do Wababolibu, jeli jsme po železnici bále a borazili jsme o dvou hodinách po poledni do města Burgosu, kde jsme se v hostinci „hótel d'Elorado“ ubytowali. Jelikož jmenem Elorado básněkové rozumějt místo vsfelikých rozkossí a vsfeliké blaženosti, muselby jmenowaný hostinec dořázati, žbaliž Eloradem jest.*) My jsme v něm nic

*) Elorado, t. j. země na zlato bohatá, šfula zvláštně jedna krajina u jezera Parimy ve špauělské provincii v jižní Americe, kde mnoho zlata bylo.

obzvláštního nenalezli, leč, že tam místo sklepníkův sklepnice hosty obsluhují. Již oblek těchto na způsob pávnů vyšperkovaných bílých byl v pravdě pohoršlivý; a co mám teprve říci o jejich chování? Dle tohoto bylo lze souditi, že krásnou ctnost, pro kterou panna pannou se nazývá, již dávno byly ztratily. U společného stola, u něhož mimo nás ještě mnoho jiných cestujících obědvalo, neměděly tyto mladé obsluhující ženštiny, jakby se měly tvářiti a točiti. Každá chodila jako na jehlách a jakoby na rozsech údech těla svého tuť oň měla. V každé se mohlo říci:

Rudy chodí, city plodí,
 Bábí na se hleděti;
 Bléwá radost, kouzíl žábost
 A milostnému švedení. (S. T.)

Pravou ozdobou města Burgosu jest jeho světoznámý katedrální chrám. Obšírné popísání jeho naplniloby zajisté mnoho knih. Máme za to, žeby i král Salomoun, který v Jerusalemě Pánu Bohu krásný chrám vystavěl, nemálo se obdivoval gotickému chrámu v Burgosu. Chrám tento jest ve způsobu kříže vystaven a mnohými sloupy, z nichžto každých dole 14 kroků v objemu má, na tři lodě rozdělen. Pravým uměleckým dílem jest vysoká kupola jeho. Uprostřed hlavní lodě nachází se kůr se 102 sedadly (stalla) pro duchovenstvo při tomto chrámě ustanovené. Nad tímto velikým počtem sedadel nebudou se jistě čtenákové nassí diviti, oznámíme-li, že při chrámu tomto až podnes 20 skutečných a 24 čestných kanovníků

se nachází. Řehborná řezbářská práce na sedadlech představuje případnosti z nového zákona a ze života mnohých svatých. V kryptě před hlavním oltářem odpočívají arcibiskupové Burgosští, jichžto až podnes 33 bylo a jejichžto *) podobizny v sakristii se nalézají. Pozoruhodno jest kulaté okno nad hlavní branou s řehbornou malbou na skle. Svítí-li slunce do okna tohoto, jest to pohled v pravdě okouzlující.

V lodích postranních nachází se 16 kapel, z nichžto jedna rad druhou krásou vyniká. Jenom některé z nich zde uvedeme:

Kapla Konstablů **) s velmi krásnými pomníky Petra Fernanda Velasqueza a jeho manželky Mentie Lopez de Mendosa († 1500). Zdá se, že paní tato ráda mívala psa; neboť u pomníku jejího nachází se také její oblíbený z kamena vytesaný pes. Nemáme nic proti tomu, staví-li se pomníky zemským lidem, obzvláště takovým, jenž sobě nějaké zásluhy získali; toho však nám nelze schvalovati, budují-li se pomníky i nerozumným tvorům, jak učinil jistý kníže, který na místo, kde jeho zdechlý pes započal byl, postavití dal pomník s nápisem: „Věrnému“ ***)

V kaple sv. Jakuba viděti hrobní pomník jistého Petra Willeguasa. Zemelý jest vy-

*) Nynější arcibiskup Burgoský sluje Anastas Dnsto.

**) Konstablové (latinsky: comes stabuli) byli ve Španělsku n ejvyšší důstojníci vojska.

***) Známe také jeden les, ve kterém sobě jistá bohaprázdná paní n svého oblíbeného psa místo věčného odpočívání vyvolala. Chuti jsou rozličné.

obrazen w přirozené velikosti drže w ruce na polo otevřenou knihu.

Pozoruhodna jest také kapla s názvem: „kapla Krista z Burgosa“, (del Christo de Burgos); tento názew obdržela snad od diwotworného kříže, jenž se w ní nachází. Veliká socha Krista Pána má bílý ženský oblek a stojí na třech pštroscích wejcích. Zdá se, že k tomuto obrazu nábožný lid má velikou důvěru. W této kaple bývala před časý krypta pro kanovníky.

Whborné dílo od malíře Michala Angela zhotowené jest obraz nad oltářem w kaple obětowáné P. Marie (Praesentationis B. M. V.) Představuje P. Marii s dítětem Ježíšem w chrámě. Kapla založena byla od kanovníka Jana Vermu, jehož hrobní nápis oznamuje, že také pouť do Říma wykonal.

Kapla sw. ostatků má mimo velmi krásný obraz představující P. Marii s Ježíškem*), pozůstatky ssw. Desideria, Eduarda, Kasilby, Indalecia, Heleny, Sebastiana, Hypolita, Rocha a jiných.

W kaple sw. Jana s přijímáním de Saun widěti kost téhož Swětce. Tam se nachází také hrob blahoslaweného Lesmesa, který pocházel z Burgosu a jenž co patron a pomocník w bolení kříže wzhyván býwá. Jeho hrobový kámen má nápis:

A qui yace el beato Lesmes,
Hijo de Burgos, abogado de
dolor de reñones.

*) Newíme, proč obraz tento nazývá se obrazem „Panny Marie od hujš“.

t. j. zde odpočívá blahoslavený Desmes, syn z Burgosa, kterého vzývají v boleni kříže.

Střídavá chodba u katedrálního chrámu má velmi krásné sloupy a okna, a v kapitulné sňi (salla capitulare) nachází se dřevěná, mnohým železem posazená truhla, která kdys náležela slouútnému Sidowi. Na místě, kde stával dům tohoto muže, o kterém níže obšírněji pronlukiti můnám, stojí nyní jen tři sloupy.

We společnosti jednoho z kostelníků katedrálního chrámu šli jsme na hřbitov (campo santo), před kterým se nachází velikolepý pomník slouútného generala Dieza el Empecinado († 1825) s tímto nápisem:

A la gloriosa memoria del general D'Juan Martin Diez el Empecinado (slavné památce generala Jana Martina Dieza el Empecinado).

Čtvrt hodiny cesty od Burgosu stojí v libezném údolí starý klášter panen cisterciackých pod názvem: Santa Maria la Real aneb také: Huélgas*); klášter tento, ježto jsme také navštívili, založen byl od krále Alfonsa IX. pro 150 panen pocházejících z rodů šlechtických. Během století žilo v klášteře tomto mnoho panen, které nejen z rodů hrabat a knížat, nýbrž i z rodů královských pocházely; mnohé z nich vynikaly i smatostí života; tak l. p. zemřela co abatisse v tomto klášteře r. 1599 blahoslavená Anežka Genrikeša, ježto tělo ještě r. 1612 zcela neporuffené nalezeno bylo. Mnohé abatisse

*) Huélgas významěnává tolik co: odpočívání od práce pokoj.

protivlastnily sobě práva, která jim nepřisloužela. Tak se k. p. opovážila abatisse Konstancia nowickám požehnutí udělovati, sv. ewangelium wykládati a kázati, řeholnice své zpowídati a jiné kněžské úkady konati. Papež Innocenc III. za kázal jí to r. 1210. Poněwadž jenom kněz, jenž k tomu posvěcen a ustanowen jest, práwo a moc má, slowo Boží kázati, hříchů odpouštěti a jiné swátosti udělowati; bylo wyklonáwání kněžských úkadů se strany této abatisse rovně tak neprávne a neplatné, jako kdyby nějaký starosta aneb úředník chtěl nastáwajícím manželům swátost stavu manželského udělití. Říkává se w přísloví: Šewče, drž se kopýta! t. j. každý ať zůstává u svého powolání a úkadu a ať nepřitwlastňuje sobě práwo, která mu nepřináležel. Nicméně má abatisse kláštera Guelgaského podnes ještě nadobyčejná práwa; uděluje k. p. kněžím jurisdikci t. j. plnomocenství, řeholnice kláštera toho zpowídati. Nynější abatiss w Guelgasu jest Dona Bernarda Poenti; pod správou její žije 25 panen, které se dle robů, z nichž pocházejí, na tři třídy děl: nejwznesšenější totiž, wznesšené a obyčejné. Panna první třídy má dvě panny z druhé třídy ku své posluze: panny třetí třídy konají w domě rozličné nižší práce a spáwají we společné spárně. Zdá se, že w tomto klášteře, jenž wíce ústawu sšlechtičen se podobá, panuje až podnes jakási aristokracie (sšlechtowáda), nesrownáwající se s duchem klášterním, dle něhož mezi řeholnicemi rozdílu býti nemá. Máme wšak za to že sšlechtické řeholnice kláštera Guelgaského tím pilněji rozjímáwají slowa Ježíše

Křista kloučho: „Wíte, že knížata národů panují nad nimi a křečí wětšší jsou, provozují moci nad nimi. Ne tak bude mezi wámi; ale kdožkolibý chčel býti mezi wámi wětšším, buďž služebník wáš, a kdoby chčel býti mezi wámi prvním, bude wáš služebník“. (Mat. 20, 25—27) t. j. w cirkwi (a tím wíce w klášterě) nemá býti žádného obyčejného panownictwí, jako jest u páni swětšých; nýbrž, kdo jest wětšším, předním, ať se pokládá za služebníka wšech, iřa hotow, wšem sloužiti a za wšechy se obětowati.

Chráám klášterní, w jehožto předstni widěti hřbyletě (sarkofagy) mnohých králowicůw španělských, jest weliký a pozůstává ze dvou částí, z nichžto jižní a wětšší pro klášternice, řewerní a menšší pať pro lid ustanowena jest. Wyřoká mltže děl jednu ode druhé. We chráamu tom nalezá se také řřest hojným zlatem ozdobených oltářů. Řdyž jsme do něho wřročili, řptowaly práwě řeholnice řhodinky (matutinum); krásným zpřewem panen řtěchto byl jsem welmi dojat a ř pobožnosti porwzbuřen. Řřipomenul jsem ři řlowa našeho řwěčnělého básníka.

Panny, milé panny!
Řwítka, řprostá hany!

W nábožném wy pleře
Řestoupily jste ře,
Wy wás w říwě řpouře
Řežlámala řouře.

Duch ře řwatoswathý
Řneř do řomnaty,

Srdci wassich tisse
S nadhweždowé tisse.

Milost neobsáhla
Do strun wassich sáhla;
A tu z její ruky
Sly ty blahé zwuuky. (Suffil.)

Poněwadž nám přístup do samého kláštěra dowolen nebyl, nastoupili jsme zpáteční cestu do Burgosu, a byl již také storchowaný čas, abychom se nawrátili; neboť se straně západní stahowaly se černá mračna na nebi, a ze blýskání a hřmání dalo se předwídati, že bouře dlouho na sebe čekati nedá. A w skutku! sotwa jsme se byli do hostince nasseho nawrátili, nastal již náramný lijawec. Pršelo po celou noc, z čehož jsme se nemálo radowali, doufajíce, že tím wzduch poněkud se schladí a že se zmírní parno, které bylo téměř nesnesitelné.

Probudiw se přísti ráno, přetwaper jsem byl zpěwem welmi krásným. Bylo to rannté zastaweničko, na které nezapomenu. W domě naproti byl na okně w kleci kos, který welmi krásně zpíwal. Nejssem sice milovníkem wyučených ptáků, kteří jako na kolowrátku ustawičně jeden a týž kousek zpíwají; miluji wíce přirozený zpěw, jakýmž každý pták od Stwozitele swého obdařen byl. Nadzmněný kos byl sice také wyučen, ale zpíwal čtyry kousty s tak čistým hlasem a s takowou jistotou, že jsem se zpěwu tomu dosti nadiwiti nemohl. Napěw ten uwebl jsem ihned do not, abych naň nezapomenul. A tomuto zpěwu wyučeného kosa zpíwala pilně

svým ptirozeným hlasem ktepelice, kteráž se na témž okně nalézala.

Ktepelička volá z žita:
 Pojď ke mně! pojď ke mně!
 Komuž hlas ten nezavítá?
 Neb nezptvá nepřijemně:
 Pojď ke mně! pojď ke mně!
 (Z polsstiny Sanka.)

Tu se tedy vyučení kos a neučení ktepelice — umělosti a ptirozenosti — spojily a vzdávaly zpěvem chválu Pánu Bohu Stvořiteli svému.

Řady jsme chtěli bolu tu sntdant jiti, nebylo nám možno; neboť dvěte ouoho poschodí, to němžto se nacházely světnice nasse, byly na zámeť zavřeny. Alepali a volali jsme, ale wšfečno bylo na zmar, až nám konečně sfermtk, který s námi w témž poschodí byt swůj měl, w nesnázi nasse tu pomoci ptiffel. Užteu jej pomysllil jsem sobě: Jestliže muž tento, který se již snad potýkal s mnohým bhkem, nad zavřenými dvětmi nezvítězí, tím méně se to podaří nám slabým dětem Adamovým. Náběje má nebyla sklamána; sfermtk optel se o dvěte, kteréž ihned prastly a se otevřely. Majitel hostince Eldoraba, kterému snad již některý host, jenž byl u něho ptenocowal, bez zaplacent utekl, má obyčej, že dvěte každého poschodí w hostinci swém w noci na klíč zavírá; způsobem tímto má hosty své jako ptáky w kleci zavřenú, aby mu neuletěli. Možno také, že to proto dělá, aby

hosté jeho Eldorado tak brzy nepouštíeli a blaženosti jeho déle okoušeli. Bud si tomu tak aneb jinak, pro hosty jest to na každý způsob velmi nepřijemno. Kdož wi, zbaliby majitel Eldorada, kdyby w hostinci jeho oheň vypuštěl, také na zachránění zavřených hostů svých pamatoval. Možno, žeby tito, aby život svůj zachowali, s oken skákati museli.

Majawosse sobě wšz, jeli jsme po snídani do kartouzy Miraflores, která asi malou hodinu cesty od Burgosu vzdálena ke straně východní na pahrbku leží a u které se velmi krásná vyhlídka na okolní krajinu rozprostírá. Iméno jest „Miraflores“ významnáwa totiž co: „obdivuj květi.“ Dojeli jsme ku klášteru. Jeden z kněží oděn černým talárem přijal nás velmi přívětivě a byl hotov, okázati nám, jak jsme byli žádali, kostel i klášter a znamenitosti jejich. Diwid jsem se, že kněz ten pod černým talárem také jest bílý má. Na mou otázku, proč černý a bílý talár nosí, odpověděl we francoušské řeči: Jsem kartuziánem; poněwadž ale klášter náš wyzdwižen jest, není ani mně, ani spolubratřím mojim dovoleno, we dne tehelný oblek nositi; vláda žádá, abychom jako světsští kněží w černém obleku chodili.

Především upozornil nás D. Bonaventura (tak se jmenoval kněz ten) na zemitější stavbu chrámu klášterního. Podobál se stament to weličanské a nebi strážci rakwi aneb nmrličt trable, na kterou swícey postaveny jsou. Zdá se, že zakladatel této kartouzy měl úmysl, aby zhožut kartuziánové, kdykoliv by pohlédli na kostel svůj,

na smrt upamatováni byli. Vstoupili jsme do kláštera; jestli to budova čtverhraná, veliká a k jižní straně kostela přistavená. Prostranné chodby kláštera toho ozdobeny jsou znaky královskými. Kapla, v ulžto kartuziani posud v klášteře žijící — jestli jich ještě pět — misse sv. sloužit, jest velmi krásna. Na oltáři hojně pozlaceném nachází se Panna Maria co královna nebes s dítětem Ježíšem; na pravo a na levo umístěny jsou sochy sv. Mikuláše, arcibiskupa Bologneského a sv. Hugona, biskupa Lincolnského (v Angličku), kteří oba kartuziani byli. Sv. Hugo byl pro udatné hájení věry katolické nazván „kladivem kacířův“.*) Před oltářem stála v nádobě veliká kytká krásných čerstvých květin. Zbožní a wděční kartuziané pamětliví jsouce krásného jména Miraflores, které klášter jejich od zakladatele svého obdržel, neopomnějí dávat před oltář P. Marie kytku z krásného květi. Na stěnách kaply viděti krásné obrazy, představující svaté poustevníky Basnucia, Pachomia, Blasla, Zoerarda, Gioma, Antonia, Pawla a Guiriana, Zindej tam bývalo ještě jiných šest podobně krásných obrazů; ale

*) Vypravuje se, že k tamuto sv. Hugonu nejenom malé děti, nýbrž i nerozumná zvěřata velikou přitulnost jevila. V též den, v němž sv. Hugo co biskup v Lincolnu se usadil, přiletěla tam cizí, neznámá a neobvykle veliká labuť, přiblížila se k biskupovi, brala pokrm z ruky, jeho strkala mu dlouhý drk svůj do rukávu a chtěla vzbít u něho bůti. Dbebral-li se biskup pa cestu, obletěla i labuť na blízký rybník; přiletěla ale položde o několik dní dříve, když se biskup opět měl navrátiti. Zevom jednou nestla labuť pánu svému vsític, nýbrž chopila s nakloněnou hlavou, dávajíc na jeho zámutek. Nedlouho na to zemřel sv. Hugo r. 1199.

Francouzové je pobrali; i stvůchu jmenované obrazy buď popichali neb jinač porušili.

Chrám klášterní jest velmi krásný, a prostranný; klenutt jeho staveno jest do špice a olna ozdobena jsou výbornou malbou na skle. Míst troje oddělené, z nichžto nejvyšší a hlavněmu oltáři nejbližší určeno bylo pro kněze, prostřední pro bratry laické a poslední pro lid obecný. Na sedadlech (stálách) kartuziánů (50 pro kněze a 15 pro laiky) viděti výborné práce řezbářské ze dřeva. Hlavní oltář náleží k nejbohatším, jež jsem kdy viděl. V prostředku jeho umístěna jest socha představující Ježíše Krista ukřižovaného; vedle ní nalezají se sochy Panny Marie a Jana učeníka; o něco dále pak sochy apoštolů a znamenitějších církevních učitelů; jakož i nejhlavnější případnosti z umučení Pána Ježíše. Všechny sochy tyto jsou bohatě pozlaceny nejprvnějším zlatem, které z Ameriky do Španěl přineseno bylo. Jestliže to oltář, o kterém se v pravdě říci může, že se zlatem tkýti. Právěmi divy umělého řezbářství jsou také dva veliké pomníky, které se v tomto opustěném chrámu nacházejí. První z nich stojí před hlavním oltářem a byl postaven Janu II., králi z Kastilie a jeho choti, co zakladatelům kartouzů této. Pomník tento, jenž spočívá na čtyřech lůdích, má na podstavci svém mnohá vyobrazení prapořů, apoštolů a jiných svatých; i hlavní cnosti jsou na něm v obrazech představeny. Na vrchu viděti ležícího krále a královnu v přirozené velikosti, s korunami na hlavách a v úplném královském oděvu. Celý tento pomník se všim,

co se na něm nachází, zhotoven jest z průzračného alabastru (úběl, sadrowec celistwý.) Umělec Gil Silwa, pocházející z Burgosu, pracoval u tomto pomníku čtyry léta, tki měsíce a 13 dni, a dokončil jej r. 1441.*)

Podobně krásný pomník, od téhož umělce zhotovený, nachází se na levé straně ob hlavního oltáře. Pomník tento představuje Alfonsa, syna nadzminěného krále Jana, klečícího na klekátku a modlícího se z otevřené knihy. Socha mladého královice, klekátko, kniha, polštát, prostěradlo, kytky s květinami — všecko jest z alabastru. Pomník tento nachází se ve zdi ve výklenku a ozdoben jest gotickými věžkami a mnohými většimi a menšími sochami. Mezi těmito pozoruhodnými jsou sochy sv. Bartoloměje s nožem, a socha jakéhos starce, v jehož obličejí umělec i vrásky věhborně vyobrazil. Bohužel, že tyto velmi krásné pomníky ob Francouzův nemálo porušeny byly. Tak jest t. p. koruna královny rozražena; jiné sochy mají uražené ruce aneb nohy atd. Francouzové tropili ve chrámě tomto v čas války ukrutný wandalism. Za hlavním oltářem počali také kopati, domnívajíce se, že tam naleznou poklad; v chodbách klasterních měli chléwy s wepkovým dobytlem. Byla to ohavnost a zpuštění veliké na místě swatém. Ku straně sewerní má chrám několik kapel, mezi

*) Ve „slovníku náučném“, díl 8. str. 432 omyslně se prawi, že kartouza, kterou zde popisujeme, Diaslores se jmenuje a že umělec Gil Silwa (Silve Gilbe) r. 1499 s Diegem de la Cruz provedení hlavního oltáře v též kartouze pře-wzal. Gil Silwa zhotovil jenom pomník, jak nám řečeno bylo. —

nimiž pozorunejhdnějšti jest kapla sw. Brunona; nachází se w ni welmi uměle dělaná socha, představující téhož swětce, an drží w ruce kříž, maje u nohou biskupskou čepici a berlu. Tím má naznačeno býti, že swětec ten podáwanou mu biskupskou důstojnost přijmouti nechtěl a raději pťisný život kříže wymolil. Socha tato shotowena byla od proslulého obrazotvorce Bedeida, rozeného to Portugalce. Uprostřed kláštera nachází se hřbitow. Když jsme naň wšrocili, zpomenuť jsem si na krásná slowa básnikowa:

To jest pole Páně;
Na tom Božím láně
Rozstávají swěcená
W náději se semena.

Přijde jednou čas,
Zawzní trouby hlas,
Wpustí Pán Váh swého ducha,
Džije kost každá suchá. (Suffil.)

Uprostřed hřbitowa stojí welmi starý ciptič, kterýžto strom, jak se powídá, od krále Jana, zakladatele této kartouzy, tam zasazen byl, aby co němž strážník nad hroby bděl. Na tomto hřbitowě odpočívá také slowútň kartuzián Antonín Molina, který w powěsti swětce r. 1612 zemřel. Narodil se w městě Willa-Nuewa de los Infantes w Kastilii. Napřed byl Augustinianem; ale cttě w sobě powolání ku pťisnějštmu životu, wstoupil do kádu kartuziánského w Mirafloresu. Mezi rozličnými spisy tohoto welmi učeného muže zaujímá snad první místo jeho spis „Instructio

presbyterorum“, (návod pro kněze), jenž i do franconské řeči přeložen byl. Neopominuli jsme se za něho a za všechny zde to Pánu obpočítavjící Kartuziány pomodliti.

U bývalé jtdarně (refektáři), která má dvoje oddělení (jedno pro kněze a druhé pro bratry laické), viděli jsme velmi krásný obraz na obmítce, představující poslední večeři Páně. Aby Kartuziáni, požítavjíce zde skromný pokrm svůj, na tržněnání těla a zapráání sebe samých nezapomínali, měli nade dveřmi jtdárny namalované nástroje umučení Páně: kladivo, hřeb, křesťe atd. P. Bonaventura zavědł nás také do své cely. Vstoupiv do ní, myslil jsem, že se nacházím v bílé nějakého stoláče aneb soustružníka; spatřil jsem tam hoblívací stoličce, většit a menšit pítky a mnohé jiné nástroje. Sv. Eligius provozoval ještě co biskup Nononský kemeslo zlatníka; sv. Spiridion, biskup v Tremithontě, byl pastýřem. Proč by tedy nemohl kněz Kartuzián býti soustružníkem? Z cely své vedł nás P. Bonaventura i do zahrádky svojí, v nížto pěstoval mnoho krásných květin. Tyto mu snad měly připomínati, že jeho klášter Miraflores (obdivuj květi) sluje; zároveň ho snad měly povzbuzovati, aby také v srdci svém květiny křesťanských ctností zachovati hleděl. V malé kassni prhřkala čerstvá voda, v níž měl P. Bonaventura 11 okounů (Gold-fische, perca cernua). Rybičky tyto byly krotké a jemu tak přimyké, že mu z ruky drobty chleba žraly. „Widte — pravil ł nám — tyto němé ryby jsou Kartuziány mezi zvěřaty. Téměř každé jiné

zvítké vydává nějaký hlas; ale ryba jest němá; nápodobně musí i pravý kartuzian téměř ustavičně mlčeti.“ Posabili jsme se v zahrádce u rybníček, a P. Bonaventura počal nám s truchlivým srdcem vypravovati zajímavé věci ze života vlastního a z historie řádu svého, s nimižto i čtenáře svoje v následující kapitole dci seznámiti.

XXXVIII.

Co nám Kartuzián vypravoval. Jakby každý křesťan život kartuziánský vésti mohl. Radnice v Burgosu. Cid. San Esteban. Rněž jdoucí k umírajícímu. Svati a světice.

Jsem — tak nám vypravoval P. Bonaventura — rozený Španěl a pocházím z Katalonie.*) Byl jsem po dva roky v matečném klášteře našeho řádu, ve veliké kartouze v horách u Grenoblu.***) Poněmadž ale krutá zima a ostré pásmo tamějších hor zdravotí mému sšodily, byl jsem i žádostí své přefazen do kartouzy blíže Pavie v Italii. Zde jsem se pku-

*) Katalonie sluje onen díl severovýchodního Španělska, jehož hlavním městem jest Barcelona; popis města tohoto pobali jsme v kap. 17. a 20. 1. dílu tohoto cestopisu.

***) Ento kartouzu jsme obšírně popsali v kapitole XI. dílu I.

čil od jednoho spolubratra, rozeného ze Solnohradu w Rakousku, temeslu soustružnickému. Zbožěji jsem byl od představených svých poslán do kláštera „Scala Dei“ u Taragony w Katalonii ležícího. Tam bych byl milerád ostal po celý čas života svého; neboť jsem měl w cele své obraz ukřižovaného, který mně jednoho světce z řádu nasseho na paměť uváděl.“ Když jsem se wypravujícího tázal, co to byl za obraz a kterého světce mluví, wypravoval takto dále: Jednoho dne přišel do Kartouzy „Scala Dei“ jiných a prosil převora, aby ho do řádu kartuziánského přijal. Poněwadž ale mládenec tento těla byl velmi útlý a slabý, nechtěl ho převor přijmouti, obávaje se, že by nebyl s to, aby snášel veliká a přísná mrtvent života kartuziánského. Wida zbožný jiných, že převor prosbu jeho wyslyšeti nechce, padl před zmíněným obrazem ukřižovaného na kolena swá a prosil w důvěrné modlitbě Boha, aby mu w této záležitosti pomohl. Tu prý Pán Ježíš pravil s kříže k jinýchovi: „Já tě přijmu“ (ego te suscipiam). Mládenec radostí naplněn šel přiššího rána opět k převorovi a opakoval prosbu svoji. Převor widěl, že kandidát skutečně má powolání k životu kartuziánskému; poněwadž se mu ale zdálo, že jest velmi slabého těla, nechtěl ho o své ujmě přijmouti; odpověděl mu tedy, že záležitost tuto předložl svým spolubratřím, aby hlasováním rozhodnuli, zdaliž přijmout bhtí má, čili nic. Všh ale, od něhož každý dobrý a spasitelný úmysl pochází, křbil srdce shromážděných bratří tak, že každý z nich si myslil: Jestto snad žádný ze

Spolubratři mých zbožnému jinochu tomuto hlasu nebá, dám mu ho alespoň já. Během tím se stalo, že kandidát jednohlasně do řádu kartuziánského přijmut byl. Co novic obdržel klášterní jméno Jan, a poněvadž velmi pěkňh život vedl a ustavičně proti hřisňhým žádostem těla bojoval, dáno mu později přijmt: „Jan silňh“ (Juan aneb Joannes fortis). Zbožňh teholut tento zemřel co pravý světec dne 14. května 1464. Umtraje prošil přewora a spolubratři swých, aby ho pochowali wedle Beltrana, muže to swatého, jenž byl w nowiciatě mistrm jeho. Prošba ta byla vyplněna; mezi tím ale, co se u hrobu stojci bratři mezi sebou radili, mají-li „Jana silného“ na prawo aneb na lewo od Beltrana pochowati, uhnula mrtwola Beltranowa sama na lewou stranu. Mrtwola ta byla ještě zcela zachowalá, ač již 25 roků w hrobě ležela. Život swatého kartuziana Jana silného, kterému byl mistr a učitel jeho Beltran z uctiwosti čestné místo w hrobě postoupil, popsal obšitně Joachim Alfaura, přewor kartouzň zwané „Vallis Christi“ (údolk Krista Pána).

Tot nám wyprawowal P. Bonaventura a naškal velmi nad tím, že kláštery kartuziánské w otcowské zemi jeho wyzdwiženy byly. Šestnáct kartouz býwalo we Španělsku a wšechňy byly zrušeny. Po wyzdwižení kláštera „Scala Dei“ odebral se P. Bonaventura do kartouzň Miraflores. Ale i tuto vláda zrušila a prodala ji s polnostmi a se wšim, co k ní náleželo, za 100.000 realůw (10.000 žl. řt.) jednomu adwokatowi w Burgosu. Pět Kartuziánů žije w

ni ještě z milosrdenství vlády a tohoto advo-
káta, nesmějí vsať ani noviců přijímati ani
veřejně bílý kartuziánský oblek nositi. Zachová-
vajíce, pokud jim možno, přísnou svou řeholu,
chodívají posud i nočního času k modlitbě do
kúru a žijí ze skromného ročního platu, ježto
jim vláda poskytuje, a z almužny, které se jim
od dobrodinců dostává.*) Se žalostným srdcem
rozloučili jsme se s P. Bonaventurou a s wy-
zdvíženým klášterem jeho. Jako navštívenovatelé
květnic brávají s sebou nějaké kvítka na památku,
nápodobně vzal jsem si také já na památku z
Mirafloresu místo kvítka následující nad celou
číslo 9 napsané verše:

Al ganar a todo el mundo
Honos delcites riquezas
Al hombre de que le serve
Si su alma se condena?

t. j. Byť někdo i celý svět získal, čest, radosti a
bohatství; což mu to všechno prospěje — tr-
pí-li při tom slobu na duši své?

Zavedl jsem čtenáče již do mnohého kartu-
ziánského kláštera; - vobíil jsem jej po chrámech,
hřbitovech, celách a zahrádkách; vyhlédl jsem mu
i přísný život Kartuziánů. Nyní chceme spolu
rojímati, jakby každý křesťan, třebaš by i ve
světě žil, Kartuziánem býti mohl a býti měl.

*) Právě co tyto řádky píši (31. ledna 1869) panuje ve
Španělsku právo anarchie (bezvládní). Možno, že revoluční
vláda, která na církevní statky neprávě rukou vložila, i
těchto 5 ubohých Kartuziánů z jejich kláštera již vyhnala.

Každý Kartuzian žije, jak známo, osamělý ve své cele čili komůrce, máje při ní zahrádku, kterou rozdělová; během tün zabývá se také tělesnou prací v hoblinách, které mu zbývají od modlitby a rozjímání. V zahrádce té kopá, ryje a zalévá své květiny, byliny a stromčky; nikdo mu při této práci nepomáhá, leč Pan Bůh, sv. andělé, slunce, deště a rosa. Do zahrádky jeho nepřichází nikdo ze světských lidí, a vše, co v ní roste a květe, náleží jemu, pokud živo jest. Umřel-li, nepřebývá-li nikdo v cele jeho, vabvou i květiny a v zahrádce roste rozličné bytí, jakoby želilo nad smrtí zahradníkovou. Právěť jsem, že by každý člověk v jistém smyslu měl býti Kartuzianem; každý má svou zahrádku, kterou pilně rozdělovati, každý má svou celu, ve které osamělý život vésti má. Touto celou čili komůrkou jest tělo člověka; neboť jako Kartuzian s komnatou svou co nejužěji spojen jest a v ní jako ryba ve vodě svůj život tráví; nápodobně má i duše lidská v době života vezdejšího byt svůj v těle, a jest s tímto tak úzce spojena, že s ním celeť tvoří. Komůrka kartuzianova má také okénko, kterým se obyvatel její dívá na krásné, modré nebe a na ptáky, ovšem bezživotnou; neboť kláštery kartuziánské leží z větší části v horách a na pustých a osamělých místech. Nápodobně má i komnata aneb cela (t. j. tělo), ve které duše svůj vezdejší život tráví, okénko (oči), aby viditelné tvory viděti a Boha, Stvořitele jejich, chváliti mohla. Dále má cela kartuzianova otvor na společnou klášterní chodbu; otvorem tímto podává se mu v čas polební jídlo; Kar-

tuzian newidí, kdo mu přinesl pokrm, a děkuje nejvyšš dobrotivému Bohu, od kterého každá dar, tedy i nejvyšší chléb pochází.

Mohlby myš někdo namítnouti, že světský Kartuzian svou celou věc světu má, a že tedy tak nábožný a Bohu líbezny život vésti nemůže, jako opravdivý, na poušti v samotě žijící Kartuzian. Těho se ale člověk odřici může, toho se má také odřici; oddává-li se však přece roztržitostem a hříchům radostem, stává se to jeho vlastní vinou. Jedná-li se ale o okolnosti, kterých nám nikterak odstraniti nelze, považujeme je za bouři, která s velkým zvukem na komnatu dusse nastí doráží, ale jí přece uštkoditi nemůže, pokud jako Kartuzian v celé své setrůváme. Každý Kartuzian má nade dveřmi celou své nejvyšší zbožný nápis, připomínající mu tu neb onu čnost, ve které by se předemšším cvičiti měl. J my sobě vyjme do komnaty dusse své nápis: „Až potud a ne dále“ t. j. odstráňme všechno, co zbytečné, všechno, co by nám přičinu ke hříchům zavdati a nás od Boha odvrátiti mohlo. J s lidmi, s nimiž nám obcovati jest a kteří se odpraviti nedají, musíme jako nábožní poustevníci jen takřka ošenkem mluvíti, je zkrátka a lastavě, odbyti a ihned zase ošenko zavřiti. Kartuzian v komnatě své osamělý vede život vnítkal, nápodobně má i každá škola co světský Kartuzian, seč jest, světa se odřici a a vnítkni život vésti, t. j. s Bohem a se záležitostmi dusse své nejraději se obrati. Povídá se, že tád Kartuzianův až podnes původní přisnosti své věrným zůstal, a že tehleu svatě

zachovává, čehož hlavní příčinou jest, že ve klášteřích Kartuzianských klauzury (zavězení) přísně se řídí, tak že Kartuzian bez dovolení představeného ani z kláštera vyjítí, ani do cely své nikoho vzítí nesmí. Jako ryba jen ve vodě živa a zdravá zůstává, nápodobně zůstává i Kartuzian toliko v samotě cely své pravým kartuzianem. V tak přísném zavězení měl by člověk i svou duši držeti; pozoruje-li, že by nějaká nedovolená myšlenka, nějaká náruživost aneb což podobného do srdce se volubiti mohlo, nemá jim přístupu dovoliti. Tuto komnatu, ve které duše přebývá, musí člověk ovšem všudy sebou nositi a nemůže z ní vytkočiti aneb se jí nevěrným státi, což by Kartuzianovi vzhledem k cele jeho nebylo nemožno. S zahrádku má každý člověk, kterou vždy s sebou nosí a od které se odloučiti nemůže, jak se pravý Kartuzian neodlučuje od zahrádky svojí. Zahrádku tuto neviditelnou má každý sám vzdělávati, v ní pilně rýti a kopati; do této práce se mu nemá nikdo jiný míchati. Vynakládá-li kdo pilnou práci na vzdělání zahrádky té, má z ní také užitek; květiny, které v ní pěstuje, vydávají libeznou vůni, a pohled na krásu jejich působí mu nemálo radosti. K tomu potřebí pomoci Boží; nebo jediný Bůh dává zrůst všemu; jebně Bůh může seslati rosu milosti, aby květiny cnoti a dobrých skutků zdárně rostly a neuschly neb nezakřsly. Starostlivý zahrádkář má také těžký život a nemá poloze a odpočinuti po celý rok, musí častokráte i společnost svých věrných přátelův opustiti, aby květiny zalíval aneb je od škodlivého mrazu chrá-

nil. Nápodobně nemá i člověk při vzdělávání zahrádky své žádného odpočinutí a pokoje; přestane-li v této zahrádce pracovat, ujme se v srdci jeho koukol náruživosti a uduší v něm libezné květiny velikých cností. Tuto zahrádku nosí člověk všude s sebou; ať jest doma neb na cestách, při práci, tanci aneb rozkoších, vždy ho napomíná jeho svědomí jako nějaký rolnický kalendář: *Dělej, štěpvej, sšlechtij plané stromečky v zahrádce svojí; t. j. zavírej sám sebe, potlačuj náruživosti své, abys se stal usšlechtitým člověkem a pravým křesťanem. Sbírej a zmatuj v sobě housenky zlého navvyškosti, odtezuj škodné výpuky pých a marnosti a netrp mechu, který se následkem lenivosti na tobě usadil. Jako Kartuzian vzdělávej i ty pilně zahrádku svou, pracuj každobenně od rána až do večera na vzdělávání a sšlechtění svém; a poněvadž ti vody k zalévání potřeby, vypros sobě v modlitbách oné vody, o které mluvil Pán Ježíš se ženou Samaritánskou. Hleď aspoň jednou za měsíc pozvatí Pána Ježíše do zahrádky srdce svého, aby se do ní podíval, a aby ti při této příležitosti dal dobrou radu jak bys to aneb ono v zahrádce své ještě zlepšiti mohl; t. j. přijď ke stolu Páně a přijďmej nejsvětější svátost oltářní. Kristus Pán nás k tomu sám povzbuzuje slovy: „Bojďtež ke mně usšleční, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím“ (Mat. 11, 28)! O Ježíši Kristu. tedy se často utíkej, milý čtenáři! hleď se s Ním častěji prostředkem svatého přijímání sjednotiti; odporučíš Mu zahrádku srdce svého, a pros ho, aby*

ji prosvětal větrem milosti svých, by krotkostí tvých vždy lépe se dávalo, a vždy líbežněji vůni vydávalo. Wolejť k němu v modlitbách: Zdvihni se větříčku půlnoční a přijď větříčku polední, prověj zahrady mou, ať tekou vůně její (Píseň Salom. 4, 16).

Widíš tedy milý čtenáři, že ti není třeba, státi se Kartuzianem a že ve světě v jakémkoliv stavu kartuzianský život vésti můžeš. Svět, v němžto žiješ, buďž tobě kartouzi. Dpatem, přeworem aneb jakkoli představeného této veliké kartouzy nazývati chceš, jest nejdobrotivější a nejlaškavější Bůh; a proto se nemusíš báti, že by dobrotivý tento představený tvůj umřítí aneb přesazen býti a že by na jeho místo jiný tobě méně příznivý a snad příšný představený přijíti mohl. Pán Bůh jest a zůstane navždy přeworem a představeným veliké kartouzy t. j. pánem tohoto světa; na něho skládej tedy všechny starosti své a neboj se, že by tento veliký klášter od Francouzů wydrancován aneb od liberální vlády wyzdwižen býti mohl. Toho všeho neníš se co obáwati.

Wluwil jsem s mnohými Kartuziany, a všichni tvorili, že mnich Kartuzian snadno umřítí a že to v kláštece nepřisobí žádného obzvláštního hluku a žádné záwady, když některý úd na věčnost se odebrá. Když prý přewor shromážděným bratřím oznamuje, že ten neb onen bratr zemřel, a když je wybuzuje, by zesnulého v modlitbách svých pamětlívi byli, tu prý widěti, že pozůstall zeholnici zemřelému štěstí jeho takla záwidějí, a že každý umřítí žádá ve smyslu sv.

apostola Pavla, jenž pravil: „Žádost mám rozdělenou býti a býti s Kristem“ (1 Filip. 1, 23). A tomu se dojísta nebudeme diviti, považme-li, že pťlsuh život Kartuzianův jest ustavičnou pťlpravou k smrti. Kartuzianovi jest smrt branou k životu věčnému. Budeme-li tedy i my, co světské Kartuziani celý a zahrádky své bedlivě opatrovati a rozdělavati, budeme-li Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltáři často přijímati, nelekáme se zajisté, když Spasitel náš přijde a duffi uassi z těla vyvolá, aby ho následovala do stánků nebeských, ku požívání radosti, kterých oko nevidělo, ucho neshlyfelo a srdce lidské nepocítilo.

o těchto a podobnými myšlenkami o životě kartuzianův navrátil jsem se do Burgosa. Tam jsme navštívili dům radní, v jehožto sále nám ukazováno starožitné sedadlo, které druhdy bývalo trůnem králův Kastilských. Nápis na něm zní takto: „Hanc Domini Nunius, Rasura Calvoque Lainus Castellae judices primam sedem obtinuerunt (toto první sedadlo získali první soudcové kastilští Nunius, Rasura a Kalvo Lainus.)“ Dřevěné sedadlo to jest zcela jednoduché a bez vřelité ozdoby. Mnohý král za dob našich zpečoval by se zajisté, na tento trůn se posaditi. V témž sále můž také podobizna slavného Cida představitel jej co rytíže v úplném rytířském oděvu s mečem v ruce. Podpis na obraze tomto se nacházející zní takto: „El Cid Rodrigo Diaz de Bivar“ (rytíř Rodrigo Diaz z Bivar.) Můž tento, o němžto jsme již často zmínku činili, byl jeden z nejznamenitějších

vojenských vůdců jedenáctého století a významal se obzvláště za času Ferdinanda II., krále Kastilského, ve válkách proti Maurům, nad kterýmiž často kráte v bitvách zvítězil. Jednou prý zajal v bitvě pět kraljů aneb kraljů maurických a povídá se, že jméno své Sid (arabsky: Sid = pán, rytíř, vítězitel) obdržel od Arabů, kteří jej co udatného bojovníka velmi ctíli. Sid zemřel, jak se mnozí domnívají, r. 1098. V kaple nadzmičeného radního domu v Burgosu ukazovaný nám vslechň kosti znamenitého muže tohoto; lebka jeho jest na malé kousky rozsekána. Krásný sarkofag, v němžto se kosti ty chovají, ozdoben jest jeho vlastními znaky, jakož i znaky království Kastilského.

Velmi starý a překrásný jest gotický chrám San Esteban (sv. Štěpána) v Burgosu. Nad jeho portálem viděti sochy blahosl. Panny Marie a mnohých světců. Pod sochou matky Boží nachází se tento prastarý nápis: „Concebida sin pecado original“ (bez hříchů prvopočátečného počatá). Nápis tento jest důkazem, že katolíci Španělské již před mnohými sty let věřili, že Panna Maria bez poskvrny hříchů prvotního počata byla. Hlavní oltář tohoto chrámu jest krásně pozlacen a upraven. Vstoupivše do toho kostela viděti jsme kněze, který pluvialem přiboděn jsa pod baldachinem velebnou svátostí k nemocnému nesl. Doprovázelo jej mnoho nábožných mužů a žen, jenž majíce v ruce hořící svíce, hlasitě se modlili. Byliť to údomé bratrstva, kteří na se vzali povinnost, kněze, svátost oltářní k umírajícímu nemocného slavně doprovázeti.

Zaopatkováni nemocných a poslední hodinka smrti — jsou zajisté věci vážné, které na srdce každého křesťana mocný dojem činí. Kdo by sobě nepřál šťastně umřít? Surt jest branou k věčnosti. Blaze tomu, kdo sv. svátostmi zaopatten a s Pánem Bohem smíten na věčnost se odebrá!

Žal přehrozný odpovědání před Bohem berou tedy na se ti, jenž nemocného sv. svátostmi zaopattiti nedají, aneb kněze tepráw w posledním okamženi volávají, kdež pať s nemocným již nic poškřiti nemůže! Zdá se, že tomu i w Burgosu tať bylo. Neboť wysředšse po krátké době z chrámu potkali jsme téhož kněze, an s welebnou svátostí opět do chrámu se wracel. Z zvolal jsem: Od náhlé a nenadálé smrti wysřwobod nás Pane! —

Z město Burgos oslaweno jest mnohými svěťci a svěťicemi, jenž se w městě tom buď narodili, aneb tam živi byli. Z Burgosu pocházela sw. panna Rasilba. Byla dcerou krále saracenského a proukázala zajatým křesťanům velmi mnohá dobrodini. Když jim jednoho dne jať obyčejně jidlo nesla, tázal se jí otec, co to nese. Rasilba odpowěděla, že nese růže; a otec widěl w skutku růže, které se wšsal u zajatých opět w chléb a maso proměnily.*) Čte se o ní, že jsouc nemocna, odebrala se za wnuřnutím Božím k jednomu jezeru u Burgosa, kdežto zázračně uzdravena byla. Powídá se tať, že do-

*) Podobný zážral jsme wyprawowali o sw. Rosalině kap. 9. díl I.

sáhla státi 100 let a že činila mnoho divů a zázraků. Ženy trpící na krvotok cti a rozhvajt sv. pannu Kasildu co patronku. Také sv. Julian, druhý biskup v Kuence (Concha) ve Španělsku, narodil se v Burgosu. Světec tento vynikal obzvláště velikou láskou k chudým, horlivostí v modlitbě a darem mnohých divů a zázraků. Především ale vynaložil velmi mnoho peněz k vykupování křesťanských otroků z ruk Saracenů. Při tom vedl ale podle příkladu starých poustevníků (anchoretů) velmi přísný život, zaměstnával se často pletením košů, chtěje sobě během tím vlastně prací zaplatiti, čehož mu k zachování života nejdejšího potřebl bylo. Životopisecové jeho vypravují, že jednoho dne Božský Spasitel sám ve spůsobu Jebráka kaluznu od něho přijal, jemu za ni dčoval a život věčný přislíbil. Když prý jednou k němu přišlo velké množství chudých, přikázal sv. Julian služebníkovi svému Glesmowi (Lesmes), aby je obilím podělil. Sloužící věděl, že na špice ani zrnka obilí není; šel ale přece za příkazem biskupa svého a s dávkou v divotvornost jeho na špici, a hle! našel ji obilím naplněnu. Božději trpělo i samé město Kuence velikou nouzi o obilí; sv. Julian modlil se horlivě k Bohu o pomoc a modlitba jeho neostala bez výsledku; neboť v městě vyslytnuly se z nenadání dlouhé řady soumarů bez honičů a přinesly k domu biskupovu mnoho obilí, kterým ihned obyvatelé poděleni byli. Při skládání a podělování tohoto obilí namáhal prý se horlivě a láskou k bláznivému rozntceň služebník Glesmus tak náramně,

Je brzo na to zemtel. Dělo tohoto sw. služeb-
níka, kterého Španělové Clesmes aneb zkráceně:
Lesmes nazývají, odpočívá v jedné kaple kate-
drálního chrámu v Burgosu.*) Sw. biskup Ju-
lian zemtel r. 1207.

Z Burgosa pocházel také slavný a hor-
livý misionář tádu sw. Frantiska Jan Gaona,
který Indianům v Americe slovo Boží kázal a
r. 1559 tam svatě život svůj dokončil.

R. 1570 zemtel v pověsti svätce v Ame-
rice misionář Ondřej de Olmos, který též z
Burgosa pocházel. Učený a nábožný teholník tento
z tádu sw. Frantiska, cestoval s biskupem Ja-
nem Zumaragou do Mexika, ptiučil se tam v
krátkém čase rozličným řečem a kázal přes 40
let neunavně sw. ewangelium.

V Burgosu žila a r. 1650 zemtela Jo-
hana de Jesu Maria, zbožná panna z tádu
Marifel. Vypravuje se o ní, že jednoho dne z
rukou Božského Spasitele kříž obdržela.

*) Jest to tihž blah. Lesmes, jehož hrobni nápis jsme swrchu
uvedli.

XXXIX.

Sňwalý misionář. Nehoda. Vittoria a drahé študent. Respůsobný Francouz. Pampeluna a sw. Ignát z Loyoly. Klarinetista a bubenk. Matka zakrkawčelá. Biskapa. San-Sebastian. Aterak celník za své študent zaplačen byl.

D půl čtvrté hodiny popolední opustili jsme město Burgos w diligenci, která z Madridu byla dojela. W naší společnosti nacházel se nyní také farář z okolí města Vittorie. Vypravowal nám, že byl po sedm let Kapucinem a že se po zrušení kláštera, w němžto žil, odebral co misionář do Ameriky, kdež po několika roků na winici Páně pracowal. Z keči jeho jsem soubil, že toliko z velké lásky ku vlasti opět do Španělska se nawrátil.

Vlasti milá,
Roztomilá
W tobě chci jen žiti;
Postytuješ
Wšeho hojnost,
Blahé žiwobytí. (A. B. M.)

Utbeznuou krajinou mezi horami wezl nás wůz w rychlém běhu dále, až jsme dosti pozdě

na večer u vesnice Pantorbu dojeli do velmi romantického skalnatého úžlabí. Město svítilo jasně, a celé údolí toto vypadalo s bílými skalami světlými tak, že většci na strážidla by tam byl nemálo strachu vyhlá. Právě se tam stavěla železná dráha z Francie do Španělska vedoucí, která nejméně třicet tunelů má. V též noci stala se nám nehoda, která pro nás smutné následky msti mohla. V jedné úzké ulici městečka Miranda del Ebro srazila se naše diligence s jinou, která naproti nám jela. Začím způsobem se to stalo, zdaliž zagalové (předjezdové) aneb majorálové (domáječové) tím winni byli, uelze udati. Jedni sváděli winu na druhé. Jisto jest, že zrovň a třik cestujících a kopání a kousání koňů a mulů bylo přehrozně. Vyhnouti nebylo možno ani jednomu ani druhému wožu. Konečně se pacholkům posštěstilo koně a muly u jednoho wožu vyptáhnouti a wůz ten sochorami a železnými tčemi poněkud z cesty odstraniti, při čemž ale brána blízkého kostela nemalou škodu wzala. Přítštěho rána měl duchovní správce téhož městečka zajisté malou radost, wida, w jak bídném stawu hlavní dvéře kostela jeho se nacházejt.

Dkolo třeti hodiny ranní dorazili jsme do města Witorie. Toto město ležt w velikém, vysokými lesnatými horami obehnaném kotli; má široké a dobře dlážděné ulice, krásné domy a náměstí. V hostinci, před kterým se naše diligence asi hodinu zastawila, bylo pro nás již snídání připraveno; pozůstávalof z jednoho wejce a z čokolady, kteráž byla w školečku asi na palec vysokém a tolikž širokém; t tomu nám podáno

ještě koušel pískotu a sklenici vody. Za chabré sntdant to bylo každému dva — pravím dva franky (asi 42 krejcarů st.) platiti. Sv. Frantissel Salešský byl meškým milovníkem hospodských a tškával, že mají nejvíce ptkležitosti cestujícím cizincům skutky milosrdenství prokazovati; newím ale, zdaliž také na hospodské ve Španělských pamatoval. Já alespoň o mnohých hostincích ve Španělsku říci musím, že majitelové jejich hosty své drancují a jim peníze vydráží. Mnohých španělských hospodských podobá se pijavici; oba člověku ulehčují; pijavice poskytuje totiž úlevu tělu a hospodský kapsu. Jednomu hospodskému ve Španělských musel jsem za sklenici vody 1 frank zaplatiti. Spasitel pravil: „Kdožbykoli dal vám pti číssi ve jmenu mém, proto že jste Kristovi: amen pravím vám, neztratí odplaty své“ (Mat. 9, 40. Mat. 10, 42). Mně se zdálo, že onen hospodský zaslibené této odplaty se odtekl a že mu časná peněžitá odplata milejší byla. Mezi našimi spolucestujícími nacházel se také Francouz, který se nemálo rozhorlil nad hostincem ve Vittorii, v němžto jsme jako od upírů vysfáti byli. Muž tento měl, co se náboženství tšče, své zvlášttní podivné náhledy. „Widlte — pravil — Španělowé musejí do kostela choditi, poněwadž jejich duchovní je k tomu napomínají; ale my Francouzové jdeme do kostela, kdy nám líbo.“ Jako jedna kapka vody nebělá, dešš a jedna wlastowička léto, nápodobně nebyl tento štěbetavý a ptkhlouplý Francouz celou Francií. S w této zemi napomínají kučši k horlivému náwšštěwo-

wání chrámu, k modlitbě a k přijímání svátosti jako wisudy jiné; chce-li však nadzmičený Francouz kti jako kůň a mezeť, w nichžto není rozumu (Zobinš G. 17), který duchovní může mu w tom brániti? Spolucestujícího p. faráře špičkovač a pořichoval držh Francouz ten bez přestání a nejvíce proto, že onen kdysi kapucněm býval. Činil mnohá nestydná přirouduť mezi kapucněm a rozličnými věcmi, a newěděl jsem w pravdě, nad čím se více diviti mám, zdaliž nad smělostí a nestydatostí tohoto Francouze, čili nad tichostí a trpělivostí, s kterou nadzmičený p. farář všechno snášel. Mezi nábožným, promázem opášaným kapucněm a rozličnými suad i nestydnými věcmi lze owšem ualeznouti mnohý rozdíł; ale mezi držhým a nestydatým Francouzem a ošlem není žádného rozdílu.

Několik hodin cesty wýchodně od Wittoria leží pewné město Bampeluna, památne proto, že u něho Ignát z Loyoly co woják w bitwě raněn byl, a následkem toho swěta a jeho radosti se odčelnuw swatým se stal. Narodil se r. 1491 w zámku Loyola, který jeho otci Bertramowi, pánu z Ognezu a z Loyoly pattil; w mladickém věku swém zvolil staw wojenský; wewálce, kterou císař Karel V. s Františkem I., králem francouzským wedl, bojoval Ignát s weličou udatností. Roky Francouzové r. 1521 pewnost Bampelunu oblehli, byl Ignát při hájení jít tak těžce raněn, že sotwa smrti ušel. Zaopatken sw. swátostmi, počal na loži swém o polepsšení žiwota a o spasení duše se starati; četl

životopisy Ježíše Krista a svatých a učinil
 pevně předsevzetí, že se světa a marnosti jeho
 zcela vzdá a že jedině Bohu sloužiti bude. Váh
 jej takřka zázračným způsobem uzdravil. Při
 popisování kláštera Monserratského a města Man-
 resy (viz díl I. kap. 19.) vypravoval jsem, co
 Ignát z Loyoly dále učinil a jak se stal swa-
 tým; zde míním toliko ještě podotknouti, že ne-
 jenom ono poranění, nýbrž i čtení dobrých knih,
 obzvláště životopisů svatých a světic Božích,
 Ignáta obrátilo. Čta o svatých, jak živi byli, a jak
 veliké věci vykonali, říkával: Svatí byli také jen
 slabí lidé, jako já; proč bych nemohl tedy i já činiti, co
 oni činili?*) Máš snad milý čtenáři životopis někte-
 rého světce v domě; čtej v něm pilně, wy-
 nasnaž se, městi podobný život a zajisté staneš
 se swatým. Nábožné knihy lze nazvati světlem;
 neboť osvěcují náš rozum světlem spasi-
 telné pravdy. Z dobrých knih učíme se znáti
 Boha a jeho vlastnosti; dobré knihy ukazují
 nám oslňivost a ohavnost hříchů a potřebnost po-
 kání; z nich se dovídáme, co máme činiti a čeho
 máme zanechati, chceme-li dojiti věčného spasení.
 Sdobyhchom čas, který neztráta zahálkou neb' roz-
 ličnými ničemnostmi utráváme, načítání dobrých
 knih vynakládali, toužili bychom jistě více po
 nebi, nežli po světě. Dobrá kniha neosvěcuje
 toliko rozum, nýbrž, jak jsme na swatém Ignátu
 viděli, potvzbuje také vůli tu konání dobrých
 skutků. Z čtením světských knih bývá někdy v

*) Sv. Augustin volával podobně: „Mohl to ti a oni vy-
 konati, proč pak ne i ty Augustine?“

rozumu jakžsi temný plamíneť roznicen, ale srdce ostává pti tom prázdne. Uvšsať čtení kněh nábožných působí netoliko na rozum, nýbrž i na srdce a na vůli člověka. Kniha světská podobá se cukrovým pochoutkám, které hrdlu lahodí ale žaludek nenasycují, kdežto kniha nábožná duffi dobrý a hojný pokrm poskytuje. Kdykoli laický čtenáři nábožnou knihu čtáš, pomysli sobě že sám Bůh z ní k tobě mluví a že chce, aby co čteš, rozum tvůj osvětilo a vůli svou k dobrému povzbudilo. Zapamatuj sobě že čtení toho tu aneb onu průpověď, kterou snad srdce tvé pohnuto bylo; častokrátě o ní w srdci rozjímej; hlavni starosti svou všsať buď, abys to, co jsi dobrého četl, také skutky plnil. Pamatuj sobě krásná slova sv. Cypriana: „Čteť pilně a modli se pilně; mluví napřed k Bohu a pak až mluví Bůh k tobě.“*)

Raškový čtenáři mi zajisté nezakl, že jsem u wypravování svém poněkud z cesty wykročil; podobám se w ohledu tom kejklíři, který chťe je pozornost diváků svých vždy napnutou udržeti, brzo ten, brzo onen kousek před očima jejich wyvádí. Než bychom se od cesty své pťkliš nemzdálili, navratme se již nazpět. Za Witorit dostali jsme se poznenáhla do hor Pyrenejských, we kterých jsme obzvláště u měst Salinas a Montragon čarokrásné krajiny widěli. Na vysokém náměstí posledně jmenovaného města provozovali obyvatelé, jak uám

*) Velmi užitečno jest, dá-li otec aneb matka rodinn svou do dědictví Cyrillo-Methodějského aneb Swatojanského wětěiti. Dobrá kniha jest nejlepší domácm přítel a podobá se semenu, které stonásobný užitel w rodině přináší.

vypravováno bylo, v neděli před naším příchodem půtku — s křavami, při které několik lidí od rozdrážděných křav těžce raněno bylo. Z nedostatku býků musely tedy křavy, tento tichý a velmi užitečný dobytěk, s lidmi až na smrt se potýkati. Z toho lze čtenáři opět viděti, jakého oblibení došlo u Španělů půtky s hovězím dobytčím a jak ukrutné tržnění zvířat u nich se provádí. Mnohých zde opět činiti rozjímání o útrpnosti a o milosrdenství, jaké člověk i s nerozumnými tvory msti má, než opomím toho a budu dále vypravovati. V městě Bergate zastavila se diligence naše a tam jsme v hostinci poseděli. Při sňatí přetvářili nás dva hudebníci zastavenčkem. jsem sice velkým milovníkem hudby, ale hudby vážné; hudba ssumatřlá jest mi až do srdce protivna. Takovou ssumatřlou hudbu, jako v Bergate neslyšel jsem ještě nikdy. Z nejhoršímu ssumatřlovi bylby se při ní obrátil žaludek. Slavný Beethoven, o kterém čteme, že utvářel tím větším gaudium (radost), čím sspatněji hudbě naslouchal, bylby v Bergate radostí puř. A jaké byly hudební nástroje, jimiž se tato v pravdě ssumatřlá hudba provozovala? Klarinet a buběn.*) Tyto dva hudební nástroje hodi se tak jeden k druhému, jako se srownává smysl těchto veršů:

*) Podobnou krásnou hudbu slyšel jsem v Hamburku. Z jednoho domu slyšel protestantský pohřeb, při němž pastorové a kantorové zpívali žalospěvy; vedle před domem hráli ssumatři na klarinet a na lesní roh a současně vřelo k tomu hejno psův.

Čerenci potřebují štěstí —
 Vš radě bývá hádání;
 Komu pán Bůh nedal štěstí,
 Ten ať nechá litání. (Šnaufr).

Za Bergarou jeli jsme do velmi vysokého kopce; všichni cestující slezli, koně a mezci byli vyptázeni a k vozu se připtáhlo pět párů silných volů. Na této cestě, již jsme pěšky konali, bylo by málem jednoho z našich spolucestujících potkalo velké neštěstí. Nacházela se totiž v naší společnosti také jakás paní z Francie; tato se o svého asi sedmiletého synáčka velmi málo starala; zanechala ho starosti jiných a sama vyrážela se v jiném oddělení se svrchu zmíněným Francouzem, o kterém jsem pravil, že mezi ním a oslem rozdílu nebylo. Poněvadž chlapec od matky své zanedbán byl, nedostalo se mu dobrého vychování. Svémyslnost, neústupnost a tvrdohlavost byly hlavními vlastnostmi jeho. Podle obleku svého vypadal jako pravý šassef aneb harlašín. Střevíce, punčochy, krátké kalhoty, jasnočervený kabátek, široké ožiblí a černý klobouček, ozdobený světločervenými pentličkami a perem — to vše dělalo z něho pravého pajaca. Dorazivše šťastně až na vrch kopce potkali jsme několik spležených volů. Červená barva v obleku chlapcovu ani volům se nelíbila; jeden z nich se rozběhl a chtěl chlapce trkati. Šťastnou náhodou spozoroval to ve příhodný ještě čas jeden z cestujících, který přiskočil, vzal pacholka do náručí a vysvobodil jej z nebezpečí. Nlewiděl jsem, žeby matka tomuto o-

šranci dítěte jejího byla příliš děkovala. Tuto zakřavčelou matku uvádím co odstrašující příklad všem matkám, které se o děti své méně starají než-li zovše o své mladé. Žal mnohých, na údech svých zmrzačených člověk musí nestěšit své připisovati vlastním rodičům, kteří jej v mladém věku jeho dosti bedlivě neopatrovali. A co mám říci o rodičích, kteří dobré vychování dítěť sobě od Boha světených málo aneb nic ne-
 dbajíce je jako stromy v lese růsti nechávají!
 „Vy otcové — napomíná sv. apoštol Pavel — vychovávejte synů a dcery svých v lázni a trestání Páně“ (1. Kor. 6, 4). Nejlepší dědictví, kterého rodičové dítčím svým pro vezdejší i budoucí život pozůstatiti mohou, jest zbožné vychování. Co rodičové vlastním dítčím svým čini dobrého, jest jejich povinnost a toho žádá láska přirozená; vždyť i zovše o mladé své pečuje. Prokazují-li ale cizímu opuštěnému dítěti něco dobrého, to jest láska vyšší a zásluha před Bohem. Nemáš snad, milý čtenáři neb milá čtenářko, vlastních dětí, ale snad máš většit jmenit a můžeš se nějakého opuštěného sirotka ujmouti a jemu otcem neb matkou býti. Často, ano obvyčejně bývají takové přijaté děti, kdž vyrostly, i dobrodincům svým věrnější a wděčnější, nežli vlastní děti. Vidíš-li nějakého opuštěného sirotka, který tě snad o pomoc prosí, pomysli sobě, že jest snad vůle Boží, bys se ubohého sirotka ujal, a jemu šhrancem, otcem neb matkou byl. Blaze tobě, milý čtenáři, vyplníš-li slova Spasitele Kroučho: „Kdoby přijal jedno takové pachole ve jmenu mém, mne přijmá (Mat. 18, 5);

ano třikráte blaze tobě, když od tebe za vlastní dítě přijatý sirotek tci může: „Otec můj a matka má opustili mne, ale Hospodin přijal mne“ (Žalm 26). —

Po delším cestování bojeli jsme do krajiny, která sluje Biskaya. Dlel obyvatelů tohoto pruhu země španělské jest neobvyčejný. Mužové nosí červené aneb modré ploché čepice bez štípsky a ženy mají vlasů v jeden aneb i ve dva dlouhé culky spletené. Máť zajisté každá země ba i každá krajina svůj zvláštní kraj v štátech, kterého se obzvláštně štětká u lidu obecného. Zinať se štáti Arab, jinať Šťek, jinať Blach, jinať Španěl, jinať Hanáť atd. Půčinou rozličného kroje tohoto bývá rozličné pásmo, poloha země, práce, zaměstnání a jiné okolnosti. Něchci zde mluvíti o krinolinách, kloboucích, nauffnicích, prstenech a o jiném malicherném šperku nassich dám, jakéhož si rozumný člověk tať málo wšštmá, jako španělských mezků, jenž na sobě mnoho různobarevných pentliček mívají. Nebá se upřítí, že bývalo lépe na světě, když alespoň obecný lid kroje předků svých a s ním i mravopověstnosti a nábožnosti jejich sobě wážil. Nastaly jiné mody a obyčeje; ale se starým křojem a s někdejším obyčejem wšhynula na mnoze i někdejší nábožnost. Mnohých hanáčů jonáť, jenž nyní jako šwiháť ve fraku a s cigaretou w ústech sobě wykračuje, může snad tci :

Nassi se mne počáb ptají,
Kde jsem ztratil halenu.

Odložil halenu a koupil si frak, kouřící cigary čili doutníky a naučil se mnohé jiné věci

znáti a jich užítvati; věci, kterých jeho zbožní přebírové neznali a bez kterých také dobře, ano snad i lépe žili. Milý čtenáti! jednej co se světské mody týká podle známého přísloví: Starého nepopouštěj a nového nezačnej. Šal se, jak toho žádá tvůj stav, obzvláštně tehdyž, když co syn, dcera aneb manželka podle vůle manžela svého aneb otce křbiti se musíš. V každém stavu jest ale ohledem na šat více stupňů mezi těmi, kteří jednoduchý oblek nosí a jinými, kteří sobě nádherného oděvu a šperků hledí. Víš, že pravá cena člověka nepozůstává v obleku, a že mnohý žebrák, který otrhaný oděv ale šlechetnou dušou má, u Boha tisíckrát více platí, nežli mnohá slečinka aneb panička, která šperkem svým zevně pávu aneb vystrojenému španělskému mežku se podobá, jejížto srdce však rozličnými nepravostmi poskvrněno jest. Máš-li tedy křesťanského ducha, budeš se šatiti, jak hodnější a ctnostnější lidé stavu tvého se šatí. Vynalezá-li kdy posetilá světská moda, která jako povětrňák se měnívá, nějaké nové věci ku př. krinoliny, (jaquettes, chignons, mantille atd.) trpí pravá křesťanská panna raději potupu, než liby — jak Alban Stolz dobře praví — tohoto smilstva v oděvu se dopustila. Nemusíš-li ale strany oděvu na jiné ohled bráti, šal se tak, aby lidé viděli, že se nehledíš oděvem někomu zalíbiti; šal se jednoduše, sprostě a čistě. Ale s druhé strany musíš se také štežití jisté nebdalosti v oděvu. Taková nebdalost bývá často znamením lenosti a nečistoty; někdy povstává snad i z jakési pýchy neb ze snahy, líšiti se od

jiných. Již pohané tkávali o jistých lidech, že z
 děr roztrhaného pláště jejich vykouká pýchá.
 Měníš zajisté třeba připomínati tobě, že takové
 nedbalosti v oděvu varovati se máš.

Odpoledne okolo čtvrté hodiny dojeli jsme
 do San-Sebastiana, posledního to města, jež
 jsme ve Španělsku navštívili. Toto město má
 i se svou, na vysokém vrchu vystavenou per-
 ností velmi krásné položení. Tu jsme byli zase
 u krásného moře a překročivše u městečka Brun-a
 španělsko-francouzské hranice, dostali jsme se opět
 do Francie. Přísně prohlédávali francouzští
 policejní úředníci a celníci naše cestné listy a
 tlumočky; všichni cestující museli s vozu slézt
 a také celý náklad se z něho musel složit. Nejvíce
 pátrali celníci po čokoládě a cigarách španěl-
 ských, na které také nejvyšší clo vyřazeno jest.
 Toto až příliš přísné pátrání upamatovalo mne
 na směšnou událost, která se kdysi zběhla na
 hranicích španělsko-francouzských. Zatím francouzský
 celník tážal se jisté cestující paní, která s sebou
 měla malé dítě, co ve svém kufříku má. Paní
 odpověděla: prádko pro dítě. Celník ale nechtěl
 tomu věřiti, prohlédával tlumoč a sáhl rukou do
 jistých věcí, jejichž slusnost zde jmenovati nedo-
 pouštil. Že se tomuto až příliš svědomitému cel-
 níkovi, když ruku svou věcmi nedobře vončelmi
 pomalovanou z kufříku vytáhl, všichni cestu-
 jící hlasitě smáli — dál se domysliti. Tehdáž
 dostal bojista za vyučenou. Vyplnilo se na něm
 přísloví: „Ten se brachy špatně měj, o posměch
 se nestarej.“ —

XXXX.

Bayonne. Stoličky w kostele zakoupené. Wikář
Cestac (wyslow: Sestak) a ústaw jeho. Kupec Nor-
mand.

Bylo právě o půlnoci, když jsme do fran-
couzského města Bayonnu dorazili. Powětki bylo
w pravdě strážné; hrom wedl zápas s bleskem
w rychlém se-šťidání; s nebe jen lilo, jakoby
měla přijíti druhá potopa světa; w takovém
počast bojeli jsme do hostince hôtel del commer-
cio (hostinec obchodní). Že nám spánel po tak
dlouhé a unavující cestě chutnal, snadno se dá
domysliti. Největší radost měl jsem wšak z
toho, že jsem španělské diligence, této mučitrně
nejenom cestujícího pokolení lidského, nýbrž i ko-
ňůw a mezkůw šťastně ušel. Rozloučil jsem se
se španělskými zagaly a s hrubými majoraly
a myslel jsem u sebe:

W dobrém jsme se sešli,

W dobrém se rozejdem,

• • • • •
S pánem Bohem půjdem.

Nyní nám bylo, wyjma malé wšlety, které
jme semotam od hlavní cesty činili, až do

Widně na železnici jeti. Zará to radostná vyhlídka!

Město Bayonne, jehož jméno prý pochází od slova Baia a Óna (dobrý přístav), není příliš velké a má krásné položení. V Bayoně stádleli již v devátém století biskupové, kteří se nazývali: *episcopi Lapurdenses* (biskupové Lapurdensští), poněvadž město toto u *Rhinant* Lapurdum slulo. Navštívil jsem chrám katedrální; dosti velké a krásné to stavění ve slohu gotickém. Právě bylo kázání. Kázatel na kázatelnici brzo stál, brzo se posadil; toť mi vsáť nebylo nic divného, jěsto jsem to i ve chrámech italských dosti často viděl. Wlasští a francouzští kázatelové mají zajisté mnohé zvláštnosti, které by dojila mnoho zvuku u lidu spůsobily, kdyby si jich některý kázatel v našich krajích domolil. Nemalou roztržitost činilo mezi kázáním a i mezi slavnou mší svatou ustavičné semotam tahání malých sedadel. Poněvadž velké chrámy ve francouzských městách stolic nemají, používají většic malých slavných stolic, na kterých se i klečeti i seděti dá. Abo ale takové stoličky užívati chce, musí za ni zaplatiti; vyřazená cena aneb taxa za takové sedadlo bývá tím většší, čím většší slavnost se koná. Ve mnohých chrámech wisi zvláštní tarif, na němž udáno jest, co se za stoličku zaplatiti musí; nazývají ho: *Tarif du prix des chaises*. Wypravoval mi jeden klerik z *Marfilie*, že když tam v jednom chrámě slavný dominikán *Lafordaire* kázal, jedna taková stolička až na 30 franků přišla. Poněvadž ve Francii chrámy

vlastní mohovitosti nemají, náležejí pentze, které se za takové stoličky přijímají, do kasy kostelní (fabrique), a z nich se obstarává, čehož ku vykonávání služeb Božích potřeby jest. — Město Bayonne, o kterém nyní vypravujeme, bylo oslaveno mučeničkou sv. Germafia a sou-druhů jeho. Světec tento byl bratrem sv. Leona, biskupa Rouenského a kázal s ním, jakož i s druhým bratrem Filipem, sv. ewangelium w městě Bayonně a w okolí jeho, kdež asi r. 900 od mořských loupežníků ukrutně usmrceni byli. —

We průvodu jednoho z kostelníků vystoupili jsme na věž chrámu katedrálého. Za překrásná to vyhlídka na město a okolí jeho! A jihu jsme viděli vysoké hory Pyrenejské, ke druhým stranám světa úrodnou, řekami povlažovanou a lesky posetou rovinu, a dole pod námi se rozprostíralo město Bayonne. Mezi tím, co jsme obdivovali kraj tento utěšený, ukázal nám kostelník w dosti veliké vzdálenosti ku straně západní klášter, jež založil Bayonenský wikář Cestac (wysl. Cestak). Šlechtný muž tento wnaložil wsechnu svou mohovitost ku založení ústavu, w němž by zanedbané dívky a zne-mrawnělé ženštiny ku pracovitosti a pořádnému životu wedeny byly; žijí tam pod dohledou klášterních panen Bernardinek a obírají se vzdělávacím rolí, chováním dobytka atd. Wrchní dozorství nad ústavem tímto vede abbé Cestac, který také již několik jiných podobných ústavů založil.

Před nějakým časem poslán mi byl od jednoho z tehdejších spolucestovatelů spis wzta-

hujct se na založenť a působent kečeného úřtawu. Wyňat jest z denníka, jejíž sepsala paní Monteithová z Larnaku we Škotsku, kteráž se před nějším časem i s manželem swým do lúna církwe katolické nawrátila. Těsto spis ten nad míru zajímaných jest, mńm i čtenáke swé s ním seznámiti.

Wíce než před třiccti lety započato dílo, zprvu síce skromné a nepatrné, kteréž wšak nicméně wždy více a více se zmáhalo a prospřwalo, což jest patrným znamením, že se mu dostalo přehojné pomoci a zvláštního přispění s hůry. Mám totiž na mysli „útočiště“ (refuge), úřtaw to tři až čtyry míle od Bayonnu wzdálený. Úřtaw tento swěten jest správě teholnic, které pobe jmenem „služky Panuy Marie“ (servantes de Marie) známý jsou. Těsně k němu přiléhá klášter Bernardineš či Trappistek, kteréž, jak už jmeno samo naznačuje, kajicný a welmi tuhý žiwot wedou.

Bayonenský wikát Cestac, muž to nad míru zbožný, widíwal se srdcem zkormouceným a žaluplným, že po ulicích rodného města jeho potuluje se mnoho opuštěných dítek, jimž neuprosná smrt rodiče wyrwala, a o něž niškdo nepečuje. Tu uzrálo w něm předsewzett, že jim bude otcem; awšak chťěje úmysl swůj we skutek uwěsti, zakusil při tom nemalých klopot a starostí; neboť newěděl bude-li s to, a by jim zjednal nějaký útulek.

W této tísní nabídlá mu jistá osoba z pouhé útrpnosti starou kuchyni, kteréž sama upotřebiti nemohla. Nabídnutí toto přijal wikát s radostí

šel sám u sebe: „kde jsou dveře, tam bude také nějaká prázdná prostora“, do nížto dveře vedou. Koupil tedy za 2 franky křesíl, vylezl po něm nahoru, otevřel dveře a k nemalé radosti své našel prostranný pokojík, kterýchžto sice proti zimě a dešti málo ochrany poskytoval; avšak nebohé tajičnice přijaly s očkem slasti zákeřným návrh wikátův, aby se v pokojíku ubytovaly. Předobrá sestra wikátova umolila se býti jim družkou a učitelkou; dostal se jim mimo to potěbné ohřívou, takže bez starosti tajičnickému životu oddati se mohly. Ale za nedlouho nestával i tento pokojík všem ženštinám, jenž tu útočiště hledaly.

Zvěsti o ubálostech těchto došla takéž jistého šlechtice v Bayonně, kterýchžto se tomu nemálo oddivoval, že wikát Cestac za tak nepřiznivých okolností a překážek tolik dobrého působí. S učinil návrh, že dá vystavěti dům tak prostranný, by v něm 40 tajičnic ubytováno býti mohlo; když pak návrh ten ve skutek uveden byl, odevzdal šlechtický dárce wikáti list s doležením: „Dům přináležti vám.“

Touž dobou počtná řada podobuhodných ndálostí, jichžto se wikát Cestac dožil. Břhval obědárna velkým ctitelem Rodičky Boží, od nížto se mu také dostalo poctnutí, by dům ten nepřijal (nevím s jistotou, zjevila-li se mu matka Boží při té příležitosti; ale jisto jest, že mu vůli svou tak zřejmě na jeho dala, že ani v nejmenším nepochyboval); ačkoliv tedy dům ten pro něho vystaven byl, měl list zase vrátiti a šlechticovi za obětavost a lásku, jalouž mu na jeho

dal, povinné dtky vyjádřiti. Byloť zajisté vůli nejšvětější Panny, by opuštěné kajicnice zůstaly na onom místě, kdež byly žádoucího útulku nalezly. Panna přestvářá dala nad to vikáři na srozuměnou, buď zjementm-se anebo wniterným oswočením, aby nikoho o pomoc a o peněze nežádal, a vůbec od nikoho darů pro švěcence své nepřijmal. Kdyby přť mu ale přece někdo nabízel nějakou peněžitou podporu, aby jí nepřijmal, nħbrť aby dobrodince takového upozornil, že může dar svůj wěnowati jiným ubožákům, pro něž peněze bráti domoleno jest; úlohou jeho je jest, aby dtky z Francie a jiných zemí do ústavu přijmal.

Dobromyslný vikář wrátil tedy s důvěřeným šlechtěnému dárci křč a čekal, co se dále diti bude. Při každé procházce a při každé jiné příležitosti, kdykoli vyšel z domu, pátral po nějakém vhodném útulku na wěnowě, kdež by chudé dtky a kajicnice umřtiti mohl.

Jednoho dne navřtřil starého chorého šlechtice, kterħžto skoro tři mřle od Bayonnu bydlel. Mezi rozmluwou tázal se pojednou šlechtic vikáři: „Dřstojný pane, proč pať jste tak náramně smuten a zřormoucen?“

Wikář wyprawoval wřseřo, co nám už do podrobná známo jest, a řdyž připomenul přřhodu onu, že dům darowaný opětně nawrátiti musel a že nyní nerů, kam by chudinu swou měl umřtiti, zvolal starý šlechtic s wřrazem nelřčené radosti: „O můj dráhý pane, zde wedle mého domu jest budowa, ř nířto značné polnosti přřnáleřejř; můžete ji i s polnostmi ořamřitě

buď najmouti anebo koupiti; stavent jest úplně pusté a prázdne, jesto se posud nikdo nehlásil, jenž by ho koupiti chtěl. Místnost tato by se vám právě hodila, a nad to lze se nadíti, že kupni cena bude nepatrná."

"Mnoho-li as může za ni majitel požadovati?" tájal se wikát.

"45.000 franků" odpověděl sšlechtic.

"Ach, zvolal wikát, vidím již, že má naděje jest zmařena; neboť nemám ani haléře, a nemohu také doufati, že bych kdy majetef ten mohl zaplatiti; tedy s Pánem Bohem!

Starého sšlechtice slova tato poněkud rozčilila; i zvolal: Ale, vždyť tam musíte jíti a dům ten sobě prohlédnouti; a to dojistá také učiníte. Nechtete-li tam sám jíti, doprovodím vás.

Po dlouhou dobu nebyl už starý pán ni na kroť z domu; leč opraje se o hůl uchopil se ruky wikátovy a přiměl jej k tomu, že se odhodlal, dům svrchu naznačený prohlédnouti. Když vešli do domu, nechtěl stísněný wikát ani na nic prohlédnouti a na něco se tázati. Procházel se po prázdných světnicích a místnostech s velikou netečností; tu vkročiv do jedné světnice, a pozdvihnuv oči wzhluru spatřil obraz sv. Matky Magdaleny. Při pohledu na obraz teu přišlo mu na mysl, že místo toto bude nejvhodnějším pro ubohé jeho kajicnice. Obrátiv se ku starému sšlechtici a k osobě, kterážto jim dům ukazovala, pravil:

"Kád bych dům tento koupil." —

"A kdy pak chcete smlouvu uzavřiti?"

"V sobotu, v den matky Boží." — Po

těchto slovech zmocnila se ho opětně pokleslost na myšli a nedůvěra; bylť už úterý a on neměl ni haléky k zapravení ohromné sumy. Doložil tudíž dobu platební na středu přísttího tĕhobne, na kterĕžto den připadal svátek sw. Josefa. Po vyjití z onoho domu pocítil uronnĕ tak trpké wĕcítky pro svou nedůvěru, že opětně sobotu zvolil. A wrátiv se do Bayonnu, odebral se neprodleně k notárowi, kterĕžto měl smlouwu wyhotowiti. Dostihnuto obydlí jeho zwĕběl od sluhy, že k němu nikdo nesmí pro chorobu, kteráz jej k loži upoutala; má prĕ rozkaz od lékaře, aby k nemocnému nikoho nepouštíel. Leč wíkáť nebal se nikterak oddĕti, ano moci wedral se w pokoj nemocného dohládaje, že musí do soboty wstáti a smlouwu mu wyhotowiti a podepsati.

„A uwidíte,“ pokračowal w řeči své, „že do té doby nemoc wám ulewí, byste žádosti mé wyhowĕti mohli.“

A hle wssedĕo se vyplnilo; notáť ozdrowĕl, wyhotowil smlouwu, kteráz w sobotu podepsána byla; awššak wíkáť nemĕl ani haléky, o placení se tedy prozatím nemohlo mluwiti. Dĕkud měl penzje wĕzti? Umlnil si, že se wydá na pouť k uctĕní nejswĕtĕjšti Panny w Buglose u Daxu, rodíšti to sw. Wincencia z Pauly. Wypravil se tedy na cestu, a přísted k Dax-u wĕhwal sw. Wincencia, by se za něho přimluwil u Rodičky Boží. Přísted pať do Buglose poklekl před oltárem Panny Marie.

Uzkem na jedné stranĕ sochu sw. Wincencia z Pauly, a na druhé sochu sw. Marka Magda

leny nemálo se podivil. Dusse jeho naplněna byla důvěrou, že prosba jeho nebude oslyšena, a že Bohorodička jistě mu dopomůže £ 50.000 franků, jichž mu bylo třeba; 45.000 totiž za dům s polnostmi a 5000 na opravu. S dáno mu nejsvětější Pannou na srozuměnou, by u nikoho o pomoc se neucházel, aniž jí o penziže prošel; „tol mou péči“, doložila, „důvěkuj ve mne.“

Připověď tuto přijal wikát s dětinnou oddaností, a matka Páně důvěru jeho hojně obměnila. Nicméně musel mnohé mrznoty a rozličná pronásledování od větitelů snášeti; dolehala na něho ustavičně, aby ve lhátách ve smlouvě určených čas ob čas dluh splácel. Jeden z nich byl tať dotěrný, že kdykoliv wikát mšši sv. sloužit šel, od sakristie až £ oltáři jej pronásledoval, žádaje 300 franků, £ jejichžto zaplacení lháta byla dáwno vypršela. Ubohý wikát neměděl co počti; vždyť mu bylo zakázáno od něhoho penziže žádati a Rodičku Boží také nesměl o ně prositi. Poručil tedy světcům svým, by wysílali £ nebesům vroucné prosby, za wyswobození z tísně této.

Jednou ubíral se wikát do zpovědnice; mezi zpovídáním přiblížila se jakás paní ku zpovědnici a žádala s ním mluwiti. Wikát se domníwal, že snad někdo náhle přispění jeho potřebuje; přerušil tedy zpověď a tážal se paní, čeho po něm žádá. Paní mluwila hlasem pohnutým:

„Otče duchowní, já a manžel můj wzchwali jsme ve zvláštní přitapnosti Boha o pomoc, a slbili jsme, že wám doručíme 500 franků,

bude-li prosba naše vyslyšena. Všemohoucí vyslyšel přání naše; zde jsou peníze." —

Wikát viděl v tom patrně dobrotu Boží, a zvolal u zbožném nadšení:

„Milá paní, myslí zajisté ani netušíte, jakých starostí mne darem tímto zbavíte, a jak veliký skutek křesťanské lásky mně prokážete.“

Na to pokračoval ve zpovídání a po skončené zpovědi bral se do sakristie, by přijal peníze, jež paní ta přinesla.

„Tyto zřejmě důkazy dobroty a prozřetelnosti Boží, tak vypravoval wikát sám, tato uštawičná péče a přimluva blahoslavené Panny, jakož i nouze, v jakéž jsem se našel, máje platiti 3000 franků a newěda, odkud by se mi těch dostati mohlo, to vše přimělo mne k tomu, že jsem se obhoblal, psáti jedné staré paní, jižto jsem dobře znal (zdá se mně, že pravil do Viaricu); paní ta měla hojnost statků vezděšských a byla velmi dobročinná, ale v ten čas právě těžce nemocná. Umlnil jsem ji tedy, že jí budu psáti, aby mi tři tisíce franků poslala. Sedl jsem tedy a nahlídl jsem jí bídu, v jakéž jsem se našel, připojiv zároveň prosbu o sumu, jižto mi třeba bylo. Ukončiv pak list svůj, pozoroval jsem, že jest velmi nepřelně psán a sloh v něm že jest neuhlazený. Roztrhnut jej tedy, psal jsem jiný; tento však byl ještě horší nežli první a proto se potkal s tímž osudem. Psal jsem list třetí, ale čta jej, sbledal jsem, že v něm není smyslu.“

„Teprvé nyní přišlo mi na paměť, že jsem poklešl v důvěře, ano že jsem byl neposlušen

dobrotivě a laskavě Matky, která mně už tak často v potřebách pomoci poskytnula. Zničil jsem tedy i třetí list, prose za odpuštění a obnovil v sobě důvěru k Bohu a ku blahosl. Panně Marii.“

„Čtrnáct dní na to zemřela stará bohatá paní. Shromáždivši ještě napřed veskeré příbuzenstvo kolem lože svého pravila, že jim poručila celé jmění své, jsouc přesvědčena, že ho budou užívatí jen k dobrým účelům, jichžto všílal křtě neudala. Avšak, pokračovala dále, mám přece jedno přání; odešletež po mé smrti 3000 franků tajně vikáři Cestakovi.“

Dědicové splnili poslední vůli její a poslali udanou sumu vikáři, kteržto velebil Boha a nejsvětější Pannu a učinil petoné předsevzetí, že více nechce v důvěře poklesnouti.

Ústav se stále zmáhá, udržován četnými dworki, zahradami a polnostmi jakož i vřnosem drahého krumplování, jímžto se asi 150 osob zabývá.

Jsouť tam dvě náboženské společnosti; služky totiž Panny Marie (servantes de Marie) a Bernardinky čili Trapistky. Bernardinky, veleptisků lajiců řád, přijímají z prvního ústavu omý lajicnice, kteržto se k nábožnému životu klášternímu povolány býti ctt. Mysl. mají tam asi 9 nebo 10 lajicnic. Bernardinky jsou osoby, kteržto ve světě zvolily život lajiců.*) Představena jejich bývá vždy

*) Bernardinky tyto nejsou Trapistkami, řád jejich jest nezávisle založen a řídí se dle řeholů sv. Benedikta a sv. Bernarda. Anglická spisovatelka nazývá je také Trapistkami, protože velmi tuhý život vedou.

wolena ze služel Panny Marie. Nikdy spolu nerozmlouvají, wyjma při sw. zpovědi, nebo když představená na něco se táže, anebo když předepsané modlitby w kaple obřikávají. Dětwe utvály jeden den w tábni, kde wespolek mluwiti směly; prosily wšak, by swoboda tato obřnata jim byla.

Šned w prwní době, když se byly w domě usadily, stawěwaly si samy chýžky we hlubokém písku blízko moře. Stěny uwnitě byly wětrowtm obloženy a stěcha bhwala takéž z wětrowt zhotowena. Na tžž způsob wystawěly sobě i kaplu, jen že byla o něco prostannějšš. Šak do chýžel tak i do kaply wnikalo swětlo toliko dweťmi. Podlahy byla z písku, a wšak stěny a stěcha neposkytowaly ochranu před wětrem a deštěm. Ubohé Bernardinly bhwaly následkem toho často pakostnici a podobnými neubhy sklčeny. Posléze ustanoweno, aby chýže a kapla jejich byly opatřeny poblahou překennou, stěny aby se stawěly z cihel a na stěse aby byl perwný krow. Každá chýžka čili cela byla práwě tak weliká, že w ní mohla bhti malá postel, dřewěná lenoška a umywadlo, pať na stěně křž a trnowá toruna. Každá cela má jen jedno okno. W ní přebhwají po celý den, wyjma onu dobu, když se w jtdárně l jtdlu jhromáždují. Podlahy jtdárny jest z písku, na němž každh pátel pokrma klečce požiwají; awšak mezi jtdlem častěji také powstávají. Oděw čili hábit jejich jest kásnh, z bílé wlněné látky zhotowený; weliká kápě jeho sahá jim až do polou obličeje, tak že w dhčání jim newadí. Na černé roušce mají w zadu

welky bily křiz. Těm, které jsou dosti silny, wy-
 lázána býwá práce na poli a w zahradě. Ně-
 které widěla jsem u woza, w němž byli woli
 zapřaženi, jiné pracowaly na ohradě kolem za-
 hrady, opět jiné zabýwaly se jemnou prací žen-
 skou, a wřobky své prodáwaly we sklade u
 brány. Zasmile se powěst o kráse a jemnosti
 wřobků jejich na weneš rozšířila, činěny u nich
 četné zakázky ku swatbám, jakož i pro dítky. Z
 wštěkku za práce tyto opatkuji sobě potřebnou
 wřiziwu. W druhé budowě přebýwají služby Panny
 Marie a kajicnice; tyto posledni mají na sta-
 rosti dworec, a obděláwají zahradu; chowají 100
 krav a prodáwají mnoho másla; 500 kusů we-
 pčowého dobytku a 1000 krávků poskytuje jim
 potřebnou potravu. W obou společnostech nalézá
 se na 500 duší; obydlí jejich nejsou ohražena;
 wchod jest každému wolný. Wikát Cestac stojí
 w čele celé společnosti; w Angletu bydlí tolikéž
 prwní představená služek Mariiných, které také
 ještě četné domy we Francii mají. Sirotčinec
 (orphelinat) nalézá se nedaleko od Bayonnu.
 Obydlí služek P. Marie jest pod zvláštní ochra-
 nou „blah. matky Boží na poušti“, dům Ber-
 nardinel pak pod záštitou „Matky sehmibolestné.“

Při pozdější návštěvě u wikáte Cestaca,
 dowěděla jsem se wesskeré podrobnosti o založení
 ústřetera Bernardinel a služek P. Marie, z nichž
 posledně jmenowané wyučují we škole mládež
 wesnickou. Podnět ku založení samostanu Ber-
 nardinel zambala následující událost:

1775. Před 25 lety sbíralo několik kajicnic
 wětwe na pšstá, jež tam byl witr z poblížlého

piniowého leska zanesl. Pojednou zaslýchly úpěnlivý nářek; šly neprodleně po hlasu a našly w bídné chatrčce nuzného starého muže, těžkou chorobou sklíceného. Zvrátily se rychle domů, by to mohly služkám Panny Marie oznámiti. Těchto se tam ihned několik odebralo, by statečka w nemoci osfektowati mohly; donášely mu potravu a wšse, co mu w nemoci úlewy poskytnouti mohlo.

Jednoho dne pravil starý muž k sestře, která jej nawšštěrrowala: „Milá sestro, nebylo by pro mne i pro nás lépe, kdybych me wšsem obydli přijat býti mohl? nebylo by wám třeba sem a tam choditi.

Sestra to oznámila „dobrotiwému otci“ (bon père, jať milákte Cestaka nazhwojt); tento odvětil: „Oui qu'il vienne“ (ano ať přijde.) Na to byl statec z chatrčce odnesen a w obydli kajícnic opatrowán. Po nějakém čase pravil statec: „S osfektowáním wšším jsem úplně spokojen a jsem wám k nemalým díkům zawázán; známof wám, že mám zahradu, w nížto rozličné zeliny rostou; já sám nejsem nyhť s to, abych o zahradu pečowati mohl, a nebude-li pilně osfektowána, neponese užitku; nemohly byste zahradniti wzděláwati?

Osfektowatelka, k níž takto mluwil, oznámila žábošť statečkowou dobrotiwému otci, načež tento odvětil: „Oui, cultivez son jardin“ (ano wzdělávejte zahradu jeho). Několik kajícnic bylo bez probleni odesláno, by skromnou zahrádku w písčowé puštině wzdělávaly. Bywšse samotou a klidem místa tohoto náramně dojaty, ustan-

wily u sebe, že zde we stálé usebranosti ducha a w přístném mlčent pracowati, mysl k Bohu powznášeti a jediné s Bohem obcowati budou. Byly tak šťastny, že by tu byly rády život svůj tráwily. Ustáť služby Panny Marie, pod jejichžto dozorem byly, prawily k nim: Drahé děti, předferzeti wásse jest čwály hodno, ale nezapomínejte, že jsme se zawázaly k poslušnosti a tudíž musíme dětwe „dobrotiwého otce“ o dowolent profiti, nežli bychom tento nowý způsob života započaly. S seznámily jej s úmyslem svým, dokládajíce, žeby se cítily šťastnými a blaženými, kdyby celý život svůj w samotě a polozi ztráwiti mohly. Wikát se nad tím nemálo podivil a dowolil jim přístné mlčent zachowáwati. Nadto si tu také směly stáť ze slámy a dřew budowati a w nich po různu žiti. W neděli wšak měly wespolek rozmlouwati; tak natčdil wikát, domutwaje se, žeby nstawičné mlčent bylo přístně přístné. Po nějakou dobu natčgent toho šťastily, w neděli wespolek rozmlouwajíce; později ale přístly k wikátowi s prosbou, by jim úplné mlčent napornčil, tak, aby směly mluwiti jen we zpovědi, při společné modlitbě w kaple, a když bude třeba, s některou služkou Panny Marie strany uložené práce jednati; a dle prawidla tohoto spravují se až po dnešní den.

Přístné mlčent dojíma na těchto místech nesmírně. Byli jsme tam jednoho dne před osmou hodinou za příležitosti náwštítwy, a wšse co jsme zaslechli, byly boučlivé pěníci se wlny mořské, a zpěw nepočetných slawitkůw. Nad to sdělen

nám také způsob vyučování, jimžto se sestry ve školách pro chudé zabývají.

Zistá paní z Pau obtrala se dlouho s myšlenkou, aby sestry vyučování dítek přewzaly, a zjemila náhled svůj i wikátovi. Tento dokládal, že by ho nemálo těšilo, kdyby tak učinily, ale že by k tomu také svolení vládního potřebi bylo. Paní, kterážto w záležitostech vlastních do Paříže jíti musela, chtěla také strany této věci s ministrem osvěty a veřejného vyučování promluwiti. Z mobilila se k Bobu, aby záležitostí jejím popřál žádoucího zdaru; dokládala zároveň, že by se více těšila z přiznání svého vytknutí žádosti sester se tklající, než-li ze tedy zdaru svých vlastních záležitostí. Z činila, co jí jen možno bylo, aby svolení vlády dosáhla; ale žádost její byla určitě odmítnuta; proto se wšak přece nerozdala wšší naděje a obrátila se pšsemně na wikáte, a oznamovala mu, že jí nebylo práuo, wěc tu wytknutí, že bude třeba, aby sám do Paříže přišel; jemu že se zajisté podati, záležitost tu k státnému konci přiwésti. Wikát odpowěděl: „Milerád žádost wáši splním a obergeru se w záležitosti té do Paříže, leč dříve sobě musím wymoci powolení biskupa svého.“ Z wydal se bez problent na cestu do Bayonu, by od biskupa dowolení toho sobě wyžádal. Když už wšše bylo připraweno, prawil mu jakžs wuiteruý hlas: „Nesmíš jíti.“ — Z odepsal ihned zpět paní, kterážto tak wtelet věci té se uštmala, že mu nemožno do Paříže se odebrati. Paní ta byla odpowědi touto nad míru rozhořčena, a uemalé činila wi-

Káťowí wěcítly, že záležitosť ta jeho winou na zmar přivedena byla. List, jež we věci této choti swému psala, byl prawým wěhrazem rozhorlení jejího. Adresa zněla: Wán M . . . M . . . w Pau. Leč jmeno Pau bylo tak nečitelně psáno, že každý místo Pau Paktž četl. Nemohl nikdo pochopiti, co osoba, kteráž jej obřlala, tím zaměřšlela. Jmeno tak podobně wyjádřeno a nad to ještě Paktž k němu přidáno. Po dlouhém a marném pátrání po adresatowí, odewzdán list úřtední kanceláři, zřtzené pro listy, jichž nemožno dohati osobám, kterým poslány byly. Ředitel kanceláte list ten oteřtel a seřnam z něho, oč tu běžt, odeslal jej ministrowí oswěty. Ministr četl list jednou, četl jej podruhé, a řasul nemálo nad obsahem jeho. Š odeslal jej později pisatelce s doložením, že mu řice známo, že list ten nebyl určen pro něho, awřřak že se nemohl zdržeti, že jej wícekráte přčetl, a že nyní milerád k řádosti jeřt swoluje.

Zapomněl jsem dřtwe již na wřodném místě podobětkouti, kteráť se do rukou řestet, dostala řocha boleřtné Wanny Marie, nejřrásnějšřt to řocha že wřřech, jež jsem řdy widěl. Řocha tato stojř za řwafostánkem w řaple Bernardinet, w řitwotné weliřřtř, celá řerno oblečená. Boleřtná Wanka má w řrdci ředm mečů a w jedné ruce dřřtř trnowou řorumu. Wěhraz obličejje jejího jeřt nádmřřku wlečbný, ale jeřwř se w něm řároweň ěluboká boleřt. Řdokoliw ua řochu tuto patřt, nemůžje se ubřániti nebeřřému nadřřent.

Wř před 15 lety byla jřřřá jęptřřřřa z jednowo řřpaněřřřřého řřářřtera, řdež přeworřou byla,

wyprawljena; a tento krutý osud zastihnul zá-
 roweň mnoho jiných teholic. Z přišla do
 Biarriču a držovala se po několik dní w ústawu
 služek Panny Marie podrobivši se tam du-
 chovnímu cvičení. Ze wšeho, co tam spatřila
 a slyšela, byla tať náramně potěšena, že při
 odchodu pravila k wikátowi: „Božku wám sochu
 matky Boží.“ Po krátkém čase dodána wikátowi
 ohromná bedna, w nížto nalézala se socha bo-
 lestné matky Páně. Bylať tať welká, že pro ni
 nikde přitřhodného místa naleznouti nemohli; ne-
 chána tedy w bedně. Nemohl-li se zůstala w
 ní po 3 léta. Wikát bylby welmi rád wzbal
 jeptičkám za tať wzácný dar powinné díky, ale
 uwešedl we které zemi klášter jejich se nalézá;
 zual jediné jméno dátkyně. Po jedenácti nebo
 dwanácti létech musel wikát odecestowati do Ma-
 dridu, kdežto měl pro služby Panny Marie dům
 pronajmouti. Právě když se městem ubíral, uzřel
 ohromnou budovu, kteráž mu úplně neznáma
 byla; proto se otázal wožky, co by to byla za
 budowa. Muž odwětil, že jest to klášter a jme-
 nowal mu zároveň táh, ku kterémuž teholic
 w něm přebýwající přináležejt. Jestto i ona teholic,
 kteráž mu kdysi sochu Matky Boží poslala,
 z téhož řádu byla, tážal wožkowi zastawiti a
 wystoupiti bez problent z wožu, ptal se, zda by
 nebylo možno, s představenou kláštera toho pro-
 mluwiti. Když byla po nějaké chvíli předsta-
 wená přišla, tážal se jí, nemohla-li by mu říci,
 kde jeptička, ježto jméno udal, nyní bydlí;
 zároveň wyprawowal událost se sochou Matky
 Boží. Představená na něho pohlédala zrakem

zvědavým a udiveným. I tájal se jí po příčině tohoto udívení.

Vám se tedy dostala nasse překrásná socha Marie panny! zvolala w udívení představená, a božlábala zároveň, že ona teholnice, kteráž jať se mně zdá, vrchní představenou byla, jednoho dne rychle k ní přišla a pravila: „Milá sestro, přicházím, bych sobě velikou obět od vás vyžádala.“ I odpověděla jsem jí: „Milerády vssecko učiníme, co w moci nassí jest!“ — I řekla: „Žádám od vás sochu bolestné panny Marie, jižto někam jinam poslati zamýšlím.“

Swolowše k žádosti její odewzdaly jsme jí wzácný ten klenot; ale byla to wěru ta nejwětší obět, jižto od nás žádati mohla. Socha ta byla nassí jedinou radostí, jedinou potěchou. We wšelikých potřebách a strastech hledaly jsme u ní útočiště a ochranu. Nyní jí tedy máte Vy. Důlnosti této wikát nemálo se podivil, přemítaje na mysl, že socha byla odnessena z místa, kde byla ode vssech tať milowána, a že přišla na místo, kde o ni nikdo newěděl a kde byla po B. léta w bedně ukryta ležela. Myslí si, že snad jest nástrojem w rukou Páně, a že Bůh na přimlownu bolestné Bohorodičky nowému ústawu udělí přehojných milostí.

Jinou perlou může se ještě město Bayonne honositi a sice kupcem Normandem, který asi před patnácti lety umřel. Welikolepá jsou nábožná náhání, která dobrotivých a aslechtilých mužů ten učinil we prospěch chrámu, chudých, sirotků a chorých. Wštaměl na své útraty veliký chrám, nadal spital pro chudé nemocné, založil ústaw

pro zestárké a churavé kněze, nabal duchovní seminát velikým kapitálem, jehožto úroky vynášejí ročně několik tisíc franků, slowem: muž ten obětował několik milionů franků i nábožným a dobročinným účelům. Ty, milý čtenáři, tak mnoho peněz, jak kupec Normand nemáš, a proto také Bůh od tebe nežádá, abyš tak mnoho dobrého jak kupec Normand činil. Ale dobré skutky musíš přec konati, chceš-li dojiti obměny w nebesích. Sprawuj se tedy napomenutím starého Tobiáše: „Budeš-li mít mnoho, dávej mnoho; jestliže málo máš, budeš, také i z mála rád udělowati hled.“ (4, 9.) Nezapomínej také na slova sw. apóstola Pawla, jenž dí: „Zedentážbŕ (dej), jakž uložil w srdci swém, ne se zármutkem aneb z musement; nebo veselého dárce miluje Bůh.“ (2 Kor. 9, 7.) Zfi-li lastawŕ čtenáři bohat, nepouštěj s mysli dobrou radu, kterou dal Pán Ježíš bohatému mládenci: „Chceš-li dokonalem býti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým a budeš mít poklad w nebi“ (Mat. 19, 21). Abbé Cestak a kupec Normand řbili se radou, kterou Spasitel dal bohatému mládenci, která se ale tomuto velmi těžkou býti zdála. Kdo jedná dle rady Božského Spasitele, zbawuje se mnohých starostí a pokušení. Wždyť bohatství rozdmowuje často ráte i nejbližší přibuzné a přátelŕ; bohatství odlučuje člověka, jenž i němu přílnul, od Boha a působí mu mnoho starostí a nesnáží; bohatství býwá příčinou mnohých rozepří a rŕžnic a mnohého nespravedlivého jednání. Máš-li bohatství, hled alespoň, abyš i němu nepřikládal srdce,

fice bytě jako těžký kámen tlačilo. Zpýtuji
 w ohledu tom své svědomí. Mnohý člověk má
 za to, že bohatství nemiluje, a přece tomu bhvá
 jinak. Jako ptáček teprw tenkrátě cítí, že na
 sňurce přivázan jest, když chce uletěti; nápo-
 dobně cítí i člověk teprw tenkrátě, že jeho srdce
 w bohatství lpi, když bohatství toho bhvá zba-
 wen aneb když se ho má odteknouti. Ztratí-li
 takový člověk něco ze svého jmění, má-li
 něco více platiti, jinému škodu nahraditi, chu-
 děho podporovati, tu teprwé poznává, jak velice
 láska k vezdejším statkům w srdci jeho se za-
 kořenila. Protož, milý čtenáři, nemiluj bohat-
 ství, „nebo kteříž chtějí zbohatnouti, upadávají
 w pokušení a w sídlo ďáblowo a w žádosti
 mnohé neúčitečné i škodlivé, kteréž pohřknú
 lidi w zahynutí a zatracení“ (1. Timoth. 6, 9);
 hledej především lásku Boží a varuj se, aby
 srdce tvé od lakomství jako jablko od čerwa
 nahlodáno nebylo; pak se jistotně nestaneš otro-
 kem mamony.

XLI.

Krajina písčinatá. Sv. Vincenc z Pauly. Ses
Taudes. Solferino. Amazonky. Bordeaux (wysl.
Bordó). Tibourne. Cognac (wysl. Koňak). Dřice-
niny kláštera. Wěčné světlko. Angouleme. Poi-
tiers (wysl. Poatic). Sv. Kadegunda.

Opustivše město Bayonne jeli jsme po
železnici krajinou velmi písčinatou a četnými
borotými lesy porostlou. We mnohých místech
widěli jsme lidi na chůbách choditi; chůby tyto
byly vlastně k nohoun přitvázaná prkénka. Bez
těchto dřevěných nohou nebyloby obyvatelům
zdejší krajiny možno w písku choditi. Všaké
može dosahowatssi před časů až sem, ostawilo
zde mnoho písku, w němžto se těžko chodí. Jeli
jme okolo města Daxu, w jehožto okolí leží pa-
mátná wesnice Pouy, we které se r. 1576 na-
rodil sw. Vincenc z Pauly. O tomto swatém musel
bych velmi mnoho wyprawowati, kdychch čte-
nátům obšírný životopis jeho podati chtěl; po-
dotýkám toliko, že Vincenc byl snad nejwětšim
swětcem 16. a 17. století († 1660). Co pa-
cholil pásal stádo swého otce; pak se dal na
studia a byw na kněžství poswěcen stal se
farákem, wisionákem, wychowatelem w hraběcím
domě, králowým rádcem a zakladatelem dvou

řádů, Lazaristův totiž a milosrdných sester; nadto založil spitaly, nemocnice a rozličné dobročinné ústavy. Světec tento jest důkazem, jak mnoho dobrého jediný člověk vykonati může.*) Kdyby každý člověk úlohu života svého pochopil a co nejvíce možno dobrého činiti se snažil, jak blaze by nám bylo již na tomto světě! Než bohužel, jak malý jest počet lidí, kteří času života svého dobře používajíce neunaveně konáním dobrých skutků Bohu se zalíbíti a život věčný sobě vojistiti hledí! Každý člověk má své povinnosti a svou zvláštní úlohu, kterou zde na zemi vyplniti musí; nevykoná-li ji, dokud živ jest, tam na onom světě už jí nebude moci dokonati; neboť dle slova božského Spasitele nastane „noc (smrt), kdežto žádný nemůže dělati“ (Jan 9, 4).

• Za stanicí Rionskou začíná pravá poušť, ve které místo úrodných polí jenom močály a na nejvyšších semotam borových lesů spatřiti lze. Viděl jsem již mnohou pouštinu t. p. v Palestině, v Hanoversku u Alneburku, Stras (Karst) u Terstu a jiné podobné kraje, ve kterých se ani neote ani neseje; pustá krajina u Rionu a dále není lepší a úrodnější. Tam

Zelen seká motarou,
Lisťka nahrabuje,

*) Jediný člověk může ale také velmi mnoho zlého činiti. Něčelník loupežníkův, Kristian Groschhammer, rozený Bamorál, který ku konci 16. století krajinná okolo rakouského města Rohru (Horn) nejspíš činil, přiznal se, že s tovaryšskými svými jenom — 745 vrazů spáchal.

Zajíc na vůz nakládá,
 Moucha nasslapuje.
 Komár nohy natahuje,
 Že se ženit bude,
 Moucha ussi naskrkuje,
 Že na swatbu půjde.

Tato krajina leží w kraji (departamentu) des Landes. Francouzské slovo „Lande“ (wyslovo: Lánd) wyznamenává tolik co: pustina, poušť; a krajinu tuto lze wšim právem tak nazývati. U wesnice Rabouheyre má císař Napoleon III. statek svůj, jež nazwal Solferinem; má tam několik dworů, w nichžto se chová mnoho kram, ovce a jiného dobytka; pro pacholky a pastýže své dal tam zvláštní kostel wystawěti. Zdá se, že Napoleon dwory tyto zde založil za tou přičinou, aby krajina ta stala se úrodnější.

Ženy strážců w při tamější železné dráze mají zvláštní oblek. Jsou uniformowány, mají klobouky z bílého wostowaného plátna jako milosrdné sestry, temnomodré šaty a kabátky téže barwy s červenými wšložitami na prsou. Stojí-li takowá amazouka na místě svém, drží w levé ruce malý prapor a prawou dáwá znamení, že wlať bez překážky dále jeti může.

Dojeli jsme do města Bordeaux, které tuto čtenářům poněkud popsati chci. Toto veliké, asi 120.000 obywatelů počítající město rozprostírá se na levém břehu velmi široké řeky Garonny. Přes řeku tuto wede zde 892 stěwicek dlouhý a na 18ti nowých pilířích spočiwající most. Bordeaux jest dle velikosti čtvrté město Francie a

webe velikých obchod; krásná jsou tu veliká a
 krásná náměstí Daupine, Saint-Germain a jind.
 Gotický katedrálň chrám, bohužel nedostavený,
 pochází z jedenáctého století; mimo něj má mě-
 sto toto ještě asi 40 kostelů, které jsme alle
 prohlédnouti nemohli, ještě nám nebylo lze,
 dlouho v městě tom měšťati. Za času Římanů
 slulo město toto Burdigala, a povídá se, že
 tamější biskupství již okolo roku 300 založeno a
 později na arcibiskupství povýšeno bylo. V mě-
 stě tomto narodilo se a žilo mnoho znamenitých
 mužů; žil tam ku př. svatý biskupové Legun-
 tius, Marcius, Severin, Mumulus, Surinus
 a jini; žili tam také slavní řečníkové a bás-
 níci Severus (okolo r. 386) a Rufonius († 393),
 učitel sv. Paulina, biskupa Molanského. Zehdáv
 bylo již křesťanství ve velikých městech rozší-
 řeno, ne ale ještě všudy na venku v dědinách
 a vesnicích, a obtud pochází, že latinské slovo
 „paganus“ (vlastně obyvatel vesnice, rolník)
 významem také tolik, co pohan, neznabo-
 h. 386 panoval v římské říši a i v okolí města
 Bordeaux hrozný pád dobytka. Zmenovaný ře-
 čník a básník Severus sepsal proto básně (carmen
 bucolicum), ve kteréž vypravuje, že lidé zeh-
 nali nemocný dobytek na čele sv. křížem a že
 toto znamení všemu dobytku jistě pomohlo (hoc
 signum mediis frontibus additum cunotarum
 pecudum certa salus fuit). Následkem toho
 obrátilo se mnoho pohanů na věru křesťanskou.
 Vš, milh, čtenáři, že Spasitel náš Ježíš Kri-
 stus pro vykoupení nasse na kříži umřel; vš
 snad také, že císaři Konstantinovi Velikému,

wálčicimu proti mocnému nepříteli, kříž na nebi se ukázal s nápisem: „w tomto znamení zvíťezíš.“ Znamení sw. kříže má zajisté velikou moc do sebe a protož jest velmi prospěšno, sw. křížem častěji se znamenati. Sw. církew žehná a posvěcuje také nejenom lidi, nýbrž i jiné twory Boží (oheň, wodu atb.) sw. křížem a modlitbou, poněwadž wt, že wšeliké stvoření Boží jest dobré . . . a že se posvěcuje skrze slowo Boží a modlitbu (1. Timothy. 4, 4—5). Není tedy proti učení sw. náboženství ani proti rozumu, žehnáme-li i nerozumné twory, aby nám nesklobily, nýbrž k. dobrému sloužily. Sw. apóstola Pawla uštítnul had jedowatý a nesklobil mu; sw. Benedikt žehnal znamením kříže sklenici jedem naplněnou a hle! sklenice pukla; sw. German, biskup Auxerreský žehnal w Patřzi Genowefu co malé děwčátko, a hle! Genowěfa stala se velikou swatou a patronkou velikého města Patřze. Známo jest ti, lastawý čtenáti, že jsem mnoho cestowal a že jsem tci mohl:

Zá zajdu daleko
Do šířého swěta,
Newrátím se nazpět.
Po celá tti leta.

Byl jsem we těch dílech swěta; widěl jsem země mnohých císařůw a králůw; ale byl jsem také w rozličných nebezpečnostech na moři, mezi lotry a jiných. Dobrotivý Bůh, w jehož ruce jsou wšechny konce země, chránil mne vždy od wšelikého neštěstí, snad proto, že mám obyčej,

pti vstupování do vozu aneb na loď znamením vykoupení našeho se znamenati. —
 V městě Bordeaux zemřel r. 1684 slavný kazatel a hajítel víry katolické Jan Adam, kněz řádu Jezuitského. Sepsal a vydal mezi jiným také mnohá kázání a knihy, ve kterých víru katolickou proti faktům kalvinským hájil. — R. 1685 odebral se na věčnost Josef Woisín (vyšlov: Woasen). Zrozen v Bordeaux stal se radbou téhož města, vzdal se ale tohoto úřadu, vstoupil do stavu kněžského, stal se doktorem v bohosloví a kazatelem u knížete z Ponti. Kromě své mateřské řeči znal i latinskou, řeckou a hebrejštinou řeč tak dokonale, že vydal mnohé knihy týkající se náboženství židovského. Tak přeložil L. p. r. 1635 knihu jistého rabína Izraela jednající o dušičce člověka z hebrejštké řeči do latinské. R. 1647 vydal „bohosloví židů“ (la theologie des Juifs) atd.

Krajina okolo města Bordeaux má voborná vína, která daleko a široko známa jsou. Víno bordeauxské jest buď bílé neb červené a mezi rozličnými druhy jeho zaujímá první místo víno zvané „Lafitte“.

Opustivše Bordeaux jeli jsme na železnici krajinou velmi úrodnou, která se v pravdě podobá nějaké zahradě a o jejížto obyvatelích se též říci může, že plodem obilí, vína a oleje svého rozmnožení jsou (žalm 4) t. j. že všeho toho hojnost mají. Roli, vinice, zahrady — všecko jest co nejlépe vzděláno. U města Libourne viděli jsme tetězový most přes širokou řeku Dordogne (vyšl. Dordón) vedoucí a tak vy-

soň, že i velké lodě s vysokými stěžny svými pod ním projeti mohou. Nádraží v malé vesnici Larochechalet (la roššalé) bylo proměněno v pravou květnici, ve které přede vším mnoho růží se nacházelo. Nedá se upřít, že Francouzové umějí použiti i nejmenšího místa a zakládají, kde jen poněkud možno, květné zahrádky. Zať radostný to pohled pro cestujícího, an takta na každé stanici spatkuje růže!

Stála růže, stála 07
 Boblé winohradu, 08
 Přerozkofnou zála
 Z útroby své onadu. (Suffil.)

Jeli jsme vedle malé na pahrbku ležící vesnice Cognac (Koňak). Ves tato dala jméno jistému druhu koňalky, která se tam z matolín čili z mláta páli a i do vzdálených zemí rozvážena bývá. Neznáš milý ctění koňaku, ale znáš snad tím lépe sprostou koňalku, kterou mnozí i — rasovinní aneb btečku nazývají, a jejížto požívání tak mnohého přewrací a ve zlázu uvádí. Sv. apoštol Pavel napomínal svého žáka Timothea, který slabý žaludek měl, aby pil trochu wina, a já bych napomínal tebe, abyš nepil koňalky. Opilství jest veliký a ohavný hřích. Běda člověku, který se stal otrokem nestřídmosti. V jisté časy mu bývá, jakoby jej spležent wolů do hospody táhlo. A jaký užitek má z pití koňalky? Činí se neschopným ku práci a podkopává zdraví své. Hlavníčka, wobnatelnost, zapálení plic, součotiny aneb jiné nemoci bývají

následkem piti kořalky. Šokalečnické připravuje se o svou mohovitost a uvaluje na sebe bludy, ruské pokoj domácí, utváří v chudobu ženu a děti, a činí nešťastným sebe i mnohé jiné. Opilec jest opovrženějším tvorem, než-li nerozumné zvíře; neboť zvíře jest zvířetem, poněvadž co zvíře stvořeno bylo; opilec jest ale zvířetem, poněvadž jím bhati chce; opilec sám se zbatuje rozumu, kterým se člověk od zvířete rozeznává. A co čeká opilce tam na věčnosti? Mezi těmi, o nichžto sv. ap. Pavel tvrdí, že do království nebeského neprijdou, uvádějí se také — opilci (1. ke Korint. 6).

Na cestě do Angoulemu upozornil nás jeden ze spolucestovatelů na velikolepé zříceniny bývalého chrámu a kláštera, které se blížilo železnice nacházejí. „Vidíte — pravil — to udělali revolucionáři. Škoda — veliká škoda o ty kláštery a chrámy, které Francie měla a které vyždviženy a ve zříceniny proměněny byly.“ Že nadzmiňený klášter veliký a chrám jeho krásný byl, poznati lze podnes z vysokých gotických oken, jakýmiž budovy ty opatřeny byly. Souhlasil jsem úplně s náhledem vypravovatelových, a litoval jsem, že i v jiných zemích a jmenovitě i na Moravě mnoho velikých klášterů (Welehrad, Žďár, Hradištko atd.) zrušeno bylo. Ve našeho zdání jsou kláštery a při nich se nacházející veliké a krásné chrámy ozdobou a majetkem celé země. Stať tkávali: „Pod berlou jest dobře žiti“ a pokládali se za šťastné, když ve své obci aneb na blízku klášter měli. Obyvatelé klášterů těch starali se nejen o duchovní potřeby

jejich, nýbrž podporovali také chudé poddané své a prokazovali jim všeliké skutky milosrdenství. Tehdáž nebývalo ve světě takové chudoby, jakou nyní nalzáme. U brány mnohého kláštera dostávalo 50, ano i sto chudých každodenní jídlo. Nábožní a učení tehotníci modlili se pilně i za lid a podporovali vědy a umění. Pravil jsem, že již veliké a krásné chrámy, jež klášterníci stavovali a v dobrém stavu zachováti hleděli, bývají okrasou a majetkem netoliko jednotlivých obcí, nýbrž i celé země. Už se veliký a krásný chrám bývalého kláštera Žďárského někdy zboří, pochybujeme, že v nynější velikosti opět vystaven bude. Pro malou farní obec dostačí také malý kostel. Z bývalých klášterů udělaly se zámky, trestnice, kasárny, nemocnice, fabriky atd. Ve mnohém kláštře, kde se dříve knězi modlivali, leží nyní vojáci aneb zajatí zločincové, aneb tam pracují za dosti bídný plat dělníci. Jeli jsme také vedle velké zahrady (parku), která mnohým světlem osvětlena byla. Na každém stromě a na každém kři viselo mnoho různobarevných lamp, jejichžto světlo ve večerní temnosti krásně se ueslo. Zahrada tato patřila majiteli veliké fabriky, a byla od dělníků osvětlena k počtě jeho, an přištého dne na to jmenování své sláviti měl. Měnil divu, že světelné osvětlení to mnoho zvědavých diváků přivábilo.

Nemám nic proti tomu, když wděční dělníci na důkaz lásky a uctivosti jmenování pána svého tak oslavují. Ale znám jedno světélko, které dnem i nocí v malíčké lampě hoří a tebe, milý čtenáři, ustavičně k sobě volá. Jest

to ono tajnoplné světélko w chrámě, které k tobě praví:

Tu Boží světlo,
 Tu spásy světlo,
 Tu Pán náš ve svátosti.
 O přistup blíže
 Tu věčný kříž,
 Tu Bůh blí ve skrytosti. (Suffil.)

Pobav ti svrchu ponaučení, jak bys i ve světě kartuzianský život vésti mohl, rabil jsem ti, abys často ráte Pána Ježíše do zahrady srdce svého zvátí neopominul. Hle, Pán náš jest w nejsvětější svátosti oltární zázračným způsobem přítomen, ja vždy hotov, tobě ve všech potřebách těla a duše pomoci poskytovat. Světélko před oltářem udává ti místo trůnu jeho, odkud i tebe zove: „Pojďte ke mně všichni, jenž pracujete a obtíženi jste, ja vás občerstvím.“ Dává-li některý pozemský král nějakou slavnou hostinu, zove k ní obyčejně vždy jenom jistý počet vznešených hostů, a mnohý kníže aneb hrabě pokládá se za šťastného, čte-li své jméno w seznamu pozvaných. Neradil bych chudému, nemajcímu ani šlechtického diplomu ani swadebního roucha, aby bez pozvání k takové hostině šel; kelli by mu zajisté: Příteli! jak jsi sem přišel? A hle! Ježíš Kristus, král všech králů, jemuž dána jest všelická moc jak na nebi tak i na zemi, nemýdává žádně seznamy hostů, jenž by pozvání bhati měli, aniž čínt rozdíel mezi šlechtici a sprostými, bohatými

a chudými; něbrž wolá wšech bez rozdílu. „Pojďte ke mně wšickni,“ takť žní zwání Jeho. A ty bys pozváním tímto chtěl pohrdnouti? Ty bys se zdráhal, Pána a krále svého w nejsvětější swátosti oltární přítomného pilně nawššěwovati?

Obraz i sebe krásnější, stává se nám lhostejným, máme-li jej ustawičně před očima; a sebe krásnější kus hudební musel by se nám znechutiti, kdybychom ho bez přestání poslouchati museli. S já bych se ti, milý čtenáři, protivným státi musel, kdybych ti vždy o jedné a též věci wyprawowal. Rozmanitostí jest we wšem potřebi. Abych tě tedy zachowal w dobrém rozmaru, řídím se příkladem dobrých hudebníků. Žalo tito brzy ten, brzy opět onen kus hrají, aby posluchačů svých nenubili; tak i já tě brzy poučuji, brzy napomínám a brzy tě opět obwešeliti hledím. A toť také příčinou, že jsem poněkud wybočil z cesty, na nižto se nyní opět nawrátiti míním. Následujž mne tedy na cestě této dále!

Dostalil jsme se k Angoulému; město toto má velmi krásnou polohu na pahrbku, okolo kterého se wine dosti široká řeka Charente; čítá asi 20.000 obywatelů a jest sídlem biskupským. Znáš snad, milý čtenáři, dlouhý tunel, který wod Nowýmhradem u Blanska se nachází; a hle! pod městem Angoulémem jde podobný tunel. Powěda se, že prvním biskupem tohoto města byl sw. Aulonius, který tam na začátku třetího století wíru Ježíše Krista ohlašowal a pro ni také umučen byl. S sw. Aptonius byl biskupem

w Angoulému a zemřel r. 574. R. 1568 ze-
 mřeli w téměž městě smrtí mučeničskou čtyři Fran-
 tišťáni: Michael Grelet, Petr Boneau, Jan Vi-
 rolant a Jan Aprilis; šlyli od kactšw jati a
 ke smrti na šibenici obsouzeni. Michael, muž
 to welmi nábožný a učení, byl kwardianem kláštera
 w Angoulému; zbožný muž ten předpowěděl pi-
 wodci této hrozné ukrutnosti trest Boží, který jej
 skutečně pět roků později w Patizi zastihl. Petr byl
 doktorem w bohoslowí a kazatelem; jeho tělo na-
 lezeno bylo po dvou letech ještě zcela neporuffené.
 Jan Aprilis byl již osmdesátiletý statec, když pro
 wtru od kactšw umučen byl. Tu widíme že i
 w Angoulému možno jest, swatě žiti a swatě
 umřiti, ačkoliw služka w hostinci hôtel de
 poste, w němž jsme přebýwali, twrdila, že prý
 za nynějšího času w Angoulémě nemožno jest,
 swatě žiti. D této 60leté, welmi štěbetawé pa-
 nence mohlo se w pravdě říci:

Staré babě hubu zassij,
 Ona nosem štěbetá.

Žehrala welmi na newěru a ua nemraw-
 nost, která prý w Angoulémě panuje. Wypra-
 rowala nám, ačkoliw jsme jí o to neprosili, že
 jest údem třettho řádu sw. Františka a že we-
 líké pronásledowání pro swůj bohobojný život
 suďseti musí. W Angoulémě — tak dokládala,
 nelze swatě žitwu býti; — w Poitiersu jest prý
 to docela jinak; tam jsou samí swatí. J myslél
 jsem u sebe: stará panenko, jsi mi až příliš po-
 božná a wiš, že pobožnost jest ke wšsemu dobrá,

tedy také k tomu, abyš svou pobožností nám nějakých penězích dar z kapsy vyhloubila. Pravá pobožnost jest krásná cnost, ale pobožnístka, to jest pobožnost nepravá, na malichernostech se zakládající, jest což offlivého.

Žij již, milý čtenáči, snad sám znamenal, čím se to pravdě pobožný člověk liší od swatouška. Člověk pobožný se rád modlí, chodí do kostela, poslouchává s pozorností kázání a přijímá častěji sv. svátosti a vše to mu jde od srdce; on se tím nechlubí, netvorí sám o sobě, že pobožným jest. Jsou však též lidé, kteří to těchto a podobných věcech také horlivost na jeno dávají; vynakládají také mnoho času na modlitba, chodívali pilně do kostela, a přijímávají sv. svátosti; dávají se zapřati do rozličných bratrstev a hledí, co nejvíce možno odpuštěti získati. Při tom ale bývají protivní všem, s nimiž jim obcovati jest. Tu nechťejí poslouchati rodičů; tu duchovního správce, na jiných mají ustavičně buď slovy neb myšlenkami co vystavovati a haněti; maličkosti berou hned za veliké urážky a že by neprávem na jejich straně býti mohlo, to jim ani ve snu nenapadá. Konajíce rozličné pobožnosti, nešetí lásky k bližnímu. Sv. Jan praví, že člověk nemající lásky, nezná Boha, jesto Bůh láska jest. V pravdě pobožný člověk činí všecko z lásky k Bohu a k bližnímu a liší se od swatouška tak, jako dobrá hrůška od plané, jako dobré jablko od duběňky.

V Angoulémě se mi velmi líbil jednoduchý oblek ženskýho poblaví. Jestil z věšší části černý, bez veselilého šperku, ale čistý. Tam

jsm newiděl ani krinolin, ani peřím okrášlených a obrácenému hrotku se podobajících floboučků. Možno, že stvrchu zmíněná 60letá pobožná panenka mravů žen Angoulémských již polepsila a že je přesvědčila o pravdě slovo: „Marná jest krása: žena, kteráž se bojí Hospodina, tať chválena bude“ (Přřsl. 31, 30). Z Angoulému jeli jsme dále k městu Poitiersu, kam jsme se asi o půl jedenácté hodiny předpolednem dostali. Město Poitiers, jenž u starých Římanů Pictavium slulo, leží na kopci, u kterého se dvě řeky spojují. Navštívili jsme chrám Matky Boží (Notre dame). Prastarý tento chrám má zvenku mnohé figury svů a rozličných pitvor; 24 sloupů dělí jej na tři lodě. Wisela w něm tabula, na kteréž napsány byly rofcedny dny swáteční a postní, jakož i pobožnosti rozličných bratřství, které se během třhodne konati měly. Taková tabula nebylaby i w našich chrámech nazbyt; neboť obyčejné oznamování dnů swátečných a jiných věcí požant nebywá častočrate dostatečno, pouěwadž rofřični farnci při službách Božích buď přítomni nebywajť aneb dobte neslyšřice newědí, co se oznamowalo.

Weliký a krásný jest w Poitiersu chrám katedrálň; má 134 mužšřků krolů w děli a 54 w řřři. Čtrnáct hmotných sloupůw, z nichžto řždý dole okolo podstavy swé takřž čtrnáct krolů w objemu má, dělí jej na tři lodě. Na dvou sloupích wisi weliké, krásné obrazy, představujřci sw. Hilaria († 386) a sw. Fortunata. Oba narodili se w Poitiersu a byli biskupy;

onen ve svém rodném městě a tento v Eodi (Tudertum). Hilarius hájil a zastával pravobu wíry katolické proti factům Arianským a musel čtyry roky ve vyhnanství ztráviti; Fortunat žil za času panování císaře Justiniana a činil, jak o něm sv. Řehoř vypravuje, mnoho divů a zázraků. Obrazy svrchu zmíněné představují tyto světce, ani v biskupském oběrou u stolu sedíce píši.

Z chrámu katedrálého odebrali jsme se do chrámu svatě Radegundy. Na ulici pronásledovalo nás hejno dotravých žen prodávajících svíčky a medalie pod názvem svíc a medalií sv. Radegundy. Poněvadž těmto ženám zakázáno jest v chrámě samém tyto věci prodávati, obtěžují nimi obzvláštěně cizince na ulici. Neme-liš chrám má toliko jednu loď a jest velmi čistý; wýborné jsou staré malby v okenách jeho. Pod hlavním oltářem, který nad loď chrámovou o 13 stupňů zvýšen jest, nachází se krypta se železným sarkofagem, v němžto odpočívá tělo sv. Radegundy. Světice tato jest u veliké uctivosti nejen u obywatelůw Boitierských, nýbrž i v celé Francii; a že u hrobu jejího mnohé modlitby od Boha wyslyšeny byly, tohož důkazem jsou nescíslné oběti, jenž se tam nacházejí. Anna z Rakouska, královna Francie a Navarry, obětowala tam velikou stříbrnou lampu a udělala nadaci několika mšsí swatých na biskupství, že její syn Ludwiř XIII. v bitvě mořské u Gerostala r. 1658 na přitvulou sv. Radegundy zachráněn byl.

Druhou znamenitosť chrámu tohoto jeft kamen se sflápějemi Pana Jezisse. Kamen tento nachází se w zamtkšeném wýklenku; spatkuje se na něm Pan Jezis a klečel pted ním sw. Rade-
gunda. Nápis na něm zní do slova takto:

Monument du pas de Dieu. Adorabi-
mus in loco ubi steterunt pedes ejus.
Ps. 131.

Le 3 aout 587.

Notre Seigneur apparut à S. Rade-
gunde pour lui annoncer sa mort pro-
chaine et la gloire, qui lui était destinée
dans le ciel. Vous êtes, — lui dit-il — une perle
précieuse de ma couronne. En disparaís-
sant il laissa imprimer la forme de son
pied droit sur la pierre, où il s'était ap-
puyé.

t. j. Památka sflápěje Páně. Klaměti se budeme
na místě, kdež stály nohy jeho. (Žalm 131.)
Dne 3. srpna 587 zjevil se Kristus Pán sw.
Radekundě, aby jí zvěstoval blížlou smrt její
a slávu, jakow jí ptkiprawil w nebesích. Ty jsi
— prawil — drahocennou perlou w ko-
runě mojí. Zmizew zůstawił podobu své prawě
nohy w kameni, na němž byl stál. *) Tak svědčí
latinský nápis, byl sem kámen ten r. 1792
přenesen z kláštera sw. Kláje.

Žij jsem ti, milý čtenáři, mnoho o sw.
Radekundě wyprawowal a mrzís se snad, že

*) O podobných sflápějích Jezisse Krista wč: Čepa do sw.
země bíl I. kap. 29.

řsem ti jestě netekl, kdy, kde a jak svěťice ta žila. Ehci tedy nyní zvědavost svou upoľojiti. Na začátku šestého století panovali w Durinsku tři bratři: Baderich, Hermanfrid a Berthar. Když byl vládočtívý Hermanfrid svého nejmladšího bratra Berthara usmrtil, spojil se s francým králem Theodorichem a wedl wojnu proti druhému bratru Baderichowi, kterého i pťemohl. Hermanfrid ale nebržel Theodorichowi slovo, že se totižto o Durinsko děliti budou. Za tou pťčinou wstáhl Theodorich s wojřsem proti Hermanfridowi a w bitvě ho pťemohl. S Theodorichem spojil se w této bitvě také jeho bratr Klotar, který sobě Kadegundu, dceru swrčhu zmlněného kňžete Berthara, za manželku wjal a ji w křesťanské wře wynčiti a pokřestiti dal. Mladá a zbožná Kadegunda nehodila se ale pro letitého již a nřrutného Klotara; a když tento, aby se celého Durinska zmocnil, bratra Kadegundy usmrtili dal, prosila manžela svého, s kterým žádných dětí neměla, o dovolení, by kráľovský dvůr zcela opustiti a Bohu se obětovati směla. Klotar k tomu svolil a Kadegunda pťijala co klášťernice z rukou sw. Mebarba, biskupa Noyonského, roucha řeholné. Později se odebrala do Poitiers a založila tam klášťter pro panny pod názvem „u swatého kříže“ (sainte croix), w němžto také r. 587 zemřela. Sw. Řehoř, biskup Tourský, který ji pochowal, wyprawuje, že Bůh její smrt oslawil mnohými zázaky.

R. 1307 zemřel w Poitiers blahoslavený biskup Gualter, muž to velmi učení a nábožný,

který byl dříve údem tádu sv. Františka a u papeže Mikoláše III. veliké vážnosti požíval. Rdyž sloužil mši sv., oznáse la prý se často-kráte nad hlavou jeho bílá holubice. Wěrný tento sluha Boží byl za života i po smrti oslawen mnohými zázkaly.

W Poitiersu mají Jelowité velikou kolej s ústavem vychowacím, jehož chowanci jako Pazmanité we Wídni modré taláry nosí. Pozoruhoden jest w městě tom také chrám býwalého benediktinského kláštera, jenž sluje Montier neuf. Klášter tento byl r. 1068 založen od Wiléma Godfrida, hraběte z Poitiersu a wévody Akwitanského, jakž o tom swědčí hrobův nápis, jenž zní: Hic jacet Wilhelmus VII. qui et Gaudefridus, dux Aquitaniae et Pictavorum comes, hujus monasterii novi fundator; obiit an. 1086 (zde leží Wilém VII., který i Godfrid slul, wévoda Akwitanský, hrabě Poitierský, zakladatel tohoto nového kláštera; zemřel r. 1086.) Chrám tohoto býwalého kláštera má velmi wysoká okna a krásnou kupolu.

XLII.

Město Tours (wysl. Túr). Sw. Martin. Dbytky
z bývalého chrámu sw. Martina. René Descar-
tes (wysl. Dekárt.) Kristan. Swatí, jimiž město
Tours ošlaweno.

Opustivše Poitiers přijeli jsme za tři
třetí hodiny do Tours, kde jsme se w hostinci
„hôtel de Bordeaux et de la poste“ uby-
towali. Wellé toto město leží na pravém a na
levém břehu velmi široké řeky Loiry a má
pěkné náměstí a ulice se stromotabím a s ob-
bron blažbou. Nejkrásnější a nejkrásnější ulice,
táhnoucí se středem města obí seketu k jihu,
sluje ulice královská (la rue du roi); ulice
tato jest abytatelským tím, tčím jest Corso Ri-
manům a ulice Toledo Neapolitanům. Ob-
čerstwivše se w hostinci jidlem odebrali jsme
se do hlawního stoličného chrámu.

Nádherný tento gotický chrám Páně dojal
mne nemálo welikostí a okrasou svojí. Má
130 kroků délky, 60 šířky, 3 lodě s 32 krás-
nými sloupy a starou wýbornou malbu w ošnech.
Při lodích pobočných nalézá se několik kapel;
w jedné z nich nachází se hrobnt pomník děti
Karla VIII. z Bretanška. Byli to princowé
Karel, tři léta a tři měsíce starý († 16. dec.

1495) a Karel II. († 2. okt. 1496). Slouhý francouzský nápis praví, že tento památník nalézal se r. 1506 v káru kostela sv. Martina, že r. 1795 v čas revoluce porouchán a r. 1815 sem přenesen byl. Z tento krásný pomník tedy revolucionáři ztroskotali, takže ani mrtvým v hrobě pokoje nepřejíce. Sakhý štob ještě nadelali, brzo uslyšíme.

Byloť již t večeru, když nás jistý mladý kněz ku prosbě nasti do polkadnice sčelního chrámu zavedl a nám rozličné památnosti její ukázal. Nechci obšírně popisovati, co jsme tam viděli, podobám toliko, že nám tam ukazovali kost z ramena a část lebky sv. biskupa Martina, pak ostatky sv. biskupů Řehoře z Tours, Britcia, Graciana a sv. mučenníka Innocencia. Menší snad svěťca, jenž by ve francouzské zemi vůbec a také v jiných zemích tou měrou byl znám a ctěn, jako sv. Martin. Menší snad diocésy ve svěťe, kteráby neměla několik kostelů zasvěcených tomuto svěťci. (Orněnská diocésa má jich asi 17.) Jest velmi mnoho křesťanů, kteří při křestu sv. jméno tohoto svatého obdrželi. Kž by všichni, jenž jméno jeho mají, měli takéž srdce, jež by se srdci svěťcovu podobalo. Sv. Martin měl ve svém značce srdce křžem probodnuté; a jeho srdce bylo skutečně uctžovanému Spasiteli úplně oddáno. Tak jako dle slova sv. papeže Leona Jerusalem oslaven byl sv. Štěpánem a Řím sv. Wawřincem, nápodobně bylo město Tours oslaveno sv. Martinem. Dříve vsať, nežli znamenitostí města Tours, poľud se potahují na život sv. Martina

popisovati počnu, nebude snad na zbyť, podám-li krátký životopis tohoto svěťce.

Sw. Martin narodil se r. 316 w městě Sabarii w Pannonii (jak se někteří domníwají w nynějštm uherském městě Ramenci — Steinamanger). Stal se wojákem a wedl w tomto powolání swém život w pravdě swatý; ukázal zajisté wšsem křesťanským wojákům, jakby podle jeho příkladu žiti měli. Poslussen. jsa we wšsem swých předstawených, ukázal, jak má wojín křesťanský dáwati, co jest císakowo císati, a co jest Božího Bohu. Nejwíce se wyznamenal sw. Martin velikou láskou, jakouž měl k chudým. Nacházeje se s římským wojíkem w městě Amieniu we Francii, jel jednoho dne času zimního na koni; přijed tu bráně města spatřil tu na polo nahého žebráka; nemaje, coby mu dal, rozřekl šawel swůj pláště na dvě a dal jedmu polowici žebrákowi.

Slyšše hlas ten pronikavý
 Sned swou cestu loňal. stáw:
 Což mám dáti chobče tobě?
 Nemám peněz w této době.

Tedy sahá po swém meči,
 Pláště tne w půli jednou řekl:
 Wezmi pláště toho půli,
 Obewzdej se Boží wůli. (Suffil.)

Tak vyplnil sw. Martin ono veliké slowo, které později wyřknul sw. Frantíšek Asiský, tento veliký milovník chudoby: „Nedám-li swého jedi-

ného oděvu tomu, jenž ho více potřeboje nežli já, bude mne onen veliký almužník v nebi (Bůh) z krádeže viniti.“ Aťsať kdo byl ubohý onen žebrák, jemuž byl sv. Martin polovicí svého pláště daroval? Přistí noci zjemil se sv. Martinu Ježíš Kristus, oděný onou polovicí pláště a řekl k němu: „Martin mne samého tímto pláštěm přioděl.“

Doprovázen duchů zpěvy
Christus se mu ve snách jevil,
Šlbdá na něj s jasnou tváří,
Na ramenou pláště mu záti:

Pláštěm tím mne Martin obil
Dám mu proto nebe v podobě.
Nebo co kdo chudým slytá,
To je mně dal se vždyž čtá. (Suffil.)

Sw. Martin přestěběčil se tedy o pravdě slovo Ježíše Krista ktoncicho: Cožkoli jste učinili nejmenšímu z mých bratří, mně jste učinili.*^{*)} Martin byl ale tehdaž jenom katechumenem t. j. byl ve víře křesťanské již vyhučen, nebyl křesťanem ještě. Sw. křesť obdržel v 18. roce věku svého, načež službu vojenskou opustil. Téhož

*) Co podobného nalezáme v životě sw. Edvarda, krále anglického († 1066). Tento král cítil velmi sv. Jana Evangelistu; kdokoliv ho jménem tohoto svěťce o něco prosil, tomu nemohl prosby odepřít. Jednoho dne žádal na polo nahý žebrák krále o almužnu. Král nemaje nic jiného při sobě, daroval mu svůj zlatý prsten. Na to se mu zjevila sv. Jan v postavě téhož žebráka a vrátiv mu prsten oznámil mu že brzy umře. (Bib. brev. Řím. 13. Oktobr.)

času byl biskupem w městě Poitiersu sw. Hilarius, muž to jal učenosti tak swatosti života proslulý. A tomuto se odebral sw. Martin, aby od něho we wíce ještě wíce vyučen byl. Blíže tohoto města dal sw. Martin wystawěti klášter, do něhož pak sám se mnohými jinými wstoupil, aby tam pod správou sw. Hilaria dle sw. teholy žiw bhiti a jediné Bohu sloužiti mohl. Okolo r. 371 zvolen byl za biskupa Tourského. Zenom s welkým namáháním přitwedli jej k tomu, že tuto důstojnost na se wzal. Stal se biskupem, ale nepřestal bhiti mnichem, zachowáwaje wždy touž pokoru w srdci, touže chudobu w oděwu a w domácím nářadí. Co biskup přebýwal w malé swětničce blíže chrámu swého; poněwadž ho ale zde lid často nawštěwował a ze swatého rozjímání wytrhował, wystawěl na druhé straně řeky Loiry slowútný klášter Marmoutierský, který jest, jal se wyprawuje, jedním z nejstarších klášterů we Francii. Později o klášteře tomto obšírněji mluwiti budeme. Mějeme zde bolicomati, jalž žiwot wedl sw. Martin co mnich; ale podobně musíme, co činil jakožto biskup. Byltě takowka apóstolem celého Franconsta, w němžto tehdaž ještě mnoho pohanů bylo. Swětec náš stawěl křesťanské chrámy ke cti a sláwě jediné prawého Boha, hlásal wtru křesťanstou s nadobychejnou horlivosťi, a co kázal slowy, potwřowal také bezčetnými zázraky, předewším ale wlastním žiwotem swým. Zedenkráté kázal w městě, jehož obywatelé byli pohané, jenžto mu uwěriti se zpěchowali. S prawil k nim, aby wysali jistý strom, okolo něhož modloslužbu swou konáwali.

Z odvětili mu, že jsou hotovi, strom ten vy-
 vrátiti, avšak pod tou větvinkou, zůstane-li
 biskup pod ním státi. Sv. Martin přijal tuto
 větvinku; i vyvrátili dotčený strom, a když
 tento padal na sv. Martina, učinil sv. muž
 kříž a hle! strom padl na stranu, kde stáli po-
 hané; mnozí by byli zajisté zahynuli, kdyby se
 nebyli ještě v pravý čas vzdálili. Tímto zá-
 zrakem pohnul Bůh mysl pohanů, kteří se pak
 na pravou větvu obrátili a pokřestiti dali. Co
 tento svatý činil pro chudé, pro vdovy, zajaté
 atd., nemůžeme zde obšírně popisovati. R. P.
 388 cestoval z Tours až do Treviru, aby tam
 u císaře Maxima ve prospěch zajatých se při-
 mluvil. Císař ho pozval ke stolu. Sv. Martin
 seděl po pravici císařově a kněz, jehož s sebou
 byl do Treviru vzal, seděl mezi císařovým bra-
 trem a strýcem. Když se podával nápoj, podal
 císař koflík napřed biskupu Martinovi, aby jej
 tím uctil, a nebo snad, aby pak koflík z ruky
 světcovy přijal. Sv. Martin však podal koflík
 zmíněnému knězi, jehož byl s sebou ke dvoru
 přivedl. Světec tím snad chtěl na jevo dáti,
 že biskup není číhnutkem císařovým, aneb že nej-
 věšší úcta přislouží tomuto knězi; nad tímto jedná-
 ním sv. biskupa divili se všichni, jenž při
 stole seděli, a vážili ho sobě tím více. Sv.
 Martin zemřel r. 397.

Druhdy býval v Tours veliký chrám,
 jenž zasvěcen byl sv. Martinu. Mnozí lze z
 chrámu toho spatřiti toliko některé zbytky. Tyto
 jsme sobě i my chtěli prohlédnouti. Jeden ko-
 řelník ze stoličného chrámu se nablídnul, že nás

k nim zavede. Na dvoře sídla arcibiskupského, okolo něhož jsme šli, spatřil jsem starý a velmi krásný cedrový strom, za nějž se kolegové jeho na hoře Libanšské stydět nemusejí. Pozoroval jsem také, že před palácem stojí vojín na stráž; kostelník mi pravil, že francouzská vláda každému biskupovi dává čestnou stráž, a je-li kardinálem, že pozůstává stráž tato ze dvou vojínů. I myslil jsem u sebe: Všudy to tak nebývá. Kostelník, jenž nás doprovázel, byl ohnivý Francouz; mluvil rád o politice, při čemž spolukrajanů své nad míru vychvaloval. Neutl národu nad Francouzy, pravil. My Francouzové nebojíme se žádné moci. Francouško jest mocné a může se uhájeti proti všem národům. (Nous ne craignons aucune puissance. La France est assez forte pour se defendre contre toutes les nations). Tento kostelník byl ale také dobrým katolíkem a nemálo se rozhorčil na revo- lucionáře, že chrámy, oltáře, pomníky a vše co svatého a památného bylo, porušili a zhubili. Neut-li lid spoložen s vládou — tak se pro- jádtil špitorný ten politikář — al ji změnil; ale proto není zapotřebí, aby se w chrámech tolik škody nadělalo. Znamenat jsem, že muž ten má mnoho patriotismu čili lásku pro svou vládu, ale že vládatele příliš nemiluje.

Došli jsme k podzemní kapli sv. Martina. Tato kapla nachází se pod domem číslo 2, právě na rohu. Ide se ulice svatomartinská a kaprová scházejí. Kapla ta jest památná proto, že w ní hrob sv. Martina nalezen byl. Nápis, který se na to potahuje zní takto: „Le 4 juillet 1478

St. Perpet a déposé ici le corps de S. Martin. Ce tombeau a été decouvert le 14. dec. 1860. T. j. dne 4. julia r. 473 pochował zde sw. Perpetuus tělo sw. Martina. Tento hrob byl objeven dne 14. prosince 1860. Kapla má oltář, na němžto mŕše sw. sloužena bývá; za ním nalezá se vyklenek, ve kterém památný hrob sw. Martina objeven byl. Obraz oltářní představuje tohoto světce, an právě svojí pláští se žebrákem dělá. Na onom místě, kde se svrchu jmenované dvě ulice scházejí, stával kdysi ohromný chrám, jenž sw. Martinu zasvěcen byl.

Dle náčrtu, který se v archivu města Tours nalezl, měl tento chrám pět vysokých věží a ob nich bezpochyby obdrželo celé město jméno: Tours; neboť „la tour“ (výslovně: la tůr) znamená: věž a „les Tours“: věže. Dvě věže stojí podnes. Zať veliký tento chrám byl, lze souditi dle toho, že jedua věž od druhé (dle mého měření) 80 kroků vzdálena jest. Stavěn byl do kříže, měl 5 lodí, 65 sloupů, 22 oltářů a 15 kapel. Každý sloup byl z kamene tať uměle vystavěn, že se zdá, jako by z devíti sloupů pozůstával; dole byl každý ze sloupů těch tať široký, že chtěje jeden obejiti, musel ísem dwa- nácte kroků udělati.

Zať se to událo, že tento veliký a překrásný chrám sw. Martina docela zmizel s povrchu země? Trpěl již mnoho za doby Hugonotů; a kdýž později pro opravění porouchaného chrámu nikdo cos podniknouti nechtěl, učinil představený města, jenž nebyl horlivým katolíkem,

ministerstvou návrh, aby se chrám ten raději rozbítil. Stalo se, jak žádal. Tak zrušen ten krásný chrám až na zmiňené dvě věže. Na místě, kde stával, založily se ulice, stavěly se domy a později se již ani nevědělo, kde vlastně chrám ten býval a jak dalece se rozprostíral. Jako město Herculanium pod zemí leží, nápodobně ležel chrám sv. Martina pod ulicemi. Stalo se, že r. 1860 kopal se ve svrchu zmiňeném domě pod číslem 2. sklep; tu se přišlo na kaplu a na hrob sv. Martina. Toť bylo příčinou, že hledali i ostatní části chrámu. Za tím účelem powstał spolek dobročinných mužů, v jejichžto čelo se postavil dp. kanovník Bertier a p. Moisant (vysl. Moazán). Tento spolek koupil zmiňený dům a kupně posud z domů na místě bývalého chrámu vystavených jeden po druhém. Domy ty se boří, aby se pod nimi po základech chrámu svatomartinského pátrati mohlo. Na těchto pak má chrám ten ve své bývalé velikosti a kráse opět vystaven býti. Saks bohatý a zbožný pán z Touru dal těmž spolku ihned 20.000 franků. Základy starého chrámu jsou 20 stvorcek pod zemí. Když jsme toto památné místo navštívili, bylo již 6 sloupů vykopáno. Objevily se při té příležitosti také již rozličné staré památné věci. Mezi jinými ukázal nám p. Moisant starý hrobovní památník z 9. století, jehož nápis zní: In hoc tumulo recondita sunt membra Adalbergae feminae, cujus anima requiem mereat aeternam; obiit in pace XIRL Mai anni Domini DCCCXXL t. j. v tomto hrobě pochovány byly tělesné pozůstatky

ženy Adalbergu, jejížto duše ať dojde věčného pokoje. Odebrala se v pokoji na věčnost . . . v máji léta Páně 830. Vypravuje se, že tato Adalberga byla manželkou císáře Karla Velikého. A to se také zdá více podobno býti: neboť čteme*), že tato Adalberga sv. Martina velmi ctíla a jeho hrob často navštěvovala. Při kopání našlo se 15 stříbrných, malých a větších křížů, zlaté prstěny, zvonky, perly, kusy malých sloupů, 34 penězů atd. Na jednom z nich viděti na jedné straně slunce a městě s nápisem: „Non solum coelum“ (nejenom nebe); obraz a nápis peníze na druhé straně nedá se již uhodnotiti.

Co se ostatků sv. Martina týká, domněl jsem se v Louru toto: Když v posledních letech předešlého století revolucionáři i do kaply sv. Martina vrazili, rozstřepali také raketu,**) v kteréž tělo sv. Martina odpočívalo; kosti jeho rozmetali, domnívajíce se, že nějaký poklad naleznou. Manželka tehdejšího kostelníka Raxea, kterou donutili, aby je do kaply zavedla, uchránila aspoň část lebky a kost z ruky sv. Martina, jakož i autentiku.***) Po 12 let měla tyto svaté relikvie při sobě a odvezdala je, když opět pokojné časy přišly, tehdejšímu biskupovi v Louru, Morlotovi, který se napotom stal

*) Viz: Briefe aus allen christlichen Jahrhunderten Bb. 2. S. 87.

**) Sv. Eligius, zlatník krále Klotara II. a později biskup Rouenský († 659) zhotovil rakve pro těla mnohých svatých L. p. 68. Luciana, Dionysia, Germana, Severina, Genovefy a tolikéž i pro raketu sv. Martina.

**) Tak se nazývá spis, jímžto se strany duchovních vrchností pravost ostatků se stvrzuje.

arcibiskupem v Paříži. Církevní hodnostář tento přestředčiv se o pravosti ostatků, odvezdal nadzmi-
něnou část lebký stoličnému chrámu v Touru;
kost pak rozdělil na dvě části, z nichžto jednu
dal témuž chrámu a druhou klášteru Marmou-
tierkému. P. Moisant nám sdělil, že vydá ve
francouzské řeči veliké dílo, které obsahovati
bude nejenom životopis sv. Martina, nýbrž i
popis objeveného starého chrámu, ostatkův, obra-
zův a všecko, což se životem sv. Martina
souvisí.

Zmínil jsem se o klášteře Marmoutier-
ském, kamž nyní čtenáče zavěsti chci. Zde
přes řeku Loiru. Tak široká tato řeka zde jest,
vysvětlá odtud, že vedou přes ni z jedné části
města do druhé přes malý ostrov dva četězové
mosty, z nichžto první, na 3 pilířích spočívá-
jící 340 a druhý 142 mužských kroků dlouhý
jest, tak že řeka ta skoro 500 kroků šířky
čítá. Až za půl hodiny odtud dojde se ku klášteru Mar-
moutierkému. *) Přední strana kláštera se svou věží
a s úzkými okny má podobu nějakého starého
hradu, aneb nějaké pevnosti a patří do 13 století; zadní
strana pochází z doby nejnovější a jest slohu moderného.
Zedna z klášterních panen z řádu srdce Ježíš-
ova (du sacré coeur de Jesus) umístívá nás
přivítivě, zavědla nás velikou a velmi krásnou
zahradou k poustevně sv. Martina (eremitage
de saint Martin). Zeští jsem nikdy tak mnoho
krásného ovoce nemiděl, jako v této zahradě;
stromy byly přeplněny výbornými křeskyemi,

*) Marmontier, latinsky: majus monasterium, větší klášter.

wissněmi a jinými druhy ovoce. Řeklť dívou, že já ubohý syn Adamův ctil jsem to sobě totěž potušení, jakž čtila prvotí matka nasse Eva dívající se na jablko. Povstal me mně boj. Z jedné strany mně hrozilo přikázání: „nepokradeš“ a z druhé mne lákaly třešně. Z nemoha toto potušení přemoci, vzal jsem sobě potajmo — jednu třešni. Francouz říkává: l'appetit vient en mangeant, t. j. chuť přichází s jídlem. Tak to bylo také u mne. Důřiv, že toto ovoce dobré jest, žádal jsem sobě více. Nechtěje více krásti, vychvaloval jsem klášterní panně třešně ty kta: Ale jaké to množství dobrých třešní! očekávaje, že panna ta mně sama řekne, abych si třešni vzal. A co mně odpověděla panenka? Il y a assez de bouches, qui les mangent (jest dosti úst, která jich jedí). Bezpochyby, že při tom myšlela na ústa svých spolusester a asi 100 ženských chomanek, jenžto se v klášteře naležají; ale možná také, že pamatovala i na má ústa, která byla jednu třešni požila. Po malé chvíli octnuli jsme se u pouštěky sv. Martina. Pouštěka tato nachází se na konci zahrady ve vysoké, přímo vystupující skále a pozůstává ze dvou oddělení. Dolní oddělení, jehož stěhou jest holá skála, bývalo pouštěkou sv. Břikcia, žáta sv. Martina. Přes schody jsme vstoupili do prvotního poschodí do druhého oddělení, a toto střeje: odpočívadlo: (le repos) sv. Martina. Z tato jestyně jest zcela skalnatá; proměnili ji v pěknou kaplu, která jest 12 kroků dlouhá a 3 šířoká; na straně jižné má 2 okna. Kamenný oltář, na kteróm se mše sv. sloužívá, ozdoben

ješt vřbhornou vypuklou prací (relief), představující sv. Martina jakořto mnicha. Weble něho viděti blahosl. pannu Marii a sv. panny Aneřku a Třetlu. Už podnes ješt w této rozsáhlé a vysoké stěle mnoho větřších a menřších jeřtřň, we kterých druhdy mnissi pod správou sv. Martina co pousteronici řili. W breviáři se praví, ře jich bylo 80. Vřhem následujících století vystavěli sobě mnissi klášter na místě, řde nřnt stojí Marmoutier, a přijali řeholu sv. Benedikta. Nřnt patř klášter ten řádu bořřského Srdce (du sacré coeur). Řeholnice kláštera toho vychovávají mladé dívky. Kostel klášterní, jenž ješt do řtřže stavený, má 3 oltáře; na jednom z nich řhová se řást řosti sv. Martina. Vřbhorná malba w ořnách představuje ř. Marii, sv. Martina, sv. Brilcia, Graciana, Patricia, Ignacia, Alořsia a jiné řvaté. Čistota w chrámě ješt důkazem, ře panny klášterné milují ořřas domu řáue.

Než navraťme se nazpět do Tours. Řdřž řsme ráno po příchodu do města ředěli u řutbaně, řáhlo odděleně vojřta s hudebním řborem wedle hostince. Pořhod (marš), jeřř řbor ten řhrál, byl dosti pětň; poněwadř ale Klarinety nebodře ř tomu řněly, trpěly uřři mě při tom nad míru. Řdřbyř byl řřoval kapelníkem řboru toho, řádný Klarinetista by nebyl trestu uřřel. Navřřtwili řsme opět chrám řatedrálň, řde se řlavila řorální mřse řvatá. Řět řanovůřků ředělo w ředablech a řřestř slouřil mřři řwatan. Na řáru zpřwalo pět mužů a několik pařolníků a ř tomu řroubil jeden hudebník na bombardon. Spojřli

se Klarinet s bubnem, jať jsme to w Bergate slyšeli — bhwá ta hudba w pravdě ssumatřká; a lidský zpěw nezut ě bombardonu lépe. Souhlast to tať jako werše této mřchanice:

Raťy lowil, dhytil řábu
 Učitelřw mládenec;
 Kdo bere pro měšec bábu,
 Má nit wřprařt, ne wěnenec.

Tento obyčej, zpěw chorální bombardonem aneb místo něho basou prowadzeti, nalezl jsem we mnohých chrámech. Francouzové wědí, že dobrá basa jeřt w hudbě to, co dobrý základ při stawent; jeřt-li základ řpátný, bořtřwá se celé stawent. Zptřwajřci pacholřci měli podřwný obleť; řerwené taláry a řepičky a bílé řomřičky. Při offertoriu hrálo se místo zpěwu dořti wesele na warřany; řu pozřwihowánř a při Wenediktus hrálo se dořti wářně. řu widřme, že i we mnohých krajínách řrancie hráwá se na warřany jako na řolowráteř.

řrocházejřce se na řewém břehu Voiry, přřřli jsme u mostu ě památnřku řlowůtného řibomudřce řartesia. Tento řilosof, řterý wlastně Descartes řkul, narodil se r. 1596 w řa řáře nedaleko řouru a byl jeden z nejřznamenitěřřřřch učencůw 17. řtoletř. Na pomníkř tom přřřřřwen jeřt, on řtořř, drže w pravé řuce řniřř; řewou řuřř má polořřenu na přřou. Woble něho leřř drňřá řniřř a na ní řoule řemřřká. Řápis pomníkř řnř takto:

Cogito, ergo sum.
René Descartes.

t. j. poněwadž myslím, tedy jsem.

Bozoruhoden jest w Touru také chrám sw. Juliana; jestit staven do kříže, má 26 sloupů, 3 lodě a mnoho krásných maleb na skle. Mnohé na sloupech wisící lampy a korunové swičny dokazují, že se w tomto chrámě i we večerních dobách konávají služby Boží. Nad portálem chrámovním wisela tabulka s nápisem: Vous êtes priés de ne pas cracher à terre dans l'église (žádá se, abyste w kostele neplili na zem). Žádoucnó by bylo — tať myslél jsem u sebe — aby tabulka s podobným napomenutím nade dveřmi každého kostela se nacházela. Prvot a nejwětšší okrasou každého chrámu má býti čistota. Již Dawid prawił: „Páne, miluji okrasu domu twého a místo, kde přebývá sláva twá.“ Weliké a uwnitř stwořně ozdobené chrámy každá obec farní mítí nemůže; ale čistota dá se wšsudy zachowati. Zenom nezpůsobný člověk pltvá w přibytku nějakého pána na zem; a jať máme nazwati člověka, který blažku domu Páne a domu modlitby wšplivky stohmi znečišťuje? Zajisté, kdyby každý nawšstěwowatel chrámu, dříve nežli do něho wtročí, žul obuw z noh swých t. j. kdyby boty neb štekvice své obbláta a prachu, jať možno, očistil a po zemi neplil, bylyby i naše chrámy čistější.

W ulici obchodní (rue de commerce) potkali jsme průwod mužůw a chlapecůw we swátečném obleku oděných, jež doprowázel sbor hu-

debnt. Neflík na marách pyramidu sestavenou z množství velikých a malých pilníkův. U proftebu pyramidy té viděti bylo medailii a poprsné obrazy císaře Napoleona III. a císařovny Eugenie. Pod pyramidou stála slova: L'exposition universelle 1855 (všseobecná výstava). Pilníkáři mistrí, tovaryši a učenci celého města jdoucí ve dlouhých řadách za pyramidou slavili dnes cehorou slavnost a spolu i památku, že práce jejich při všseobecné výstavě zlatou medailí vyznačeny byly.

U ulici Briconnetské stojí pod číslem 18 dům na dvě poschodí vysoký, který již z wentu velmi děsný pohled poskytuje. Kdyby ždi jeho mohli mluwiti, což by wyprawowaly? U tomto starém domě přebýwal Tristan, kat a wěrný přítel ukrutného krále Rudolfa XI. († 1483). Wyprawuje se, že král tento, chtěl-li něloho z tohoto světa na wěčnost odprawiti, poslal ubohého jemu tu Tristanowi, kterýž jej pak ve wšst tichosti ze světa sprowobil.

U města Tours oslaweno jest žiwotem a skutki mnohých swatých a swětic Božích. Tam narozen L. p. sw. Klarus. Pocházel z rodu bohaté a wznesené, ale odřeknuw se světa a rozkoffil jeho, stal se knězem a mnichem pod wádcem sw. Martinem. Zač slowútným sw. Klarus byl, wyswoltá již z toho, že sw. Paulinus, biskup w Mole, pro něho hrobni nápis složil.

U Toursu pocházel také sw. Britcius, který byl podobně jákem sw. Martina a který později biskupem w témž městě se stal. Powědá se, že tento swětec od své horliwosti na

čas upustil a pyšným a lenivým se stal, což sv. Martinovi nemalý zármutek činilo. Tehdáž prý dal vůdci svému sv. Martinu posměšné jméno: „kouřač do nebe“ (suspex coeli),*) poněvadž světec často k nebi pohlédal. V jeden večer přišel jakýs rolník do města a hledal sv. Martina, chtěje ho poprositi, aby šel zaopatřiti těžce nemocného. Sedlák potkav Briccia, který tehdáž teprve jahnem byl, tážal se ho, kde sv. Martin se nachází. Hledáš li pomateného muže toho — odvětil Briccius — podívej se tam do poslebného koutka na náměstí; tam ho uvidíš, an stojí jako blázen s otevřenýma očima do nebe hledí. Rolník žádal, aby ho Briccius k sv. Martinu doprovodil a jemu jej představil, což Briccius učinil. Když byli oba ku sv. Martinu došli, pravil světec ku Bricciowi: Ty mne tedy máš za blázna? Ucho mé bylo zcela na blízku u tvých úst; když jsi to pravil. Pak prorokoval zahanbenému Bricciowi, že se stane jeho nástupcem t. j. biskupem v Toursu a že mu pak bude snáštěti mnohá utrpení. Předpověď tato se do slova vyplnila. Briccius stal se okolo r. 400 biskupem v Toursu, snášel velmi mnohá pronásledování a zemřel co světec r. 444.

Četl jsi milý čtenáři, jak posměch Briccius tropil z toužebnosti sv. Martina po nebi. Snad i tobě se posmívá mnohý, že se rád modlíš, pilně do kostela chodíš, světa se varuješ a po nebi toužíš. Snad i ty musíš snáštěti

*) Viz Veithův spis: Der Weg, die Wahrheit und das Leben. 12 Vorträge S. 322.

rozličné úkory pro svědomité vykonávání svých křesťanských povinností. Blahoslaven jsi, trpěš-li pro spravedlnost. Sv. apoštol Pavel praví, že všichni, kdo chtějí pobožně žítu býti, v Kristu Ježíšovi protivensství trpěti budou (2. Timoth. 3, 12). Jako Briceus dříve, nežli se k Bohu obrátil, ze sv. Martina si posměch činil a loukačem do nebe ba i bláznem jej uvažoval, nápodobně čini sobě i nynějšího času svěťáci jenom posměch z nábožnosti ctnostných lidí a častokrát je i sužují. Však ale v onen den soudný, až Pán Bůh osvědčí mezi lidmi vyrovná, „tehdy státi budou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteříž je sužovali a kteříž obdělali práce jejich. Vidouce to, budou se kormoutiti bázní hroznou a diviti se náhlosti nenadálého spasení jejich křájtce sami u sebe, želce a proouzlost ducha křájtce: Tol jsou ti, ježto nám byli někdy tu posměchu a za přestlouti potupy. My nesmyslní, měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich za bezectný: aj jak jsou počtáni mezi syny Boží a mezi svatými jest los jejich“ (knih. Moudr. 5, 1—5).

R. 595 zemřel v Tourn sv. biskup Řehoř, muž to velmi učený, který mnoho věhborných spisů vydal a práva církve neohroženě hájil. — Sv. Antonín byl v sedmém století opatem svrchu zminěného kláštera u sv. Juliana v Tourn. Vypravuje se o něm, že se odebral v posledních letech svého života do skalnaté jeskyně, a že v ní co poustevník žil a život svůj svatě dořoval. Jeho tělo odpočívá v kostele vesnice „Sainte Antoine du Ro-

cher“ (sv. Antonína u skály.) Wesnice tato jest asi tři hodiny cesty od Touru vzdálena.

Při chrámě sv. Martina v Touru byl povoladníkem blahoslavený Germeus. Zbožný muž tento pocházel ze vznešeného rodu; v mládosti své byl v rozličných vědách vyučen, ale odteknuv se světa vstoupil bez dovolení svých rodičův do kláštera. Otec ho však vzal s násilím z kláštera a dal jej ku dvoru krále Roberta, aby tu na jiné myšlenky přiveden byl. Germeus ale, který pobané mu od krále biskupství přijmouti nechtěl, stal se kanovníkem a povoladníkem při svrchu zmíněném chrámě, žil tam jako pravý mnich v osamělé komůrce a zemřel r. 1012. —

R. 1484 zemřel co arcibiskup v Touru Eliáš z Bourbeilla. Bylťe to syn místopřítelce provincie Perigordské a vstoupil co jinoch do řádu sv. Frantiska. Tu se významenal učestností a zbožností v takové míře, že ačkoliv měl teprve 24 let, přece od papeže Eugenia IV. za biskupa Perikéského potvrzen byl. Tento vznešený úřad spravoval velmi svědomitě, při čemž ale věrným synem sv. Frantiska býti nepřestal. R. 1468 stal se arcibiskupem v Touru a r. 1483 byl od papeže Sixta IV. jmenován kardinálem. Eliáš zemřel co muž v pravdě svatý a byl za života i po smrti mnohými zážrahy oslaven.

Znamenitým mužem v Touru byl také Jan Woisin (vysl. Waasén) kwardián a kazatel v tamějším klášteře Sv. Frantiskánův; obřadník (Hugenottů) byl jím, do žaláče vhozen

a zponenáhla a velmi ukrutně mučen. Jeho tělo, kteréž do Voiry vhozeno bylo, připloulo Božím dopustěním do Touru. Tu bylo z řeky vytáhnuo a při sběhu velikého množství lidstva v klášterním kostele pochováno. To se stalo r. 1578.

R. 1619 narodil se v Touru Klaudius Martinus, který od matky své velmi nábožně vychován byl. Vstoupiv v klášter Bedomský do řádu Benediktinského, stal se převorem mnoha klášterů. Zemřel r. 1696 co převor kláštera Marmoutierského v pověsti svěťce.

Seznamil jsem tě milý čtenáři se mnohými svatými, kteří životem aneb i smrtí svou město Tours oslavili. Slyšel jsi, jak mužové tito živi byli, jak se svatými stali. Mnozí lidé se domnívají, že jen onomu člověku možno jest svatě živu býti, který se stal poustevníkem aneb klášterníkem, aneb který alespoň do stavu kněžského vstoupil; v jiném stavu jest prý nemožno svatě žiti. Náhled tento jest ale bludný a škodlivý, a mnohý člověk chce jím toliko lenivost a nebalost svou ospravedlniti. Slova sv. Pavla: „Toť jest zajisté vůle Boží, posvěcení vaše“ (1. Thes. 4, 3) platí všem lidem. Bůh žádá, aby všichni lidé bez rozdílu stavu vždy více se posvěcovali, zbožňovali a svatě a čistotně živi byli. A poněvadž Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli, chce také, aby všichni svatě žili. Jest ovšem pravda, že jsou stavové a povolání, v nichžto člověk snadněji svatě žiti může, nežli v jiných. Tak pravil k. p. božský Spasitel, že suáže jest velbloudu strže díru jehly

projíti, nežli bohatému wjítí do království nebeského (Mat. 19, 24); ale božský Spasitel hned také doložil, že u Boha jest wšedco možno. Neslem každého křesťana, ať žije w jakémkoliv stavu neb povolání, má bhiti: „Chci žíti we swatosti a we spravedlnosti před ním (Bohem) po wšedch duh swé“ (Luk. 1, 75). Máme swaté ze wšedch stavů; toť důkazem, že každh člověk swatým bhiti může, jenom-li chce. Tak byl k. p. sw. Symforian řebátem, sw. Pável Hellatik soustružníkem, sw. Florus zlatníkem, sw. Dunstan kovátem, sw. Marcian zbrojítkem, sw. Prokulus kameunikem, sw. Krispin řevcem, sw. Homobon lupcem, sw. Onofrius tkadlcem, sw. Gualfund sklepníkem, sw. Isidor rolníkem, sw. Mauric zahrádníkem, sw. Pathenius rybátem, sw. Adrian koželuhem, sw. Wilém mlýnátem, sw. Gemian hospodským, sw. Awirial kuchátem, sw. Alexander uhlíkem, sw. Zindrich řezníkem atd.

XXXXIII.

Les Mans a Sez. Kočka udávila straku. Swati. Velikán koňský. La grande Trappe. Hodiny trapistické. Kolonie. Popsání kláštera.

Povídá se, že Francouzové vůbec w zeměpisu velikých vědomostí nemají. Tak prý tvrdil jeden Francouz, že mezi Pevstem a mezi Dunajem leží pevnost Budín.*) Takás Francouška se zase tázala, zdalíž Baworsko leží také w Sawojsku. I my jsme měli příležitost, přesvědčiti se, že ne všichni vzdělání Francouzové vlastně svou zemi dokonale znají. We mnohých městech jsme se darmo poptávali, kde leží světoznámý klášter „La Trappe“ a kterou cestou nám zaměřiti jest, abychom se k němu dostali. Konečně nám bp. kanovník Boulet a wp. Bonnault, arcibiskupský tajemník w Tours cestu k tomuto klášteru udali. Přijeli jsme do města Mansu a pak do Sezu, kde nám železnici opustiti a cestu do kláštera „La Trappe“ we voze konati bylo. W Mansu jsme se ubytowali w hostinci „hôtel de Paris“; noc, kterou jsme tam ztrávili, byla strasná; neboť „zahřmél s nebe Ho-

*) To jest právě tak, jaloby se řeklo: Mezi Jabrdowicemi a Bonawlou leží pevnost Bruno.

spodin, a Nejvyšší vydal hlas svůj“ (žalm 17). Štěstí, blesky a lijavec vedly takto boj mezi sebou a tato bouře trvala po celou noc, tak že jsme skoro nic nespali. Dpustivšse časně z rána Mans, dojeli jsme brzy do Seezu, kdežto jsme posudali. V kavárně stála z místa na místo krotká stráž mající křídla ustíhaná; přicházela také k nám, aby nějaký podílek z našeho sntdant obdržela. V též světnici seděla v koutku kočka domácí, o něžto se mohlo říci:

Ach kočička, ložich dělej

— — — — —
 Hodně dlouhých, chlupatých
 Od hlavy až do paty.

Kočka jest zvitte užitečné, ale jest také obrazem falešnosti; za touto příčinou nejsem také velkým příznivcem koček. Stráž a kočka znaly se již dávno; neboť tu byly obě doma. Mezi tím, co jsme okolo nás obšťakující stráž drobtů chleba krmili, vyskočila kočka z koutku a zaffrtila stráž ze závisťi. Ubohý ptál trhl sebou několikráte a bylo po něm.

Člověk, jenž rád rozjímá, nalezá i v přírodě rozličná podobenství, z nichžto se mnohé pravdě naučiti může. Že nerozumná kočka nerozumnou stráž usmrtila, nebude jí žádný za hřích pokládati. Byli ale a jsou až podnes rozumní lidé na světě, kteří ze závisťi mnoho zlého již natropili a posud troytávají. Závisť jest hřích, v pravdě usmrcující. Závisť dáblowa zrušila newinnost a štěstí našich prvotních rodičů a

uvedla na ně a na vsechny potomky jejich smrt. Jestto první lidé ďáblu takřka dušičky svou otevřeli, vstoupil to ni, co v něm jest, totižto závist. Již první syn Adamův usmrtil bratra svého ze závisti; Jozefa probali bratři jeho co otroka ze závisti; Saul chtěl Davida ze závisti usmrtiti; Spasitele přivedli židovští kněží ze závisti až na kříž; a kdož jest s to, aby vypočítal vsechny hříchů, které od lidí rozumem obdařených ze závisti již spáchané byly? Závistivých člověk nezabije sice bližního svého vždy v skutku, ale zabije ho přece často jazykem, t. j. přivádí jej pomlouváním a na cti utrhaním o jeho dobré jméno. A buď si tomu, že závist v srdci mnohého jako voda v hrnci vaří a ve skutcích ještě na jeho nepřítel, přece pláť o ni, co o nečisté žádošti; nečistá žádošť jest cizoložstvím spáchaným v srdci a závist jest vraždou v srdci spáchanou. Závist a nenávist jsou dvojčata, a sv. apoštol Jan praví: „Kdo svého bratra nenávidí, vražedníkem jest.“

Pro nedostatek času nemohli jsme se na znamenitosti města Mansu a Seezu, z nichžto každé vlastního biskupa má, podívati. Chci však laickým čtenáři své alespoň s některými světcí, a slavnými muži, jenž v nich žili, seznámiti. Má se za to, že prvním biskupem v Mansu byl sv. Julian, který dle některých r. 294 zemřel. Světec ten přebýval z počátku v jednom předměstí, hlásal neuváženě slovo Boží a získal pohanské obyvatele mnohými divy a zázraky více křesťanské. Při velikém nedostatku vody, vyprosil od Boha studénku, které dal jméno

Centonomium, (sto jmen), poněwadž se tímto zázrakem počet věsticích o sto rozmnožil. V knize města, jménem Defensor, povolal ho k sobě a když sv. Julian na cestě k němu slepci znamenitím sv. kříže zrak byl navrátil, přijal knize křesťanskou věru a dal se s celou rodinou svou pokřestiti; dal nad to ze svého palácu vystavěti kostel, a vynaložil všecko bohatství své k podporování chudých a nemocných. Víně vznesený muž, jménem Anastasius, jehož zemřelého syna sv. Julian k životu vzkřísil, přijal též s celou rodinou svou věru křesťanskou; totéž učinil i jistý Sominianus a ještě jeden muž, jehož mrtvého syna sv. Julian též k životu povolal. Tohoto sv. biskupa, jehož nástupcem byl sv. Turibius, oslavil Bůh po smrti mnohými zázraky. Hlava svěťce tohoto nachází se v katedrálním chrámě v Mansu; jeho ostatní relikvie chová benediktinský klášter St. Julien du Près, v němž r. 1562 od kacířů spáleny byly. — Víněm slovutným biskupem v Mansu byl sv. Aldrik († 876). Vydal pro duchovenstvo své sbírky církevních předpisů (un recueil de canons) t. j. ustanovení papežů, sněmů, sv. otců atd. Se svými duchovenstvem držel synodu (sněm), na které mnohé věci v pořádek uvedl. Ustanovil, jať mnoho mši swatých kněz každodenně sloužiti smí a jať mnoho modliteb biskup za duchovenstvo a duchovenstvo za biskupa konati má. Nej památnější z jeho nařízení jest snad toto: Při nočních hodinách (matutinum) v katedrálním chrámě má 15 světel hořeti (10 olejových a 5 voskových); v den

nebělní 30 olejových a 5 voskových a ještě více v den sváteční. Čím větší slavnost tím více světel. Na největší slavnosti muselo ve chrámě nejméně 200 světel, 120 olejových (d'huile) a 10 voskových (de cire) hořeti. Kdyby toto náklady pro naše chrámy platilo, nemědel by mnohý farář, obkud nakoupi oleje a vosku, a vybání účtu zádušního byloby pro něho pravou mukou Tantalovou. — V Mansu se narodil Ambrož Paffori († r. 1730), proslulý učitel libomudrcství a bohosloví. Nemědný jeden žák dal mu z pomsty do polivky jeb „ze-lenorez“ (Grünspann, verd de gris) žvanč, což ale dosti brzo pozorováno bylo, taž že Paffori na živu zachován byl.

V městě Seezu (Sagum, civitas sagiensis) narodil se sv. Albert s příjímím de Gambro-n. Byv u dvoru královského ve vřech vědách vyučen a ve ctnostech vychycen vstoupil do stavu manželského, opustil ale brzy svět i se svou manželkou, která se stala teholnicí, a odebral se se tkemí soudruhý k řece l'Oudon (Olba), kde založil klášter Gambroński. Kromě tohoto založil ještě 15 klášterů, v nichžto mužové i panny podle teholy sv. Kolumbana svatě žili. Sv. Albert zemřel 90letý v sedmém století. V témž čase byl biskupem v Seezu sv. Alnobert, který r. 689 přitomen byl v Rouenu třetímú církevnímu sněmu, jehož úřední spisy taž podepsal. Sv. Evremont, opat Fontenaíský byl od něho posvěcen na kněžství. Vypravuje se, že svou velikou lásku k chudým obzvláště

tenkráté dokázal, když w Seezu a w okolí jeho panoval hlad.

R. 1569 byli w Seezu od factúw umučeni Rudolf Giamet, Štěpán z Barelů a mnoho jiných úduw řádu sw. Frantisska Asiského. —

W malém, ale půwabně ležícím městě Seezu najali jsme sobě vůz s končkem a jeli jsme k wýchodní straně cestou vždy wýsse vystupující, krajiny na lesy a pole velmi bohatými. Čisté domy w dědinách, pěkný oblé obyvatelů jejich, úrodná pole, žádní žebráci — to wšse svědčí o zámožnosti krajiny této. Náš vůzka byl veselý, rozpráwný mladík a jeho konček — welikánský kůň — pravý welikán koňský. Není snad krajiny na zemi, která by tak weliké a silné koně měla, jako Bretanisko. Kdyby se jeden z našich nemalých koňů k takowémuto welikánowi postavil, stál by u něho jako králík u polního zajíce aneb jako wrabec u sowy. Kdyby náš rolník s takowým welikánským koněm oral, sotwa by si zplwati mohl:

Můj končku
 Po poličku
 Dobře tahej pluh,
 A ty ploužku
 Můj zlatoušku
 Dobrý dělej rnych. (Pesska.)

Takowý bretaňský koňský welikán ntáhne snad wice než 3 našich obyčejných koňůw a stojí 8—900 frankůw.

Po jízdě as 4 hodinné dojeli jsme do welikého lesa, na wýššině se rozprostírajícího. Jako

oasa*) we weliké poussiti, tak se nám w tomto lese konečně ukázalo weliké kolo wýborně wzdělaných polí, le wšsem swěta úhlím hustým lesem obehnaných. Wšsechny t této oase wewouci cesty jsou wypořkami, ze kteroa zhotowenými křizí ozdobeny. Zaměřowše w prawo hned jsme užiteli welikou „La Trappe“.

Průsň, rozjímavý a spolu i pracowitý řád Trapistůw, jehož heslem jest: ora et labora (modli se a pracuj), nemohl sobě za kolébku swou wýwoliti místa přiměřenějšího. Klášter tento, jenž se wšech stran hustými lesy obehnan a od dědin a přibytkůw lidských wzdálen jest, podobá se se swým zaokrouhleným hospodářstwem, jenž asi 350 hektarůw**) wynáší, úrodné oase na poussiti aneb nějakému ostrou w lesném moři. Jest to tiché, klidné místečko, kam žádný zvon ze swěta newchází a kde beze wšší přelázký lze se modliti a pracowati. Položení tohoto kláštera jest tak lákavé, že by člověk jeho obywatelům skoro ze záwisti říci mohl: Ó blažená samota a samotná blaženosti! Přebýwajícím zde jest město žalátem a samota rájem (o beata solitudo et sola beatitudo! Habitantibus hic oppidum carcer est et solitudo paradisus).

Dříve než čtenářům swým klášter La Trappe popisowati počneme, chceme jim aspoň stručnou historii o něm podati. Klášter tento w

*) Dosa nazývají se wěšši aneb menši křehy zeměw pouští Afrických, kde karawany (společnosti) cestujících pro sebe a welsloných wobu a pokrm nalezají.

**) Hektar 1 $\frac{3}{4}$ jiter.

diocése Seezské na hranicích krajín Perche (wysl. Perš) a Normandie ležící byl založen od Rotroua, téhož jména druhého, hraběte z Perche. Hrabě tento jel r. 1120 s chotí svou Mathildou, s Willermem, synem krále anglického a s mnohými wznessenými osobami téhož království přes úžinu mořskou La Manche (wysl. La manš); loď jejich byla wržena na skálu a nacházela se ve velikém nebezpečství. Tu učinil hrabě slib, že dá wystawěti chrám, wystawobd-li jej Bůh z tohoto nebezpečství. Modlitba jeho byla wyslyšsena; hrabě se šťastně nawrátíl do krajiny své a vyplnil, co byl w nebezpečství sľlabil. Aby potomkům trwajícím důkaz wděčnosti své zanechal, dal krow a stěchu chrámu toho tak wystawěti, aby se podobaly křlu obráceného korábu.

Chrám ten bylby se bez obtadů bohosľužby podobal křlu bez duše: aby ožiwнул, měly w něm býti konány modlitby, žalmy, a misse swaté; za tou přičinou powolal zbožný zakladatel teholněky z kláštera Breuil-Benoitského z kongregace čili z řádowného spolku Sawignyského.

Téhož času sľynul řád cisterciacký zbožností a horľiwostí swých teholněkům; ob baronů, králů a papežůw dostalo se mu mnohých dobrodiní a rozličných wňhod; zdálo se, jakoby řád tento takřka celou církw opanowati měl. Vidě každého stawu a důstojenství poľábali sobě za čest, mohli-li k tomuto řádu dáti se přiwělití aneb alespoň w jeho modlitbách a dobrých skutcích nějaký podíl wsti. Wlahoslawený Serlon, čtwrtý opat Sawignyský, byl první, který wšechny své

kongregace k řádu tomuto přivtěлил; to se stalo r. 1148 při generalní kapitole, které sám papež Eugen III., bývalý úd řádu cisterciáckého, předsedal. Během tím přišli cisterciáci také do kláštera La Trappe, který se brzy věhlasným stal. Mnozí papežové, jejichžto listy (buly) až podnes se zachovaly, obdarili klášter tento wšselikými swobodami a wšhodami a mocní šlechticové celého okolí stali se jeho dobrodinci. Šku konci 14tého století trpěl klášter La Trappe velmi mnoho; neboť byl od Angličanů a lotrůw wšloupen a morem a jinými metlami Božtmi nawšštíwen. Šehoľneci, ačkoliw w nejměšští bídě a nouzi postaveni, přece tam setrwali, wěrní powolání swému, kteréžto krásné swědectwí jim dal biskup Seezštký we swém listu ze dne 21. junia 1390. Co ale Angličané, lotrowštwí, mor a jiné bídý doměšti nemohly t. j. žkážu kláštera, to domědli opatové komendatarní. Wláda odňala klášterům práwo, woliti swobodně opata, a ustanowila každému klášteru tak zwaného opata komendatarního (abbé comendataire), který častokráte ani řeholněkem ba ani knězem nebyl. Takowý opat přijímal důchody kláštera a žil častokráte ležkowážně a marnotratně we swětě, řdežto řeholněci majtci nad sebou jenom přewora jistou sumu peněz od opata ročně dostáwali a bídě žiwi byli. Následkem toho klesla řážeň klášterní a nastal nejměšští nepořádek.

Posledním řádným opatem w La Trappe byl Dom Julien de Nois, wštwolen r. 1526; král Frantíšek I. řesadil ho neprávě s opatštwí a ustanowil w témž rofu řardinala Du Belley

co prvního opata komendatarního. Po něm následovalo 5 takových opatů, a pak přišel klášter La Trappe do rukou Viktora le Bouthilliera, biskupa Boulognešského a pozdějšího arcibiskupa Tourského. Viktor se vzdal tohoto a jiných opatství vzdal ve prospěch svého bratrance Františka — Denis-le Bouthilliera, který teprve — 9 roků star byl. Po smrti tohoto r. 1637 dědil jeho bratr Armand Jean, jenž 13 roků čítal, opatství La Trappe, jako nějaký roduš státek. O tomto opatovi budeme později něco obšírněji mluvit.

Klášter La Trappe sám o sobě není veliké stavení; tvoří čtverhran, na jehož východní straně kostel přistaven jest. Hlavní aneb přední jeho strana, v jejímžto středě stojí stavení o jednom poschodí a kapla jest jenom přizemní; ostatní strany kláštera, jakož i onen oddíl, v němž se nemocnice (infirmérie) nachází, jsou o dvou poschodích. V dosti veliké vzdálenosti od kláštera jsou stavení hospodářská a řemeslnická, pak lékárna a přibytky, ve kterých hosté ubytování bývají, rybníky a zahrady — a to vše jest kolem do kola vysokou zdí obeháno. Klášter La Trappe s westkerým příslušenstvím svým podobá se malé čínské křesťovské, kterouž sotva za čtvrt hodiny obejítí možno. Jako do království nebeského vede toliko jedna brána — brána totiž ctnostného životy; nápodobně stává také jen jedné brány, kterou do kláštera La Trappešského přijítí lze. Nad branou touto viděti sochu neposkvrněné Panny Marie s dítětem Ježíšem a pod ní nalezájí se slova: „Re-

ložím-li spolu z francouzské řeči slova, do kterých hodiny ty jako do pouzdra zaobaleny jsou.

Představ si, milý čtenáři, obraz vypodobňující umřelci hlavu, ležící na kosti. Okolo této hlavy viděti číslovník aneb cifrník, na němžto naznačeno jest dvanáct hodin jako na obyčejných hodinách. Nad umřelci hlavou a pod ní stojí slova: „Zednoho dne přijde (smrt) i na mne a bude se o mně mluvíti, jak se mluví o jiných mrtvých. Já (smrt) přicházím v každou hodinu a neudávám žádnou. Tu jsem já (umřelci hlava) u cíle, ku kterému i ty se dostavíš.“

Na vrchu a dole na obraze a na pravo a na levo od umřelci hlavy lze čísti útrobu rozrývající rozjímaví o posledních věcech člověka: „S okamžentí věčnosti, jak jsi žádoucí, jak jsi hrozné! Pamatuj dobře na to, ó člověče! Věčnosti!

Smrtelníku! máš — nesmrtelnou duši, považ, skoumej veliké slovo „Věčnosti!“

S věčnosti! co řekne člověk kdyfi o tobě? a jak to řekne? A kdo pochopí, co o tobě bude moci říci?

Věčnosti!

Jak jsi ty dlouhá, jak jsi ty hluboká, jak nesmírná a neskönčená ve svých radostech a žalostech! Tato královna všech století (cette reine de tous les siècles), tato neskönčená a na věky žijící věčnost! Z počítám tisíc let, počítám stokráte tisíc let, stokrát milionů tisíc let, počítám tolik milionkrát tisíc let, jak mnoho listův jest na stromech, stebel trávních (de brins d'herbe) na loukách, zrnek písku na břehách,

kapel vody w nesmírném moři, prvotní we wzdudku a hvězd na obloze a ještě jsem ani nezačal wyjadłowati, co ty jsi

ó Wěčnosti!

Stijde den, we který se slunce zatmí, kde svět a pokolení lidské zahyne, kde život a mrtvot souzeni a století nakupena (amoncelès) budou; napotom budou propasti a to propasti trvání (des abimes de durée) ode dne života, který tak rychle ubíhá. Minulý život se potom u- táže jako w nesmírné wzdálenosti, jako wzdálené hvězdy, jichžto o to jen namáháním (à force de se fixer) spátkiti může, aneb jako sen, který zmizel . . . a to bude začátek

Wěčnosti!

neboť wěčnost trwati bude powždy a nikdy se neskoučí. Wždy! Nikdy!

Ó wěčnosti!

Budu-li na wěky w nebi žiti, jak nesmírné to štěstí! Wždy pravdu a ctnost widěti, vždy život a radosti, vždy blahoslawence a anděly! Wždy Boha! Na Boha vždy patřiti, jej milowati, jej mlti a chwáliti a žádne slzy, žádne bolesti, žádna smrt více. Nikdy!

Wěčnosti!

Rdybys ty ale pro mně byla wěčnosti — w pelle, jak . . . nesmírné to neštěstí! Wždy hřích poskwrňujici, powždy temnosti, vždy čerw hryzouci, vždy oheň pálení a pouta switrajici, vždy roncí se slzy, vždy skřipení zubů, vždy we společnosti zatracencůw Bohu se rouhajících

a' me společnosti dáblůw mučitelů, vždy kletbu
Boží rozdrucijet

Wždy! Wždy!

A nikdy paprsek dne (un rayon de jour),
jenžby potěšil, nikdy okamžení spánku, jež by
posílajilo, nikdy kapka vody, která by občerstvila,
nikdy přátelské slovo, kteréby těšilo,

nikdy Boha!

Ó vždy! ó nikdy! ó Wěčnosti!

Smrtelníku! jest věčnost, a ty nepamatu-
ješ na ni. Nepamatuješ na tuto věčnost a ona
jest ptece pro tebe, a ty stojíš na kraji této
věčnosti a brzo tobě ze všech radostí, kterým
se oddáváš, ze všeho zaměstnání, kterému se
věnuješ a z celého tvého života nezůstane
nic leč

Wěčnosti!

Wěčnost a tvé skutky a tvé owoce; po-
tom pomine radost, hříšnickowa, ale trest mu zů-
stane; žalosti spravedlivého přestanoú a radosti
pro něho počnou. Tedy — buďte hříšné ra-
dosti tohoto světa a tresty věčnosti, aneb trá-
pení tohoto světa a věčné radosti. Wyzwol sobě!

Ó Wěčnosti! ó, věčnosti!

Já tě chci w nebi ztráwiti. Wěčný Bože,
klaním so tobě a věřím w Tebe na věky! Dou-
fám a očekávám od Tebe šťastnou věčnost. Mi-
lují Te a chci Te milowati na věky!

Nemohu zapřítí, že mi tyto trapiště ho-
diny s přisňm rozjímáním dlouho ze hlavy
vyjítí nechťely. Abych sobě tyto myšlenky na
smrt a na věčnost trochu z hlavy vypudil, opu-
stil jsem bratra Jana a odebral jsem se wen

k tak zvané kolonii. Takto služe ochranně
 asi čtveř hodiny cesty k jihu od kláštera vzdá-
 lená, a určená pro mladíky 12—20leté, kteří se
 krádeží aneb jiným zločinem byli provinili;
 bývá v ní vždy asi 140 až 150 takových
 mladých ničemníků; dva kněží Trappisté a několik
 bratrů laických vedou jich ku pracovitosti a k po-
 lepsšení života. Mladíci tito mají blízko obléh
 pracoviště s Trappisty na poli. Těži této ochra-
 nně utvořila vláda na Trappisty, aby prý ne-
 jenom se modlili, nýbrž také pro všeobecné do-
 broučím přispívali.

Opat jednoho ve Francii ležícího kláštera
 pravil o mně, usmívaje se při tom, že cestuji
 jako vyjel aneb slibný pes (canis sagax), že
 všude všechno vyčenichávám a pak na vlas
 popisuji. Zmíněný opat nemohl mne v skutku
 lépe pojmenovati. S ve veliké „La Trappe“
 myšlel jsem mnohé věci, jichžto sobě jiných ce-
 stujících snad ani nevšiml. Měl jsem také dosti
 času k tomu, abych se v tomto slavném klá-
 štere dobře poohlédl. Stojí na severním konci
 dotčené, jsem kolem do kola obehnané oázy;
 k jihu jest rybník, z něhož voda širokým kaná-
 lem do zahrad klášterských teče. Zdá se mi, že
 bahnitě louky krajinnu okolo kláštera nezdravou
 čint. Pole klášterní jsou výborně vzdělána;
 obilí stálo právě v nejkrásnějším květu.

Bylo o 2 hodinách po poledni, když jsem
 vnikl do kláštera vstoupili. Opat v bílém
 oděvu svém s černým škapulkem a s křížem
 ze dřeva na prsou táhl právě v čele 14 kně-
 žů a ještě více bratrů laických ku práci na

pose. Všichni měli kapuce přes hlavy a hábity (roucha řeholná) dole trochu vyhrnuté. Alepání jejich dřevěných štekviců bylo již zdaleka slyšeti. Bratři laikové nesli na ramenou fenní vidle; sli bezpochyby na louku. Tak, myslél jsem u sebe, pracovali prvotní mnissi v Cisterciu (cisterciáci), a zajisté takto plnili své známé heslo: ora et labora (modli se a pracuj).*) Musím se přiznati, že mnou pohled na tyto mnichy velmi hnul a že bych byl zvolal se sv. Matariem: Viděl jsem mnichy; já sám nejsem mnichem (vidi monachos et non sum monachus). Bratr laik Jan z Říže otevřel vrata; tu vstoupil do kláštera, byli jsme ob. přemora aškaně přijati. Vstoupili jsme do prvního dvoru, jenž na pravo i na levo vysokými hospodářskými budovami obehnan jest. Druhou branou přišli jsme ještě do třetího dvoru, na kterém se nacházejí stromy, louky, květiny; dvůr tento podobá se nějakému parku. V prostředku tohoto dvoru stojí klášter, nad jehož branou viděti sochu S. Marie a pod ní slova: Monstra te esse matrem (ukáž se býti matkou). Na pravo a na levo ob sochy stojí slova, která se vhodně na přišný život mnichův potahují: Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii (lépe jest jíti do domu žalosti, než do domu hody). Na vstředě hranách klášterné hrobby, kteráž ozdobena jest obrázy sv. klášterné

*) Popřeli jsme čtenářům Cisterciálův klášter v Cîteaux (vysl. Cító), tuto kolébku řádu cisterciáckého; popřeli jsme také klášter trappistův Deleuberg (viz dle I. kap. 2. a 5.). Trappisté jsou reformovní cisterciáci.

cesty, nachází se velikými literami napsané významné slovo: „O eternité“ (o věčnosti)! Trappista v této chodbě se procházející, ať se ku kterékoli straně obrátí, čte vsudby slovo: „o věčnosti!“ Mimo to slovo nalezájí se na stěnách chodby této vsfelijaké tu polání povzbuzující příslovědi v latinšké a ve francouzšké řeči; t. p. cogitavi dies antiquos et annos aeternos in mente habui (rozmítal jsem staré dny a věčná léta v dušší své). Heureux celui, qui médite jour et nuit la loi de Dieu (blahoslavenš, jenž rozmítá dnem i nocí zákon Boží). Marchez devant moi et vous serez parfait (obcuj se mnou a budeš dokonalšm).

— Eli jsme do kostela; jestli jednoduchš a pozůstává ze dvou oddělení, z nichžto jedno pro kněze a druhé pro bratry laičy určeno jest. Nad hlavním oltářem stojí socha nepostkrovené P. Marie. Pravitl jsem již při popisování kláštera Delenberského, že dle teholného předpisu v každém trappistšém kostele nad hlavním oltářem místo obrazu socha Panny Marie státi musí. Oltáře jsou z hněběho dřeva zbudovány; vsse co se v chrámě nachází, projemuje chudobu. Poněvadž chrám se třemi oltáři pro množství kněží v kláštere se nacházejících nestáčí, dal opat 10 kapel s tolikéž oltáři ku kostelu přistavěti.

V refektáři stály čtyry řady stolů, na nichž práwě pro bratry prostřeno bylo. Hliněné misky a džbánky, nože, vidličky — vssecko svědčilo, že tu jídávajl chudí lidé. Žádnš sukullus stvoštné hostiny milující zajisté by tu neobědovával. V na stěnách téhož refektáře jsou mnohé věžné příslo-

widky napsány, z nichžto by některé byly s to, aby messkeru chut k jídlu pokazily. Jest tam k. p. ve francouzské teči napsáno: „Se stolu se posadivšše, abyste pokrmu požítvali, nezapomínejte, že i my jedenkrátě pokrmem čerwů budete.“ Takto musí sobě Trappista své skrowné jídlo osoliti a opeptiti slovy proroka Isaiasse: „Moi lem tobě podeštláno bude a přikrytí twé budou čerwové“ (14, 11).

D. přemor, jenž nás více co němž wůbce wobil, a aby mlčení nezrušil, jenom tehdy krátčě odpowědi nám dáwal, když jsme se ho na něco tázali, zawedl nás také do jedné spárny (dormitorium). Kážla Trappistů jsou i tu — jako w Delenberku — přkennými stěnami od sebe oddělena; nad každým lůžkem wisi obraz uctižowaného P. Ježíše a P. Marie. Klášter jest i umitt čist, a čini příjemný dojem. —

W kapitulním sále, jenž má 10 sloupů, jest na prawo widěti obraz uctižowaného Pána Ježíše a na lewo obraz Trappisty — bez pochyby blahoslaweného Jana Bouthilliera de Rancé, zakladatele Trappistů; poztrá na umrlčt hlavou a piše w knize. W tomto sále, na jehož horním konci sedadlo pro opata se nachází, shromáždují se bratři, aby na sebe žalowali přowinění proti tehde a aby za to od opata počtnt obdrželi. I na stěnách sálu tohoto jsou wibě tu počtnt pomozburující přkpowědi napsány, z nichžto zbe jen následující podáváni: „La correction est le chemin de la vie“ (láčání jest cesta k žiwotu). „Celui, qui hait la reprimande, pé-rira“ (kdo láčání nenáwibí, zahyne).

Eli jsme i na hřbitov Trappistů, na-
 cházející se na severní straně kláštera, mezi vy-
 pustkem, který tam kostel čini, a mezi oddělenou
 stament, kde jest nemocnice (infirmérie). Celá
 jsem nad branami mnohých hřbitovů krásné ná-
 pisy; ale tak úsečného a tak mnoho do sebe ob-
 sahujícího nápisu, jakh se nalezá nad hřbitovem
 ve velké Trappě, nenalezl jsem ještě nikde.
 Zní takto: Tubam expectant (očekávají zvouf
 trouby). Zde tedy odpočívají † bratři Trap-
 pisté a čekají na zvouf trouby andělské, která
 zazní a pomoiá mrtvé k soudu. Na zděch hřbi-
 tova nacházejí se mnohé; na obsah bohaté prů-
 povědi; jako l. p. ... Expecto, donec veniat
 immutatio mea. (čekám, až přijde mé promě-
 nění). Beati, qui in Domino moriuntur (bla-
 hoslaveni, jenž v Pánu umtrají). Jednoduché
 černé kříže ze dřeva na hrobech Trappistů mají
 krátké nápisy l. p. Frater Remigius, Novicius
 chori, decessit die 30. Januarii 1856
 (bratr Remigius, novic kláštera, zemřel dne 30.
 ledna 1856). Jeho otec (starejší) byl
 duchovní otec zde odpočívajících svatý
 zakladatel řádu Trappistů, jest na témž hřbi-
 tově pochován. Nad jeho hrobem vystavena
 jest malá kaple s oltářem, na kterém se nale-
 zají sochy Pána Ježíše a P. Marie. Hrobovníh
 nápis tohoto slavného, tehlejšího opavce, a
 reformatora zní ho slova takto: Armand Jean
 J. E. Bouthillier de Rancé, né à Paris le
 19. Janvier 1626, abbé et reformateur de
 ce monastère, où il mourut le 27. octobre 1700
 après 40 ans de la plus austère penitence

(Armand Jan J. E. Bouthillier de Rancé narozen v Paříži dne 19. ledna 1626, opat a reformátor tohoto kláštera, v němž i umrel dne 27. okt. 1700 po 40 letech nejptišnějším pokání). —

XXXXIV.

Armand Jan Bouthillier de Rancé. Bez pokání nelze dojíti spasení. Kláštery Trappistické. Štěbetová hloupá dáma. Město Chartres a znamenitost jeho. Svatí. Chrámů js. Aniana a Petra. "

Na hrobě Rancéově chceme sobě aspoň v krátkosti historii tohoto slavného muže v paměť uvést. Armand Jan Bouthillier z Rancé byl synovec státního sekretáře a vrchního dohlizitele (surintendant) financí. Již v mládí svou měl zvláštní oblibu ve krásných uměních a činil v nich tak veliký prospěch, že ve 12, aneb 13. roku věku svého básně Anakreontovy s kritickými poznámkami vydal, kteréž r. 1639 tiskem vyšly a r. 1647 ve druhém vydání opět tiskem byly. Přeložil do francouzské řeči ruffeda dílo jmenovaného básníka; tím dověděl, že nejenom svou mateřskou nýbrž i řečou tak rožborně zůá. Dne 21. prosince 1635 obdržel tonsuru a jsa sotva 10 let star, stal se kanovníkem při chrámu Panny Marie (Notre-

Dame) w Paříži.*) Neblouho na to udělil mu král přeworstwi Boulogneské u Chamboru (t. j. pátimy téhož přeworstwi). Později stal se Rancé komendatorným opatem (Commendatur Abt) při opatswi Matky Boží (Notre-Dame de Val) řádu Augustiniánského a při opatswi La Trappském řádu cisterciáckého. Nad to byl opatem u sw. Symforiana w Beauvaisu, přeworem u sw. Klementa w Poitou, arcijahnem w Dutrienné a kanovníkem w Touru t. j. požíwal důchody wšech těchto beneficí. Dříve než se byl wnovol theologickému studiu, oddal se čtení spisů sw. otcůw s takovým úspěchem, že již w 16tém rohu státi swého nejkrásnějši wěroky z nich uvésti wěděl. Dokonal theologická studia na wysokých školách w Sorbonně w Paříži stal se co 21 lety mladtk licenciátem bohoslowt. Dne 22. ledna 1651 byl poswácen na kněžstw a stal se dne 10. února 1654 doktorem theologie. Wšto wšak coby se byl jakožto wěrný dělník odebral na wíwici Páně, wstoupil Rancé do swěta a oddal se radostem a rozkošem pozemským. Jeho žiwý duch, pítwabné a zpřisobné mrawy, získaly mu lásku a náklonnost wšech dwotentů. Stěžádost a touha po sláwě byly náruživosti, kterými byl nejwíce opanován; přewoštm si wšak libowal w houbě. Podané mu biskupstw Leonské nepřijal — z marnomyšlnosti. Stal se almužníkem wéwobý z Orleanu a byl také wy-

*) Že co dítě úřad kanovníka zastáwati nemohl, samo sebou se rozumí; jak se ale tehdy s udělowáním cisterciácký úřadůw aneb beneficí t. j. jistý přímý zacházelo, o tom hned nřlyštmě

wolen za myslance při sněmu kněžstva (l' assemblée du clergé) r. 1655. B tamto shromáždění duchovních uděleno mu velikého vyznamenání; byl totižto žádán, aby bděl nad vydatím spisův Eusebiových a jiných vědých otcův, kteréžto se měly tiskem vydati. Přičiny, kterými obzvláště ku změně života pohnut byl, od jeho životopiscův rozličně se udávají. Někteří mají za to, že se obrátil při smrti vévody z Orleanu, jímž dokládají, že náhlá smrt jisté pro neobvyčejnou krásu věhlasné vévodkyně, se kterou prý Rance nedowolenou známost měl; na něho tak náramný bojem učinila, že ihned život změnil; opět jiní vypravují, že nešťastná náhoda při houbě aneb při souboji, při kterém by byl o život přišel, jej k tomu pohnal, že světa a jeho marnosti se odtekl a jiný život započal. Dub. Si tomu tak aneb jinač, jisté jest, že Rance tehdy, když na pokání se obrátil, ani nemyslel, žeohnutkem se státi, ba že se mu tehleho život co nejvíce protivil. Jako když Pamel u Ananiasse, hledal i Rance u biskupa Comienského rady, co by měl činiti. Když mu biskup odpověděl, aby se stal řeholníkem, zvolal rozhněvaný Rance: „Moi me faire frère Frocard“*) (Já se mám státi bratrem w. futně)! A přece se měl Rance státi mnichem a i zákládatelom nejšťastnějšího mnišského řádu. Vzdal se všech svých beneficí až na opatství La Trappešské, které prodal a kde řád Trappistův založil. Cisterciáci

*) Francouzské slovo „Frocard“ (vysl. Froc), významová: mnišská kápe, mnišský oděv, Rente, či Frocard (frolar) = mnich, bratr.

w La Trappě navedli příkladný život; byli to-
 tizto dle jména mníši, dle života ale světáci.
 Kancé sám stal se mnichem a počal r. 1662
 tento klášter reformovati. Není zde místa, a-
 bych vyprávěl všechny ty boje, jež přestáti
 bylo Kancému proti celému řádu cisterciáckému,
 který reformy přijmouti nechtěl. Po 40 let či-
 nil Kancé co opat w La Trappě přísně pořádku
 a zemřel leže na popeli a na slámě u přítom-
 nosti biskupa Sezského a svých spolubratrů w
 powěsti svěťce.

Četl jsi milý čtenáři, že Armand Jan
 Bouthillier z Kancé po 40 let činil přísně po-
 řádku za hříchů, jež byl w mladém věku svém
 spáchal. Není nic na světě, co by člověku za
 času života více polože a při smrti více úteků
 poskytovalo, nežli lajcnost. Touto ctností lze
 za spáchané hříchů zadošť činiti, jiných se uwa-
 rowati a duši svou w stavu milosti Boží za-
 chorati. Bez pořádku nelze hříšníkovi spasení
 věčného dojíti; neboť pravil Syn Boží: „Re-
 bubete-li pořádku činiti, všichni podobně zahynete.“
 Máš snad milý čtenáři mnohých hříchů na svědomí,
 a pravíš-li že nemáš, jsi dle slova sw. Jana,
 lhátem. Nechceš-li ale od Boha trestán býti,
 trestej sám sebe. Hříchů spáchaných musí trestán
 býti, buďto ho musí trestati ten, jenž jej spá-
 chal, anebo jej bude trestati Bůh, proti kterému
 spáchan byl; buď na tomto světě pořádku aneb
 na onom w očistci aneb w pekle. Aut poenit-
 tendum aut arduendum — praví sw. Augu-
 stin; buď musíš pořádku činiti aneb trpěti w ohni.
 Založto člověk jsi stvořen ku práci a jakožto

Křesťan tu pokání. Dle výroku svého Trident-
ského má být život Křesťana ustavičným poká-
ním (christiana vita — perpetua poeniten-
tia). Nejít pravým Křesťanem a nebudeš mít
podobu tv nebi, nemynasnažíš-li se dle možnosti
podobným se státi Ježíšsi Kristu, jehožto život
byl pokáním a ustavičným mučenictvím. Bož-
ský Býlupitel ti ukázal cestu, kterou kráčeti máš
a kterou i svatí kráčeli, aby se dostali do slávy
nebeské. „Oni — praví sv. Pavel — zkusili
posmrtování a bití, nad to i vězení a žaláze;
kamenování jsou, sekání jsou, pokoušení jsou,
mečem usmrcování jsou; . . . trpíce chudobu,
jsouce sužováni a trápeni, jichžto nebyl svět
hoden; bloudíce v poustínách, v horách a jesky-
ních i doupatech země“ (1 židům 11, 36—38).

Žij jsem ti milý čtenáři o mnohém swa-
tém a blahoslaveném vypravoval; a čel jsi
storchu, jak pěktné pokání činil i Kancé po 40
let, a ty bys nechtěl takjím být? Tážeš se
snad: co mám tedy činiti? Mám se Trappi-
stou státi? Na to ti odpovídám: nemá-li ti
tomu povolání, nečej toho. Zednej jako be-
dliwý a svědomitý hospodár, který své větitele
co nejpsstě upokojiti a služby své zaplatiti hlebí.
S ty jsi velmi mnoho Pánu Bohu dlužen.
Začni Mm spláceti služby srdečnou ltkostí, wy-
znej se z nich a učin pevné předsevzetti, že se
jich budoucě budeš warovati a že život svůj
polepsíš. Stých ty litowati a jich nikdy více
se nedopouštěti, v tom pozůstává pravé po-
kání. Kde není polepsění, tam není pokání.
Což by ti pomohlo tv prsa se bití a hřtich své

oplačávati, kdybys se jich nechtěl varovati? Takým způsobem nesmíš se s Bohem, aniž uklevis svědomí svému, než když zatvrdíš srdce své a vyhlázdíš takřka svědomí své na způsob dlabičky, který také zem dříve vykopává a pak tvrdé kameny do ní klade. Domníváš-li se, že snad hojnou almužnou od hříchů a trestů jeho se vykoupiš — jsi na omylu. Almuzna jest ovšem dobrá věc, a máš-li jí z čeho dáti, jsi k tomu bez toho povinen; ale almužna ti sama o sobě bez polepšení života do nebe nepomůže; neboť Pán Bůh nedá se penězi uplatiti. Mnohých ostrovců psát aneb i soudce dá se snad někdy uplatiti, umírní ortel; Pán Bůh ale nedá se u žádným způsobem omámiti. S tímto spravedlivým soudcem, který nehledí na osobu lidskou, můžeš se jenom pravým pokáním smířiti. Zbřeštil-liš tedy a chceš-li do nebe přijíti, čím hojně ovoce pokání (Luk. 3, 8).

Na levo od hrobu velikého Rajicnka Stancea na hřbitově La Trappském odpočívá opat Augustin Lestranges († 16. julia 1827) a na pravo opat Josef Maria Herceulin († 13. junia 1855).

Nyní žije ve veliké La Trappě pod opatem Timotheem Grnyém asi 30 kněží a 90 bratří laiků, kteří podle národnosti jsou z větších částí Francouzi a Italiani. Dne 9. května 1861 zemřel tam kněz Trappista Laurenc Aberer, němec ze Strassburku. Muž ten žil v La Trappě 45 let. Byl velmi pštný život Trappisté vedou a jaký denní pořádek zachovávali, vypravoval jsem čtenářům již při popisování

Kláštera Delenberského, (Wiz díl I. kap. 2.).
 Podívno jest, že v uasten: požitbarském věku
 přece jenom přišň řád: Trappistů nejvíce
 údu čítá. Podávám tuto soupis klášterů té-
 hož řádu a spolu i zemi a diocésu, kdež se na-
 cházejí, jakož i počet jejich údu, pokud mně
 známý jsou.

La grande Trappe ve Francii v diocésu
 Szezské čítá 121 údu; Melleray, takéž ve
 Francii v diocésu Montské 131; Belle fontaine
 ve Francii v diocésu Agerské 90; Aiguebelle
 ve Francii v diocésu Valenceké 171; Bré-
 quebee ve Francii v diocésu Coutanceké 63;
 Mont-Melleray v Irsku 85; Mont St. Ber-
 nard v Anglicku v diocésu Leicesterské 62; Chi-
 mabeus ve Francii v diocésu Wannenské 64;
 Stadoueli v Alžírsku v Africe 114; Gelbste-
 máni v Americe v diocésu Louivillské 57;
 Nouvelle-Melleray v Americe v diocésu Du-
 buqueské 56; Coutgombaud ve Francii v dio-
 césu Bourgeské 52; Les Neiges ve Francii v
 diocésu Bivierské 60; Le desert ve Francii
 v diocésu Tulliské 57; Le Dombes ve Fran-
 cii v diocésu Belleyké 42; Mont des olives
 (Delenberg) v Nafsu v diocésu Strasburské 110.

Meznámý jest mi počet údu následujících
 trappistických klášterů: Westmali v Belgii, dio-
 césu Lovanské; La Trappe St. Benoit v dio-
 césu Lutiské; La Trappe de S. Joseph de Chi-
 may v diocésu Tournayské; Ste Sixt v diocésu
 Brugeské a mnoha jiných. —

Abg ruffat čtenátové se přemědčili, že i
 slabó potolent ženská k tomuto přišnému životu

se 'obhoblává, pobáváme; zde i soupis několika klášterů Trappistů a počet jejich: Notre-Dame de Garde ve Francii v diocese Angerské 97 údu; Notre-Dame de Vaisse ve Francii v diocese Valencešské 150; La cour pétral ve Francii v diocese Chartreské 70; Blagnac ve Francii v diocese Tulúšské 81; Espira ve Francii v diocese Perpignanské 80 údu. —

Návrativše se do Seezu jeli jsme následujícího dne přes Mans do Chartresu. Ve wagoně seděly s námi dvě dámy, které o kráse a znamenitosti Francie a Itálie vespolet velmi hořlivě rozmlouvaly; jedna vychvalovala tuto, druhá onu zemi. Řekly: toto rozmlouvání již dosti dlouho trvalo; pravila jedna: *«Le Rém jest přece krásné město! načej druhá jako pravá furie odvětila: Je trouve tout ce, qui n'est pas français, detestable»* (dle mého dánnění jest všechno, co není francouzské odháně), a ten papež — doložila dále — nedá se ani z Říma odpraviti, sedl tam jako přiklížený! Nevím tu které národnosti tato šibetová páma patřila; zdála se ale býti francouzskou; poněvadž jenom Francii a co francouzské jest, vychvalovala. Ze ale tato dáma velmi opovážlivá a hloupá byla, to již milý čtenáři již uhodli. Oslice se neopováží na klarinet pískati, ani kráva na basu hráti, poněvadž koitu nerozumí; a hle! stará panička, která kožimou smrdí, opovážuje se o věcech rozmlouvati, kterým tak dobře rozumí jako oslice klarinetu. Papež prý se nedá z Říma odpraviti, a sedl tam jako přiklížený! jaká to moudrost z úst ženy, která by měla ve

shromážděných (v církvi) mlčeti; nebo nedopouští se jí mluvití (1. Kor. 14, 34). Žalo tato báma opovážil se nynějšího času také mnohý osel na klarinet pískati. Znáš milý čtenáči snad nějakého osvočeného písaře, který ačkoliv z milosrdenství profesorů jenom několik škol proběhl, přece tak velmi učeným se stal, že wo-
 strowané boty, krásné pantalony, westu, límeč, kabát a klobouk dle nejnowější módy nosí, tak žebý jeho obraz do Patiszkého modního žurnálu co wzor dáti se mohl. Ty bržtíš tohoto pána proto za velmi učeného, že brejle na nosu má a také cigary koukati umí. Začne-li ť tobě proti papeži, církvi, duchowenstwu, swátostem a podobným věcem mluwiti, hle! ta otwíráš jako ži-
 žnivoš kapr ústa swá, nasloncháš mu s napnutou pozorností, a jako wyschlá země dešť, tak táhneš w sebe učení jeho a myslíš snad a něm: „jako přikwalý wydá řeči moudrosti své“ (Sir. 39, 9).
 A hle! přece se podobá oslu, který na klarinet píská, a kdybys se mu mohl do hlavy podíwati, našel bys, že w ní místo zdrawého mozku se-
 laninu má. Podobné věci proti náboženství, kterým tě takowš písař, aneb nějaký wysloužilý woják, jenž snad trochu swěta proběhl a od jiných položen w náboženství bankrot udělal, aneb kterýkoliv oswočenec učí, čteš snad také w nowinách a myslíš, že wšse co tiffěno, jest také prawdon. Nowináti jsou nezřídla — lháči. Paptř jest trpělivý a nechá na sebe každou lež tiffuouti. Nowináti píffou a wydáwají nowiny za peníze a neberou to wždy s prawdou na wlas, wykapsují odbíratele a podobají se powětrnáku,

Který se na onu stranu otáčí, odhub pticházil voltr. Bláznovného uluwent, které sw. Pawel (1. Efeř. 5, 4) křesťandim zakazuje, nalezněš w nowinách mnoho. Medrž a nečti nowiny, we kterých se proti twému sw. náboženstwu a proti wšsemu co s ním souwisi, pišse; činiš-li to, jsi nepřítilem své wlastní dušse. Co Spasitel twój, Ježíš Kristus učil, budiž tobě prawdou; neboť nebe a země pominou, ale jeho slowa nepominou. Poněwadž wice špatných než dobrých lidí na swětě jest, pišsou nowináři, aby swój peněžitý zisk nalezli, wice podle chuti špatných, a pokazili swět již tak že

Uptimnosti, lásky, wtrny
 Ani jiskra neboutná;
 Nyni jen panuje podvod,
 Rozbroj, hana poloutná.
 Kdo s toho, ten s toho,
 Měchť málo, nebo mnoho,
 Myslí, že je dobře tak,
 Tak, zatím naopak.

Doraziwše do Chartresu (wyslow: Šatre) wšdělí jsme velikou škodu, kterou tam krupobítí před několika dny bylo nadelalo. Jenom w budowách 1 nádraží železné dráhy patkicích bylo 800 a w jedné fabrice 2000 okenních tabul potlučeno. Byly to prawé žně pro sklenáke. Tak má jeden zisk ze škody druhého: tak to musí býti, poněwadž jeden člověk druhého potřebuje a bez něho ani býti nemůže. Jest to zajisté moudré zřizení, že jeden druhému buď duchowitím

aneb tělesným způsobem sloužiti musí. Naslou-
chal jsem jednomu fiakrowi, který se stěžoval na
špatný vůhďelek kůl: Já bych všem lidem nohy
utal, aby jezdití museli. Má-li tedy fiakr uží-
teľ z toho, kdýž lidé bez noh jsouce jezdití mu-
sejt, měli i sklenáři w Chartresu po onom kru-
pobití pravé hody. Byl to pro ně den, který
jim učinil Pán; protož radowali a wese-
lili se.

Město Chartres asi 20.000 obywatelů či-
tající leží na řece Eure (wysl. Der) a pozů-
stává ze dvou oddělení, z nichžto wětší a starší
na pahrbku se rozprostírá. Jest-li pravdivé
ústní podání, které u tamějšího lidu koluje,
sahá státi tohoto města skoro až do času potop-
y světa (remonte son antiquité jusque
dans les temps fort voisins da déluge),
což asi tak zní, jako kdýbych já twrdil, že po-
cházm ze prastarého rodu šlechtického, který dávno
před Noemem panował a jehož šlechtický diplom
tím zachován byl, že ho náš komorník, kterého
Noe do archy přijmouti nechtěl, mezi zuby wzal
a s ním šťastně potopu přeploul. Sisto jest,
že město Chartres za času Římanů Autricum
aneb také civitas Carnutum slulo. Má bewět
bran; nad každou z nich nalezá se obraz P.
Marie, patronky města. Jiné ústné podání
praví, že katedrálňý chrám w Chartresu wy-
staven byl na místě, kde stával pohanský chrám
Druidůw, zasvěcený panně, která porodí (vir-
gini pariturae). Buď si jať buď, jistou věcí
se zdá býti, že r. 1020 tento chrám zhořel a
že na jeho místě ob biskupa Fulberta, aneb jať

jint tvorbi, ob sm. Trmona nynější katedrálň
chrám vystaven byl.

Podívejme se poněkud na tento gotický
chrám, který ve světě málo má sobě rovných.
Jeho čtyry vysoké věže, z nichžto bohužel jenom
jedna dostavena jest, vynášejí se k nebi, a jeho
krásné portály mají mnoho soch světců a svě-
tic Božích. Obširné popísání tohoto chrámu
naplnilo by mnoho knih. Vystaven jest ve
spůsobu kříže a má v délce 200 a v šířce 75
můstných kroků. Ohromné sloupy, z nichžto každých
dole 15 kroků v objemu má, dělí ho na tři
lobě; presbyterium ale, ve kterém okolo hlavního
oltáře sloupy ve dvou řadách stojí, má 5 lobí.
Dvacíti velikými a 48 malými okny padá denní
světlo do chrámu. Výborné jsou staré malby
na skle, jež ve všech oknách viděti. Což ti
ale, milý čtenáři, i sebe obširnější popísání to-
ho to chrámu pomůže, když ho newidíš? Slo-
wátný Alban Stolz dobře praví: „Čepe jest,
jednu dobrou knihu desetkrát přečísti, nežli deset
knih jednou.“ Nápodobně pravím i já, žeby
tobě jediné podívání se na překrásný katedrálň
chrám v Chartresu více pomohlo, než desatero
popísání jeho. Zde plati: Pojď a viz! Nad
hlavním oltářem stojí velká, z bílého mramoru
kararského zhotovená socha, představující P. Ma-
rii, jak ji andělé do nebe nesou (assumptio
B. M. V.) Jeden kněz byl tak lafšav a uká-
zal nám v relikviáři stříbrem, zlatem a draho-
tami skvostně ozdobeném částku štátu blahosla-
vené P. Marie. Má se za to, že tato relikvie
od císaře Karla Velikého sem darována byla.

Velmi krásný jest w tomto chrámě také oltář Marianský, který ze dřeva ve slohu gotickém shotoven a mnohými sřihlými věžkami ozdoben jest. Před sebou neposkvorné Panny host světlo w osmi stříbrných, pozlacených lampách a na 7mi korunných swicnách. Mezi mnohým křivím, jímž oltář tento okrášlen byl, poutala na se přede vším pozornost mou veliká kytká, sestavená ze samých lilij, jejichž líbeznu vůni daleko cítiti bylo. Podle slova z písně Salomounovy: „Já jsem jako květ polní a lilium w údolích. Jako lilium mezi trutí, tak jest přitělně má mezi dcerami“ (2, 1—2), přirovnávají swatí otcové neposkvornou P. Marii s lilijí vůni líbeznu vydávající. Měl by se zajisté každý člověk liliji podobati. Jako toto kvítko rádo w údolích roste, kde si ho málo kdo všimá, nápodobně žije w pravdě bohabojný člověk rád w údolích pouzřenosti, samoty a chudoby, a vzdaluje se hluku hřivněho světa. Dřebaš i rád o samotě žije, přece líbezna vůně ctivosti jeho daleko se rozšívuje. Lilium jest obrazem pouzřenosti a panenství čistoty jako jest růže obrazem lásky. Blaze člověku, který sobě kytku z těchto dvou ctivosti vzdělal a ji pilně chová.

Čiwa z rána wstává,
 Kvítí ohledává,
 An tu s dřevem na zemi
 Lilije žít s růžemi.

U nich anděl strážce
 Přívuje je w lásce,

Bítérkem je omítvá,
 Rosou s nebe zalívá.

Tak ta kvítka spolu
 Kvetla w rájském dołu,
 Dokad byla s láskou host
 U člověka newinnost. (Suffil).

Navštívili jsme také podzemní chrám (l'eglise souterraine), který se pod presbyteriem nachází. Chrám ten jest dosti tmavý, poněvadž do něho denní světlo jako do slepa jenom malými okénky vniká. Jeho kapličky vedou jméno svatých, kterým buď zasvěceny jsou aneb kteří w nich odpočívají, t. p. Josef Fulbert, Jan, Ivo, Anna, Magdalena, Martin, Klement, Mikuláš, Diviš atd. Věstí část těchto kapel mají i ostatky a w kaple sv. Mikuláše nachází se prastará kamenná rakva sv. Katerisa, biskupa Chartreského, který zemřel r. 557.

Tento svatý, kterého Francouzové Saint-Caltry (Sén-Caltry) nazývají, narodil se w Chartresu ze znamenité rodiny a významenal se již w mládosti své velikou ctností. Dnemocněw jednou až na smrt byl od zbožného biskupa Leobina svatým olejem pomazán a uzdraven. Leobin mu předpověděl, že bude jeho nástupcem w biskupském úřadě, což se i stalo.

W Chartresu se také cti sv. mučnicka Raunus, rozený Říman; staw se knězem, odebral se do Francie, kdež w Chartresu wtru Zejssse Krista kázal a w 5tém století od newěřících i unučen byl.

We čtvrtém století narodil se v Chartresu sv. Romer. Byl ve všech ctnostech vychován stal se knězem v též městě. Několik let na to odteknuv se zcela světa odebral se do lesa blíže Perche, kdež co poustevník svatý život vedl. Pověst o jeho svatosti brzy se roznesla; i připojilo se k němu mnoho mužův žádajících, aby jim byl vůdcem na cestě do konalosti. Tak povstal klášter, za jehož opata zvolen byl sv. Romer. Jeden velmi bohatý ale těžce nemocný muž poslal sv. Romerovi velikou sumu peněz s tím úmyslem, aby světec za jeho uzdravení k Bohu se modlil. Zdá se, že tento boháč bohatství své nespravedlivým způsobem si nashromáždil. Sv. Romer poznav to ihned, poslal tuto sumu boháči nazpět a vzhlázel mu, že se Bůh penězi uplatiti nedá. Sv. Romer zemřel roku 394.

Máš-li milý čtenáči nějaké jmění, kterého jsi snad nespravedlivým způsobem vyhodil, neočekávej od Boha odpustění svých hříchů, pokud cizou věc nenavrátíš. Něco nepravým způsobem sobě přivlastniti a z toho almužnu dávat, není dovoleno. Což jsi svému bližnímu vzal aneb oč jsi ho ošidil, musíš mu dle možnosti navrátiti; jinak ani modlitbou neb jinými dobrými skutky odpustění svých hříchů nedojdeš. Ušlóbils-li bližnímu svému pomlouváním a na cti utrhaním, jsi pominen jemu jeho čest a dobré jméno navrátiti. Uč se od sv. Romera, že náhrada musí jíti před almužnou. —

Město Chartres bylo rodištěm svaté Monnegondy, kterou Bůh zvláštním způsobem ku

své službě povolal. Tato svěřice žila v manželství, v němžto dvě dcery porodila, které byly jedinou její radostí. Poněvadž je ale až přelíš milovala, chtěl Bůh srdce její tím k sobě obrátiti, že dcery její ze světa povolal. Brzká smrt jejich přivedla Monegondu do takového zármutku, že žádné lidské potěšení nebylo s to, aby matku upokojilo. Tak jí připravil Bůh, že napotom svou radost jediné v něm hledala. S dovolením svého manžela vystavěla sobě Monegonda celu, ve které co poustevnice velmi pšitný život vedla. Modlitba, rozjímání a půst byly takřka jejím nezdevějším chlebem. Když se byla pověst o svatosti jejího života daleko a široko roznesla a lid se k ní se všech stran hrnul, odebrala se do Touru, aby si tam u chrámu sv. Martina nějaké tiché místo vyhledala a pod ochranu svěřice tohoto se odemzdala. Vypravuje se, že činila tam mnoho zážraků, které ale pro velikou svou pokoru vždy sv. Martinu připišovala. Zde také založila klášter pro osoby ženského pohlaví, v němžto život svůj svatě dokončila r. 570. Od sv. Monegondy můžeme se, milý čtenáři, mnohé užitečné věci naučiti. Je otcové a matky děti své milují, jest něco zcela přirozeného; neboť může-li matka na dítě své zapomenouti? Ale hřššné jest, když rodičové děti své s přelíšnou láskou milují t. j. více nežli Boha. Pán Ježíš pravil: „Kdo miluje syna aneb dceru více nežli mne, není mne hoden“ (Mat. 10, 37). Břhvajť matky, které děti své s opičť láskou milují, všelijaké nezpřisoby a nemrawy na nich trpí, jich málo aneb nikdy

netrestají a během tím je ve zřázu uvádějí. Zať Bůh učinil sv. Monegondě, činitvá nežitka až podnes. Odnímá takové zaslíbené matce jejího bůžka t. j. dítě, aby srdce její k sobě obrátil. — Sv. Monegonda nečinila nic bez dovolení svého manžela; nápodobně nemá žádná křesťanská manželka něco důležitého bez dovolení svého manžela činiti; jeho má ve všech slusných a nehyšných věcech poslušna a jemu ve všem poddána býti.

Mezi slavné biskupy v Chartreju počítati dlužno i sv. Bertharia. Pocházel z Rima a přišel do Chartresu, kde od biskupa Bapula na kněžství posvěcen byl. Král Klotár II. povolil ho za svého kaplana a později za biskupa v též městě. Bertharius byl jedním z nejznamenitějších biskupů svého času. Vypravuje se o něm, že vynaložil velikou péči, aby odstranil bídu, která následkem války v jeho diecése povstala. Zemřel svatě r. 623.

R. 1029 došl v Chartresu život svůj biskup Fulbert, muž to velmi učený a bohabojný. Mnogo bych ti milý čtenáři o něm vypravovati mohl; chci ale jenom podotknouti, že z veliké pokory a poníženosti těžký úřad biskupský dluho na se vzíti nechtěl, k čemuž vsíl konečně od sv. Odilona, opata Kluniackého*) denuncen byl. Později chtěl úřad tento opět složit; jak veliký boj ho to stálo, že to skutečně neudělal, vysvětlá z následující krásné modlitby jeho: „Bože, Stvořiteli, můj živote a má jediná

*) Vzpomíná Kluniácký životník v díle I. kap. 7.

nádhje! Dej mně tvou radu a i spolu sllu, bych se jí spravovati mohl to nejistotě, ve které se nacházím. Vojím se, že jsem nehoden, biskupem býti a že co biskup svému stádu mce na sílodu nežli k užitku budu. Rád bych složil úřad tento a posloupil ho tím, kteří hodnější a k plnění jeho povinnosti schopnější jsou. Povázím-li ale s druhé strany, že Ty ó Pane, vyzdvihujes se země nuzného a z bláta povyššujes chudého, tu myslím, že Ty's Bože můj, i mne k tomuto úřadu povolal a neosměluji se ho opustiti, ačkoliv se nehodným cítím. Ty, ó Bože, víš co Tobě přijemno a lidu tvému užitečno jest. Dznámíš mi vůli svou a dej mně sílu, abych jí také vyplnil.“

Jako biskup Fulbert máš i ty, milý čtenáři, když do nějakého stavu vstoupiti, nějaký úřad na se vzíti aneb vůbec něco důležitého činiti chceš, dtkve Pána Boha o dar osvěcené rozumu prositi; neboť on jest, kterých přisobí i chtějí i vykonájí podle dobré vůle své (k Filip. 2, 13). Všše začnej s Pánem Bohem, od kterého každý dobrý a dokonalý dar pochází, a zajisté vše se tobě podati. —

Jiný znamenitý biskup to Chartresu byl sv. Ivo († 1115). Tento zbožný a horlivý muž kral neohroženě krále Filipa I., který zapudil svou manželku žil s Bertradou, chotí hraběte z Anjou-a, který tehdaž ještě na živu byl. Poněvadž sv. Ivo tohoto chlipného krále, jako kdyfi sv. Jan Křtitel Herodesa z cizoložství kral, byl od něho ukrutně pronásle-

wán. Ivo ale pravil, že si nechá raději žer-
now na hrdlo pověsiti a do hlubokosti mořské
se vhoditi, nežli by cizoložství toto trpěl.

Z toho se můžeš milý čtenáři naučiti, že
pod žádnou podmínkou dovoleno není, tu hříchů
svoliti. Abo te hříchů svoluje aneb hříchů schwa-
luje, stává se ho účastným.

Naměstívil jsem v Chartresu také chrámů
sv. Aniana a sv. Petra; oba mají mnoho slou-
pů a krásných maleb na skle. Sv. Anian
(francouzsky: Aignan) byl, jak se za to má,
pátým biskupem v Chartresu. Kaple sv. Sa-
rolima ve chrámě sv. Petra má malou sochu
představující jakéhos světce ve kněžském černém
oděvu a s berlou v ruce. Má to býti, jak nám ře-
čeno bylo, sv. Marcul (Saint-Marcoule), jehož
jméno a život mně zcela neznámý jsou.

XXXXV.

Do Paříže. Brno nedaleko Jerusaléma. Wodowod. Hôtel de l' Europe. Chrámny: Notre dame de Laurette, sw. Eugenie, sw. Wincencia ; Pauly, sw. Eustachia. Les Halles. Chrámny Notre dame des victoires, s. Germain l' Auxerrois (wyslow: S^tn-Ěermén l' Šserroa). Sw. kapla. La Morque. Notre dame de Paris.

Abyby lastawý čtenáť podle blouhé posud popisowané cesty soubil, že z Wídně do Paříže musí býti welmi daleko, bylby zajisté nemálo na omylu. Z Wídně do Paříže může cestujcí, je-li nejkratší cestou, za dwačráte 24 hodin doraziti. Jelikož ale dle francouzského přislowí: „tout chemin va à Rome“ každá cesta do Říma webe, může se také do Paříže po wšech cestách přijíti. My jsme si owšem trochu zajeli; neboť naše cestowání z Wídně přes Španělsko do Paříže podobalo se asi cestě z Brna přes Prahu do Wídně. Abo w zeměpisu wědomosti má, wí owšem, co míním s tímto přirownáním; kdo jich ale nemá, tomu se powebe jako jedné zbožné statence, o které čtenáťm něco wyprawowati dci. R. 1866 wylezl jsem w jižním Štyrsku na wysoký kopec, na němžto stojí památný hrad

Niegersburl. Tam se mne tážala zbožná sta-
tenka, odkud jsem. Z Brna — odpovídám.
Pro Pána Boha! — zvolala žena s podivným
— tedy až z Brna jste my pane? Z tak da-
leka? Wždyť z Brna není již daleko do Jeru-
saléma. Vy jste již zajisté w Jerusalemě byl.
Dovšsem — odpověděl jsem . . Wždyť jsem si
to hned myslala; neboť z Brna do Jerusalema
nemáte daleko. Musel jsem zbožné ženě o Je-
rusalemě a sw. zemi wyprawowati. Mnohý čte-
nák podobá se snad této ženě a myslí, že nej-
kratší cesta z Wídně do Paříže vede — přes
Španělsko. Nikoliv; my jsme se dlouho ton-
lali, než jsme z Wídně do hlavního města Fran-
cie ptijeli.

Bylo okolo třetí hodiny popolední, když
jme město Chartres opustili. U stanice Main-
tenonu widěli jsme ruiny velikého wodowodu
(aqueduct), který za času krále Ludwika čtr-
náctého wystaven byl a který nemálo na pamět
uwábí welkolepé římské wodowody, jež w Itálii
widěti. Zdá se, že za starých časů lidé wice
wody pili, jinak by nebyli tak dlouhé a nákladné
wodowody stawěti. Nynějšího času ale slýchá-
wáme, že i w krajínách, které dobrou wodu w
hojnosti mají, mnohý manžel k manželce říká:

Nestarej se ženo má,
Kde je pivo tu jsem já,
Nestarej se ženo má,
Kde mne najdeš.
Kde je pivo sklenice,
Tam je taky mé srdce;

Neřtorej se ženo má,
Tam mne najdeš!

Mnohý pijál bojt se wobu jako wztelký pes a ptece nepochází wobnatelnost z wobu, nýbrž z piva, kofalky a podobných nápojů. Dojeli jsme na stanici Bellevue (krásná wýhlídka). Městečko toto zaslubuje w pravdě jmeno své; neboť se tam skutečně zrakům našim objevila welmi krásná wýhlídka. Dole w hlubokém a welmi širolém údolí rozprostíralo se před námi na způsob welikánského jezera hlavní město Francie — Paříž. W pravdě čarokrásný to pohled! Doraziwše do Paříže a wzawše sobě fiakra jeli jsme do hostince „hôtel de l' Europe“ zwaného a asi we středu města ležícího. Tam jsme se ubytowali. Swětnice, we které jsem já přebýwal, měla mnoho nákadl pro mně zcela zbytečného. Tři wýsoká zrcadla byla w ní na stěnách tak postawena, že jsem se w nich současně ze tří stran widěl; kdybych byl měl ptirozené wlohy k marnivosti a strojivosti, mohl jsem je tam zdokonaliti. W zrcadlích těch četl jsem toliko napomenutí, abych si oděw ob cesty welmi zaprášený wylartáčowati dal. Kdybych byl měl wlohy k lenivosti, mohl jsem je we své swětnici také zdokonaliti. Tři čerweným aksamitem potažené lenossky (fauteuil), tolikéž podobných sedadel, postel, hodiny, nádoby s kwitím, dwa stoly, čerwené čalouny na podlaze a u oken — srdce mé, což pať si žádáš wíce? A tato swětnice stála každenně jenom — 6 franků (přes 2 zl. stříbra). Mám naproti přebýwa l

krejčt; ale tabule jeho s nápisem: „A. Dusau-
toy Tailleur de S. M. l' Empereur“ nám
oznamovala, že není obyčejným krejčtím, nýbrž
„císarštým“ krejčtím. Nedaleko hostince stojí ono pa-
mátné divadlo, kde Orsini svými bombami císate
Napoleona III. na věčnost odpraviti chtěl, a zcela
na blízku byl hraběcí aneb knížecí palác, s je-
hožto balkonu dělalo se boji na ulici několik
dobře vykrmených a zahálčivých lokajův. Každý
z nich mohl říci:

Já nic nedělám,
Přece se dobře mám,
Já nic nedělám,
Dobře se mám.

Bobotknouti slušně, že jsem v Paříži dva-
krát byl a sice r. 1861 a r. 1867, když se
tam všeobecná výstava (l' exposition uni-
verselle) konala. R. 1867 cestoval jsem do
Paříže s op. Františkem Rlinger-em, doktorem
a profesorem bohovědy pastorálně na vyšších
školách Štýrsko-Gradeckých. Tehdáž jsme pře-
bývali v hospodě paní Sanglierové, ve které
se nám též dobře vedlo. Hostinec tento rádi
cestujícím doporučujeme, podávajíce za tou pří-
činou úplnou adresu jeho: Pension bourgeoise
tenue par M^{me} Sanglier 30, Rue de
l'Ouest 30 à Paris près St. Sulpice et le Lu-
xembourg. Pension et chambres meublées.
Co jsme v Paříži krásného viděli, mluvíme zde
čtenářům svým oznamiti.

Paříž jest dle velikosti po Londýně druhým městem v Evropě, má více než jeden milion 200.000 obyvatelův, asi 100 náměstí, půl druhého tisíce ulic, 45 far a mnoho kapel. Středem města teče od východu k západu široká řeka Seina, přes kterou asi 30 kamenných mostů vede a na jeřmžto hřbetě i veliké koráby a parní lodě semotam jezditi vidíš. Mohl bych čtenářům ubati jména několik mostů, ale to by jich snad nezajímalo; dci jim tedy jen tci, že jeden most sluje: pont d' Austerlitz (most Slavkovský), na památku bitvy, která u Slavkova na Moravě r. 1805 švedena byla. Velmi krásné jsou tak zvané Boulevards (vysl. Bulvár) t. j. stromotabin obsazené veřejné procházky, které rozličná jména mají t. p. Boulevard de Magenta, de Sebastopol, des Italiens, de Saint-Denys, des Capucins atd. První a nejhlavnější ulice, která se takta středem města táhne a nejživější jest, sluje: Rue de Rivoli. Každý cestující má oči své na něco zvláštního obrácené; jeden popisuje divadla, druhý mravův a způsobův národů, třetí něco jiného a čtvrtý to aneš ono. Kdo mně může za zlé pokládati, že já jakožto kněz přede vším na chrámy, kláštery a swatě, na církevní život a podobné věci zřetel svůj jsem obracel. Znamenatli již čtenákové, že jsem posud tyto a podobné věci obštrněji popisoval; dciť tedy také pti popisování Paříže s chrámy začti.

Nawštmili jsme chrám Notre dame de Laurette (Matky Boží Lauretanské) zvaný, nad jehož portalem tento nápis se nachází: Beatae

Mariae Virgini Lauretanae (bless. Panně Marii Lauretanské). Etoven jest ve slohu basiliky; má 32 sloupů; plafoneb čili strop jeho jest bokaté pozlacen. Král Rudolf Filip dal chrám tento podle basiliky sw. Bonifacia w Michowě obnowiti. Z zde jsem widěl ministranty, kteří w červeném obleku swém jako kardinálowé vypadali.

Chrámsw. Eugenie, který nynější císařowna Eugenie wystawěti dala, podobá se nemálo židovské škole a mohl by snad i za diwablo sloužiti. Na vrchu má široké na 32 útlých železných sloupech spočítavjící chodby a okna s malbou na skle; chrám ten učinil na mne nelibý dojem. Na proti němu stojí konservatorium (přístowna hudební) t. j. školy, w nichžto se rozličným hudebním předmětem vyučuje.

Basilika sw. Wincencia z Pauly má 44 sloupy a nad hlavním oltářem velmi krásné malby na obmítce. Wřborné jsou její obrazy představující sw. Frantiska Saleského, Alžbětu, Jana Křestitele, Martina, Klotilbu, Karla Boromejského, Diwisse a jiné. Je Páříž sw. Wincenci zvláštní chrám zasvětil, jest wěc zcela slusná; neboť světec tento strávil nejwětší část života swého w tomto městě; tam zpusobil nejwice dobrého a tam také swatě zemřel dne 27. sept. 1660.

Seben z nejkrásnějších chrámů w Páříži jest gotický chrám sw. Eustachia mající 6 lodí, mnoho sloupů a nad portalem dvě kulatá okna s wřbornou malbou na skle. Wystaven byl r. 1532. Na jeho místě stávala swatě Unejce

zasvěcená kaplička, kterou nábožný rybář Jan Mais vystavěti dal. Muž tento uložil sobě zvláštní desátel; z každého losse ryb, který prodal, obětoval Pánu Bohu jeden haltř (un denier), a když byl tímto způsobem dostatečnou sumu nashromáždil, dal vystaviti nadzminěnou kaplu, ze které později povstal veliký chrám sv. Eustachia. Zednání tohoto zbožného rybáře se ti rozmilý čtenáři jistě líbí, a zdaliž bys ho nemohl nějakým způsobem následovati? Jsi snad obchodníkem, kupcem, kmešníkem; prodáváš to neb ono a vyběláš sobě mnohý groš. Nebylo by chvalitebno, kdybys i ty — nechci říci z každého losse aneb centnýče — nhrž z každého desátého losse, centnýče atd. Pánu Bohu takový haltř obětoval a jej buď chudému daroval aneb k nějakému dobrému účelu ustanovil? Kdybys ze svého vybělku každý týden jenom jeden krejcar obložil a jej činným dobrých skutků Pánu Bohu obětoval, zajisté bys sobě získal velikou zásluhu. Zdá se ti, že jedna kapka vody nerovná mnoho, což ale také, že ze mnoha kapek bývá úrodný běs. Zdá se, že rosné krupěje, kterou na bylině spatkuješ, bylině té mnoho neprospěje, a hle, dostává-li bylina takovou krupěji každou noc, bývá jí k nemalému prospěchu. Daruješ-li Pánu Bohu v každý týden jenom krejcar, čini to za rož již přes půl zlatého, z kterého sumy chudý člověk po celý den žiti může. Mnohý boháč vynakládá část majetku svého na dobré skutky; čini-li to s dobrým úmyslem, má z toho zásluhu u Pána Boha. Když ale ten, jenž sám nuzný jest, nějakou almužnu poskytuje, má almužna

tato, byl sebe nepatrnější byla, velikou cenu u Boha. Byl známo, že Pan Ježíš chválil ženu, wdowu chudobnou, která uwrhla jenom dwa ha-
litke do pokladnice; pravil zajisté ke swým uče-
níkům: Amen, pravím wám, že tato chudá
wdowa více uwrhla, než wšickni, kteří metali
do pokladnice. Nebo wšickni z toho, co jim
zbýwalo, uetali: ale tato uwrhla ze swé chudoby
wšedko, co měla, wšedku žiwnost swou (Mar.
12, 43—44). — Chrám sw. Eustachia, jehož
přiwodním zakladatelem byl chudý rybák Mais,
má mnoho krásných obrazůw na obmítce od
Mignarda malovaných, t. p. křest a obřezání Š.
Ježíše, zasnoubení Adama s Ewou a Josefa s
pannou Marit a jiné. Kaply téhož chrámu mají
mnoho ostatkůw swatých a swětic Božích, t. p. Anežky,
Cecilie, Moniky, Eustachia, Rudmily, Wincencia
z Pauly, Alfonsa Rignoriho, Petra Exorcisty,
Magdaleny atd. Mnohá bratřstwa, t. p. šťastné
smrti a sedmibolestné Š. Marie, mají w tomto
chrámě swé zvláštní oltáře a pokladnice. U brány
téhož chrámu, jakož i wšec wšech chrámůch
w Paříži, sedí muž, který wcházejícím a wychá-
zejícím podává aspergil; proto sluje „donneur
de l'eau benite“ (podawač swěcené wody).
Zvláštním nápisem zakázáno jest (il est interdit),
bráti s sebou do chrámu psy, kofe, balsčky a
jiné tam nepřináležející věci. Nebylo by na
šťobu, kdyby i w chrámech nassich velikých
měst podobný zákaz platil; neboť mnohý chrám
podobá se w tomto ohledu nikoliv domu mod-
litby nýbrž pelešsi lotrowské.

Na náměstí blíž chrámu sw. Eustachia

nacházejí se tak zvané „les halles des marchandises“ (le hall de marchandises) aneb zkráceně „les halles“; jestli to budova několik poschodí vysoká a ze železa stavená, máje v šířce 230 a v šířce 165 krokův. V ní se prodává maso, ryby, zeleniny a jiné věci, jichžto tu připravování pokrmů potřebl jest. Les halles jsou tedy místa, kde všecko dobré, čehož ústa žádají, lze obdržeti, kde ale také velkých kříd a veliká nečistota panuje. Co zelný trh (Strautmarkt) pro Brno, to jsou „les halles“ pro Batiž. Rybářky Batižské jsou světoznámé pro svou nezdvořilost; slovo francouzské: „poissonnière“ (myslov: poasonyer=prodáváčka ryb) znamená totiž, co: osoba nezdvořilá, hrubá. Procházeje se v „les Halles“ v Batiži a nasloucheje tam hroznému křiku nezdvořilých žen, upamatoval jsem se na zelný trh v Brně, kde mnohé prodáváčky zelenin, vajec, mléka, másla a podobných věcí buď jako kartuziánky pěstné mlčení zachovávaly, buď tak zdvořilé řeči mluvily, že by si člověk požádný rád uffi začpal, aby řeči těch neslyšel. Mohl bych zde promluvíti slovíčko o zdvořilosti; ale bojím se. Již moudrý Salomoun pravil: „Řepe jest vybleti v zemi pusté, než se ženou svěrlivou a zlobivou“ (přisl: 21, 19); dci míti pokoj s celým světem, tedy i se zdvořilými bázlemi na zelném trhu.

Nawšttivili jsme chrám „Notre dame des victoires“ (mysl: notre dām de wiktoar), kterých obzvláště od ctitelů Marianských velmi často nawšttěmowan bývá. Tam stojí na pra-

vém pobočném oltáři divotvorná socha P. Marie. Socha ta zhotovena jest z bílého mramoru a představuje neposkvrněnou pannu a Pana Ježíše s korunami na hlavách. Nad oltářem šestí svícny a mnohým krotkým ozdobeném stojí slova: „Cordimmaculato B. M. Virg.“ (neposkvrněnému srdci blahosl. Panny Marie). Na pravo viděti obraz představující „nanebevzetí P. Marie“ a na levo obraz neposkvrněné Panny Marie. Před tímto oltářem, ve kterém tělo sv. panny a mučnice Aurelie odpočívá, hoří ustavičně světlo ve mnohých lampách a na svícnech. Není snad v Paříži druhého chrámu, který by od nábožných obojitého pohledu tak pilně navštěvován byl, jako chrám tento. V každou půl hodiny slouží se u nadzmi-něného oltáře P. Marie mše sv. a po celých den kličtva tam nábožné duše modlíce se. Nebývají to ale jen lidé chudí, nýbrž i lidé ze vznešených rodů, páni a paničky. Byl jsem až k slzám pohnut, vida, jak nábožné duše ty berou útočiště své k panně Marii a jakou úctou jí vzdávají.

Ó Maria! nebes růže!
 Které ústo dosti může
 Vychvátil tvou sličnotu?
 Před tebou se slunce skrývá,
 Battic na tě uzardívá
 We zbledlém se leskotu. (Suffil.)

Šest set svíček zpotřebuje se každodenně v tomto chrámě. Před svrchu zmíněným oltářem

Ř. Marie pochován jest zbožný farář Desgenettes (myslivo: Deženet), horlivý to ctitel Marianství a zakladatel bratrstva nejsvětějšího srdce Ř. Marie. Na orodování neposkvrněné panny Marie událo se v tomto chrámě již mnohé obraceni hříšníků, mnohé divy a zázraky; mnohá prosba tam již vyslyšena byla. Důkazem toho jsou nescíslné mramorové tabulky, jimiž stěny chrámovné od stropu až dolů pteplněny jsou a na kterých zlatými literami udáno jest, komu a v jakých potřebách p. Maria zde pomohla. Dpsal jsem si nápisy mnohých tabulek; uvedu z nich zde aspoň některé do slova:

Une mère et sa fille pour plusieurs grâces obtenues offrent à Marie l'hommage de leur reconnaissance. P. B. et L. B.
19. Mars 1855.

(Matka a její dcera vzdávají Marii díky za mnohé milosti, jichž nabýly. Ř. B. a L. B.
dne 19. března 1855).

Reconnaissance pour moi, invocation pour nous. 2. Juin 1859. E. P.

(3 mé strany díky a pro nás orodování).

A Marie notre divine protectrice 15. Mai 1857. L. L.

(Marii, naší Božské ochránitelkyni).

Jeden z nejstarších chrámů v Paříži jest chrám Saint-Germain l'Auxerrois (mysl. Svatý Žermen lošeroa). Má se za to, že byl od krále

Ghilbeberta I. založen a sw. Wincenci zasvěcen; od r. 885 webe jmeno sw. Germana. Na jeho krásném portálu widěti podobu šesti swatých, jenž stojí na opicích a pitvorách majíce ve středu swém P. Marii, nade kteroužto se vznášejí postavy andělů. Chrám do třetě stavený má 5 lodí a okna s výbornou malbou na skle. Krásné rezbářské dílo na hlavním jeho oltáři zhotovil German Pilon; krásné obrazy představující sw. Germana biskupa a sw. mučeníka Wincencia maloval Filip de Champagne. Výborný jest také obraz sw. Jakuba od slavného Le-Brun'a malovaný. V Mariánské kapli téhož chrámu widěti lze též mnoho motivních tabulek, na nichž zaznamenáno, že i zde mnohá modlitba vyslyšena byla. Právě klečela milosrdná sestra před jedním obrazem P. Marie; její nábožná modlitba učinila na uňe hluboký dojem. Zeliž pravá modlitba pozůstává v pozdvižení myšli k Bohu, zdálo se mi, že tato sestra jenom dle těla na zemi byla, kdežto duch její u Boha přebýval. Mimo kapli Mariánskou má chrám ten ještě mnohé jiné kapli, které velmi krásně na obítkce malovány jsou. Jedna kaple sluje chapelle de Rostaing, poněvadž od rodiny téhož jména založena byla. Do pokladnice, opatřeně napsím: Offrandes pour le denier de Saint-Pierre (dary pro swato-Peterský hátek) dávali nábožní věřící hojně dary. Ve presbyteriu stály dvě basy, jimižto zpěv chorální doprovázen bývá.

Nejbožovalejším stavením ve slohu gotickým jest tak zwaná „swatá kaple“ (la sainte chapelle) (mysl. la sént šapel) nacházející se

w palácu soudním (palais de la justice) (vysl. palé de la justice). Založená a vystavená na rozkaz krále Rudolfa svatého r. 1245, obdržela své jméno ob posvátné trnové koruny Božského Epasitele, kteroužto jmenovaný král i s mnoha jinými svatými ostatky w ní uschovati dal. Štíhlé sloupy, vysoká okna s výbornou malbou na skle, směle stavené klenutí na modro malované a hvězdami zaopatřené, hojnost zlata na oltářích a na vosselikém tamějším nářadí — to vše obrací na se pozornost w plné míře. Posvátná trnová koruna, která se před časem nad hlavním oltářem kaply nacházela, jest nyní w katedrálém chrámě Matky Boží. Svata kapla měla drubdy dosti velikých kříž, sshotovený ze dřeva onoho kříže, na němž Pán Ježíš umřel; newt se, jakým způsobem se tato sv. relikwie ztratila. Podívali jsme se také do soudního palácu, w němžto se právě světoznámý proces „Miré“ odděval. Přisežní soudcové, majíce černé, na způsob taláru sshotovené kabáty a na hlavách afsamitové čepičky, vypadali jako pastoremé. W pobzemním oddělení palácu soudného užívá se památný žalář královny Marie Antoinetty, dcery rakouské císařovny Marie Terese, a čoti krále Rudolfa XVI. Sať známo, byla nešťastná králová tato w Paříži dne 16. Oktobru 1793 od revolucionáři newinně usmrčena. —

Navštívil jsem také domeček „La Morque“ (vysl. La Mort) zwaný; stojí na pravém břehu řeky Seine a jest místem w pravdě hrůzoplňným. Kdo se zastelil, utopil, otrávil

neb jakýmkoliv způsobem z tohoto světa odpravil, anebo snad nějakou nešťastnou náhodou o život přišel, bývá, není-li známo, kdo byl, do tohoto domečku přenesen. Zde bývá mrtvola jeho položena na prkna, aby od ošolo jdoucích oknem viděna býti mohla. Řdoby z obličejů, ze šatů, aneb z jiných u mrtvolů se nacházejících věcí zemřelého poznal, povinen jest, jméno jeho úřadu oznámiti. V domečku Morque může 12 mrtvol na pobívanou vystaveno býti. Hrůzoplňný to pohled na mrtvolů těchto nešťastníků! Gotwa uplyne den, co by ve velikém městě Paříži hrozný hřích samovraždy spáchán nebyl. Sobě samému život vzíti jest zajisté jeden z nejhroznějších hříchů. Samovraždou připravuje se člověk nejen o život časný, nýbrž také o život věčný, jestto smrtelným hříchem posvětněm na jiný svět odchází, a nemoha se již na tento svět navrátiti, sám sebe zbavuje příležitosti, by odpustěním svého hřichu dosáhnouti mohl. Proto bývá pohled na mrtvolu samovraždělníka tak hrozný. A ptece se můžeme i zde nelaskavým a nespravedlivým posuzováním proběssiti. Častokráte bývá člověk, jenž sám sebe o život připravuje, v okamžent svého činu duchovně nemocným, tak že jako horečkou zapálen ani není, co podniká. Co ale člověk, jehož rozum a svobodná vůle takofka vázány jsou, v tomto stavu čini, nepřipočítá se mu tak těžce, lečby se byl sám k. p. opilstvem do tohoto stavu uwebl. Protož také sv. církew s takovými lidmi, kteří se ve stavu pomatenosti o život přivedli, tak přísně nejednává, jako se samovraždělníky, nýbrž

domoluje, by se za ně konaly modlitby, a aby s církevními obřady pochováni byli. Mimo to může snad některý samovrah ještě v okamžent, když jeho duše od těla se odlučuje, dokonaleu křtoft nad hřtichem svým wzbuditi. Samowražda ale, jenž se páchá při zdramém rozumu, s rozvážením a s rozmyslem, jest hřtichem, který jisté do pekla vede.

Na ostromě řeky Seine stojí katedrální chrám „Notre dame“. Má se za to, že na jeho místě stával před časů chrám pohanskému hlavntmu bohu Jovišši zasvěcený. Na kamenu roku 1711 zde vykopaném wyryt jest následující nápis:

Tib. Caesare Aug. Jovi. optum. Maxsumo
Romano Nautae Parisiaci publice posu-
erunt.

t. j. Za času císaře Tiberia Augusta postavili pomník tento plawcomé patřící nejdobrotivějšímu a nejwznessenějšímu Jovišši Římskému.

Chrám Matky Boží jest gotické stavení mající 65 sáhů (toises) zdělt, 24 šířtí a 17 wšší. Na jeho popřední straně widěti sochy 28 králůw, mezi nimiž socha krále Filipa Augusta poslední jest. Jeho dvě 34 sáhů wysoké, bohužel nedokoučené věže, z nichžto krásná wyhlídka na město se rozprostírá, mají sedm zwonů. Welmi krásný jest jeho oltár, wystawený na útraty krále Ludwika XIII. a jeho syna Ludwika Welikého. Oltár ten wzdělán jest z mramoru egyptského a ozdoben postawami cheru-

binůw. Zcela na vrchu widěti dwa anděly a pod nimi kříž, u jehož paty P. Maria sedí, majíc mrtvého Ježíše na lůně svém. Na pravo a na lewo od oltáře jsou jini dwa andělowé, klanějící se welebné swátosti. Wšechny tyto sochy jsou z téhož mramoru sřhotoweny. Mohl bych zde popsatí mnohé krásné sochy a obrazy, jichžto chrám Matky Boží má weliké množstwi; než chci zde jen podotknouti, že na jeho prvních pilířcích u hlavní brany nacházely se před wynalezemím křehčistkářství železné truhly, kteréž brewiáti na křižcích přimázanými naplněny byly. Poněwadž tehdaž stávalo jenom psaných brewiátků a tyto za drahé peníze se kupowaly, chodíwali chudí křesťané každodenně několikráte do tohoto chrámu a modlíwali se tam brewiát. Nyní to mají owšem pohodlněji, že každý brewiát w komůrce své modliti se může. W pokladnici chrámové ukazowali nám mnohé ostatky a drahocenné věci L. p. prst sw. Jana Křestitele a lebku sw. Filipa apostola. Widěti jsme tam také mnohé zlaté a stříbrné křiže, kalichy, monstrance, messní roucha a onu památnou kulku, kteroužto arcibiskup Batiszký, Monsignor d'Alfre, r. 1848 na barikádách zastřelen byl, an právě revolucionáře tu položil napomínal. Mezi monstrancemi se mně nejvíce líbila malá monstrance s mnohými gotickými wěžkami. Monstranci tu chrámu tomu darowal sw. Rudolf, král francouzský. Co se messních rouchů týče, jsou snad nejznamenitější ná sledujcí: bílé roucho se zlatými barwami, jež na sobě měl papež Pius při korunowání císaře Napoleona I. a jehož se od té doby wíce neu-

živoalo; černé messní roucho, kteréž král Rudolf Filip ku pohřbu Napoleona I. zhotoviti dal; velmi skvostný žlutý ornát, jehož se jenom při takových církevních slavnostech užívá, jimžto císařský aneb královský dvůr přítomen bývá; nápodobně krásný a skvostný jest i černý ornát. Ku každému z těchto ornátů patří 4 dalmatiky a 16 pluvialů. Velikou cenu má také pláštěk, jež císař Napoleon I. při korunování na sobě měl; jestli z červeného aksamitu zhotoven a zlatem štěbě ozdoben.

Za hlavním oltářem nachází se v kaple pozoruhodný z bílého mramoru zhotovený pomník vévody z Saxe-Coburgu. Vévoda vstává z rakve; u jeho hlavy stojí smrt a u nohou anděl, který ho k životu budí. Z manželku jeho zde viděti, ona s podivným na z mrtvých vstání manžela svého patří. Všechny tyto postavy zhotoveny jsou z mramoru. Neměly-li se, byl Saxe-Coburg vyslancem u dvora císaře Josefa II. Nevěděl jsem ještě pomníku, který by tak hluboký smysl do sebe měl, jako tento. Smrt u hlavy vévody stojí s připomíná slova: „Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, osten tvůj?“ (1. Kor. 15, 55) - t. j. po zmrtvých vstání bude dobyté vítězství nad smrtí, jenž nebude více mti moci nad těly vzkrísšenými a oslavenými (3s. 25, 8 — Os. 13, 14). Anděl u nohou stojí uvádí na mysl ony anděly, které posle Ježíše Kristus, aby s troubou a hlasem velikým shromáždili vymolené jeho ode čtyř větrů, od končin nebes až do končin jejich (Mat. 24, 31). Slovem: hrobovní pomník tento připomíná bu-

douci naše z mrtvých vstání, o kterém nás ujišťuje Kristus Pán těmito slovy: „Přichází hodina, ve kteroužto vsični, kteří ve hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i přijdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu“ (Jan 5, 28—29). Z toho můžeš milý čtenáři souditi, jak přebážený melionočný den to bude, když při z mrtvých vstání vsični dobří křesťané své děti, své rodiče, manžely, bratry, příbuzné a přátely opět živé, zdravé a všech bolestí a trápení zbarvené naleznou. Na této zemi se ustavičně oplakávají umírající a zemřelí, poněvadž v každém okamžení lidé umírají; čím hlubší jest ale nyní naše bolesti a slzy, tím jasnější a radostnější bude den z mrtvých vstání a společného opět se shledání. Tato radost bude trvati na věky. To ale ovšem platí jen o těch, kteří v křesťanské lásce a v milosti Boží žili a zemřeli; neboť kteří zle činili, přijdou na vzkříšení — soudu.

XXXXVI.

Hôtel de Cluny a znamenitosti jeho. Sv. Aëtus (Laetus). Pantheon. Sv. Genovefa. Chrám sv. Štěpána na hoře (S. Etienne du mont). Sorbonna (La Sorbonne). Palác Anrenburský. Chrám sv. Sulpicia (Saint Sulpice). Semináře.

W kapitole VII. dílu I. cestopisu tohoto popisovali jsme slavný klášter benediktinský Klugny (Cluniacum). Klášter tento míval w Paříži dům vystavený r. 1505 od Jakuba d'Amboise (wysl. d'Amboas), opata Klugniackého. R. 1720 koupila vláda francouzská dům ten a založila w něm muzeum pod jmenem: hôtel de Cluny. Mohl bych zde podati obšírný popis starých znamenitých věcí, které se w tomto muzeu nacházejí; mámť před sebou dosti silnou knihu: Musée des Thermes*) et de l'hôtel de Cluny, w které všedň znamenitosti muzea toho popsány jsou. Poněwadž ale při popisování cesty své přede vším na věci náboženství se tklající ohled беру, uvedu zde jen ony znamenitosti hôtelu Kluniackého, které se na nábo-

*) Má se za to, že hôtel de Cluny stojí na místě bývalých lázní (thermes) Dioclecianových.

ženství potahují. V museu tom chovají se římské oltáře, které od marinátů (mořských plavců) Řakůských za času císaře Tiberia pohanskému bohu Jovissi vystaveny a r. 1711 při kopání pod kůrem chrámu Notre damskeho nalezeny byly. Nápis kamena k oltářům těmto se vztahující podali jsme v kapitole předeslé při popisování chrámu Matky Boží.

Že oltáře ty starý jsou, již z toho souditi lze, že císař Tiberius r. 37 letopisu křesťanského umřel.

Kamenná klopentka (benitier en pierre) z 12tého století, nalezená při kopání v ulici Konstantinské na onom místě, kde stával starý chrám sv. Marciala. — Kámen jedné z abatissé kláštera Montmartreskeho z 13. století. — Obraz z hlavoucho oltáře kaply sv. Germana, malován r. 1259 Petrem Wuesfenkurtem. — Dvojité kamenné kříž z 15. století představující na jedné straně Ježíše Krista na kříži a na druhé Pannu Marii s Ježíškem. — Vyždavení andělské — vypuklá práce (bas relief) z bílého mramoru ze 16. století. — Rozsudek krále Salomouna, vypuklá práce z bílého mramoru z téhož století. — Královna ze Sáby kládoucí dary své u trůnu krále Salomouna — podobná práce. — Podstavec kříže z bílého mramoru ze 16. století, mající co vypuklou práci vyždavení andělské, narození Christa Pána a klanění se Jemu. — Korunování P. Marie — vypuklá práce z alabastru ze 16. století. Panna Maria, jižto Bůh Otec a Bůh Syn korunují; spočívá na křídlech cherubinových; okolo ní řady andělův. — Sv.

Worssila, pozdravení andělské, tři králové kla-
nějící se Pánu Ježíšsi, hora Kalwarská, políbení
Zidášsomo, Kristus Pán le sloupu přivázaný a
bičovaný, položen jeho do hrobu, jeho z mrt-
vých vstání, sw. Trojice, P. Marie ve své
slávě — jsou vzhorná díla vypuště práce z
alabastru pocházející ze 14. století.

Co vzhorná řezbářská díla ze kterých má
musem toto mimo mnohá jiná: Obraz ze 14.
století, pocházející z kláštera Kluniackého a před-
stavující rozličné případy z umučení Páně.
Veliký obraz z kláštera Ewernbornského blíž
Lutichu (Liege) v Belgii; flamňanské dílo z 15.
století. — Matka sedmiboletná — dílo z 15.
století. — Sw. archanděl Michal, co zvlášťitel
nad ďáblem; toto sestavení kterýchých soch po-
chází ze století patnáctého.

Pozoruhoden jest také oltátní obraz „Le
Credo en action“ (vycházející vřiv ve skutek
umedené) pocházející z kláštera sw. Řikiera (Saint
Riquier) a mající letopočet 1587. Obraz
tento má čtvero oddělení, na nichžto vycházející
vřiv ve vypuště práci takto sestaveno se na-
chází: První oddělení má za předmět tyto tři
články:

Credo in unum Deum, factorem coeli
et terrae; Et in Jesum Christum, qui prop-
ter nos descendit de coelis; Et incarnatus
est ex Maria Virgine et homo factus est

t. j. Větm v jednoho Boha, stvořitele
nebes i země. A v Ježíše Krista, který pro
nás s nebe sestoupil a z Marie Panny se vtělil
a člověkem stal.

Druhé oddělení představuje tyto články:

Crucifixus sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas Et. ascendit in coelum sedet ad dexteram patris.

t. j. Ukřižován umřel pod Pontským Pilátem, trpěl a pohřben byl, a vstal třetího dne podle písma a vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce.

Předmět třetího oddělení jsou tyto články:

Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos: Et in Spiritum Sanctum, qui ex patre filioque procedit; Qui locutus est per Prophetas

t. j. A opět přijde slavně soudit živých a mrtvých; a v Duchu svatého, který z otce a syna pochází, který mluvil skrze proroky.

Čtvrté oddělení představuje tyto články:

Unum baptisma in remissionem peccatorum; Expecto resurrectionem mortuorum; Et vitam venturi saeculi. — 1587.

t. j. Jeden křest na odpustění hříchů, očelávám z mrtvých vstání zemřelých a život věčný.

Pozoruhoden co tezbátská práce jest malý oltář, představující Ježíše Krista a Otce věčného. Bůh Otec a Bůh Syn představují se na něm sedící mezi serafíny; Bůh Syn má pravou ruku pozdvíženu, jako by žehnal a levou má položenu na knihu svatého evangelia. K čemu tento oltář sloužil, udáno jest na jeho zadní straně veršů ve starofrancouzské řeči, jejichžto obsah jest v pravdě pohnutlivý; zní takto:

„Et luy feut donnée l'an 1592, au moys de decembre p. ses freres et seur et a couste XVIII. L. Je prie a tous ceuls et celles qⁱ y prendront devo^{on} ce gardent de la gaster et prie po^r moy et po^r ceuls qⁱ me l'ont donée. Ser Perette Dobray.

t. j. a on (tento oltát) ji byl darowáu r. 1592 w městci profinci od jejich bratrů a od sestry a stál 18 R(ire?). Prostim wšech, jenž u něho swou pobožnost lonati budou, aby se warowali jej poruffiti, a aby se modlili za mne a za wšechny, jenž mi ho darowali. Sestra Perette Dobray.

Museum hôtel de Cluny má také welmi krásné wěci hotowené ze slonowé kosti; uwáďíme zde ž nich jenom některé: Sořta představujíc P. Marii s dítětem Ježíšem. — Ž 10. století. Panna korunowaná, ana sedí majíc w lůnu swém Ježíška, který, jakoby žehnal, ruku prawou pozdwiženu drží. — Biskupská berla ze 14. století. Na jedné straně jejt spatkuje se Panna Maria a dítě Ježíš mezi anděly a na druhé Kristus Pán na křži mezi Marit a Janem.

Modlitebnice (oratoire) wéwodkyň Bur-gundských t. j. obraz zhotowený ze slonowé kosti; wypuřká práce, představujíc umučení Páně a život sw. Jana Křestitele; obraz tento jejt práce ze 14. století, a pochází ž wyzdwiženě kartouzy Dijonské. *)

*) W archivou města Dijonu, které jsme popsali w Kap. 3. a 4. dílu I., nachází se ještě účet, ž něhož wyřtwitá, že Kartuziani obraz tento za 500 litrů koupili (r. 1392 neb 1393) od Berthelota Feliota, mládeuce urozeného (pážete) u dworu wéwodky Filipa Smělého.

Velmi bohatý jest hôtel de Cluny v malbách na síle pocházejících z věšší části z 15. a 16. století. Někteří těchto obrazů představují život sv. Léta (Laetus, Saint-Lié), o němžto tuto něco vypravovati chceme.

Sv. Létus pocházel z vesnice Savinsu a narodil se z chudých ale velmi zbožných rodičů. Jeho otec, jmenem Lerrin byl tkalcem; matka jeho nazývala se Egea. Létus byl v útlém věku svým velmi nábožný a tichý; modlival se dnem i nocí a káral nezdvořilé druhy své z chyb jejich, což ale těmto nemilé bylo. Jako Josef egyptský od bratří svých nenáviděn, do cisterny vhozen a pak ismaelitickým kupcům prodán byl, tak ustanovili i nadzminění druhové, že se nad Létem pomstí, ano že jej usmrtní. Postavše ho u studánky v údolí Savinském chtěli se ho zmocniti; ale Létus vytrh se z rukou jejich utekl ke dvěma stromům jilmovým, jež stály na blízké hoře a vylezl na jeden z nich. Zbožní chlapci podsekali sekerami strom, s něhož Létus dolů na kámen padl; poněvadž ale ještě mrtew nebyl, ulali mu modlitbu se za nepřátely své — hlavu. To se stalo dne 2. Julia 1169. Na památném místě tohoto mučnictví vystavena byla kapla, ve které, jak se vypravuje, až podnes onen kámen s vytlačenými stopami rukou a hlavy svatého pacholka viděti lze. Vypravuje se dále, že mladý tento mučenník ulatou svou hlavu do rukou vzal a že ji nesl dalekě kus cesty až do chrámu sv. Diviše, patrona Savinských. Brány chrámu toho otevřely prý se samy od sebe, jakoby mučenník

slavně přijmouti chtěly.*) Život a smrt tohoto sv. Řeta jest v hôtelu de Cluny na obrazích na skle malovaných viděti.

Velmi bohatým jest hôtel de Cluny na starobylých věcech, jichžto se užívá při službách Božích a při rozličných církevních obřadech. Tam se k. p. nachází: biskupská čepice v 15. století z hedbávu zhotovená a drazé pozlacená; messní roucha (chasubles) z 15. a 16. století; stoly, manipule, oltářní prostradka, antipendia, svícny z mědi, reliquiáře, kalichy a mnoho jiných starých a památných věcí. Krásné jsou také nápisy na mnohých z těchto věcí se nacházející. Jest tam k. p. stará železná gotická lampa z Itálie pocházející (ze 16. století), a na ní nápis: *Servo e me consumo altri* (sloužím a trávím sama sebe k vůli jiným). Lampa aneb svíčka sama sebe trávící a při tom jiným sloužící jest obrazem horlivého duchovního pastýře, který jiným slouží, a když toho třeba, i život svůj pro spasení duší jejich obětuje. Na staré cínové sošnice (Salzstücken) pocházející ze 14. století stojí tento latinský nápis:

Cum sis in mensa,
Primo de paupere pensa,
Cum pascis eum,
Pascis amice Deum.

t. j. Pštiteli, jsi-li u stolu, pamatuj přede vším na chudého; co číns čubému, číns samému Bohu.

*) Divíme se ovšem nad záradem tímto; víme ale, že také světcu zmíněný sv. Diviš. býv umučen, nčato hlavní svou 2000 krotů daleko nesl. (vide Brev. Rom. 9. Octob.).

Bozoruhodny jsou také ostatky kněžského roucha (vêtement sacerdotal) z 12 století; bylo r. 1853 v Bayonně v hrobě jednoho biskupa nalezeno. — Museum v Kluniaku chová také starý ruský kříž s nápisem:

Croix de l'église Saint Wladimir de Sebastopol envoyée de Crimée et donnée au musée par son Excellence le Marechal duc de Malakoff 1855.

t. j. Kříž z chrámu sv. Wladimira v Sebastopolu, poslán z Krymu a darován museu od Jeho excellence maršálka vévody z Malakoffu 1855.

Popisavše alespoň poněkud znamenitosti, které jsme v museu kluniackém viděli, chceme v popisování Paříže dále pokračovati. Podívejmež se především na chrám zvaný Pantheon (všem bohům). Nad portálem jeho nachází se nápis: Aux grands hommes la patrie reconnaissante (velkým mužům věčná vlásta). Jmeno „Pantheon“ obdržel chrám ten, že staven jest na způsob jednoho bývajícího chrámu v Římě, který původně od pohanů všem bohům zasvěcen byl. V předšlém století pochováli revoluční Francouzové zločinné neznabohy a ukrutný Rousseau-a a Voltaira a jiné v tomto chrámě a zasvětili jim ho takto. Císař Napoleon I. ale dal kosti těchto neznabohy z chrámu odstraniti, by v něm opět služby Boží konány býti mohly. Původně zde stával chrám, jenž vystaven byl r. 499 od krále Alodwiga na prosbu sv. panny Genovefy a sv. biskupa Remigia ke cti ss. Petra a Pavla. Při něm měli až do

12. století kanovníci klášter, ve kterém se r. 1147 což památného přihodilo. Papež Eugen III. přišel totiž do Paříže a chtěl v téniž chrámě u přítomnosti krále Ludvíka VII. mši svatou sloužiti. Mezi jeho služebníky a mezi sloužiteli kláštera povstala jakási rozepke, ano strhla se i bitka, při které nejenom služebníci papežovi, nýbrž i sám král Ludvík, jenž hádajci se smířiti chtěl, od služebníků kanovníků vchrašť dostal (adeo ut ad pugnas res processerit et non solum Pontificis ministri sed etiam rex Ludovicus, qui illos compescere voluit, & Canonicorum famulis verberatus sit)*). Papež a král nad tím nemálo rozhorleni přikázali, aby kanovníci klášter opustili a jej tehleutím z kláštera sv. Martina s přímým des champs odvezdali. Později převzali klášter ten kanovníci od sv. Viktora, jejichžto prvotím opatem Dbon se stal. R. 1148 obdrželo toto opatství jakož i při něm nacházejci se chrám názem sv. panny Genovesy, jejížto kosti od r. 514 pod oltářem kůru obpočtwaly.

Chrám sv. Genovesy aneb „Panthéon“ jak ho nynější Pařížané nazývají, hodil by se dle stavby své dobře za chrám pohanský. Má velikou předstni, uvnitř 126 sloupů a vysokou směle stavenou kupolu (báni); prostřední jeho lož jest o pět stupňů nižší, nežli dvě loži postranné. Řebky se z něho odstranily oltáře, mohl by i za divadlo sloužiti; kůru a varhan w něm není.

*) Nouvelle description de la France Tom. II. Partie L pag: 409.

Zdá se, že za času revoluce byly kosti sv. Genowesy přeneseny do jiného chrámu, o kterém brzo mluvíti budeme; neboť v Pantheonu nacházejí se na jednom oltáři jen některé z jejich sv. ostatků. Již za starých časů požítvala tato sv. panna u obyvatelů města Paříže, jejichžto patronkou jest, veliké úcty, a až podnes bývá ve chrámě Pantheonu v každou hodinu mnoho nábožných věřících, jenž u ostatků svätice modlitby své konávají. Viděti tam také na stěnách mnoho mramorových votivních tabulek, jejichžto nápisy jsou důkazem, že zde mnohá modlitba vyslyšena byla. Uvedu z nich alespoň některé došlovně:

Sainte Geneviève nous a exaucé II. Janvier 1860. L. B. E. A.

(Sv. Genowesa nás vyslyšela. Dne 2. ledna 1860. L. B. E. A.)

J'ai prié Ste Geneviève pour la maladie de ma fille, elle m'a exaucé. Aout 1861
C. M.

(Prosil jsem sv. Genowesu v čas nemoci své dcery, ona mne vyslyšela. Aug. 1861. C. M.)

J'ai invoqué Ste Geneviève pendant un incendie, elle m'a exaucée. Le 28. Octob. 1859. J. J.

(Vzhovála jsem sv. Genowesu v čas požáru a vyslyšela mne.)

Již jsem ti milý čtenáři častokrátě sv. Genowesu jmenoval a tážes se snad, kdo tato svätice byla. Nebude od místa, podám-li zde krátký životopis její.

Sw. Genowefa narodila se r. 422 w Nanterre nedaleko Patize. Byla afi 7letá, když sw. German, biskup Auxerrskh a sw. Lupus, biskup Trojes'skh, konajice cestu do Anglicka do Nanterry ptijeli. Mezi množstwem lidu, jenž zde na swaté biskupy čekal, aby od nich sw. požehnání obdržel, nacházela se i Genowefa s rodiči swými. Sw. German povolal jí k sobě a předpověděl z wnutru Božho rodičům jejím, že bude velikou před Bohem a že příkladem swým mnohé na cestu ctnosti obrátí. J tážal se Genowefy, zdali se chce Ježíšsi Kristu zcela wěnowati. J odpověděla, že si toho žádá, z celého srdce; ná to jí zavedl sw. biskup do kostela a wložiw jí ruku na hlavu zehnal jí a modlil se nad ní.

Zawolaw jí přistihho dne opět se jí tážal, zdali ještě wí, co byla wčera Bohu ptislibila. Ano, odvětila Genowefa a doložila: Doufám, že to také pomocí milosti Boží a wassich modliteb w skutku vyplním. Sw. German pohlednuw na zem spatil měděnou medalii, na nížto kříž wypoobobněn byl; zdwihnuw jí dal jí Genowefě s napomenutím, aby jí na krku nosila. Na to doložil tato památná slowa: Netrp, aby krk aneb prsty twé zlatem, stříbrem aneb drahoctamy ozdobeny byly; neboť budeš-li milowati sebe menšsi šperk tohoto swěta, ztratíš korunu sláwy nebeské.

Medlouho po odjezdu těchto dwou sw. biskupů šla matka Genowefina do kostela a ptikázala dceruffce, aby zůstala doma. Zbožná Genowefa byla by s ní také ráda šla, žádala jí tedy o dowolent; ale matka se nad žádostí tou roz-

horlila a dala dceti polček. Matka neměla tu-
řím důležitě příčinu, za kterou dceti své narossi-
ment chrámu zakazovala; proto ji Bůh ihned
potrestal; ztratila totiž zrak a zůstala slepou
škoro po dvě leta. Upamatovalsi se na před-
pověď sv. Germana a pohnuta byvši křostí,
kázala matka Genovesě, aby přinesla ze studně
wody a aby jí požehnala sv. křížem. Když se to
bylo stalo, umyla si matka svěcenou wodou oči,
a opět prohlédnula.

Po smrti svých rodičů odebrala se Geno-
wesa do Baskie, přijala z ruky tamějšího biskupa
řeholnou roušku a wedla velmi přísný w prav-
dě swatý život. Od patnáctého roku věku
svého jidávala jenom dwačrátě za týden, w ne-
děli a we čtvrtek; jidlem jejím byl chléb, boby,
vařené zeleniny, a jediným nápojem jí byla —
woda. Tak přísný život wedla až do 50tého
roku státi svého, kdež na příkaz biskupa i trochu
mléka a ryb jidávala, aby příliš tuhým postem
neustodila zdraví svému. W modlitbě bývala
takowou horlivosťou a wroucností naplněna, že
místo, kde klečovala, bývalo hojnými slzami
smáčeno.

Slowo sv. apostola Pawla: „Wšichni, kdo
chtějí pobožně žiti w Kristu Ježíši, pro-
tívenství trpěti budou“ (2. Tim. 3, 12), mělo
se i na sv. Genovesě vyplniti. Mnozí měli
ještě pobožnost za pokrystí a za powěru a pro-
následowali jí wšelijakým způsobem. Genowesa
se ale za neptátely a protivníky své modlila.

Když byl Attila, král diwočích Hunů;
který sám sebe „metlou Boží“ nazýwal, již mnohé

národy sobě podmanil, táhl s velikým vojskem k Patlzi. Obyvatelé tohoto města, jsouce strachem a hrůzou naplněni, chtěli již z města utéci; Genowefa ale je napomínala, aby se modlitbou, postem a pravým pokáním s Bohem smířili, a předpověděla, že Attila městu neublíží. Mnozí ji vyhlásili za klamavou prorokyni, a hle! předpověď její se vyplnila. Pověst o svatosti života této panny se tak daleko rozšířila, že i sv. Simeon Stylites (na sloupu čili sloupník), jenž tehdyž ve vzdálené Asii žil, jejím modlitbám se odporoučel. Tato sv. panna Genowefa, která od Boha mnohými zážraky jal za živa tak i po smrti oslawena byla, zemřela na začátku šestého století. —

Mohl bych tě milý čtenáři zde ponaučiti, jal i ty dle příkladu sv. Genowefy v modlitbě a v zachovávaní postu horlivým býti, jal i ty pro spravedlnost rád protivensství trpěti a za nepřátely své se modliti máš; mohl bych ti zde ještě jiná dobrá ponaučení dáti, ale zanechám toho, jesto ti ještě mnohé zajímavé věci vypravovati míním. Slavný spisovatel Alban Stolz přirovnává se k zlatníku, poněvadž v legendě své životy svatých a světic Božích, kteří jako zlato před ním leželi, v krásný wěvec spletl.*) Já se zase podobám ležníkovu, který nemaje státi na jednom místě ducha čtenářů rozličnými věcmi zaneprázdnňuje. Tu jej potvzbužují, tam rohučují, jinde zase obveselují. Jistě zbožný rolník,

*) *Legende oder der christliche Sternhimmel von Alban Stolz S. 209.* Z tohoto výborného díla jsem při tomto cestopisu mnohé myšlenky použil.

grâce obtenue dans une position désespérée
21. Juin 1859. J. B. et M. B.

(Věčné díky sv. Genovefě od celé rodiny
za obdrženu milost v zoufanlivém postavení).

Na jiné tabulce čteme:

J'ai beaucoup souffert, versé bien des
larmes! J'ai prié avec foi, me suis resignée
et Dieu m'a benie et exaucée. Le 1. Janv.
1860 M. M. M. D.

(Mnoho jsem trpěla a mnoho slz vyplila.
Modlila jsem se s důvěrou a s odovzdáním a
Bůh mne požehnal a vyslyšel. 1. ledna 1860).

V tomto chrámě jsou pochováni slavní
mužové, z nichžto aspoň následující uvedi m-
ní: Blasius Pasquale († 19. Aug. 1662),
spisovatel díla: Idées chretiennes (křesťanské
myšlenky); Eustach le Secur, vřbovní mláď;
Antonín le Maitre, slavný řečník; Jan Ra-
cine, básník; Petr Petit, lékař a básník; Josef
Bitton Tournesort, lékař a slavný bilinník
(Botaniker).

Nedaleko chrámu Pantheonu a chrámu sv.
Štěpána stojí Sorbonna (la Sorbonne), vysoké
to školy Pařížské (uniwersita). Zakladatelem
Sorbonny byl r. 1252 jistý Robert Sorbon,
od kteréhož i jméno své obdržely. Právě se, že
muž tento celé své jmění obětoval na založení
těchto vysokých škol, které od sv. Ludvíka, krále
francouzského a později od kardinála Richelieua
(vysl. Risseliea) stědře nadány byly. Latinský
nápis praví, že nynější budova Sorbonny a na-
cházející se při ní chrám od těchto kardinála vy-
staveny byly r. 1642.

Wysoké školy Sorbon'ské slynnly za starodávna a slynou podnes velikou slávou. Mnoho znamenitých učenců obdrželo již na nich vzdělání svoje. R. 1644 byl na nich jmenován mistrem svobodných umění a mudrcův (*maître-ès-arts*) svrchu zmíněný Armand Bouthillier Rancé, zakladatel řádu Trappistův, jenž se 1654 doktorem v bohosloví stal. Slyšme co se mu při jeho zkouškách přihodilo. Jeden z profesorův mučil jej zbytečně mnohými otázkami. Rancé se hájil a činěné mu námitky vyvracel. Když tento boj již dlouho trval, povstal přítomný věmoda z Montbazou, místopřítel v Paříži a přítel rodiny Rancéovy, an těmito učenými hádkami již unaven byl, a pravil k Rancéovi: „*Contra verbosos verbis ne dimices ultra*“ (s haštetlicmi nebojuj dále slovy; při tom držel hůl svoji v ruce, a zdálo se, jakoby k němu byl chtěl říci: Tu máš hůl, vyprástej mu. —

Nedaleko Sorbonny stojí krásný a veliký palác Luxemburský, v němž se nachází velmi bohatá obrazárna (*Bilbergallerie*). Jeden z nejvohobornějších obrazů, jež tam viděti, představuje ukrutníka krmožtžnivého Robespiera († 28. Julia 1794), an právě mužům a ženám ortel smrti ohlašuje; obraz, ten malován jest od Müllera. Velká a krásná jest při tom paláci zahrada veřejná, do nížto každému vstoupiti wolno. Do zahrady této chodíval jsem často ráte, když jsem za času svého druhého pobytu v Paříži r. 1867 nedaleko ní v hospodě paní Sanglierové přebýval. Tehdáž jsem také často ráte chodil do chrámu sv. Sulpicia (*Saint-Sulpice*).

Tento chrám, jenž na dosti velikém náměstí stojí, má dvě věže a předstř se sloupy. Na jeho místě stávala za starých časů malá kapla, vystavená pro služebníky opatství sw. Germana (Saint-Germain des prè); nynější chrám sw. Sulpicia pochází z r. 1655. Nacházející se při něm fara jest jedna z největších w Paříži, neboť čítá přes 40,000 duší; k vedení správy duchovní ustanoweno jest při ní 17 kněží.*) Chrám má tři lodi a po stranách mnoho kapel. Praveno mi bylo, že w tomto chrámě konávají se služby Boží s velikou pobožností, (le service s'y fait avec beaucoup d'edification), což jsem také w skutku našel. Obcowal jsem w něm hlavním službám Božím t. j. slavné mši swaté, při které nejenom kněží nýbrž i většci příkladnou pobožnost jevili. Velmi mnoho z lidu většeho přijímali uejšvětější swátost oltářní, a byli to lidé z většci části z vyšších stavů. Widěl jsem také dlouhé řady chlapcůw a děvčat wedených školními bratry (frères d'école) a wychowatelkyněmi do chrámu tohoto ku slyšení mše swaté. W Paříži bývají školní děti w každý den nebělní a swáteční od učitelůw a učitelkyní do kostela wedeny, což se bohužel w městech jiných zemi obyčejně nestává. Mnozí rodičové a učitelové dbají málo o to, zda-li dítě jejich již w mladosti své křesťanskému životu přitopká a služby Boží nawšštěwuje. Ne nadarmo pravil Boží Spasitel: „Nechte malíčkůch přijíti ke

*) Jsou fary w Paříži, které čítají až přes 50,000 duší; fara Saint-Piere de Montmartre má přes 55,000 duší.

mně“, a Báh přikázal andělským svým, aby jich
ostřihali na cestách jejich. Dítě nábožně ve
chrámě se modlí, jak pohnutlivý to pohled!
Jaká to radost pro anděle strážce! Obzvláště
ve chrámě anděl

W srdce dítě mladá
Pohlád s nebe klade,
Duffi medem kojí,
Hod jí Boží stroj.

Rdyž se dítě modlí
W slasti při něm problí,
Wšak rdyž k zlému cllí,
Anděl hořce kvllí. (Suffil).

Seminár sv. Sulpicia (Seminare de S. Sulpice) jest budova náramně veliká; byl založen za účelem vychovávaní a vyučování mladých kněží, kteří misionáři bhtí chčejí, od sv. faráře Brentovilliers-a († 1676). Seminár tento má mimo představené — osm profesorů vyučujících dogmatice, morace, písnu svatému a jiným bohosloveckým předmětům. Mnoho horlivých misionářův nachází se ve všech dílech světa, obzvláště ale v Asii a v Africe, kteří v tomto ústavu vzdělání byli. Kromě tohoto semináře má Batiž školu vyššího církevního učení (école des hautes études ecclésiastiques) při které se mimo představené nachází 15 učitelův. Seminár pacholectký de Notre dame des Champs (Matky Boží na poli) má dva

představené a 16 profesorů; pacholectý seminář de Saint-Nicolas du Chardonnet (sv. Mikuláše u dvorcej) 2 představené a 3 profesory.

XXXXVII.

Divadla. Svati. Chapelle expiatoire (kapla smilkení). **Smrt Rudolfa XVI. a Marie Antoinetty** (Antoanetty). **Chrámů sv. Magdaleny a sv. Rocha** (Sainte Madeleine a S. Roch). **Abbé Eppée a hluchoněmi. Kázani a slavná mše sv. Louvre. Saint Germain l'Auxerrois. Palais royal.**

Nad branou sálu ranhojičské školy v Paříži nachází se nápis:

Ad caedes hominum prisca Amphitheatra
patebant,

Ut longum discant vivere, nostram patent.

t. j. stará divadla (okrouhlice) byla otevřena k tomu, aby lidé v nich zabíjeni byli; nasse ale divadla sloužit k tomu, aby se v nich lidé učili blouho žiti. Smysl tohoto nápisu potahuje se ovšem na lékate, kteří v nadzminěném sálu rány a bolesti lidské hojivají, avšak známe jiná divadla, ve kterých duse lidské raněny bývají; jsou to taková divadla, ve kterých se provozují

hry wtru a mravopočestnost podkopáwajset. Takowé divadlo má bohužel hñněšššho času každé weliké město. V Paříži má weliká a krásná divadla t. p. Theatre lyrique, Opera comique a jiná. Mohl bych také o nich slovo promluwiti, ňci ale místo toho laslawé čtenáče s jinými herci seznámiti, kteří žijíce w Paříži město toto činy swými oslawili; neboť se domníwám, že čtenákové moji čítáwajit raději o swatých nežli o divadlech.

Má se za to, že prvním biskupem w Paříži byl sw. Diviš, který tam s knězem Ruským a jahnem Eleutheriem wtru křesťanskou kázal a r. 272 (aneb, jak jini za to mají, okolo roku 286) umyčen byl.

We swrchu popsaném chrámě sw. Petra a Pawla, který nyní služe chrámem sw. Genowefy aneb Pantheonem, pochována byla na začátku 6. století sw. Klotilda, manželka krále Klodwika I., o jehož obrácení na křesťanskou wtru weliké zásluhy sobě získala. Král ten jša ještě pohanem webl wojnu s Alemany; i wzhwal Boha křesťanůw o pomoc a učinil při tom slib, že se stane křesťanem, zwítězí-li nad swými nepřátely. Dosáhnum pak konečně wítězství byl Klodwik r. 496 w Reměši ob sw. biskupa Remigia pokřestěn a stal se prvním křesťanským králem Francie. Byla to zajisté modlitba swaté Klotildy, která králi Klodwikowi a francouzské zemi od Boha tuto welkou milost wyprosila; neboť poswěcen jest muž newětkci strže ženu wětkci. (1. Kor. 6, 14).

Co biskup w Paříži slynul mezi jinými také sv. German, kterého Francouzové Saint-Germain (vyšl. *Sén Zermén*) nazývají. Narodiv se r. 496 w okolí Autunském, byl co dříve často krátem ve velkém nebezpečnoství života. Bůh ale, který ho tu velikým a vznešeným věcem ustanovil, zachoval jej požádě záračným spůsobem. Bohabojný kněz jmenem Skapilio ujal se mladého Germana, vyučil ho ve vědách a ve ctnostech a položil tak základ k jeho budoucí svatosti. Některým zde pobiti obšírný životopis tohoto svěťce; číci jen vypravowati, že sv. German staw se r. 527 jahnem a roku 580 kněžem, r. 555 za biskupa w Paříži wyvolen byl. Biskup tento býwal w modlitbě a ve čtení písmá sw. velmi horlivý, a wedl život nad míru pětisný. Slova Pána Ježíše: „Kdo z wás jest nejwětším, buďž sluhou ostatních“ byla heslem jeho; hlavni ctnosti jeho byla tedy pokora. Učenosti a pobožnosti kněžů ležela mu předewštm na srdci; neboť tkláwal: „Ještěliže sál zmařena bude, čím bude soleno?“ (Matth. 5, 13). Každobenně míwal chabé u stola swého a založil mnoho klášterů a chrámů. Zúčastnil se mnohých sněmů církewních; maje při takowých příležitostech jméno swé podepsati, nepodpisowal se z veliké pokory jinak než: „German, bítšitil a we jmennu Ježíše Krista biskup církwe Pařížské, ač důstojnosti té hoden není.“ Činil mnoho zátraků a wěděl den smrti swé napřed. Onemocněw r. 576 dal několik dní před swým úmrtím na lážko swé napsati tato slowa: „Dne 28. kwětna“ a w skutku dne toho swatý život swůj dokončil.

Na začátku sedmého století (601—625) zemřel v Paříži sv. biskup Ceraunius (Ceraunus), kterého Francouzové Saint-Céran nazývají. Byl to muž velmi pobožný a obzvláště v plnění lásky ku bližnímu velmi horlivý.

R. 681 byla sv. Aurea abatissi kláštera sv. Marciala v Paříži. Vypravuje se, že svěťice tato byvši přes 30 let představenou, obdržela od sv. Eligia, biskupa Nohonského napomenutí, aby se s klášterními spolusestrami svými připravila ku smrti. Skutečně zemřela morem dne 4. oktob. r. 666 a zároveň s ní zemřelo i 160 řeholnic.

Na vysokých školách Pařížských vyučoval slavný Alexander s příjímím Galeus aneb Alensis. Pocházel z Galesu v Anglii, a studowav dříve v Oxfortě odebral se do Paříže, kdež se stal učitelem; žáky jeho tu byli také sv. Tomáš Akvinský a sv. Bonaventura. Alexander byl muž nejenom nad míru učený nýbrž i velmi nábožný; Paunu Marii ctil s velikou wroucností a učinil slib, že vyplní každou prosbu, která mu ve jmennu P. Marie přebnešena bude. Jednoho dne přišel k němu bratr z řádu sv. Františka maje na zádech pytel a žebraje pro klášter svůj. S oslowil Alexandra takto: „Stihodný učiteli (magister), již jste dosti dlouho sloužil světu, a náš řád nemá ještě žádného magistra; prosím vás, abyste z lásky k Bohu a jeho panenské matce Marii a také pro spasení duše své do našeho řádu wstoupil.“ Slavný učenec Alexander stál chvíli zamyslen a pak odpo- věděl: Bratře! přijdu a učiním co ode mne

žádá. Alexander opustil w skutku swět a stal se mnichem řádu sw. Frantisska. Co nowic cítil weliké pokussent, a chtěl již řád tento opět opustiti. Tu se mu zjewil we snách sw. Frantissel nesoucí weliký a těžký kříž na vysokou horu. Alexander chtěl mu pomoci, čehož ale sw. Frantissel dopustiti nechťel řka: Dbejdi ničemu, nemůžeš-li nésti lehký kříž ze sukna (t. j. oběw řeholní), jak bys mohl těžký dřewěný kříž unésti? Alexander pochopil smysl slow těchto a zůstal mnichem. Pro jeho welikou učenosť, s jakoužto wšedě s takowou důkladností dořazowal, že mu nižádný obolati nemohl, nazýwali ho: „učitelem newyhratitelným a pramenem života (doctor irrefragabilis et fons vitae). Swatému muži tomuto stal se při mši sw. zážrať;“ poswěcená hostie totiž počala řwáceti. Prořkoumanu událost tuto wědecky, žádal wšim právem, aby hostie ta již od žádného přijmána nebyla, poněwadž Bůh takowým neobyčejným zjewením chce něco jiného nežli obyčejným přijmáním nejswětější Swátosti oltátní. A w skutku! Kdyby chléb a wíno w nejswětější Swátosti wždy se ukázaly, čím w pravdě jsou t. j. tělem a řwí Jezuše Krista, přestala by Swátost tato býti tajemstwím wřy. Co smysly pochopiti lze, není wíce tajemstwím; ale blahoslaweni jsou, kteří newiděli a předce uwěřili. Alexander z Halesu zemřel dne 20. Oktobra 1245 a pochován byl w chrámě řádu swého w Batsi.

R. 1260 zemřel w Batsi bohabojný Wilém z Meluna slowútný učitel na tamějších wřolkých školách a kněz řádu frantisskánřského. Učený

muž tento dokončil k žádosti papeže Alexandra IV. ono veliké bohospolečké dílo, které svrchu zmíněný Alexander Galeský smrti překvapen dokončiti již nemohl. Když Vilém jednoho dne v Paříži kázal, najednou oněměl; přišel opět k sobě rozloučil se se svými posluchači a zemřel blahoslavenou smrtí na kazatelnici.

Zmínili jsme se svrchu o chrámě sv. Sulpicia v Paříži. Půl ním byl v 17. století farářem Jan Jakub Olier, muž to v pravdě svatý. Narodiv se r. 1608 v Paříži stal se později knězem a byl dobrým přítelem sv. Vincencia z Pauly. Kardinál Richelieu (vyslov Richelié) podával mu biskupství Chalonské (Chalon-sur-Marne vysl. Salon-sur-Marne), které ale Olier z veliké potory přijmouti nechtěl; raději přijal faru sv. Sulpicia v Paříži, která byla tehdy takotla stědistěm neměry a nemravnosti celého města. Horlivý kněz Olier uvedl ji brzo v pořádek, že vzorná škola Paříže se stala. Na jeho přičinění složilo několik slechticů na slavnost svatoduffní veřejně ve chrámu slib, že nikoho k souboji (Duell) vyžhvatí ani vyžvati bytse potřkati se nebudou.*) Farář Jan Jakub Olier založil v Paříži a také v jiných diocésách semináře t. j. ústavů k vychovávaní a vzdělávání mladých kněží a vystavěl nynější chrám sv. Sulpicia; poslal také mladé kněze co misionáře až do Montrealu v

*) Za času krále Jindřicha IV. bylo ve Francii potřkání se dvou v takové oblibě, že v době 17—18 rotů nejméně 7—8000 slechticů v souboji o život přišlo. (Wiz Leben des h. Vincenz von Paul von Abbe Orsini. S. 75).

ferverní Americe. Dier zemtel w powěsti swětce dne 12. aprilu 1657. —

R. 1270 zemtel w Batiži kněz František Rabulf Ebisach, rozený Angličan a učitel na wysokých školách Batižských. Do času tohoto byl prý povolán nabobučejným způsobem. Wypravuje se totiž, že se mu zjevil ve snách ďábel a hrozil mu, že jej osleptí. To prý se stalo po třikráte; Rabulf prý po každé odpověděl: Nikoli, ty mne neosleptíš, já osleptím tebe! W den následný obdržel Rabulf list od krále anglického, w kterém mu tento biskupství podával. Spomenutý si na ono widění zwolal: Teby časným lesem a cti chceš mne satanášši osleptiti? Chci chytrost twou zřaziti a wšedem pozemský prach se sebe s třásti. Na to wstoupil Rabulf do času sw. Františka a wedl w něm welmi sw. život. —

R. 1285 zemtel w Batiži věrný sluha Páně Julian s příjímím „ze Sphra“ (Spira, Speyer) aneb také „Němec“ zwaný. Druhdy býwal kapelním mistrem na královském dvoře, a jsa horlivým ctitelem sw. Františka Asijského a sw. Antonína Paduanského, wstoupil z lásky k nim do času jejich.

Znamenitým údem téhož času byl Mikuláš příjímím „z Ury,“ který dne 23. Oktobra 1340 w Batiži zemtel. Pocházel z rodiny židovské a daw se w 35. roku věku svého pokřtiti, stal se Františkánem. Bohabojný muž tento sepsal mnoho wškladů (komentářů) kněz starého i nového zákona; učenost a zběhlost jeho obzvláštně w řeči hebrejské byla tak veliká, že kolowalo

o něm přišlo: Si Lyra non lyrasset, totus mundus sudasset t. j. podle smyslu: Svět by se byl mnoho napotil, než by byl roffedo vynalezl, co Mikuláš z Lhry v knihách svých sepsal.

Blahoslavená panna Altha s přijmím Burgotta vstoupila v Paříži do třetího řádu sv. Františka a žila po 46 let co poustevnice v cele na hřbitově sv. Innocencia. Pro svůj velmi přísný a svatý život byla i od krále ctěna a zemřela dne 29. junia 1466. Podobný život vedla také panna Anežka Durochier (myslovo Dirossié), jediná to dcera bohatého kupce v Paříži, kde se r. 1383 narodila. Nebyla ještě 18letá, když opustivši svět ponstevnicí se stala. Vystavěla sobě celu u chrámu sv. Opportuna, ve které svatě žila a kdež ve státi téměř sta let život svůj r. 1482 svatě skončila.

R. 1611 zemřel v Paříži ctiuhodný Benedikt, kněz řádu kapucínův. Byl rozený Angličan z hrabětského šlechtického a pocházel ze šlechtického rodu. Od dětství se kacířství odebral se r. 1586 do Paříže a vstoupil tam do řádu kapucínského, v němž u veliké pokore, chudobě a poslušnosti až do konce svého života setrval.

V Paříži zemřela r. 1641 bohabojná vdova Anna, hraběnka z Beaumontu, která po smrti svého manžela vstoupila do kláštera sv. Alžběty, v němžto život v pravdě svatě vedla.

Uvedl jsem ti milý čtenáři před oči opět několik světců a světic, jenž opotvrhávali světem a marností jeho jediné o spásu duší svých se starali. Svati tito žili ve velkém městě

Patři, kde mnohému pokusent, protivnost a pronásledování vystaveni byli. Mohl bych ti zde dáti napomenutí, abyš i ty světem opor-
hnuš a přede všim o spasení duše své se staral, poněvadž ti to nic nespomůže, kdybyš i celý svět získal, při tom ale na své nesmrtebné duši škodu trpěl; než opominu toho a budu ti raději o Patři dále vypravovati.

Naměstívil jsme chrám chapelle expiatoire (vysl. šapel expiatar) zvaný. Chrám tento leží v ulici sloupové (rue de l'arcade vysl. ri de larkab). Zestřel to vlastně bosti veliká kapla, která vystavena byla na památku ukrutného usmrcent krále Ludvíka XVI. a jeho choťi královny Marie Antoinetty. Nápis nad kaplon se nacházející zní takto: Le roi Louis XVIII. a élevé ce monument pour consacrer le lieu, où les dépouilles mortelles du roi Louis XVI. et de la reine Marie Antoinette transférées le 21. Janvier 1825 dans' la sepulture royale de Saint-Denis ont reposées pendant 21 ans. Il a été achevé la deuxième année du regne Roi Charles X. l'an de grâce 1826, t. j. král Ludvík XVIII. dal vystavěti pomník tento, aby posvětil místo, kde odpočívaly po 21 let smrtelné ostatky krále Ludvíka XVI. a královny Marie Antoinetty, které dne 21. ledna 1825 do královské krypty u sv. Diviše přeneseny byly. Stavění pomníku tohoto bylo dokončeno ve druhém rohu králování Karla 10tého roku milosti 1826. Před kaplon nachází se hřbitov, který se zlobením svým zahrabě se podobá.

Na hřbitově tom odpočívají kosti nešťastných, jenž v čas revoluce nevinně usmrceni byli. Je-li každých hřbitov místem hrůzoplňným, jest jím tím více hřbitov zmíněný; neboť tu odpočívají lidé, kteří, poněvadž Bohu a náboženství a králi věrnými zůstali, ob krvožiznivých revolucionářů a neznabohů nevinně ke smrti odsouzeni byli. U kaple viděti na pravo z bílého mramoru zhotovenou sochu nešťastného krále Ludvíka XVI.; jest král na ní představen, an klečí; anděl mu ukazuje k nebi, jakoby ho těšiti chtěl. Na levo viděti sochu královny Marie Antoinetty, a u ní postavu s křížem. Jestli to obraz představující náboženství, ve kterém nešťastná královna ve svých posledních hodinách utěchu a sílu hledala. O posledních hodinách nešťastného krále Ludvíka vypravuje se jak následuje: Nevinně k smrti odsouzený král vstal ráno dne 21. ledna 1793 o pěti hodinách a přijal nejsvětější Svátost oltářní. Okolo 9. hodiny přišel starosta (maire) Santerre s několika měšťany a četníky pro něho. Král vstoupil do vozu a s ním jeho zpovědník, anglický kněz Edgeworth (vysl. Edswört) a dva četníci. Zblouha jel vůz po ulicích vojštěm a děly přeplněných; král odemzdán do vůle Boží nebyl příliš zformocen. Když kat a pomocníci jeho na stupni krvolessent krále byli přijali, aby ho z kabátu svlekli, zachvěl se Ludvík; ale kněz Edgeworth k němu pravil: Synu svatého Ludvíka, vstup do nebe! načež nešťastný král jistým krokem na lessent vstoupil. Když mu katové byli oštěhali vlasy a když byli ruce jeho za zády svázali, vystoupil král na

kraj lešent, dal hudebnímu sboru znamení k mlčením a volal velikým hlasem ke shromážděnému lidu: „Francouzové, umírám bez viny: odpouštěm nepřátelům svým a prosím Boha, aby jim také odpustil.“ Na ptkaz Santerre'a zahřměly bubny a hle! gilotinou (stinadlem) ulatá hlava krále spadla s lešent dolů. Ludvík byl 38 let a 5 měsíců star. Jeho manželka královna Maria Antoinetta zemřela podobným způsobem pod gilotinou dne 16. oktob. 1793. Už podnes navštěvují nábožní Pařížané pilně kaplu tuto, která na památku strastlivé události té vystavena byla. —

Chrám sv. Magdaleny (Sainte-Madeleine) mající tři bány podobá se zevně se svými sloupy nemálo divadlu. Při něm nacházející se fara čítá přes 37,000 duší. Farátem při tomto chrámu jest wp. Deguerry, který podávané mu od císaře Napoleona III. biskupství v Marfilii přijmouti nechtěl. Mimo něho jest při faze té ještě 10 vikářů a dvěť jiných kněží, z nichžto dva, totiž wpp. Zelowicki a Gubé, pro duchovní správu Poláků v tomto farním okresu bydlicích ustanoveni jsou (chargés de l'oeuvre des Polonais). Wp. farát spolu i čestný kanovník Deguerry byl prý jeden z nejwšbornějších kazatelů v Paříži. Bohužel byl zbožný a horlivý muž tento r. 1871 s arcibiskupem a jinými kněžími v Paříži od revolucionářů zabitelen.

Navštěvili jsme chrám sv. Rocha (Saint-Roch), při němž se nachází 18 kněží, jejichžto péči asi 30,000 duší světkeno jest. Veliký a

Krásný chrám sv. Rocha má v kaple, jenž P. Marii zasvěcena jest, čtyry vřborné obrazy předstávující 4 evangelisty. Sv. Matouš malován jest od Silvestra, sv. Mareš od Verbota, sv. Lukáš a sv. Jan od Ormeaux. Vřborné sochy Pána Ježíše a sv. Rocha byly od slouutného řezbáře Anguieresa zhotoveny. V jiné kaple téhož chrámu viděti krásný pomník proslulého učitele hluchoněmých kněze Epéa. Na pomníku tom nalezá se poprsní obraz zmíněného muže a pod ním vyobrazení jsou dva hluchoněmí. Nápis na něm zní takto:

A l'abbé*) Epée.

Viro admodum mirabili sacerdoti de l'Epée, qui fecit exemplo Salvatoris mutos loqui, cives Galliae hoc monumentum dedicaverunt anno 1804. Natus anno 1712, mortuus 1789, t. j. knězi Epéeovi, muži pobituhobnému, kterýhle překlada Spasitelova němě činil mluvíti, věnowali pomník tento obyvatelé Gallie (Francie). Narodil se roku 1712, zemřel 1789.

Nebude zde snad od místa, jestliže o tomto velikém dobrodinci hluchoněmých několik slov promluvíme. Mareš Michal Epée narodil se ve Versaillesu a byl syn stavitele (architekta). Byv napřed advokátem wstoupil později v Troyesu do stavu kněžského a stal se kanovníkem. Potřem jednoho dne dvě dvojčata hluchoněmých a od světa opustěných, byl útrpností nař nimí ná-

*) Titul abbé (abbas, abba = ctec) dáwa se ve Francii kněžím světským aneb i almužníkům, kteří se brzo kněžím páti mají.

ramně pohnut a umřel sobě ihned, že se ubohých těchto dětí ujme a že je dle možnosti vyučovati bude. Šťastnou náhodou dostala se mu do ruky kniha se španělským nápisem: „Arte para enseñar à hablar los mudos“ (návod, jak by bylo lze, němé mluvit učiti). Z naučil se řeči španělské a sestavil sobě abecedu a návod k vyučování hluchoněmých. Odebral se do Paříže přivedl to ve vyučování tomto tak daleko, že hluchoněmý chovanec Klement de la Bujade latinskou řeč pronést a jiné hluchoněmý celé ewangelium sw. Matouffe (28 kapitol) odříkati dovedl. Působením Spéceowým a přičiněním jeho nástupce kněze Sikarda založen byl w Paříži na veřejné útraty ústav pro hluchoněmé.*) Na storchu zmíněném pomníku sloučného Spéceowiděti také abecedu hluchoněmých rozličným směřováním přístw označenu.**)

Byla právě slavnost sw. apoštolůw Petra a Pawla, když jsme se nacházeli w chrámě sw. Mocha, kde prý nejlepši kostelní hubba zavěbena jest. Byli jsme přítomni kázání a slavné mši swaté. Při „asperges me“ zpíwal sbor

*) Bobobný ústav nachází se i w Brně, jehož velmi zasloužilým ředitelem jest wp. Frantisek Maršrowský.

***) Swatá Ida, matka Gottfrida z Bouillonu, prvního Krále křesťanského w Jerusalemě, byla w den sváteční w kostele; nacházela se tam také chudobná žena mající při sobě hluchoněmé děvčátko, které bledně oblečeno jsouc žimou na celém těle se trásko. Ida wyala děvčátko k sobě a uschowala je pod svým pláštěm, aby se zahřálo. A hlel najednou nabýlo dítě sluchu a řeči a zvolala: Matko! Matko! Tato příběhla a poněwadž mšiční toto dítě co od narození hluchoněmé znati, zapel kněz po mši swaté na důčinění za teuto zážral Te Deum laudamus (Bože chválné Tebe). Sw. hraběnka Ida zemřela r. 1118.

zpěváků s průvodem bombardonu, a kněz doprovázen jedním mužem a ministrantem chodil po kostele a kropil lid svěcenou vodou. Podivný byl oblek muže tohoto; měl široký klobouk s bílým prýmem, kabát s červenými vložky, kord a dlouhou hůl, s kterou při každém kroku značně na dlažbu udeřil. Zpozoroval jsem ve chrámě ještě několik jiných mužů v podobném obleku; mužové tito jsou k tomu ustanoveni, aby bděli nad pořádkem a slušným chováním, jakéhož při službách Božích sstítí slouš. Po „Asperges me“ konán byl jakýs průvod, při němž se zpívalo a na varhany hrálo. Napřed kráčeli dva muži ve svrchu popsaném oděvu, pať dva chlapci nesoucí kříž a svícen se světlem, za nimi 12 mladých zpěváků, troubič na bombardon, 6 choralistů, 8 lewitů, kněz v pluvialu průvod vedoucí a za ním opět mně v nadzminěné uniformě. Msič kříže měl na sobě pluvial, který, poněvadž ptkliš dlouhý byl, za sebou vlekl; mladí zpěváci měli červené taláry, bílé alby, široké červené opásky (cingula) a na hlavách červené kulaté čepičky. Choralisté (muži zpěváci) měli červené taláry s rochetami. Pluvial kněze a dalmatiky osmi lewitů byly červené a velmi skvošné.

Po průvodu, který se jenom v lodích chrámovních konal, sloužena byla slavná mše svatá. Hrubba, jenž se při ní provozovala, byla v pravdě krásná. Dva dobře vychycené zpěvácké sbory, z nichžto jeden na kůru a druhý v presbyteriu se nacházel, zpívaly brzo stídavě brzo společně s průvodem varhan beze vřech jiných

hudebních nástrojů. Mše byla co hudební skladba ve vážném německém slohu. Kyrie šlo do F, Gloria do D; při slovech „Domine Deus omnipotens“ zpívali jenom dva zpěváci „Legato“ (zdlouhavě a vážně) a střídali se při tom velmi krásně. Fuga „cum sancto spiritu“ majíci ve třičtvrtním taktu co thema tonů: a a a fis e d e fis g a g fis e fis gis a — byla výborně vypracována. Po každé větě epistolů padl podjaven hlasem, jak se to u nás stává při ewangeliu w tyto tony: c c c a c. Mezi čtením ewangelia vystoupil wp. farář na kazatelnici a znamenaje se sw. křížem, řekl w řeči latinské: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti Amen (ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého). Ohlásiv pak shromážděnému lidu počátek služeb Božích a slavnosti, které se w běhu téhodne konati měly, začal kázati. Obsah jeho francouzské řeči byl w krátkosti tento: Ježíš Kristus založil w církvi své přimát t. j. ustanovil sw. Petra co hlávu a představeného celé církve. Řím, kde sw. Petr sídlo své založil, byl již za času pohanských císařů prvním a nejznamenitějším městem ve světě, a jest a zůstane jím poroždy. Církew Ježíše Krista byla, jakž to Božský zakladatel její sám předpowěděl, vždy více aneb méně, w té aneb oné zemi pronásledována; ale četězové sw. Petra, katalomby (pohřební klenby), nesčíslné množství sw. mučencůw i mezi papeži, utrpění nynějšího sw. otce Pia IX. a slavné požehnání, které městu a světu (urbi et orbi) dává, jsou důkazem, že církew nezahyne, nýbrž

že trvati bude až do skonání světa. Po skončeném lázání zpívalo se *Crede*, mezi kterým sbíral kněz peněžité oběti, jsa při tom doprovázen mužem ve svrchu oznámeném stejno kroji a dvěma pacho-licky, kteří nesli na malém nosidle 3 bílé chleby. Při *Offertoriu* nezpívalo se, hrálo se však na varhany; tyto jsou tak výborné, že se na nich *crescendo* a *decrescendo* (silněji a slaběji) hrálo, což málo kdy při varhanách slycháváme. Mezi *Sanctus* nosili oni dva pacholicki rozkrájený a svěcený bílý chléb v kostele a rozdávali ho mezi přítomné věřící.*) Při pozdvihování a při *Benedictus* zpívali dva zpěváci (*Tenor* a *Bas*) s průvodem varhan velmi líbezný zpěv: *O salutaris hostia*. Hubba při *Agnus Dei* byla též vážného ducha. Melich dojem učinilo na mne, když jsem viděl, jak v tomto chrámě — a vůbec v celé Francii — přislus hující kostelníci (akolythové) laditelnice vysoko vyhazují a jimi bez přestání točí, jakoby v tom obratnost svou ukázati chtěli. Po skončené slavné mši smatě hrál varhantě hlučný pochod (*marš*) tak dlouho, až věřící lid kostel opustil. Vidíme tedy, že nejenom ve španělských a italských, nýbrž semotam i ve francouzských chrá- mích kostelní hubby se nadužívá. Co slavný *Alban Stolz* praví o kostelním zpěvu, že totižto „okrášlenou modlitbou“ býti má, platí také o hraní na varhany a o kostelní hubbě vše- bec. Bohužel slycháváme i v našich chrámech

*) Jsou to tak zvané *Agapae*, *Eulogiae* (Liebesmahle), které u prvotných křesťanů na důkaz pohostinné lásky v obvyklé bývaly.

hubbu, která se s vážným a příslušným církevním duchem nikoliv nesrovnává. Častočráte se provozují mše, offertoria pangelingua a jiné hudební skladby, které by se pro divadlo aneb hospodu hodily, nikoliv ale pro kostel. Žalmista Páně ovšem napomíná: „Chwalte Její (Boha) zvukem trouby, chwalte její na loutnu a citaru; chwalte její na buben a ve společném zpívání, chwalte její na struny a na varhany; chwalte její na cymbaly dobře znějící, chwalte její na cymbály plesání“ (žalm 150), ale praví také, aby cymbaly t. j. všechny hudebné nástroje dobře zněly. Ale mnohý ředitel kůru málo si toho všimá, máouká-li zpěvačka na způsob ločky aneb wěje-li zpěwál jako pes; ano hrá sám co preludium na varhany pochod, polku aneb kus z nějaké zpěwohry a myslí, že wšedko wěborně se podařilo, jenom-li trubači hodně troubili a bubny strasně hřímaly. Rde není dobrých hudebníkůw, byloby lépe, kdyby místo talové ločiči hubby nábožný lid mšsní pšsn zpíwal. —

• Nebaleko chrámu sw. Rochy stojí palác Louvre (wysl. Luwr), w jehožto stíně jsme rozličné starožitnosti a památné věci widěli t. p. z Pompeji, Herkulana, z Číny atd. Nacházejí se tam také mezi jinými následující památné věci: modlitební kniha Karla s příjímím „Plechátého“, breviář swatého krále Rudwika, žaltář (horae) Karla Welikého, wlastnoruční list nešťastné králowny Marie Antoinetty, její armara, dva klobouky, železná postel, sedadlo, stůl, kapesní šátky; pař pistole, ostruhy a mnohé jiné věci císaře Napoleona I. Welmi bohat jest palác

Louvre také na sochy, obrazy, věci z porcelanu a z jiné látky. Mezi obrazy jsou tam výborná díla slavných malířů, která velmi mnoho peněz stála. Jest tam veliký obraz malovaný od Murilla a představující neposkvrněnou Pannu Marii, kterého obraz přišel za 615,300 franků koupěn byl. Zcela malíček obraz od malíře Gerarda Diva představuje rodnatelnou umírající ženu, u které stojí plačící dcera její, podávající jí lék; obraz tento stál 30,000 franků. Nápodobně stál velmi mnoho peněz obraz od Paula Veronesea představující večerku Pána Ježíše u Simona malomocného. Cizinec, jenž se v Paříži nachází, neopomine zajisté také navštívití tak zvané „Conservatoire imperiale des arts et metiers“, v jehož stěnách viděti věci pro umělce a řemeslníky velmi zajímavé. Uvedu z nich zde jenom některé t. p. rozličná tabla, vzorky (Modele) párných a jiných lodí, olejných lisů, pump, bečkových pip, masek pro hmotný; rozličná rolnická nářadí, loňské chamy, větrné mlhny, pastě na myši, potkány, kravice, lisů a jiná zvířata; křesťanské stávků, vzorky hutných pecí, rozličné hodiny a zámků, mlhnská kola, vzorek veliké vojenské lodí s 3 stožáry a se 84 děly (kanon), Tympanon en verre (Glasclavier) t. j. jakýsi hudební klavír se podobající nástroj s 3 oktávami; Petit monocorde t. j. velmi malý klavír se 7 oktávami, na kterém by ani malé dítě hráti nemohlo; ve dvou řech rozličných řečí vytištěných „Otče náš“; ze skla zhotovený největší had Boa constrictor a lew; vzorky domů, stěch, mostů

atd.; slovem každý umělec a kamestník nalezně zde věci pro něho velmi zajímavé a poučné. —

Jedno z nejvěstších stavení v Paříži jest královský palác (palais royal), který dříve slul Hôtel de Richelieu aneb také palais Cardinal, poněvadž od proslulého kardinála Richelieua vystaven a r. 1639 králi Ludvíkovi XIII. a potomkům jeho darován byl. Za doby, když jsem v Paříži meškál, přebýval v něm princ Napoleon, musel ho ale opustiti od toho času, co přibuzný jeho císař Napoleon po bitvě u Sedanu vládu ztratil a co republika ve Francii prohlášena byla. Kdo se chce na velikém dvoře tohoto paláce na slaměnou stoličici posaditi, musí napřed jeden sous (přes 1 fr. stříbra) zaplatiti.

obtížnou cestu nerozdávati, ale — na zmar. Že jim na této daleké a nebezpečné cestě, kterou z větší části pěšky vykonati museli, mnoho hladu a nesnázi přetrpěti bylo, lze se domysliti. Ale touha, viděti Jerusolém a sv. zemi, dobala jim síly ku snášení všech těch nesnází.

Každý tamto putuje,
 Kam ho mysl vede,
 Dúše moje libuje
 Tam ty hory šedé,
 Tam má mysl koná pouti,
 Když jest jasná, když se rmoní.

(Suffil).

Nechci teby býti ptkčinou, aby čtenát, který k tomu ani času ani peněz nemá, dostal lastominy, do Paříže cestovati. Stačí měli přitřlowi: ignoti nulla cupido (čeho neznáš, toho si ne žádáš); a poněwadž Paříž, co se náboženského života týče, také w sobě má mnoho nekrásného, nechci ho tak popsat, aby po něm čtenát lastominy dostal. Zistý w Paříži žijící pán, který mi několikráte za roč dopisuje, pravil mně: „W Paříži jest mnoho w pravdě swatých osob, ale také wěelmi mnoho šáblstw w podstatě lidské“; a jeho manželka pravila: „Paříž jest nebem pro paničty a peklem pro koně.“ Nechme wšak na čas Paříž a obeberme se do okolí jeho.

Ku straně severní nedaleko Paříže leží býwalé slavné opatstwi Saint-Denis (wysl. Gén Deny, sw. Dimisse); tamt jsme se po železnici odebrali. Wyjeli jsme z nádraží, ze kterého webe železná dráha na sewer, (embarcadère du che-

min de fer du Nord).*) Cesta z Paríže do Saint-Denisu, koná-li se pěstly, jest dosti dlouhá. Dne 22. května r. 1271 konal ji král Filip s příjímím „Smělý“, když kofli svého otce sv. Lubovka na ramenou svých tu pochováni do Saint-Denisu nesc. Na místěch, kde si odpočinul, dal kamenné kříže postaviti a těch bylo sedm. Kofli svého swatého otce tu hrobu dalekou cestou nésti, muselo býti pro syna břemenem sladkým. Město Saint-Denis slulo přebčasý Vicus Catulliacus aneb také zkrátka: Cathuel, Cattule a obdrželo jméno své od sv. ženy Katuly, která těla sv. mučenkůw Dionysia (Dionysse), Rustika a Eleutheria na svém volu pochovála. Mnohé zárazy, které se na tomto památném místě staly, byly příčinou, že tam křesťané později kaplu vystavěli, která byla začátkem velikého a slavného opatství Saint-Denis, jehož zakladatelem, jak se za to má, byl Dagobert I. Veliké zásluhy o vystavení nynějšího chrámu v Saint-Denisu měli král Pipin, Karel Veliký a opatové Fulrad (r. 775) a Segur (1140); dokončen byl pod opatem Matouffent r. 1281. Za času revoluce zrušen byl i Benediktinský klášter Saint-Denis.

Utročíme vsať do chrámu samého. Představ sobě milý čtenáři gotický chrám 335 stěniců dlouhý, 90 vysoký a v šířce 120 st. v běli majet, jehož vsrubý stejně vysoké klenutí takofka jenom na štíhlých sloupích odpočívá.

*) V Paríži se nachází asi osmero nádraží; neboť se tam schází tolikéž železnych dráh ze vsesch úhlůw světa.

Do chrámu vedou tři brány; nad prostřední branou viděti veliké kulaté okno s vybornou malbou na skle z r. 1140; podobné malby mají i vysoká okna. Chrám ten má mnoho kapel, z nichžto nejznamenitějšími jsou následující: Kaple sv. Floriberta, v nížto se nachází dte-wěný křídlovitý oltář ze 13. století představující život Pána Ježíše od zvěstování Panny Marie až ke smrti jeho; v ní také viděti dvě velmi uměle sgotové sochy, z nichžto jedna představuje Krista Pána, an se zjewil sv. Magdaleně. Nápodobně krásný křídlovitý oltář ze 13. století má kaple sv. Hipolyta, jejíž malby na skle, představující krále a biskupy, pocházejí ze 16. století. Kaple sv. Filipa má kamenný oltář (ze 16. století), jehož vypuklá práce (relief) představuje sv. Dionysia, an v žaláři od samého Pána Ježíše velebnou Svátost přijímá. V též kaple viděti také staré malby na skle ze 13. století představující mučnickou smrt svaté panny Barbory. Obraz oltářní v kaple sv. Martira představuje obrácení sv. Eustachia, a v malbach na skle viděti čtyry Ewangelisty. Není kaple ani oltáře v tomto chrámě, jenžby nějakou znamenitostí nemyniřaly. Za hlavním oltářem v presbyteriu nacházejí se tři stěbné stěny, ve kterých odpočívají ostatky sv. mučnicků Dionysia, Rustika a Eleutheria. Přetročil bych zajisté meze všeobecného popisu, kdybych chtěl vřechnu znamenitosti chrámu tohoto popisovati. Chrám ten jest pravé muzeum, ve kterém stavitel, malík, řezbák — slovem umělec každého druhu nalezá věci krásné. Vyborné

malby na stěie w olnách představují knihu rodu Marie z Jesse; připadnosti z historie starého a nového zákona, křtjácké tažení, swaté krály a biskupy; některé malby představují císaře Napoleona I., an r. 1810 do tohoto chrámu přišel, aby si zde hrobní místo ustanovil; nebyl wšak zde pochován; neboť odpočívá, jak dále wypravowati budeme, w jiném chrámě.

Pod přebýteriem nachází se krypta křesťanských francouzských králůw a fice od Dagoberta I. († 640) — wyjma některé — až do Ludwika XVI. († 1793). Sakristie téhož chrámu má 10 wýborných obrazů představujících Karla V. a Františka I., která r. 1540 králofskou kryptu w Saint-Denisu narosťtwili; přeneseni kosti některých králůw do jiných hrobů (1817); sw. Diwisse, an láže (r. 305); slawný pohřeb krále Dagoberta (r. 646); swěcenti chrámu w Saint-Denisu u přítomnosti Karla Velikého (r. 775); sw. Ludwika, která dal hroby swých předchůdcůw opraviti; sw. Ludwika, an přijímá prapor ku křtjáckému iážení w Saint-Denisu (r. 1248); Filipa III. s přijímáním „Smělého“, která nese ostatky otce swého sw. Ludwika do Saint-Denisu (r. 1271). Podobné předměty představují i dwa poslední obrazové. Warhanj w Saint-Denisu, snad jedny z nejwětších na swětě, mají 5400 píšťal a 70 registrů. Opraweni tohoto swětoznámého chrámu stálo prj přes šest milionů franků.

Neopustíme chrám tento, dokud bychom se alespoň poněkud neseznámili se znamenitějšími wěcmi, jež jeho wělni bohatá polladní lomora

kdysi měla. Tamt se nacházely t. p. následující památné věci: Zcela zlatý kříž půl třetlho škerovice vysoký, v němž viděti částku z pravého kříže Ježíše Krista. Kříž ten jest velmi krásný a drahocenný, nejenom vzhledem zlata, z něhož zhotoven jest, nýbrž i pro drahokamy (rubiny, safiry) a perly, jimiž jest ozdoben. Praví se, že ob Bodowina, císaře Catihradského, králi Filipu Augustovi a ob tohoto chrámu v Saint-Denisu darován byl. Kříž ten, jakož i mnohé jiné památné věci, které zde uobádáme, byly dílem do jiných chrámů a komor dvorských ptenesseny, dílem se v čas revoluce ztratily.

Jiný kříž zhotovený ze dřeva pravého kříže, na němž Božský Spasitel puěl, a darovaný ob papeže Klementa III. králi Filipu Augustovi. Na zlatém relikviáti téhož kříže viděti znač rodiny Berryových, snad proto, že někdy Janu, wewodowi z Berry, a jeho synu Janu z Berry, hraběti z Montpensieru, patčil.

Jeden z hřebkůw, jimiž Pán Ježíš na kříž přibit byl. Má se za to, že hřeb ten císař Konstantin VII. Karln Velikému a Karel „plechý“ opatřwí v Saint-Denisu darowal.

Dwa obrazy z pozlaceného štíbra (de vermeil doré), z nichžto jeden představuje P. Marii držící v ruce lilii s nápisem: des cheveux de notre-dame (wlasy Matky Boží); obrazy tyto byly chrámu darowány r. 1339.

Zlatý relikviát, v němžto prý se nachází kost sw. Simeona starce, který we chrámě Jerusalemském Pána Ježíše co dítě na ruce wzal a radostně zwolal: Nyní propouštíš, Pane,

služebníka svého to položt; nebo viděli oči mé spasení tvé, kteréž jsi připravil před obličejem všech lidí, světlo i zjavení pohanům a i slávu lidu svého israelského“ (Luk. 2, 29—32).

Ziný poborný relikwiát představnjcti ve vypuklé práci umučení sv. Hipolyta s kosti téhož světce.

Hál (baton) z pozlaceného stříbra, kterou pti velikých slavnostech předpěvec kůru (chantre) držívá; jest darem předpěvce kůru Wiléma z Roquemonta r. 1394. Dvě čepice (mitres) opatřto u sv. Divisse, na kterých mnoho drahocamů, perel a zlata viděti. Na jedné čte se nápis: Petrus Abbas me fecit (Petr opat mne dal zhotoviti); byl to opat Petr d'Auteuil r. 1221. Poprsní obraz z pozlaceného stříbra s hlavou sv. Hilaria, biskupa Poitierského a učitele církevního. Čepice na jeho hlavě jest až přeplněna perlami a drahocamý. Zlatý kříž, v němž se nachází kus železa z roštu, na kterém sv. mučeník Wawtinec upálen byl. Relikwiát z žlatě (krytalu) s ostatkami sv. panny a mučence Markěty. Relikwiát z pozlaceného stříbra s ramennou kosti sv. Jana Křestitele; povídá se, že král Dagobert tuto relikvii od císaře Heraklia obdržel. Dvě drahocenné koruny, které pti korunování na hlavě měl král Ludvík XIII.; jedna jest ze zlata a druhá z pozlaceného stříbra. Messní kniha (misál) nejméně 7 set let stará. Pismo sv. nového zákona na velinovém papíře psané a asi 900 let staré. Glava sv. Divisse, prvního biskupa Parížského s čepicí mnohými perlami a drahocamý ozdobenou. Relikwiát z

pozlaceného stříbra s jednou kostí sv. Tomáše apoštola; byl darován chrámu tomuto od Jana vévody z Berry r. 1394. Rukopis na velinovém papíře obsahující, jak se praví, díla sv. Dimise s výkladem (commentaires) od Maxima. Na konci téhož rukopisu napsaná slova praví, že jest darem císaře Manuela Paleologa a že se r. 1408 do Saint-Denisu dostal.

Mohl bych zde uvést ještě mnohé sv. relikvie a staré drahocenné věci, jako jsou: zlaté a stříbrné kalichy, patény monstrance, vásy, kříže, koruny, poprsní obrazy atd., kteréž se v pokladní komoře v Saint-Denisu chovají; domnívám se však, že čtenář již z uvedených poznal, jak velikou uctivost křesťanství Francouzové k ostatkům svatých měli a v jak drahocenných relikviích je schovávali. Již za prvních časů měli křesťané ostatky svatých (těla, hlavy, kosti) ve veliké uctivosti a celá města se pokládala za šťastná, když takové relikvie obdržela. Někdy-li se sv. ostatky z hrobu do chrámu, doprovázel je nábožný lid ve slavném průvodu. Nad hroby sv. mučnicků stavěly se chrámy a oltáře a sloužila se mše svatá; až podnes musejí ještě na každém oltáři relikvie svatých býti. Sv. Ambrož psal své list, v němž jí oznamoval, že našel kosti sv. mučnicka Germafia a Protasia a že je položil pod oltář nového chrámu, který posvěcen býti měl. „Vítězoslavné oběti (sv. mučnicki) — tak píše sv. Ambrož své listě — mají na onom místě býti, kde obět samá (Ježíš Kristus) se nachází. Spasitel, jenž za všechny trpěl, jest na oltáři; mučen-

ntci, jenž utrpením jeho vykoupeni byli, jsou pod oltářem. Jelikož úbové svatých byli chrámem Ducha sv. (1 Kor. 6, 19) a jim co nástroje svatého života sloužili, stovnává se to zcela s rozumem a také sv. církev učí, že ostatky svatých ctíti se mají. Stať pohané pástvali mrtvolý svých brahých zemtelých a uschowávali popel jejich w brahocenných nádobách, které popelnice (Urnen) sluly. Už pobnes chová mnohý syn aneb mnohá dcera wlasty swého zemtelého otce aneb své matky co brahý klenot; těla zemtelých hrabat a křžat a jiných osob wzneseného rodu bhvají balsamem napouštěna, aby se déle zachowala; a srdce mnohého zemtelého krále schowává se we zlaté aneb stříbrné skřini. Jest to tedy zcela sluffná wěc, když i ostatkům svatých uctiwost prokazujeme.

Nawrátivše se do Paříže nawšttwili jsme tal zwaný „le dom des invalides“ t. j. -dům nebuživých a wysloužilých wojákůw; prawim-li dům, mínim to w témž smyslu, we kterém jsem welikánského Bretanšského koně koničkem nazwal. Dům tento, jehož úplný názew jest „l'hotel royal des invalides“ byl wystawen ob krále Ludwika Welikého pro wojáky w bitwách raněné. Prostranstwí, na němž toto na 4 poschodí wysoké a tolikéž welikých dworů mající stawent stojí obnášst 17 jiter (arpents). Prawilo se mi, že w něm žije asi 6000 inwalidů. Jsou tam weliké swětnice, kuchyně a jtdárny, w nichžto ranění wojáci, důstojníci a generalové podle řádu swého jistý spůsob společného žiwota wedou a u společných stolů obědwávají. Službám Wojím

obcují ve zvláštním dosti velikém chrámě, jenž má tři loby, a v němž visí 226 malých a velikých praporů, které v rozličných bitvách vybojovány byly. Poněwadž po světowládě toužící císař Napoleon I., jak známo, wojnu talotta s celým světem vedl, jsou to prapory německé, anglické, španělské, italské, ruské, rakouské, turecké a Bůh ví ze kterých ještě zemí. Kdo množství rozličných mrzáků viděti chce, ať navštíví budovu invalidů; tam jsou vojáci bez noh, bez ruk; kulhaví a slepi, na ruffelijahy spůsob zmrzačení. Pohled to v pravdě strážlivý. Alban Stolz praví, že každé dítě modlí se, myznáti wtřpy hlásá hanbu Pontského Pilata, který ze slabosti a báglivosti libské Pána Jezíše k smrti odsouditi dal; a já bych řekl, že každý v bitvě raněný a na údech svých zmrzačený voják hlásá vládyčtivost a hřích toho, jenž byl příčinou wojny. Wypravuje se, že jistý pohanský mocnák otroku oči wypicchnouti dal; poznám ale později ukrutnost svou a milosrdenstvím hnut jsa kázal oslepenému, aby si jakoukoliv milost wyprosil, že se mu vsedlo po vůli stane. Ubohý otrok ale odpověděl: Nic jiného nežádám, než aby mi oči mé opět navráceny byly. Máme za to, že nápodobně mnohý zmrzačený voják, třebaž i zcela zaopatřen v krásném paláci přebývá, ničeho sobě nežádá, leč aby mu oči, uohy aneb ruce jeho opět dány byly. A jaká to teprve bída, když se o takovém mrzáků tici můst:

Chodí žebrať chodí, o berlu se wzpirá,
An již noc se tmavá vsřady rozprostřá.

Ptiroda se celá k odpočinku běte,
 Před žebřákem chudým zavírají dveře.

(Suffil.)

Šromě nadzminěného chrámu ma l'hotel royal des invalides na straně jižně jestě jiný veliký a krásný chrám; a tento vlastně sluje: „le dom des invalides“. Wyšoká a uměle stavěná jest bane aneb kupula jeho a má okna s modrým sklem, které, svítí-li do nich slunce, jakési neobyčejně krásné tajuoplué světlo ve chrámě rozšitují. Pod kupulou nachází se w kulatém hlubokém prostanství ua kamenné postawce porfyrowá*) rakev císaře Napoleona I. Štže není na ní widěti, ale w jisté vzdálenosti stojí okolo ní 12 soch andělůw a dwa invalidé s píkami co strážcové. Praví se, že tento hrobní pomník stál 12 milionů frankůw. Na rakwi leží wěneč. Widěl jsem w Jerusalémě swatý hrob Pána a Spasitele swěta Ježíše Krista, o němž prorok Isaiáš předpowědel, že bude slavným (Sf. 11, 10); widěl jsem také jak na tento sw. hrob za času mého pobytu w Jerusalémě (w zimě 1861—1862) přšelo; poněwadž bane nad ním velmi porouchána byla, wim také, jak mnoho času to potřebowalo, až se mocnákové sjednotili a báni tu oprawiti dali. Bohužel musím tci, že hrob císaře Napoleona I., wzmě-li se ohled na peněžitý náklad, jest krásnější nežli hrob samého Spasitele. Štel

*) Porphyr, červec, hula aneb brana jest čerwený, velmi drahocenný kamen, jenž se velmi žšdla nalzjá.

bych skoro, že Francouzové Napoleona I. — zbožnili. Kdyby byl Napoleon snad Božím synem býval, nemohli mu krásnějšího hrobu vzdělati. Tento světovládce zemřel dne 15. května 1821 na ostrově svaté Heleny; kosti jeho byly do Paříže převezeny r. 1840.

Vidět jsem to jeduom velikém městě krásný obraz, představující Napoleona I., an zamyšlený před kuli zemskou sedí a ji, jakoby země a království rozdával křižidlem měří. Pod ním stála tato slova: Er sucht neue Welten; denn die Erde ist ihm zu klein (hledá nové světy; neboť země jest mu malá). Zemu za zády stál anděl smrti a ukazoval mu — umrlčí hlavu. Nebylo snad na světě mocnějšího panovníka nad Napoleona I., a hle! konec veskeré slávy jeho byla — smrt. Nemohu zapřít, že jsem se při patření na rakev tohoto světovládce zabral do vážných myšlenek.

Smrt jest koncem veskeré světské slávy a začátkem jiného, věčně trvajících života. Vypravuje se, že římský císař Septimus Severus na smrtelné posteli pravil: „Měl jsem největší říši na zemi; byl jsem, čím smrtelný člověk jenom býti může a nic mi ze toho nezbýlo, co by mně v. nyníjším stavu mém pomoci mohlo.“ A jeden umírající papež prý zvolal: „Měl jsem v rukou klíče nebes a lépe by mně nyní bylo, kdybych byl mival klíče některého chudého kláštera.“ Vypravuje se, že Ludvík XI., král francouzský, když v těžké nemoci své cítil, že umře, lékař svému každých měsíců 10.000 tolarů dával, a že lékař ten v 5 mē-

stetě 54.000 tolarů obdržel; král ten nechtěl ještě umřít a mysl, že sobě penězi života přikoupiti může. Ani sv. Frantisek z Pauly (+ 1508), kterého král zvláště k sobě povolal, nemohl ho ob smrti uchrániti; narážej na smrt, pravil k němu světec: „Starej se o sebe a o blům svůj; neboť dnů života tvého jest již na mále.“ Z světovládce Napoleona I., pěk kterým se moenátové tkásl, zastihl anděl smrti a kč w žalubku (Magentrebs) odpravila ho z tohoto světa do jiného. Smrt wyronává wšedlo; kosti ctsaťe a žebráka nebaj se ob sebe rozeznati. Wšedlo sláva lidská pomine, kdo ale často na smrt pamatuje a wůli Boží wěrně plni, životem wěčným wládnouti bude (Mat. 19, 29). Četl jsem kdesi následující krátká ale wžznamná slova: Philosophia summa meditatio mortis (nejwětší moubrost jest pamatování na smrt). Blaze každému, kdož sláwou světskou opotrhuje a s náním bohužel wvěčným básníkem rozjímá slova:

D : dni smrti, doko swatá,
 W : Wečnost wisi na tobě;
 W : jaké má tě strachem jata
 W : Užití daffe způsobe? (Suffil.)

Ve chrámě ústavu pro inwalidy widěti také sochy a rakwe slowůtuhých generalůw Napoleonuhých Bertranda, Durogua, Waubana a Turenna shtowené z krásného černého mramoru s bílými žilami, jenž prý w horách Pyrenejských lámán byl. Oltář o 10 stupňů nad lož chrámowit

zvohšený má pozlacený baldachin s korunou a pod ním veliký kříž s ukřižovaným Spasitelem. Za ním číští lze slova, jež Napoleon I. před svým úmrtím pronesl :

„Je desire, que mes cendres reposent sur le bord de la Seine au milieu de ce peuple français, que j'ai tant aimé.“

t. j. žádám, aby popel můj odpočíval na břehu Seiny u prostřed národa francouzského; jež jsem náramně miloval.

Každobenně navštěvuje mnoho set lidí rakev Napoleonovu a kupují tam i věnce a medailie s obrazem jeho, jakoby smatým byl. Žeby se tam ale mnoho modlili, jsem neviděl. Věnce mají bez pochyby znamenati jeho smrtston slávu; já ale pomodlím se za něho pota-hoval jsem na každého obhlídatele jeho rakev slova :

Boutníku, tu málo prosbi,
Za něho se k Bohu modli,
Aby w nebi pokynul,
By se věnec dovinul. (Suffil.)

Žest nemalá čest pro cihláře, že mocní francouzští králové vystavěli sobě palác na místě, kde druhdy cihelny bývaly. Imeno světoznámého paláce Tuilleries pochází od slova „taille“ (cihla), ješto na místě, kde palác tento stojí, bývaly až do r. 1564 cihelny (tuilleries). Každý cihlář, je-li spolu i obyvatelem cihelny, může tedy s hrdostí o sobě říci, že přebývá w

Tuillerích, nápodobně jako každý obyvatel malý, u Wellé-Mezetice ležící vesnice Widen (Wien) honositi se máže, že je Widenan. O velikém paláci Tuillerieském w Paříži nemohu čtenákům mnoho wyprawowati; wim jenom, že má jeden velmi veliký a čtiry menší dwory a že k jeho wýchodní straně palác Louvre přistawen jest. Byl jsem častokrátě we dworech tohoto palácu, ale do jeho sálu a položiti mně přístup dowolen nebyl. Myslel jsem u sebe, že není dobře člověku, aby wšedto widěl, a byl jsem spokojen, že mi popřáno bylo, tyto velikánské cibekny aneb Tuilleries, w nichž právě mocný císař Napoleon III. přebýwal, alespoň zewnitř widěti. Na záwadní straně tohoto palácu nachází se veliká zahrada „jardin des Tuilleries“ zwaná, we které jsem, jak později wyprawowati budu, císaře Napoleona III. a choť jeho, císařownu Eugenií, widěl. Zahrada jest veliká a velmi krásná; nachází se w ní mnoho soch a kassén s přístřeci se wodou; do zahrady této jest wolný přístup.

W rostlinské zahradě (jardin des plantes) widěli jsme uejenom rozličné cizozemské kwětiny, byliny a stromy, uhrž i mnohá žimá a mrtwá zwtkata jako: ptáky, hady, ještěrky, krokodily, wlký, hýeny, škalaly, (canis aureus) atd. Tam jsem widěl ponejprw hrochy obecné aneb koně říčné (Milyperde, hippopotamus amphibius) a nemálo jsem se divil, s jakou lehlostí a obratností velikánská zwtkata tato we wodě plowati a potápěti se umí. Tam jsem také widěl hada Boa constrictor zwaného, který asi 8 kroků dlouhý a jako stehno nejsilnějšího muže tlustý

ješt. Viděl jsem tam také dvoč velryby (Wallfish, balaena), o jejichžto velikosti čtenákové sobě pojem činiti s to budou, tečnu-li jim, že dle mého vlastního měření 18 kroků zdělá a asi pól čtvrtého stěwice zvhšší mají. Byly r. 1847 chyceny a šice jedna w řece Seině, tam kde se tato wlévá do moře nedaleko Sw. Wigora, a druhá w moři severném. Při pohledu na tyto velikány ryb zpomenul jsem si na slova Jobowa: „Zdali wytáhnouti budeš moci Lewiathana ubici a prowazem-li uwtžeš jazyl jeho? Zdali wložeš kroužel na čtýpě jeho aneb hákem prowrtáš čelist jeho.“ (Job 40, 20—22). Musí to býti pro lowce velryb hrozná a nebezpečná práce, takowého velikána w moři pronásledowati a házectm koptm (Harpune) jej zabítí. Pozoruhoden ješt w této zahradě také strom cedrowý (cedre du Liban), jenž tať tlustý ješt, že dwa muži nejsou s to, aby jej obejmuli. Nápis při něm se nacházející swědčí, že r. 1735 ob jistého Susseua na tomto místě zasazen byl.



Obsah.

Strana.

- XXXI.** Dobjezd ze Sewilly. Otroci. Živé cepy. Dpět čtyř a dwacet hodin w mučirně. Muži s culiky. Andujar Manzanares a Alkasar di San Juan. Solní doly. Dojezd do Madridu. Theodor Kolomic. Pobožnost Španělů w kostele. Listy k pátce s bhy. Chrám. Sw. Zšidor, rolník. Jaké požehnání umírající Španěl swým dítkám dává. Mnoho slepých. Muzeum 1
- XXXII.** Půtka s bhy 14
- XXXIII.** Dobjezd do Toledo. Alexander Bowet a Markš z Grosfardu (Grosfardů). Nekrásná krajina. Aranjuez. Město Toledo a znamenitosti jeho. Návrat do Madridu 25
- XXXIV.** Zámet Esturial a znamenitosti jeho. Návrat do Madridu. Večerní procházka w Pradu. Španělské hudebné skladby. Weřejní tajičníci. Šrabě Krivelli. Don Antonio Pou. Poučení 40
- XXXV.** Dobjezd z Madridu. San Chidrien. Avila. Chrám katedrálň. Krátký životopis sw. Teresie. Balladolid a znamenitosti jeho. Medina del Ramo. Santa la Piedra. Královský poustevník 51
- XXXVI.** Salamanka a znamenitosti její. Alba de Tormes. Ladróni. Leon. Nouze o kováře a o koláře. Willafranka. Lugo. San Zago di Kompostella 64
- XXXVII.** Dobjezd z Kompostelly. Tržnění mla-

- dých ptákův. Burgos. Chrám katedrálňý.
Kláster Huelgas. Kos a krepelinka. Tak se w
Eldoradu chytají hosté. Kartouza Miraflores. 77
- XXXVIII.** Co nám Kartuzián vypravoval.
Zakby každý křesťan život kartuziánský věsti
mohl. Radnice w Burgosu. Eid. San Este-
ban. Kněz jdoucí k umírajícímu. Swatí a
světice 94
- XXXIX.** Bývalý misionár. Nehoda. Vittoria
a drahé snidání. Nespůsobilý Francouz. Pam-
peluna a sw. Ignát z Loyoly. Klarinetista
a bubeník. Matka zakřamčelá. Biskupa. San-
Sebastian. Kterak celuil za své slíbení zapla-
cen byl 108
- XXXX.** Bayonne. Stoličky w kostele zakoupené.
Wikár Gestic (wyslow: Gestat) a ústav jeho.
Rupec Normand 120
- XLI.** Krajina písečná. Sw. Wincenc z Pauly.
Les Landes. Solferino. Amazonky. Bordeaux
(wysl. Bordó). Libourne. Cognac (wysl. Ko-
ňak). Zříceniny kláštera. Věčné světélko.
Angouleme. Poitiers (Poatic). Sw. Rade-
gunda 142
- XLII.** Město Tours (wysl. Túr). Sw. Martin.
Zbytky z bývalého chrámu sw. Martina.
René Deskartes (wyslow Dėfárt). Tristan.
Swatí, jimiž město Tours oslaweno 160
- XLIII.** Les Mans a Seez. Kočka udávila strahu.
Swatí. Melitán kňstý. La grande Trappe.
Hodiny Trapistické. Kolonie. Popsání kláštera. 181
- XLIV.** Armand Jan Bouthillier de Rancé. Bez
pokání nelze dojiti spasení. Kláštery Trapist-
ské. Stěbetaná hloupá dáma. Město Char-
tres a znamenitosti jeho. Swatí. Chrámy
řs. Arlana a Petra 200
- XLV.** Do Paříže. Vrno nedaleko Jerusaléma.
Wodowod. Hôtel de l' Europe. Chrámy:
Notre dame de Laurette, sw. Eugenie, sw.
Wincencia z Pauly, sw. Eustachia. Les Hal-

- les. Chrámky Notre dame, des victoires,
 s. Germain l' Auxerrois . (whjlow : Sén-
 Zermén l' Dferroa). Sw. kapla. La Morque.
 Notre dame de Paris 219
- XLVI.** Hôtel de Cluny a znamenitosti jeho.
 Sw. Vétus (Laetus). Pantheon. Sw. Geno-
 wefa. Chrám jm. Stěpána na hoře (S.
 Etienne du mont). Sorbonna (La Sorbonne).
 Palác Eurenburjšký. Chrám jm. Sulpicia
 (Saint Sulpice). Semináre 237
- XLVII.** Divadla. Swati. Chapelle expiatoire
 (kapla smířent). Smrt Eudwiifa XVI. a Marie
 Antoinetty (Antoanetty). Chrámky jm. Mag-
 daleny a jm. Roča (Sainte Madeleine a
 S. Roch). Abbé Eppée a hluchoněmi. Ká-
 zant a jlamná mffe jm. Louvre. Saint Ger-
 main l'Auxerrois. Palais royal 255
- XLVIII.** Vastominy po Paříži. Saint-Denis. Bo-
 hatá pofladní fomora. Le dom des inva-
 lides. Hrob Napoleona I. Tuilleries a
 cibelný. Jardin des plantes 274
-

**Příjem a výdaj dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně od 1. ledna až do 31. prosince 1871.**

Rubriky	Příjem	Na úpisech			Na hotovosti		
		zl.	fr.	10	zl.	fr.	10
	Zbytek od roku 1870	59450			750	14	5
	Nový příjem.						
I.	Na nově obdržené ú-						
	pisů	100					
II.	Úroky				2604	3	
III.	Přistoupením nových						
	úvěrů				959	10	
IV.	Ztěžného za knihy . .				269	48	
V.	Jiné příjmy				111	96	
	Souhrn příjmů	59550			4694	65	5
	Výdaj.						
	Na nová díla :						
I.	A. Honorarů				406	50	
	B. Za tisk a papír . . .				2301	98	
	C. Za vazbu				910		
	D. Na daně				884		
	E. Převozného do						
	Prahy a Olomouce . . .				38	11	
	F. Poštovního				32	54	
	G. Rozličné výlohy . . .				8		
	Souhrn výdaje				4581	13	
	Bilance.						
	Zbytek od příjmů	59550			4694	65	5
	odčítají se výdaje				4581	13	
	zůstane uložentem r.						
	1871	59550			113	52	5
	Výkaz jmění.						
	A. Ve veřejných fon-						
	dech	59550					
	B. Na hotovosti				113	52	5
	Souhrn rovné zbytek	59550			113	52	5

W Brně, dne 31. prosince 1872.

Robert Šuderla,
t. č. řídící účetní.

Matěj Procházka,
t. č. starosta.

Fr. Maršowski,
t. č. pokladník.

S e z n a m
zemřelých údův
dědictví sv. Cyrilla a Metoděje
do 12. srpna 1872
pokud oznámení byli.*)

*) Uctivě se žádají všickni příznivci našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúďův i právně Dědictví rychle oznámili, jelikož se to od mnohých spoluúďův teprv po mnohých letech stávalo.

3 arcibiskupství Olomouckého.

- 528 důstojný P. Nejrsta Jan, děkan w Boršvicích.
 672 Klauňa Josef w Ehotě-Radlowé.
 885 důst. P. Nejrsta Jan, wiceděkan w Boršvicích.
 889 Passička Pawel, sedlák z Němcic.
 1068 Kouřilowa Maria, šwadlena w Hluchowě.
 1155 Kouboutkowa Antonia w Čechách.
 5605 Pamlíčel Jakub, domkař w Nowé wsi.
 6285 Klášťowa Klara w Dolanech.
 6554 Wawřinec Matěj, sedlák w Paškowě.
 9807 Lebowa Apolonia w Dolanech.
 10677 Kutrowa Rozina z Mařowé.
 11677 Brilingrowa Klara, wdowa w Přerowě.
 10447 Zbořilowa Barbora w Těšeticích.
 11279 Nešňal Augustin, sedlák w Prusích.
 12019 Widlička Victorin w Staré wsi.
 2028 Wysskoný Vinc., sedlák z Bružských Bentowic.
 4913 Herber Walentin, mlynář w Opawě.
 12998 Dombon Johanna, w Pr. Bentowicích.
 9864 Theodor Wrtwň, domkař w Troublách.
 11141 Dočkalowa Anna, chalupaice w Troublách.
 4270 Sebesta Josef, obywatel w Přerowě.
 8015 Spopalowa Cäcilia, domkařka w Tumačowě.
 10793 Stopalłowa Frantissku, pololánice w Tumačowě.
 8548 Großmann Magentius, měšťtan w Přibore.
 8511 Kosta Maria z Přibora.
 7611 Weronika Rožnowská, swobodná z Rychaltic.
 13606 Poppe Petr, soused z Přibora.
 7797 Wodička Frantissel z Bořore.
 1587 Rychtářský Frantissel, domkař z Kateřinuc.
 9942 Fuffil Terezia, wyměnkářka z Ottic.
 68 Mariana Metelkowa z Lasničel fary Tršticé.

- 10765 Štverka Antonia, hofertyně z Benešova.
 12815 Mandel Paulina z Bojanova.
 12816 Ryba Paulina, wdova z Belých Hoffic.
 274 důst. P. Paleček Frantisek, farář w Studnicích.
 9670 Husička Petr, půllánit z Lutina.
 4801 Jassekova Kateřina w Stramberku.
 4859 Raska Rosalia w Stramberku.
 6519 Mrázek Josef, majitel domu w Štramberku.
 12808 Pýtel Frantisek, wrátní u Dominikánů w
 Olomouci.
 4554 Troupil Jan w Holici.
 1380 Wymřel rod. p. Narcissa Šneidera. lékarníka
 w Boskovicích.
 1836 Chodilova Anna, domkářka w Roketnici.
 11443 Malikova Apollonia z Měrotína.
 8674 Weseh Mariana ze Starnowa.
 5150 Soušek Jan, wyměnkář z Křenovic.
 5150 Soušková Frantiska, wyměnkářka z Křenovic.
 2075 Stácelova Genowefa, wyměnkářka z Bystročic.
 12802 Mech Worswula w dolnim Sklenově.

I biskupství Brněnského.

- 879 Pejšoch Leopold w Sedlejoně.
 1346 Racina Rozalia, wdova w Kostelní Myslowé.
 2188 w. p. Walčí Sgnát, špitalní kaplan w Telči.
 6815 Dworákowa Apollonia, wdova w Telči.
 8994 Tomášek Josef, soused w Telči.
 9021 Krejčí Jan, soused w Studené.
 9547 Plátowa Kateřina z Telče.
 11675 Hoč Frantisek, soused z Telče.
 6193 Medel Matěj, lánit w Protowicích.
 7349 Dworákowa Frantiska, wyměnkářka w Chotce.
 11260 Sobol Tomáš, wyměnkář w Jestřebí.
 5030 Rudwilkowa Anna, promdaná Slafná w Sy-
 rowicích.
 6886 Hobinář Frant., obuwřil w Pawlowicích.
 419 wel. p. Florinek Josef, farář w Strachotíně.
 4821 Hunger Jiří, wyměnkář w Židlochovicích.
 2918 Wřnát Josef, owěčáky mistr w Mělně.

- 2554 Chmellek Pavel, čtvrtník w Přisudicích.
 2555 Soukalova Kateřina, wyměnkářka w Zabsticích.
 532 Walter Frantisek, domkár w Babicích.
 3577 Nemečková Anna w Bystřici.
 4576 Křenek Frantisek, celoláník w Domaníně.
 10044 Wassek Matouš, wyměnkár z Blkoffe.
 12368 Josef Vřıza, mžorní učitel w Bystřici.
 164 důst. P. Frantisek Papáček, farář w Litowicích.
 1137 Dobrowocký Kasper, půlláník w Radosticích.
 1463 Zabloužil Petr, čtvrtník z Dědic.
 3668 Michalek Stěpán, obchodník w Dědicích.
 5549 Chotecký Antonín, půlláník w Radosticích.
 859 Vojkova Frantiska w Bysterci.
 9053 Ruzicka Antonín, wyměnkár w Samech.
 748 důst. P. Ignát Kunz, děkan w Polně.
 656 Klíma Antonín, čtvrtník w Rudici.
 13414 Weselý Josef, wyměnkár w Horních Kounicích.
 295 Dworákowa Alžběta, uředníková wdowa w
 Jaroměřicích.
 9631 Rechtlík Jakub, čtvrtník w Přispě.
 9691 Kosowa Terezia, měšťanka w Jaroměřicích.
 3093 Křánek Matěj, měšťan we Slawkowě.
 4644 Říř Frantisek, čtvrtník w Sumicích.
 3476 Swarc Jan, domkár w Začanech.
 5225 Šimáček Josef, familiant w Rychmanowě.
 9132 Klánica Heřman, půlláník w Začanech.
 2693 Hala Matouš, $\frac{3}{4}$ ník z Dražowic.
 10066 Zalkowa Anežka w Vesowicích.
 3875 Slouka Wáclaw, pololáník w Čebíně.
 428 w. p. Skotál Antonín, kaplan u sw. Tomáše
 w Brně.
 415 důst. P. Melisek Jan, farář w Nēm. Křinicích.
 1853 důst. P. Switil Josef, čestný děkan a farář
 w Louče.
 2873 Dižłowa Maria w Pawłowicích.
 732 Kubínka Pawla rod w Žitkowicích wymřel.
 3478 Wozdecký Jan, chalupník w Šitboricích.
 3101 Král Fabian, rolník w Kunčowicích.
 7951 Bernička Jan w Hodicích.
 7988 Sukowa Terezia z Hodic.

B arcibiskupství Pražského.

12844 důst. P. Wáclaw Nowák, farář w Podčepicích.

Biskupství Králohradecké.

11376 Josef Brekl z Chlumsta.

6132 mel. P. Josef Strasselt, kaplan w Luži.

6640 Suchý Jan we Velké Sežici.

6393 důst. P. Bilek Jan Nep., farář w Zamberku.

6140 w. p. Bouchal Jan, kaplan w Grulichu.

10326 Peterkova Barbora w Bukwici.

Biskupství Budejovické.

3193 Roubíčková Maria w Pelhřimově.

3225 důstojný P. Balet Matěj, kněz na odpočinku.

12017 Zádusinská Maria, wdowa w Pelhřimově.

4352 w. p. Matějovic Josef, farář w Točovicích.

Oprava značnějších omylů.

Str.	16 řáb.	7 řh.	místo: kterážto čti: kterážto.
"	66 "	12 řb.	" Polenci " Palencii.
"	78 "	4 "	" na " nab.
"	116 "	8 řh.	po slovu kteří přidej o.
"	184 "	7 řb.	místo: stařečlovou čti: stařečlovu.
"	186 "	15 řh.	po slovu je smaž teby.
"	192 "	1 řb.	místo: břehách čti: březích.
"	224 "	9 řh.	" nynější " bývalá.
"	239 "	5 "	" Marie " Maria.
"	244 "	14 řb.	" věčná " věčná.
"	246 "	2 "	" Grauce " France.
"	261 "	4 řh.	" Ebisach " Ebisach.
"	264 "	10 "	" jest král " král jest.
"	269 "	13 řb.	" přimát " primát.